

Manuscrito, pergamino regular con 163 hojas.

Tractatus Juris Varii.

Rotulata

Materiae Juris civilis.

1

Ad versus tuas asertiones, in quo defendis, quod tantum Patres familias habent filios in potestate; ut moris est unico insurgant medio; non solum Patres familias sed etiam Matres familias habent filios in potestate; ergo contra tuas asertiones =: probo ~~utrumque~~ ~~Matres~~ deinde ~~habeant filios hae~~ ~~veras~~ omnes qui suos heredes habent necesse est ut habeant eos filios in potestate ~~ergo~~ Matres habent suos heredes ergo habent filios in potestate; Probo minorem et probatur ex textu in l. pe. sima vel 11 Codice de suis et legitimis heredibus. Ubi ab imperatoribus talis proponitur species; si Mater mortua fuerit et filios dereliquerit; filii ipso iure idem vi suitatis succedunt matri sue; ecce textum ubi Matres habent suos heredes et per consequens habent filios in potestate;

§ 2 inst. de heredum qualitate et differentia § 2 etiam de hereditatibus que ab intestato deferuntur ~ ~

l. si Mater 33 ff de vulgari et pupilari =:=:=
Ubi probatur mater potest sustituere Pupilariter

L. 4 de tutt.ae tutela iuncta L. 69 § Mater de legatis 2.

Faltan 32 folios →

Legis Aquiliae actio dicitur in eadem l. si servus 27 § 3 et si quis 49, ut ibi volunt Alciatus et Faber, quamvis sciant aliud placuisse Cuiacio in l. qui servandarum 14 § 3 et si 2 de praescr. verbis ac praeterea, quae dicitur actio infactum in l. heres 10 de Noxalibus act: eadem appellatur actio communi dividundo, in l. in summa ll communi dividundo 2ª 3 Cuiacio lib 22 ad edictum Pauli in dic. l. 10, inde nec erat cur aliam novam appellationem ex actione mutuarentur nec forte illis ut generalis actionis infactum appellatio, sic nomen praes. verbis conveniebat, quoniam ut appellarentur infactum sufficiebat infactum concipi, ut autem diceretur praes. verbis, opus insuper erat, ut ipsa actionis formula initium caperet a verbis, quae rem gestam demonstrarent, quod credibile est in vis infactum actionibus non usurpatum, eo tunc posito capite actionis directe ad l. cuius exemplum utilis actio dabatur, ubi circa solitum factum in quo concipiebatur actio. Sin vero actiones infactum erant praetoriae, quae subsidiariae et extrema omnium actionum linea l. si debet ll de dolo, l. q. action: ll et l. q.ª servandarum 14 de praes. verbis, l. in rem 23 § item 9 l. quae religiosis 43, et cum autem 92 de rei vindicat. l. 3 § interdum 14 et l. Iulianus 9 § marcellus 4 ad exhibendum l. si quis uxori 52 § si quis 20, et l. si is qui 60 § fin de furtis, l. 1 § interdictum hoc 43 de vi et vi armata et l. 1. C de iure dotium non etiam apte admittebant praes. verbis appellationem: quoniam appellationi huic, ut diximus, causam praebebat conceptio formulae, cuius initio, ut insinuat Cicero loco supra citato rei gestae enarratio praescribebatur, in actionibus autem infactum praetoriis, ut pote quae extra ordinem proponerentur, d. l. quae religiosis 43 de rei vindicat. et l. q. cum filius fam. 17 de rebus creditis nulla formularum conceptio observabatur l. actio 47 § 1 de neg. gestis de quibus explicat plura Alliger. in notatis ad Donell. lib 21 c. 2 litt. i

Ergo ex contractibus in

innominatis specialis actio dabatur praes. verbis appellata sortita, specialis iniuria, nil enim moror Iulianum Pacium ind. l. 7 § 2 hoc tit. contendentem actionem praes. verbis esse actionem generalem ex omnibus contractibus competentem idque duntaxat singulare habere in contractibus innominatis, quod in illis solo datur non ut in contractibus nominatis licet alia actio concurrit, quod paradoxum facile erit cuivis ex hactenus dictis et inferius dicendis refellere. datur itaque specialis actio, quae praes. verbis saepe appellatur ex ratione qua exposuimus, quando, quia tamen et vocatur in factum: quia praes. verbis, factum enarrat et in factum concipitur ut indic. l. 7 § 2 hoc tit. l. 1 § 1 de rer. perm: l. 1. § 1 et 2 l. naturalis 5 § at cum do 2 in fine l. partis 10 l. si tibi r 12 l. si tibi rem 13 imp. et § Iulianus 1 l. si tibi 22 cum duabus seqq. de praes. verbis, ut communiter omnes ad tit. de praes. verbis et indic. l. 7 § 2 hoc tit. Baconius lib. 1 declarat. 26, ac Richar: alios referens in § actionum inst. de act. cap. 27 n. 57 et 58 quando, quae actio incerti l. insula 6 l. si dominus 8 l. si rea 9 et l. permisisti 16 in princ. de praes. verbis, dic. l. 7 § 2 hoc tit. l. sicut venerit 23 communi dividundo et l. duo 19 § ult. precario non quia in id quod incerti sit quae ad incertum prosequendum instituatur l. si certum 6 8 et l. liber 1 l. res § fin: de actionum obligat. § ult. inst eod. cum similibus, ut notant Mendoza lib. 3 de pactis cap. 5 n. 4 Cuiac. et Pacius indic. l. 7 § 2 hoc tit. ibi Cuiac. ad lib. 27 [illegible] Pap in l. si dominus 8 de praes. verbis et in princ. recitationis ad eundem tit. Donell: in tractatu de praes. verbis cap. 23 n. 9 Faber de Error: decade 8 3 errore 4 cum aliis. verum eadem ratione ex qua actio incerta dicitur in lege [illegible] 9 et l. aurem 22 C. de donat et l. rebus 6 C. de rer. permutat. eas. sc. quae ex innominatis contractibus datur, qui [illegible] incerti dicuntur ut supra diximus ex l. certi condictio 9 de rebus creditis et l. [illegible] 18 de acceptilationibus notat Richar: in § actionum inst. de actionibus cap. 27 n. 58 post Accursium et communiter indic. l. 7 § 2 hoc tit. quibus hoc perpetuo verum est ad id

quod interest

interest actoris an actionem dari, nisi de in factum agatur, alias enim
etiam certum ea condici posse probat dic. lex certi condictio 9, ubi
ex incerto contractu certi condictionem competere asseveratum.

Est autem 4
haec actio civilis, dic. l. iurisg. 7 § 2 hoc tit. l. 91 § 1 l. insulam
ff. et l. solem 15 de praes. verb. et l. rebus 6 C. de rer: permutat. civi-
lis non directa l. cum mota 6, C. de transactionibus l. 1 C. de pactis
conventis quoniam non ex verbis legis sed ex eius ll. per interpreta-
tionem ad exemplum directarum actionum introducta ut optime
Donel. de praes. verb. cap. 23 n. 3 et 4, Cuiac. ad tit. de praes. verbis
primo et Duchar: dic. n. 98, item stricti iuris actio est non bonae fi-
dei, nisi ex permutatione detur l. ex aestimato § actionum 28 ff.
decit l. 1 in fine principii de aestimatoria, et praeterea condictio
dicitur in l. duo 19 § finali de precario l. certi si certum petatur
l. certi condictio 9 de rebus creditis l. incerti; si incertum aliquod pro-
sequamur, veluti id quod interest actoris aut de mora rei tradendae
de subcedente eo, quod interest in locum rei salvae si id malit actor
ex doctrina legis l. 2 in prin. de actionibus empti; ubi post Accur-
sium notant, Bartolus, Castrensis, Faber, et alii [illegible] Donell. lib.
13 comentar: cap. 2 et Illig: in notatis ad eum litt. A, adque
casum referendus textus in l. 1 § finali de rerum perm: et in l. 5
nat: 9 § 1 de praes. verbis aut non impletam obligationem faciendi
ex qua actio duntaxat datur esse § finali inst. de V. O.
l. si poenam 68, l. stipulationes 72 in fine principii et l. si
quis stipulatus 112 § fin: eodem, cum pluribus notatis Done-
llo lib. 15 comment. cap. 3 et Illigero ibidem alios congerente, quo re-
ferenda l. 5 nat. 9 § fin, lex si tibi 7 et lex ob eam 9 de praes.
verbis, quae casibus actorem in solidum curare posse tentat Glosa in
dic. l. 5 nat. 5 § accusdo verbo de dolo dicto argum: a directis ac-
tionibus, quas actio praes. verbis imitatur, quod sane non displicet et
iure nostro regio admissum in l. 3 et l. ult. tit. 6 part. 5 et no
tat

Gregorius lopes in d. § 3 vbo por lura.

G

Siue certum igitur siue incertum petat actio pres. vbis, condictitia actio siue Condictio est, quod que certi, quod que incerti etsi enim semper etiam cum certum quid persequitur veluti decem, apellari soleat actio incerti hoc est incerti contractus ut in § dattiris 8 de pres. vbis sic intelligenda omisso fabro decade 83 errore 8, tamen non semper dicitur condictio incerti, sed tunc duntaxat cum incertum persequatur siue certi autem siue incerti sempre condictio erit vnde explico textum in l. penult. de condit. ca. dat., qui male habet Ant. Fabrum dic decade 83 err. 5 et 6, hec est species. Cum seruum meum in suspitione fundi Titio ne misset, illum tradidi ing[?] sub ea lege ut si id in eo repertum non est mihi restitueret, Titius quod non habita tradidit eum Præfecto Vigilum quasi in facinore deprehensum Prefectus Vigilum eum summo supplicio affecit. querebatur quem an mihi actio contra Titium daretur, responderer ex sententia Proculi, si seruum Titii efecissem, quo casu neque ad exhibendum, neque furti in eum agere possem, posse agere eum mihi dare oportere hoc est condit. causa data, causa non: ut post omnes interpretes in ipso textu explicat Faber vbi 1.a ad illud dificile cur quasi contractu inito inominato dandi ut vedas hoc est dandi ut des ex quo actio dari solet pres. vbis: ut in l. si gratuitam 17 § 1 et 2 Labeo Lacecnes[?] 20 impru: et l. duo 23 de pres. vbis:, non detur pres. vbis actio in dic. l. penult. quam in eo d. casu vr dedisse Papin in d. l. 8 sibomenis[?] de pres. vbis, non solum ad petendam pecuniam, si illam dominus elegisset cum seruum dedisset estimatam sed etiam ad petendum ipsum seruum, ut suadent ea verba pres. vbis incerti et sic agi posse, vbi clausula et utroque casu idem dicendum aperte significat non se expediunt interpretes ego vero censeo cum in d. l. penul. dicitur agere me cum Titio posse dare eum mihi oportere, non condict. duntaxat, causa data causa non secuta sed et pres.

po et pres: i verb: act. 3 ocedi ut pote que odicta e d. l. Duo 19 § fin: de precariis ac proinde ea formula proponi debeat d. Ius Iani § 1 Inst. de act. et late tradita a Brissonio lib. 5 de formulis pagi: mihi 419.

po dices si pres: verb. actio odictio semper e eius proponende ea formula fuit; si aparet eum mihi l. dare oportere. Cum datur g. ut res propria restituatur ut in l. si vero gratuitam 17 § 2 aperiuntur 2 l. apud labeonem 20 Inst. et § 2 act. l. 23 de pres. verb.: l. 2 § 2 et l. Duo 19 § fin de precar: 6

... iuris vulgatam asioma rei se: + n. e odictum ... 3 +
fure § sic itaque 14 inst. de act. l. 1 § fin de odit. furti=
caria et l. ult. in fine ff. Usufruc. et quemadmodum cabeat
sane solutio pendet ut censebat ex ipsa vetere forma,
qua actiones in persona sive oditione proponebantur. n. enim
ita concipiebatur semper, si apparet eum dare mihi oporte=
re, po ita si aparet eum mihi dare facere opportere §=
omnium l. inst. de act. et § apellam 19 eod.= l. saepe 93 inst.
de v. s., eo quo alludit l. et ullo 18 § 1 de accept. l. emptor 27
nobatione l. si a colono 89 de v. o., l. cum rem ut rem pupilli salvam fo=
l. si exeriphisset 46 de leg. 2 et l. cum ita 19 de lib: legat. cum
autem ocipiebatur per haec verba dare facere sufficiebat alterum
probare: ut actio recte proposita intelligeretur, quoniam
n. coniunctim po disiunctim intelligebantur ex Pauli respons.
so in dic. l. saepe 93 vers. quam vero de v. s., unde cum ille, qui
alterum obligatum habet ut sibi rem tradat et restituat ve=
luti illum cuivis dedi inspiciendam ut videret posquam
inspexisset d. l. si gratuitam 17 § 2 et dic. l. Duo 23 cum re
liquis supra citatis obligatum illum habere videatur ut fa
ciat, recte intendit eum sibi dare facere oportere quo=
niam etsi n. recte dicat sibi dare opportere, recte tamen dicit
sibi facere oportere, hoc e sibi ex. oventa rem tradere

sibi facere oportere sive reddere oportere, quasi clarat, cum actiones depositi, commodati, pignoratitia, et praescriptis verbis quae ex precario datur, sint actiones in personam et ex doctrina Iustiniani in § omnium 1 et § appellamus 15 inst. de actionibus, proponi debeant per haec verba dare facere oportere tamen videlicet illis rem nostram prosequimur videmur enim cum depositario, commodatario, creditore, et eo qui precarium accepit convenisse: ut suo tempore rem nostram restituat, hoc est ut faciat, nec ex alia causa, ei qui mortis causa donaverit: si poenituerit postea, aut convaluerit tum utilis datur vindicatio quasi ipso iure revocato dominio tum datur condictio: si eam mallit; quoniam convenisse videtur ut sibi redderetur res; si convaluisset aut poenituisset l si filio fam 19 l si mortis 29 cum l sequenti et l illud 37 § 1 de causa mortis donat, indeque praeterea ad prosequendum legatum vindicationis et actio competit in personam ex testamento et actio in rem; ut quam maluerit legatarius possit eligere l huiusmodi 84 § fin, cum l sequenti et l si servus legatus 108 § cum homo de legat 1 l cum filius 76 § varii de legat 2 l 3 C de legib. l 1 C communia de leg et l 4 C de usuris et fructib. leg: quoniam etsi ipso iure dominium in legatarium translatum existimetur, ac ea ratione vindicatio competat: tamen et heres iussus a testatore intelligitur rem tradere et inde ad faciendum, hoc est ad rem tradendam videtur ex testamento obligatus ex quo demum et in l exemplo 11 § is qui vina C de act empti ad arrham prosequendam post perfectam emptionem et pretium solutum, et si dominium arrhae apud emptorem manserit utpote quod transferre noluerit nisi in casu pretii non soluti, ac propterea vindicatio competat, ut post Martinum in l 3 C de act. empti probat D. Nicolaus de Castro ad primum inst. de empt. et vendi:

§ 24 nº 49 tn et cditio cpetit, quasi ob causam dati causa ñ secuta, quoniam emptor, qui arrham dedit, convenisse videtur cum venditorem, ut pretio soluto illam retro tradat, ac propterea eum videtur ad faciendum obligasse, hoc est ad arrham retro tradendam.

Nec tn ideo minus recte dicitur N 7
neminem rem suam cdicere posse nisi furi d. l. vlt. usus fruct. et quem admodum caveat et l. 1 § vlt de cdit. triticaria. huius enim vulgo recepti axiomatis sensus est neminem rem suam act. in personam petere posse, nisi aliunde possessorem detentoremve habeat obligatum, quam quod rem teneat, quo axiomate vnum potissimum indicatur inter vindicationem et cditionem discrimen, quod sc. ad vindicationem nil amplius querere debeo, quam si a me rem meam teneas quippe ñ in te ~~sed~~ in rem ipsam actionem dirigo aiens eam rem meam esse l. certum 6 § et si 1 de rebus cred. l. 2 de in lite ~~[illegible]~~ iurando l. venditor 3 et l. licet § 1 de petit. heredit. Cicero in orat. pro murena, Plautus in rudente actu 3 scena 4 cum aliis, quae cumulat Brisonius lib. 5 de formulis pag mihi 415, ad act. vº in personam insuper querendum an se obligatum habeam: quoniam ñ in rem ~~sed~~ in te ipsum actionem dirigo unde sint aliunde tecum agam, quam quod res mea apud te sit inepte intendam te mihi dare facere oportere nulla enim causa est ex qua id intendam. illud namque quod res mea apud te sit satis erit: ut rem meam esse dicam et vindicem, ut vº tu mihi dare facere teneariis obligatus precessisse opus est, quam ñ pariunt nisi modi dare cstituti, inter quos ñ invenies rei alienam possessionem sive detentionem. ergo cdicere rem meam quae apud te sit ñ possum, hoc est ex eo solo, quod res mea apud te sit ñ possum tecum in personam agere at si alia causa precedat obligationis.

ut in

ut in casib; nupr recensitis, aliud erit dicendu ut exposui. —

8 Atqui obiicies aliam huius axiomatis ratm reddi ab Imperatore Iustiniano in § is itaq. 14 inst. de act. certum est inquit non posse actorem suam rem ita ab aliquo petere, si appareat eum dare oportere, nec enim quod actoris est id ei dari oportet, sed quia dari cuiquam id intelligitur, quod ita datur ut eius fiat, nec res quae iam actoris est magis eius fieri potest. Respondeo omisso D. nicolao de castro dic. § 21 n. 91 qui dt aperta Iustiniani verba contendit dum §us 14 referendus ad casum quo actor rem apud se habet. Respondeo inquam Iustinianum non rationem reddere, ex qua actor rem suam non possit condicere, sed ex qua non posit agere sibi dare oportere, qui condicit hoc est in personam agi potest ut supra diximus intendere sibi rem dare oportere vel plenius intendere sibi rem dare facere opportere. qui intendit sibi rem dare facere opportere. utiliter agat etsi duntaxat probet sibi facere opportere, ideo et rem suam ea formula condicit, quando eam aliter prosequeretur ex superius dictis, qui vero intendit sibi dare oportere nunquam poterit ea formula condicere utiliter rem suam prosequi ex ratione, quam tradit Iustinianus, qui consulto ut discrimen istud indicaret in d. § is itaq. formulam concepit per verbum dare tantum cum in § 1 et § 19 eodem tit. eam concepisset per illa verba dare facere et quidem ex hanc explicatione, quam et probasse videtur Gothofr. in dic. l. ult. in fin. de usufruct. et quemadm. caveat recte convenit exceptio furis, quam subiicit Iustinianus in dic. § is itaq. cum fure enim ut solum potero intendere mihi dare facere oportere, quod non improbabiliter potest tentari ex odio furis ratione eodem dempto odio furem quasi fure ex ipso maleficio obligato ad restituendum

sic q

sicq ad faciendu, vel etia potero intendere eum mihi da
re oportere adio iuris insuper habito stricta signi fica=
tione Vbi dare, q. singulari iure introductu e et pro=
ductu ob rei proxi ... tate ad res amotas, ad quaru per
sequtione simul condictio et vindicatio et actio rerum
amotaru que condictio e l obres 24 iuncta l rerum 26
de act. rerum amotaru, item et ad res in possessas l 2 de condit.
triticaria agg et paulatim principum constitutionibus ad alia
plura tractu exemplu ut constat ex l 1 C de donat que libet
modo l in rebus C de iure dotium l pen C de don et l 38 C
de episcopis et clericis ut notat Adatius ad lit. 7 Resp Papi
ani l cum filius 76 § Varius delegatis 2 et hec de apellationi=
bus et natura actionis pres ...

Duo enim vero necessaria sunt ut 9
hec actio competat Primum vero simulat ma ... esse ut ex Aris
tone dicitur in dic l q iuris g 7 § sed si in aliam 2 hoc tit.
hoc e contractum is enim simalatma a grecis dicitur l labeo
19 verbis contractum de VS. qui tunc duntaxat initus existima=
tur; cum aut conventio aliqua nominata facta e veluti
venditio, locatio, societas, mandatum, et huius generis
reliqua, aut pactioni sive conventioni innominate causa
accesit d. § sed si in nominata obligat. n. parit l ex pla=
cito 3 C de rerum permut. cum similibus: quippe n. videtur ex
cessisse fines nude pactionis, et accessisse terminos simula
tos ad nudam pactionem nulla sequitur ciuilis obligatio d.
l 7 § igitur nuda hoc tit. cum pluribus fusce dicendis cp se-
q sim vero conventioni licet innominate accedat datio aut
factum hoc e si alter contrahentium conventionem exequatur dans
aut faciens tunc implemento alterius contrahentis firmatur
conventio et ciuilis inducitur obligatio; pone inter nos conveni=
sse me tibi Panphilum dare: ut tu mihi Dicium dares Sthi

tme bovem dare ut tu mihi tabulam pingeres nulla tunc
erit obligatio civilis: quoniam contractus non est nec humanarum
ex pacto nuda sed antequam unus alter implere ceperit conven
tione hoc est ego forte Pamphilum dederim tibi; cum hoc
datum conventio firma esse incipit et eam veluti contractum
civilis sequitur obligatio ex qua civilis datur incerti actio
in factum; idem praes. verbis d. § sed si in alium et dic. l. g. natura-
lis § pr. tota de praes. verbis; explicantque antiquiores ad tit.
de praes. verbis et in dic. § sed si in alium Cuiac., Duarenus et ig-
notorius, et Pacius in eodem § Vaconius lib. 1 declarationum
num cap. 22 an. 3, Conanus lib. 7 com. cap. 14 n. 1 et 2 Donell.
in tractatu de praes. verbis cap. 1.

10 Nec ius obstat l. 3 § quinimo
4 de condict. causa data verbi et si nil tibi dederam ut servum ma-
numitteres placuerat tamen ut darem, et servus ante moram mor-
tuus sit dicitur competere tibi ex hoc placito velut ex contractu
actionem; ut tibi dem quod inter nos placuerat non inquam id ob-
stat omissis enim veterum opinionibus iis, et Fabri solita a-
ducta totum eum § Triboniano tribuentis existimo in eo tex-
tu non de nudo pacto agi, sed de ea pactione quam stipulatione con-
trahentes firmaverant ut et prius sentasse videtur Paulus Cas-
trensis ibidem quippe cum in § antecedenti Ulpianus si decem
dedissem: ut servum manumitteres et servus ante moram
decessisset, dati condictionem denegasset; quoniam nec illa dari
posset velut ob causam dati causa non sequuta; cum per accipientem
non extetisset, quominus causa sequeretur nec item ex capite pe-
nitentiae; cum tandiu penitere possit qui dat quamdiu
potest implere qui accipit; ut feliciter ratiocinatur ipse
Faber de erroribus decade 49 errore 9. inde recte infersit
idem dicendum; si decem illa non dum dedissem sed placuisset ut da-
ret; hoc est placuisse eo modo quo obligatio civilis nasci

potest idem

id e pr stipulatione, ex qua explicatione recte act(io)
competente Domino servi ad illa de k(?) prsequenda condict(io)
appellat hoc e certi condict(io), que dari solet ex stipula=
tione L certi condictio § imp(erato)o et § quoniam 3 de reb(us) credi=
tis.

11 Preterea necessarium e; ut hec actio competat, ceteras
usitatas actiones deficere ut enim dicitur in L 2 de pres(criptis) verbis
tum pres: verbis agendum e; cum deficiunt vulgaria atq usi=
tata actionum nomina convenitq Lex 1a de famatoria
L 1 imp(erato)o. Cum §§ segq et passim in tit. de pres: verbis et L cum
mota 6 C de transact. uno tantum casu aliud admissum
e si cum res aliqui precario conceditur tunc enim concurrere
actionem pres verbis cum inter dicto de precario constat ex L 2
§ 2 et L duo 17 § fin de precario, cuius rationem recte ex
plicat Cuiatius lib 4 observa(tionum) cap 7 hoc casu de(?) cum aliis
actionibus n concurrit. Unde in L si quis 9 § labeo 3 de dolo
ideo dicitur in sequestre(m) actionem pres verbis competere: quia seques
traria actio, que in sequestre(m) competere solet L et apud quem
§ 1 L si in aula § cum sequestre depositi, deficiebat forte quia
n dum impleta erat conditio depositionis ut ibi indicat Vlp=
ians et pariter in L si gratuitam 17 § fin de pres verbis dat(ur) hec pres=
verbis actio n simul cum sequestraria act(ione); ea deficiente, nam
que aludentibus cum forte pro virtute certamen est ex L g inge
3 iuncto § 1 legis antecedentis de aleatoribus annulli apud
titium depositi fuerant sponsionis causa ex consuetudine vulgi
ut ait Plinius lib 33 natur: historie cap 1 circa finem, trac
tu ab eo tempore, quo n erat arrha velatio cuius vestigium in
venitur in L exempto 11 § si quis vina 6 de act empti et L cui
cum § § item n 15 de instit act. et notat Cuiat indic § fin: ac
D Nicolaus de castro adrium Inst(ituta) de empt(ione) et vendit(ione) § 19 n
38 et querebatur, que actio victori adversus titium annullos

n redd.

n̄ reddende danda eet, ac sane recte responsu prescriptis verbis agendu, quonia in hoc casu deficit actio sequestraria sive depositi, q. inspect. annullo victi ut pote n̄ depositus a victore n̄ potest ab ea depositi act. peti, ut ibi optime aduiat et Fabro post Bartolu in ipso textu e animadversu. Sic preterea et in l. si sequentes 18 § idem queritur familie ercisc.; q. dicitur posse heredes inter se pres. vbis act. experiri: ut monumentu fuit, q. testator fieri iusserat referendu e ut notatu aduiat ad casu, quo iam familie erxisc agi n̄ poterat; q. forte semel fuerat actu ex doctrina text. in l. si filia 20 § familie 4 eodem, quo tam recte pres. vbis potuit agi, quasi presedente contractu per divisione rebus utrinq. permutatis d. l. si filia 20 § si pater 3 alias competente act. familie erxisc ex l. quintus 7 cum aliter de annuis legat. dari n̄ posset subsidiaria actio pres. vbis notant hec et alia proposite assertionis exempla post Bartolum et ordinarios interpretes in Rubrica et l. 1 de pres. vbis Don: in tractu de pres. vbis cp. 2, Conan. lib. 7 com cp. 15 a n̄ 10 Mendoza lib. 3 de pactis cp. 4 a n̄ 6; Barbosa in l. si cum dote 23 in princ. n. 12 soluto matrim. Faber de erroribus decade 83 errore 6.

12 Hinc improbanda Hurtii ss. in rubrica de pres. vbis: et in l. ex placito 3 de reru permutat., qua sequuntur Bartolus, Castrensis et communiter omnes reliqui antiquiores interpretes in dictis locis et in l. bone fidei 13 C. de pactis, ac Bachoveus lib. 2 controver. cp. 99 dum existimat actione pres. vbis dari ex pactis contractibus in continenti adiectis hoc e ut vulgo dicunt ex pactis vestitis obervantia contractus; tam eq. putat act. et aug. indicem in bone 13 et in l. 7 § quinimo Accurs. orivi dicitur ex pactis in continenti adiectis improbanda, inquam hec veteru ss. nam ut timide licet arguatur. Fulgotius in d. l. in bone 13 n. 3 ex pacto in continenti adiecto eadem actio
nascitur

nascitr que ex contractu cui adiicitr ut puta ex pacto in
continenti venditioni adiecto actio nascitr eadē que ex contrac
tu cui adiicitr ut puta ex pacto in continenti venditioni
adiecto actio nascitr ex vendito dict quinimo in fine l.
qui fundū 79 et l. fundi partē 79 de contrah: empt.e, l. si
venditor 6 § l. de servis exportandis et l. teneter 6 § si ven
didi l. de act. empti unde cū pres tunc duntaxat agi
possit cū deficiunt vulgaria atq usitata actionē
nomine d.a l. 2 de pres. vbis consequens ē ut cessante act.e
ex empto aut vendito alia de propria contract. cui pactū
desit, nentiquā pres. vbis: agi possit: Ridenda quippe
et omni iuris testimonio destituta distinctio, quā Aluar:
tius et eius Assede, ut huic Argumento satis faciant commu
niccentr et refert Fulgotius vbi supra n.o 2 in tract.
pres: vbis ex contractib. innominatis competente et ea que
datr ex pactis in continenti quasi illa cū aliis actioni:
b. n. concurrat hec v.o huiusmodi concursu n. aborreat, cōme:
rito improbantr dd. Ultramontani laudati Aluiz
gonio dic n.o 2 et Ufortunio in l. iuris ges quinimo hoctto
n.o 1.

Nec Aluartiū ss.s iuvat l. vn: § accedit 13 c. de rei 13
uxoris act.e, que etsi vulgo p ipso n. spensa ab ea parte sta:
re videtr dū ex pacto in continenti adiecto datione dotis o:
riri actionē pres: asseverat. at sane ibi id specialitr admissū
quoniā ut bene notaat Barbosa in l. si cū dotē 22 im
prin soluto matrim: n.o 12, cū extraneus dotē dans de
restituenda sibi post solutū matrimonium dote pasciscce
batr; nulla in fabore eius, qui dotē dabat actio ex ipso co:
tractu oriebatr: quippe datio dotis duntaxat respicit uti:
litatē mulieris, et que actio inde nascitr illi tantum
in extraneo dari potest, l. vnic pr totā C. de rei: uxo:
act.e

quare pactum adiectum in utilitatem extranei etsi vestitum co
herentia contractus, dacturque propriam ipsius contractus venire non po
sit necessario parit actionem praes. verbis, quasi contractu dein=
to innominato do ut des, quae videtur resultare ex relatione
pacti ad contractum dotis, quod idem et confirmat Scaula C
de iure dotium de luius explicat. et conciliatione cum dicta
si cum dotem 22 in principio soluto matrimonio videndus aviat in fine
de iure Dotium et Barbosa inde l si cum dotem in princ
n. 1 cum pluribus seqq.

C. N ita impeditum erit, nos expedirem
C. N 14 ab Alexandri imperatoris rescripto in l 2 C de pactis inter
emptorem et venditorem, quod praecipuum habetur superioris l.
fulcrum; ait enim Alexander, si res vendita sit eo pacto
ut quoquumque tempore venditor et eius heredes pretium obtu
lissent, restitueretur competere venditori vel eius heredibus, si
pretium offerat actionem ex vendito et praes. verbis, quod decretorie
probare videtur ex pacto incontinenti adiecto non solum dari
actionem praes. verbis, sed et currere eam cum act. ex vendito, atta
men omissa gemina solut. Fulgosii ubi sup. n. 3 et alia
Cuiatii ad l. 3 eodem de pactis inter emptorem et venditorem
ad superiores textus veram explicatam supponendum est quoties
incertum est ex negotio inito, quae actio competat solitam
utramque de qua dubitatur proponi, adiecta protestatione
ex altera nos velle consequi, quod nos docuit l. 1 § quia
autem et in fine ff. de legatoriis notatio Brissonius de for
mulis lib. 9 pagina mihi 431. unde saepe cum dubita=
batur inter iurisprudentes an actionem aliquam ex divulga
tis et usitatis actionum nominibus contractum negotium peperis=
set, solebant consulti etsi aliam actionem indisputando
competere sentirent; consulentibus respondere tutius est agere
posset praes.: verbis, hoc est tutius est proponere simul actum

praes. verbis

adlecta protestat. Cuius meminit dic l 1 § q autem 4, quo
casu tutius ee pres. verbis agere dicitur in l naturalis 5 § sed
si facio 4 in fin l si gratuitam 17 in princ. l rogati 19 et l sitis
24 de pres. verbis et l 1 in princ. de stimatoria, h qd alius refe
rendus textus in l is qui 13 § si libero 2 comodati. Dum in Casu
ibi: proposito l mandati agendum dicitur l pres. verbis, q ita ac
cipiendum ac si dictum eet posse mandati l qd tutius e pres. verbis
agi, eodem q modo interpretandus textus in l labeo 50 de contran
henda empt. et l si convenit 6 de rescind. vendit. Ex quo A=
lexander imperator in dic l 2 optimo iure respondit l
actionem ex vendito l pres. verbis dandum; Cum enim olim in=
ter consultos valde agitatum fuisset vendit. facta sub pacto
ut si quid accidisset res inepta fieret, competeret ne actio ex
vendito ad rescindendam venditum aliis eam Concedentibus
ut aparet ex dic l 9 labeo 50 et l qui fundum 79 de contrahen=
da emptione l si sterilis 21 § si tibi 4 de act empti et l 9
si cum venderet 13 de pignoratitia actione. Aliis quasi
absurdum et ut dicitur in l celsus 6 § 1 versus nec conturbari
de contrahenda empt. ex contractu actionem dari ad illum de
trahendum, eam negantibus, ut constat ex dic l 9 labeo 50
et l si vir 12 de pres. verbis quam controversiam in uno dun
taxat Casu sustulisse videtur Severi et Antonini Des
criptum Cuius meminit l 4 in princ. de lege comissoria n
in omnibus ut plane probat l vendidi 8 6 de act empti
quam inde explicat Faber de erroribus de lade 49 errores
perperam restrehens alastro adfrium int. de empt. et ven=
dit. no 63. Cum in quam, id valde inter prudentes contro
versum eet, nec Alexander vellit temere co iuris rat
aliquid novi sancire recte sane respondit l ex vendito
l pres. verbis: actionem dari, in q utraq ex stricta iuris rat.
competat, aut concurrere possit, et q utraq ob incertitudinem

simul

simul proponenda ē d. dic l. 1 § q. autē 4 ff. de legat. nec aliā altera duntaxat proposita periculū eet: nec velut aliter ageretr, quā oporteret actor causa caderet ex eo qd vetere iure qd meminit l. 1 si mensor falsū modū dixerit Cicero lib. 2 de invent. Quintilian lib. 3 inst. cap. 8 et lib. 7 cap. 7. alter Quintilian declamat. 260 et 340 cū aliis qq. id illustrat Brisonius dic lib. 5 de formulis pag. mihi 430, qua eodē caut. in l. si convenerit 6 de rescin. vendit. dicitr si convenerit ut res que venit si intra certū tēpus dis plicuerit reddatr ex empto actionē eē, aut empti proximā actionē in factū, hoc ē pres. verb. n. dicitr utramq. cōpetere sd unā aut alterā quamvis utraq. proponenda exhactenus asserti, ideoq. in l. si creditor 7 ff. de distract. pignorū: si creditor pignus hoc pacto vendiderit ut liceat sibi reddere pecuniā et pignus recuperare, n. actionē dicitr, cedere debere debitori pecuniā reddere cupienti. sd actiones hoc ē ex vendito 4 pres. verb. ut ibi: recte animadvertit a Gotofre: quamvis enī eodē casu actionē duntaxat ex vendito dedisse videatr Ulp. in l. si filiū venderet 13 de pignorat. act. illud q. forsā indis putando verū eet: in cōsulendo tn cautius erat ob incertitudinē utramq. proponere.

N 19 Manet ergo firmū pres. verb. tunc duntaxat agi posse cū usitata vulgata q. actionū nomina deficiant d. l. 2 de pres. verb. unde cū ex contractibus innominatis nulla vulgariū, quarū appellationes iure civili proditę st. actio cōpetat, recte ad pres. verb. actionē iura cōfugiunt ut cōstat ex dic. l. 9 naturalis 5 pretea et pass. tit. de pres. verb. ac dic. l. iuris 7 § 2 hoc tit. cū similibus. nec refert ex eisdē cōtractibus cōditionē dari ob causā dati cā n. sequuta itē ex cp pe=

nitentię

D.a l. naturalis 5 § ac cum d.o 2 l. sit tibi 7 de praes: verb. l. mortis 18 § 1 de mortis causa don. l. dedi 3 § 2 et 3 l. si pecuniam 5 ac passim in tit.o de condit.e causa data l. 1 § final de rerum permutat.e l. si liber 9 cum dualis sequentibus C de cond. dit.e ob causam datorum l. 1 infin: et l. ut precibus 4 cum seqq. C de rerum permut.e ac in iure nro. Regio l. 3 tit.o 6 et l. 4 tit.o 14 p.a 5 cum traditis a Donello in tractatu de praes. verb. cap. 7 Cuiatio in l. 5 § 1 de praes. verb: et ad l. 1.a et 2.a 3 C de condit.e ob causam datorum ac ad tit.um 3 C de rerum permuta t.e Fabro de erroribus decade 45 err: 9, Padilla in dic. l. naturalis 5 § 1 an. 17 et Richard: plures refferentes in § actionum Inst.a de actionibus c.e 27 an. 20 vers. inquam, ideo minus certa e superior assertio qd simul etiam competat condictio ob causam dati causa non sequuta t condictio ex capite penitentie namque eae conditiones non ex contractu dantur ut actio praes. verb. sed ex equo et bono l. in summa 65 § qd vero 4 de condit.e indebiti et l. 3 § fi: si 7 de condi tione causa data et que condictio dari dicitur ex contractu in eod. l. 3 § quinimo 4. nulla istarum conditionum e ut recte colat in dic. l. 1 C de condit.e ob causam, sed condictio certi que datur ex stipulat.e ut superius expli= cui t actio praes: verb: ut maluit Acurtis.

Unde et alio 16
respectu dantur conditiones et alio datur actio praes verb: hec quippe competit: ut impleatur contractus ille vero competunt ut distrahatur, pone dedisse me tibi Stichum ut dares Panphilum, sim me peniteat antequam moram committas in dando Panphilo, habebo ad repetendum Stichum, sicque ad distrahendum contractum quem impleve ceperam, condit.s quam vulgo apellant interpretes ex capite penitentie d. l. dedi 3 § qd si ita 3 et l. si pecuniam 5 in pricip. de condit.e

De condict. causa dat: l. si tibi, lundus 36 hoc tit. et in iure nostro regio l. 44 tit. 14 p. 5 q. quoniam cum obligatio naturalis que oritur ex hoc contractu non sit simplex sed respectiva respiciens se idcirco tu dare teneris non impedit a penitentia, et si alias obligatio naturalis illam impedire soleat l. naturaliter 13 de condict. indebiti et l. naturalis 10 de oblig. et act. cum traditis a Bacurtio Bart. et antiquioribus in l. 1 de condict. indebiti, ideo namque dedi ut tu dares nec videor antea me obligare voluisse, iure probabiliter, quam tu dederis ut aliorum reiectis explanationibus optime ratiocinatur Richar: ubi supra n. 31, quare ex iure nostro Regio penitere posse contractibus innominatis eum qui dederit ante moram accipientis non obstante l. 2 tit. 16 lib. 5 recopilat. probabiliter defendere videntur Gregor: Lopez in l. 14 tit. 14 p. 5 q., Mendiaca lib. de successionum creat. § 12 n. 64 et Padilla in dic. l. naturalis § 5 et si quidem 1 n. 19, quamvis aliud sentiat interpretum nostrorum potior et maior pars quos cumulat Richar: ubi sup. n. 37 et sequi oportet in iudicando, sin vero me ante moram tuam non penituerit, tu autem Pamphilum servum dare eligere potero, quam malim actionem proponere l. praescriptis verbis, ut cogaris Pamphilum dare et implere contractum, l. ob. et ob. causam dati causa non secuta: ut restitutionem petam cum distrahatur contractus d. l. naturalis § at cum do 2 de praescriptis verbis, cum reliquis supra citatis, quamvis enim contra hanc doctrinam claudicare contractus videatur, altero tantum contrahentium efficaciter obligato, quod in contractibus nominatis admitti non solere constat ex l. Iulianus 13 § si quis a pupillo 29 de act. empti et l. pr. 7 § 1 de rescindenda vendit., tamen id in contractibus innominatis habente equitate admissum est, ne is qui dedit durioris conditionis sua ex eo quod dederit fuisse videatur, maxime cum et non nulli sint contractus etiam nominati, quorum ea natura est ut alter duntaxat contrahentium obligatur veluti mu

tuum stipu

stipulatio ut supra obiter diximus et communiter explicant interpretes in l. habeo 19 de v. s.

Hinc in l. 1 § fin. de rerum permutat. ubi ex altera parte traditione facta, si alter noluit rem tradere non in hoc agendum dicitur, quod interest nostra hoc esse praes. verbis, sed condict. ut res nostra nobis reddatur non improbabiliter putat Acurt. verbum non ut alibi saepe accipiendum pro non tantum eo sensu quo hactenus dicta ut qui rem tradidit si alter noluit rem tradere, dicatur non tantum agere posse praes. verbis in id quod sua interfuit, sed condict. etiam ob causam dati si eam eligere malit; quamvis fortassis verius est, eum textum ex consequentia § antecedentis capiendum de eo casu, quo res tradita aliena fuerat ut maluerit Cuiac. ad lib. 33 Pauli ad edictum in ipso textu et lib. 23 obser. cap. 25 ac Pancirolus lib. 3 Thesauri variarum cap. 3, quippe tunc recte dicitur praes. verbis agi non posse sed condict. ob causam dati, quoniam qui rem alienam dedit, nullam videtur contraxisse permutationem d. l. 1 § pen. cum superius dictis. Unde etiam in l. 9 cum proponas 17 C. de transact. illa verba exceptio tibi etiam eorum quae dedisti repetitio competit pacti securitate; non ita capienda ac si dictum esset qui quid dederat ut altera lite discederet, si ille conventioni non staret solam habere pacti exceptionem; si opposuisset exceptionem et securitatem peperisset quem admodum enim qui elegit actionem praes. verbis non potest condict. agere ob causam non secutam et e contra, ita pacta securitate per exceptionis oppositionem non licet condict. agere velut causa secuta; quippe sed verum permittitur alterutrum tantum, utrum malit actor ut recte Donell. in ipso textu. n. 17

Enim vero contingit quandoque ut altera istarum actionum duntaxat competat; quippe non numquam 18

deficit

scilicet contractio oblata dati et sola datur actio praes: verbis, et econtra non nunquam cessat actio praes. verbis et condictio datur Primum enim si contractum implevi et sperat non adat, vel a facto et qui fecerat, si alter aut dare aut facere cesset non condictio datur quasi re non sequuta sed actio praes verbis, quoniam facta ex sua natura repeti nequeunt cum facta infacta reddi non possint l cum proponas 4 C de dolo l naturalis 9 § at si facio de praes verbis et explicat Donell in tractatu de praes verbis cap 8, quod idem et admissum putat in casu l 1 C de rerum permutat: cum sc fundum dedisti ut tibi fundum alium quem venalem habebam darem; quo casu si post quam dedisti ego dare cessem et dederim et fundus evincatur non condictio tibi datur fundi quem dederas sed ad exemplum actionis ex empto, quoniam ille contractus ut pote dere venali proximior ullo alio generis permutationis videtur emptioni et venditioni actio datur ut contractum implere cogatur hoc est actio praes verbis ut docet Cuiac. cum reliquis interpretibus ibi et lib 17 observationum cap 38 quamuis ut superius explicavi, ego capere mallem de act. verbis ex empto quasi ex equitate emptio contracta intelligatur et res sortiatur ex voluntate contrahentium locum pecuniae numeratae praeterea in l 9 ult. imp. de condict. causa data contra accidit ut condictio duntaxat detur non actio praes verbis: cum enim tibi pecuniam ibi dedissem ut Stichum dares et post moram tuam ante quam Stichum dares, Stichus decessisset visum fuit ad exemplum emptionis, satis puniri moram tuam eo quod Stichus periculo tuo decedat nec visum est etiam puniire ut repetamus id quod mea intersit arg. to l a si fundus 33 locati iunctis traditis a Fabro in rationali ad ipsum textum.

His suppositis dicendum est animo generaliter dictum de contractibus inno-

49

innominatis et actᵉ ex illis competente, locum pariter habeat in contractu facio ut des et facio ut facias quamvis haec eadem dicta non minus dari pres: vbis actionem ex articulo facio ut des quam ex reliquis articulis suadere videantur, tamen an pres vbis vel ex dolo agendum aperte dici videtur ind, l naturalis 9 § ad si faciam 3 de pres vbis huic convenit l. 9 solent 15 et l. 9 cum proponas 4 C de dolo qq nitentes ab hac parte extant non contemnendi nominis interpretes Paul: Bart Bald. et Iason cum reliquis pene antiquioribus indie § ad si faciam Azo in summa de verum permutatᵉ, Alciat lib 9 paradoxorum cap 7 et in l 9 labeo 12 § contractu de V, S, et in Rubrica C de pactis Cuiac indie l naturalis 9 § ad si faciam et alibi saepe anten: Faber ibidem in rationali, Robean que refert Corrat lib 2 miscellaneorum cap 10 in fine, Vbesenbequius in parat adtt de pres vbis Bartolomeus fais in suplemento ad Conanum lib 7 commentariorum cap 15 nᵒ 8, Iulius Pacius in l 1 § 2 hoc tt:; verum cum ab his et si plura consimiliter diversa q tantum nulla satis idonea reddatur discriminis ratio aliis placuisse invenio ex articulo facio ut des utramque actionem dari sc pres vbis et de dolo quamvis et in hoc inter ipsos conveniat aliis, quoniam facta ex sui natura reddi aut repeti nequeunt actionem de dolo admittentibus in locum conditionis, quam ad datum repetendum competere in articulis do ut des et do ut facias nuper explicuimus, q primum opinatus Franciscus Curtius indie l naturalis 9 et postea ex novioribus propugnat Donellus in tractatu de pres: vbis cap 14 cum sequentibus aliis actionis de dolo conversum simpliciter admittentibus cum actᵉ, pres vbis non ad diversa sed ad illud ipsum ad quod altera competit, q primum sentit Christophorus

Castellionaeus ab

abeo q accepit Raphael fulgotius ind. § q. si faciam, que
sequitur Duarenus ind. l. 7 § ff. si in aliud verb. et ideo hoc
tit. et post eam longa serie singularum sententias im
probatis. Mendoza lib. 3 de pactis cap. 4 art. 6. ceterum
et hanc utramque reffellit non spernendis fundamentis
Corratius lib. 2 Miscellaneorum cap. 10 et eam sane egre
admittit d. § q. si faciam cum expressa ibi ideo dari
dicatur actio de dolo, quoniam nulla est actio civilis unde

N. 20 Unde
his omnibus sententiis simul et aliis Hotomani in
disputat., de pactis et Antonii de Leon in l. cum mo=
tale n. 4 C. de transact., quas impugnat Mendoza loco
precitato n. 14 et 19 verius censeo ex contractu facio
ut des perinde ac ex reliquis contractibus innominatis
actionem dari pres. verb., ut enim id confirmat l. solet
19 de pres. verb. lec. veriorem interpretationem et l. q. cum
mota 6 C. de transact. tum egre dari potest idonea
discriminis ratio maxime cum ex his contractus locatio=
ne et conductione imitetur ut superius explicui et proba
vi contra Cuiacium a qua parte et considero optimum sa=
ne textum in l. inter 26 § convenit 6 de pactis dotalibus
ubi post viri pactum, quo mulieri pollicitus fuerat
ut viri sumptibus quoquo iret veheretur mulier di=
citur si mulier ad eum in provinciam profecta fuerit
utilem dari in factum actionem ad repetendos sumptus
contra maritum dandam, hoc est actionem pres. verb. rex pac=
to nudo ut sentiant ibi Hurtiani qq. videtur consen
tire ibidem Cuiac. ad lib. 4 responsorum pap. eo colore
quod pactum ibi fuisset de eo q. iuste debebatur arg. tex. in l.
si tibi l. xori 22 de donat. inter quos reffellit fulgo=
sius in l. 1 § ff. cum nulla 4 hoc tit. n. 18 et in l.

legitimas

& n° 1 ibidem q̄ fortunius n° 39 et segq, ex contractu innominato inuoluto inmaritum et Uxorem per superius pactum ut inl. ult. § ult. de oblig. et act. qui sane contractus etsi ex forma ineundi sibi conueniendi videatur illi cadere sub contractu do ut facias quasi Vir sumptus det ut Mulier interim faciat. Tamen verius cadit sub articulo facio ut des quippe denominandus est a forma adimplendi ut mox dicam § seq. et prior mulier interfecit ut maritus sumptus daret. Sed etiam ex contractu facio ut des haec actio datur hoc tamen ita si dolo initus contractus non arguatur quippe si dicatur dolo initus, de dolo agendum erit ex dic. l. 5 § q̄ si faciam cum iuncta l. solent 19 vers. nisi de pres. verbis sic intelligenda et dic. l. 9 cum proponas 4 6 de dolo nec pres. verbis actio competit ut presensit A. Curt. inl. quoties 21 de pres. verbis, quem laudat Corratius dic. lib. 2 miscell. cap. 10 n° 9 et sequitur quamuis non laudatum Pancirolus lib. 2 variar cap. 46 et Comtius disput. cap. 14 utrque sepriman huius S. E. authorem in Curia gloriatus. igitur res eo recipit ut actio de dolo et pres. verbis non concurrant & pres. verbis agi debeat si per dolum contractus initus non proponatur de dolo autem duntaxat non pres. verbis agendum sit si dolo contractus initus fuisset ideo non exceo, ut volunt Corratius et Pancirolus, quod pres. verbis agi tantum possit cum deficiunt vulgata ac usitata actionum nomina l. 2 de pres. verbis ac praeterea pres. verbis agendum non videatur competente act. de dolo & exeo potius ut sensisse videtur Concius etsi plene non explicet quod actio pres. verbis non alii competit quam ei qui se obligauerit et contractum implere ceperit ut hactenus explicuimus, qui autem dolo alterius contrahentis deffectus contraxerit nec videri potest se obligare voluisse nec facere

cupisse.

capisse creditr implere contractu usq adeo consensu per dolu sublato ut nec obligationem naturalem conventio peperisse intelligatur l. 7 § si ob maleficium et l. de dolo § hoc tit. et l. et eleganter 7, contractu se nullum esse cu dolus dederit causam contractui duntaxat admissum sit in contractib. bone fidei non in contractib. stricti iuris ut explicant ibidem Bartol., Cuiat et reliqui vulgo interpretes, tn et ide merito admittem. in contractib. innominatis ut pote qq ex equo et bono duntaxat ne alter alterum impugnet / illudat cum accessio contract. nomen prestitit et obligationis efficaciam.

21 Id nunc difficile cu hec eade reliquis contractib. innominatis eque conveniant inqq ex eade rat. si dolus arguatur prescriptis actio cessare debet, cur expressa tantum a Paulo in articulo facio ut des d. l. naturalis § q. si faciam et quide omisso opinamento quodam Corrasii d. c. 10, q. licet non im probabile non tn usq adeo verum et illi quiescere possim. verius existimo cum articulus facio ut des pr inde ac articulus do ut facias locationem et conductionem imitetur ad eadem que libellam mittiendus videatur et Paulus plene exagitaverit in dic. l. naturalis § ac cum do et articulum do ut facias nec censuerit eadem repetere in articulo facio ut des aut Tribonianus si paulus scripserit illa resecaverit existimo in qua in exotio examinata naturam articuli facio ut des in d. § q. si faciam quemadmodum examinata relinquorum natura fuerat, sed duntaxat subiectum § anteriori argumentum ex articulo facio ut des velut auctuarium in confirmationem anterioris asserte doctrine quesitum namq fuerat in § anteriore vel Stim si dedisse tibi servum; ut servum tuum manumitteres, ac

pos

ac posquam manumisisses, is quem dedi evictus fuisset, quae actio tibi competeret; Respondetque Paulus si sciens dedi de dolo imme dandam actionem ex sententia Iuliani, si ignorans vero in factum civilem dandam hoc est praes. verbis, cui statim subicit, quod si faciam ut des et postea quam feci cesses dare nulla erit civilis actio et ideo de dolo dabitur; quasi dicat optimo iure superiore casu in sciente actionem dari de dolo quoniam cum servus, qui mihi datus fuerat, ut facerem mihi evictus est posquam feci perinde est ac si fecissem ut mihi dares, et cesses dare. idem enim est dedisse alienum servum ac dedisse nullum l. 1 § ult. de rerum permut. et l. qui evincitur de R. i. ac praeterea quemadmodum in articulo facio ut des si posquam fecerim cesses dare de dolo agendum est ita etiam in casu proposito de dolo actionem dandam recte scribit Iulianus; argumentum igitur ducit Paulus a contractu facio ut des et fortasse censuit servo qui mihi datus fuerat ut facerem evicto, posquam fecerim in initum intelligit contractum do ut facias et potius facio ut des etsi enim Alciat ind. l. naturalis § cum do depres verbis, et ex recencioribus Cuiac quos plures sequuntur putaverint contractus innominatos denominari a forma ineundi sive conveniendi non a forma adimplendi, ut si inter nos convenit me tibi dare ut facias et si tu primum facias quam ego dederim in initus censeatur contractus facio ut des quam contractus do ut facias tamen verius est eos contractus denominari a forma adimplendi ut cum ultra montanis sensit Bart. ind. l. naturalis § si facio nº 4, quem sequitur vulgus interpretum, quorum plures congerit Mendoza de pactis lib. 3 cap. 4 n. 25 nec fundamenta collige quoniam cum inter hos contractus hactenus disputata nihil intersit eademque actio ex omnibus competat in casu in meaque examinanda labor

intendit

ut recte Mendoça d.° cp 4 n.° 26 ergo Paulus q.d de rei q.e de dolo adiecit in dic. § q.d si faciam n ideo adiecit q.d illud speciale putavet in contractu facio ut des, sed q. necessarium credidit ad plenam explicationem questionis quam agitaverat in § antecedenti nec illud in reliquis contractibus innominatis expressit forte q.d brevitate compulsus sufficiens inde reduci ad reliquos contractus.

22 Incidimus fallente Francisco in controversiam Iuliani et Mauritiani que refferit in l. iuris 7 § sed si 2 ff. et ideo pro ut. questio eadem e que proponitur in dic. l. naturalis 9 § ac cum do 2 ff. fin, dedi tibi sthicum ut Pamphilum manumitteres, manumisisti, et sic utrinque fide contractus adimpleta. sthicus a vero Domino evictus e, controvertitur qua act. consulatur. cum enim semel datam Pamphili libertatem n liceat revocare ex regula l. 2. 9 § 1 de manumissis vindicta l. uxorem 29 in fine. de man: test. l. sicut semel 10 et l. sicut 26 c. de libera causa et § semel in st.a 20. ex causis ma n licet, nec tu equum sit te in damno morari evicto sthico quem acceperas ut manumitteres, opportuit aliqua tibi act. consuli qua mecum agas in id q.d tua interfuit sthicum evictum n fuisse: et sane videbatur prescriptis actionem deficere, quoniam x.a hactenus dicta hec actio duntaxat competit in eum qui posquam alter dederit aut fecerit vicissim dare aut facere. cessat in presenti autem utrimque fides contractus adimpleta videtur, cui ratiocinationi respondens Iulianus in factum actionem pretoriam que omnium actionum subsidiaria e et extrema l. in ea l.q.a actionum 12 de pres: ubi et l. actionum 29 § ven. l. cum aliis supra citatis de oblig et act dandam censebat. contra vero Iunius Mauritianus qui

qui de hac re respondisse fertur Marcii Aurelii antonini tem=
poribus ut licet colligere ex l. si Augusti 57 de leg. 2 et l. 9 licet
3 de usufructu leg.° et fortassis in Iullianum notas scripsit ut
ultra dictum §. Item si in alium indicat l. 7 et si quis c. 9 ss.
Marcellus de usufructu: dicebat non necessariam in factum actionem
Pretoriam sed incerti actionem civilem competere hoc est praes. verbis agi
posse; quoniam initus erat contractus hoc est sunalagma, ut aiebat
Aristo nec dedisse videbatur servum ex quaestione initam, qui
alienum dederat nec fecerat accipientis l. 1 § pen. de rer. permu-
t.; l. qui evincitur 190 de R. l., l. evict. 39 de evict. l. si ita pro par-
te 6 § verum 6 de iure dotium, Mauritiano accedit Ulpianus in
dic. § Item si in alium, nec ab eo hac parte discedit Paulus in d. l. Do-
natur: 9 § at cum do 2 vers. fin.: Dum ait in scientem de dolo actionem
dari, in ignorantem vero, in factum civilem hoc est praes. verbis, Ul-
pianus duntaxat de eo casu respondit, quo dolus non arguebatur
Paulus vero plenius de utroque respondit et quidem rectissime de
utroque nam in scientem non necessariam actionem praes. verbis ali-
quis non posse competere quoniam de dolo agendum eadem convincunt
quae superius explicui de contractu facio ut des: In ignoran-
tem vero non necessariam in factum actionem pretoriam sed sufficere
praes. verbis decretorie convincit nuper adiecta causa Mauri-
tiani.

Ceterum in eo implicabile est Pauli et Ulpiani defen- 23
dum, quod Ulpianus Iullianum refert in ea fuisse; ut ac-
tionem in factum pretoriam necessariam putaret; Paulus autem
Iullianum laudat authorem dandae actionis de dolo in insci-
entem, et actionis in factum civilis sive praes. verbis in igno-
rantem: Torquentur regulariter ut desudiunt componant in-
terpretes, quorum plura opinamenta cumulat Men=
doza de pactis lib. 3 cap. 2 n. 19 nec hunc examinare
pretium puto, quid enim refert, cuius habeamus aqua

parte ex

extiterit Iulian[us] ignorare, et sane in aperto usq[ue] adeo dimi
dio [?] fatendu[m] e[st] Tribonianu[m] ind[ictus] § et eu[m] d[e] d[ol]o notant Ma-
uritianu[m] adscripsisse Iuliano, q[uo]d sentiunt Cuiat, Eginari[us]
et Duaren[us] indic § Idem si in aliu[m] ac hotoman[us] indisputat[ionibus]; de pactis, ut alias notant Pauli, Labeoni, Tribut[...] in
l. 21 § fin. de aqua pluu[iae] arcenda, et notant Vlpiani Mar
cello in l. g pen[ult]. de Iure Codicillorum animadvertit Goto
fred[us] ind[ictus] § accu[sare] do; post Cuiat indic § Idem si in aliu[m] et
alias n[on] improbabili coniectura suspicare licet Paulu[m]
indic § at eu[m] d[e] d[ol]o infine n[on] ciuile[m] scripsisse sed ciuilis
ut sic ex s[ententi]a Iuliani det actione[m] de dolo contra scientem esse
aucton actione[m] in factu[m] ciuile[m] hoc e[st] pres: verbis contra igno=
rante[m], cu[m] enim veteres notarunt compendio et sepe dimi=
diatis vocib[us], pleraq[ue] scriberent ut communiter notatur. faci=
le fuit imperito scriptori ciuile[m] scribere, cu[m] debuisset
ciuilis.

Finis.

Caput secundum de pacto nudo et eius effectu, examinatur quid sit pactum nudum

N 1

Post explicatas iuris conventiones, quae actionem pariunt ad conventiones iuris gentium quae pariunt exceptiones mutata verificatione contendo cum enim insisterem alicuiam vestigiis in l. 7 imp.o hoc tit.o diviserim iuris conventiones in alias, quae actionem pariunt et alias, quae pariunt exceptiones de expliciuerim superiore capite, tertium decitionis membrum sequitur nunc examinandum secundum, cui speciale idcaput consulto declinavi ut superiori longe iam producto finem aliquem et modum facerem: Hautem conventiones iuris exceptionem producentes quae vulgo dicuntur conventiones nudae, sive pacta nuda ut constat ex dic. l. 7 § sed cum nulla 4 hoc tit.o; conventio vero nuda sive pactum nudum est, cui nulla subest causa, praeter conventionem ut dicitur ind. § sed cum nulla 4 2a vulgatam et veriorem lectionem, hoc est, quod placiti fine stat l. si tibi 27 C. de locato sive ut ait Bartolus ind.a l. 7 § igitur nuda n.o 1 et § quinimo n.o 14, quod stat in puris terminis conventionis, quod se nec nomen habet nec causam sed solam conventionem quae solent 19 depres: tibi, ut puta conventio dandi ut des, dandi ut facias, faciendi ut des, aut faciendi ut facias, ante quam facto aut datum, firmetur et contractus naturam induat, recte apellabitur pactum nudum cuius et alia exempla proponit

proponit Consultus in dicta l. 7 § quinimmo verb. ut puta. Caeterum alia pacta ut superiore cap. explicui, transeant imprimis in nomen contractus, qui contractus nominati apellantur; alia vero habeant causam, hoc est incipiant a dato, et facto, quae dicuntur contractus innominati; reliqua eaque nec nomen haberent nec causam nuda apellare, hoc est sola sine nomine, et aut causa nudum enim prudentes plerumque accipiant pro solo ut constat ex pluribus traditis a Brissonio lib. 12 de verb. 1. verbo nudum cum sequentibus, iulio pacio in l. 7 § sed cum nulla ff. de pact. hoc tit. Illigero Annotatis ad Donellum lib. 12 cap. 11 littera C.

N. 2 Unde non male vetus glosarium quod refert Brissonius ubi nuper pactum nudum definit, quod omnibus solemnibus destitutum est, hoc est quod destitutum illis qualitatibus nomen intellige aut causam, quae pactum induere solet natura contractus, hincque nudi appellationem sortitum per metaphoram, cuiusmodi recte Alciatus lib. 4 paradoxorum cap. 7 n. 4 et in l. si ego obvenire 130 de verb. 1. opponit pactum mystum, cuius meminit l. si chirographum 99 § nalis de solut. namque pactum mystum nihil aliud est quam pactum nudum absque dolo fraude ne factum, ut l. 7 § ait praetor ff. hoc tit. ut ex l. talis 40 § 1 et l. si epistola 92 § pactum hoc tit. et l. cum emptor § finali de rescind. vendit. probat Alciat. in d. l. 1 impl. hoc tit. Vadera animadvertit: cap. n. 7 et Gothofre: in d. l. § nalis 4 lit. f fare aliunde feliciores pactis nudis opponunt antiquiores interpretes ut constat ex traditis a Vaconio lib. 9 declarationum cap. 7 n. 1. Pacta vestita eo nomine contractus significantes et plerumque minus elegant videri, forsan ob hanc appellationem et veteribus Consultis mere incognitam: pendissime exprimit contractuum et pactorum discrimen, quasi contractus apellentur pacta vestita ab in ductis nominibus et causis qualitatibus, quae a nudis pactis distant, in quo

in quam pacti nudi descriptione et explicatione, omissis
aliis pluribus, quas congerit et refellit in sua tradenda miro
felicior Mendoza lib. 3 de pactis cap. 8. Conveniunt aliis licet
aliquantulum inter se diversi post Bart. Baldum et alios ve-
terum Cuiac. lib. 2 obs. cap. 14; D. Covarrubias in cap. quamvis
pactum 2 p. § 9 n. 12; Corrat lib. 1 miscellaneorum cap. 1. Pe-
trus Gregorius lib. 21 syntag. cap. 6 n. 10 Duarenus ad nostrum
tit. 3 cap. 2, hotomanus in suis parat. de pactis, Antonius Gomez
2 tom. variarum cap. 11 n. 2, Greg. Lopez animadvert. cap. 3 n.
2 et 3, Donellus lib. 12 cap. 9 et ibidem Illigerus litt. C et f
et ad lib. 12 cap. 11 litt. C, Vaconius lib. 1 declar. cap. 23 Mor-
la alios refferens in emporio 1 p. tit. 3 in preludiis n. 21.

Hinc 3
improclivi est decretoriam ferre sententiam contra eos interpretes, qui
putant pactum legitimum neutiquam posse apellari nu-
dum, quorum est, Rebardus lib. 2 var. cap. 1, Madera ani-
madvert. cap. 8 n. 12 et Faber in Rat. ad leg. legitima
ff. hoc tit., quos refert et sequitur Illigerus annotatis
ad Donellum lib. 12 cap. 11 litt. D. Sane pactum nudum
non ita apellatur, quod inefficax sit ad parienda actionem
ut videtur voluisse Faber ubi supra, sed quod placiti fines
non excedens, in puris que terminis conventionis stans nec
nomen habet nec causam hoc est contractus qualitatem non in-
duit, unde consequens, ut quodcumque pactum nec nomen ha-
beat, nec causam, et proinde contractus qualitatem non induat
pacti nudi appellationem sortiri debeat: etsi efficaciam
a iure acceperit ad producendam actionem, quale est pactum
legitimum, idque non male probat Cuiac. in leg. legitima ff.
hoc tit. arg.to ducto a nuda pollicitat. dotis, quae etsi im-
peratorum constitut. confirmata actionem pariat l. pen. C. de
dotis promiss. et nuda pollicitat.: tamen nudae pollicitationis

nomen non

n̄ amittit, quomodo et validius argum.ᵗᵘᵐ duco a conventione sive pacto pignoris, quod licet iure pretorio eo usque valere iussum sit ut actionem producat hypothecariam, ut expli=cuimus in superiore § 3: tamen nudum apellatur in l. ultima in fine de pign: actione in idem quoque optimus est textus in l. etiam 20 de usuris, ubi pactum de solvendis usuris pecuniae creditae ad utate, quod utile est et actionem parit nudum aperte dicitur, qua=re hanc sententiam merito tuetur Curiat ind., l. legit. C. hoc titulo Don lib. 12 cum cptio et in l. 10 C. de pactis n.° 9 et 10 cum aliis relatis ab illigero d. lit. d. nec obstat vulgatum illud iuris assertum, quod seq. § explanabimus, ex pacto nudo se n̄ dari actionem quippe ab ea regula excipitur pactum legitimum, idque voluit paulus in l. legitima C. hoc titulo aiens interdum ex pacto actionem dari, quoties se lege vel senatus consulto adiuvaretur: ideo enim ait interdum, quod alias regulariter ex pacto n̄ nascitur actio, hoc est ex pacto nudo.

N.° 4 Enim vero antequam ad procedamus animadvertendum est: nequis deci=piatur quod quae pacti nudi appellationem longius producit eaque omnem contractum comprehendi cui traditio n̄ subsit ita accipi=tur in l. traditionibus 20 C. de pactis dum enim ibi: dicitur tradi=tionibus et usucapionibus n̄ nudis pactis dominia rerum transferri, nuda pacta n̄ ea duntaxat ibi: intelliguntur quae placiti fine stant hoc est quae nec nomen nec causam ha=bent sed ea etiam, quae licet proprium nomen contractus sortiti fuerint: tamen traditione nondum firmata sint, veluti emptio et venditio et si quae alia his similia ut explicant in ipso textu Don: et Gilanius, Davius in l. 7 § sed cum nulla 4 hoc titulo ad Brissonius de ut, vel nudum pactum: etsi enim nec contracta consensu fieri dicuntur usque adeo solo consensu vires firmant: ut traditionem n̄ egeant: tamen dominium n̄ trans=ferunt, ave

quo usq traditio subsequatr § cu autem z instre inst a de empt et vendit cu similib, quo sensu dicitr ind l. 19 traditionib C de traditionib nunquam nudis pactis dominia rerum transferri, hoc e non contractibus solo consensu factis traditionibus, que ipsos contractus loquuntur: opponuntur enim ibi: pacta traditionibus, itaq ideo videntr apellata nuda, qd sine traditionibus.

Alias autem vulgo pactum nudum illud intelligitur ut manet assertum, qd solius placiti fines non exedens nec nomen habet nec causam, quod et plerumq anonomastice pactum, et pactio appellari solet, ut passim in nro tt. et conventum dicitur a Cicerone lib 6 ad Atticum epis 3 et ab autore rethoricorum ad herenium lib 2 ante medium, Seneca lib 3 de beneficiis cp 15 et Paulo lib 1 sent tt 1, itaq sepissime pactum conventum: quoniam nil habet preter conventionem ut inf. l. si unus 27 § pactus 2 § pacta 4 § item si 8 et § fin et l. contra 28 hoc tt. l. 4 de pign. l. pacto 15 de transact l. pacta 72 de contrahenda empt cu aliis pluribus, quas cumulat Brisson: verb. pactum, nec vere e scribere tantum noto minus recte Pancirolum lib 2 Thesauri Variarum cp 17 et Mendoza lib 3 de pactis cp 11 n 4 credere Pacta conventa ea duntaxat dici, que alicui contractui in continenti adiiciuntur neq de aliis accipiendum ee edictum pretorium relatum in l. 7 § ait pretor 7 hoc tt quo pretor pollicetr se pacta conventa servaturum eos sane improbat d. l. si unus 27 § pacta 4 vers in summa § item si 8 et § fin hoc tt. d. l. ex pacto 15 de transact et l. 2 § item queritr 4 de doli except, q a aperte pacta conventa apellantr pacta nuda nullis adiecta contractui nec aliud suadet e a l. ex 7 § ait pretor 7

r hoc tt° de cuius explicat.; seq. § dicendum erit.

Agitur de effectu pacti nudi, ex eoq. obligationem naturalem oriri docetur. non ciuilem, et inde exceptione a pretore dari non actionem

§ 1.

1 Explicuimus quid sit pactum nudum succedit nunc agendum de eius effectu ad cuius cognitionem illud primum in fronte ocurrit examinandum an pactum nudum naturalem producat obligationem et quidem paucis licet reclamantibus iam vulgo obtinuit ex pacto nudo naturalem oriri obligationem provocatis id asertum ex paulo lib° 2 [illegible] tt° 14 in principio ubi ait ex nudo pacto inter ciues Romanos non nasci actionem hoc est lege ciuili obligationem non oriri, quo supponit iure naturali sive gentium obligationem nasci eficacem quo prosequtionem, idemque et voluisse videntur Imperatores Diocletianus et Maximianus in l. si tibi 27 c. de locato, aientes ex nudo pacto iure nuo idem ciuili actionem nasci non posse nec enim hec Pauli et Imperatorum littera in contrarium sensum axiomatis generalitate de iure ciuitatis Romanae expectare alio potest quam eo; ut naturali iure eficacem ex pacto nudo oriri obligationem significarent a qua parte et masculum expendunt argumentis [illegible]

Don lib^o 12 com^ment cp 2 et Cuiat in l 1 imp^o hoc tt^o ex his

inis 9 § imperator 2 desolut in illis verbis, quae dam ex

pacto naturaliter debebantur iuncta l 3 C de usuris quae ex

nudo pacto usurarum naturalem oriri obligationem expres=

se dicitur nec aliud voluisse videtur Paulus in l 5 cum am

plius 84 in fine de reg iur: cum eum natura debere

quem iure gentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus

ad pactum videntur referenda arg legis 1^e hoc tt^o et

legis 1^e de pecunia constituta, cum ipsum et confirmat

l stichum 95 § nalis 4 desolut argumento facto a libe=

rat; obligationis ad obligationis constitutione, unde

merito hanc ll^3 propugnat Don: et Cuiat ubi su=

pra item que idem Cuiat ad lib 28 quaest Papin: ind^a l 95 sti=

chum 95 § nalis 4 v Beneben quiis septem huius ll^e fun

damenta Cumulans in paratitulis hoc tt^o n° 9 Duar: ad

tt^3 de condit indebiti cp 6 et de oblig et act cp 2 —

Mendoza lib^o 1 de pactis cp 4 n° 6, Madera animad

versionum cp 8 n° 11 et cp 9 n° 6, Bacconius lib 4 de

clarat cp 23 n° 2 cum seqq, Faber in l 7 § et cum nulla

4 hoc tt^o et alii relati a bullingero in notatis ad Don:

dic lib^o 12 cp 2 lit E.

Sunt tamen ut dixi, qui reclament 2

et nec naturalem ex pacto nudo oriri obligationem contendant, ita

sentit Conan lib^o 5 com cp 1 n° 9, Eguinarius Baro in

l 1 § 3 de V, O, et in l 7 § 4 hoc tt^o et Gifanius ad l 14 de

O et act: n° 20 illisque accedere videtur Ant Faber sibi

contrarius in l 5 n^o salum 49 § final de peculio, quorum fun

damenta nequaquam sunt contemnenda sigillatim dilue=

re oportebit. Primum pro hac ll^e expenditur l si quis pro eo 56

§ nummos 2 de fideius: ubi si alienos nummos, quos

meos putabam tibi mutuo dederim sine stipulat,

nec

nec fideiussorem teneri dicitur nisi consumpti sint, quo simul supponitur nec naturalem natam obligationem, quam sufficere oportet; ut utiliter accedat fideiussori §1 inst. de fideiuss. l. 2 l. stipulatum C. in fine et l. graece § et generaliter cum simi- libus eodem; cum tamen verum tantum pactum de reddendis nummis intervenisse negari non posse videatur ut argumentatur Conan. n. d. n. 5. Verum respondendum est verum quidem esse in dic. § si nummos 2 nec naturaliter ante consumptionem eum fuisse obligatum, qui nummos acceperat, ut ubi recte ad- notat Cuiac. ad lib. 19 quaest. Pauli; quoniam si aliquid in- tervisset pactum intelligitur de redendis nummis, implici- tam eam conditionem habet, si sui facti sint accipientis; cum num- mi ut pote alieni facti non fuissent accipientis et vel a domino vindicari possent per in rem actionem l. a domino qui dede- rat per surrepticiam, si forte cessaverat adhuc capere. Consequens fuit ut nulla nata intelligeretur obligatio, cui accedere posset fideiussor; nisi stipulatio intervenisset l. 2 C. si cer- tum pet.: nec enim in rem actio sive directa sive utilis ex obligatione oritur sed ex domino; sint vero nummi consumpti fuisset recte aliud responsum: quoniam consumptionis ratione consiliate mutuo nummi facti intelliguntur accipientis: etsi vere facti non sint. Et inde oritur obligatio, quae sic- ut civilem conditionem parit adversus reum principalem l. si a pu- pillo l. 2 l. nam etsi 13 in fine et l. si non omnes 19 in fine de reb. credit. et l. interdum § 9 de condict. in- debiti, ita et accessoriam fideiussoris obligationem firmat; ut pote in omnem causam acceptum, quae ex ea numeratione nasci posset ut ait Paul. in d. § si nummos 2. nec huic ex- plicationi obstat eiusdem Pauli responsum in l. 9 in de condit. in- debiti § 1 de condit. indeb.: ubi in hoc mutuo, cum se in- debitum solvere per errorem; si nummos alienos dederim

etiam

etiam ante consumptionem dicitur mihi incerti condict. dari; ut possessio nummorum restituatur, quasi lucri consonius conditum sit: ut quo domino condicere non possum, quod non transtuli, saltem condicam possessionem, quam transtuli, unde inferri videtur, esse dicendum, si nummos alienos mutuos dederim, ac propterea saltem possessionis ratione nate obligationis utiliter accedere posse obligatam fidei iussoris non inquam, id obstat, nam ut optime Paulus Castr: ind. § si nummos 2, fideiussor nunquam intelligitur se obligasse in aliam causam, quam eam que sit de natura contract. cui accedit, quapropter cum naturae contract. mutui prorsus oponatur obligatio de redenda possessione rei mutuo datae consequens est; ut fideiussor in eam causam acceptus non intelligatur, quae prorsus exorbitat a contractu cui accesserat: quippe is animus utriusque contrahentis ut res accipientis fiat, et alia vicissim eiusdem generis, non eadem post tempus ~~dedecau~~ reddeatur l. 2 cum similibus de reb. creditis, obligatio autem de possessione redenda possessionem duntaxat translatam non dominium supponit in accipiente, ac proinde obligatam aliunde potius orta, quam ex mutuo; cum mutuum non aliter consistat, quam si ex meo tuum fiat d. l. 2 § 2. aut saltem pro consumptione tuum factum videatur cum supra dicta.

Quo ab hac N3

parte stare creditur text. in l. 1 § si quis ita 2 de V. O. ubi ex inutili extipulat. qua interrogatus quis an promiserit non ubis, sed nutu respondit ~~uu~~ Azo consentire significavit, dicitur nec naturalem oriri obligatam; cum tamen in inutili stipulatione utile pactum cum potest quod ex solo consensu formatur inesse probare videatur, l. si unus 27 § pen. hoc tit. l. cum emptor 5 in principio de resc. vendit. l.

l. an inutilis § imperio et l. si accepto 19 de acceptilat. enim vero breviter ad hoc modo expediamur quamvis enim inutili stipulationi utile pactum inesse nuper recensita consultorum testimonia firmare videantur, tamen contrarium verius est, quod probat tum dicta l. 1 § siquis ita 2 de V. O. tum l. 1 § eum qui 4 de pecunia const; ubi inutili stipulationi utile pactum constitutorium inesse dicitur, ratioque ea est, ut dicitur in d. § eum qui 4, quia accedens ad stipulationem animo venit stipulantis, non constituentis aut paciscentis, pactum autem non est sine animo aut consensu, neque obstat textus in d. l. si filius 27 § pen. hoc tit. cum reliquis nuper citatis: illis enim non de stipulatione agitur, sed de acceptilatione, cui recte dicitur; si inutiliter fiat ab ignorante, et distinctione in d. l. an inutilis § utile pactum inesse: non tantum quod tunc pensatores sumus ad liberandum ut voluit caveat in d. siquis ita 2, quem ibi sequuntur videre Gothof., sed quia ut recte Donellus in eodem § siquis ita 2 n. 4 et 5, rogans acceptum id agit ut liberetur, quod cum etiam pacto consequatur, non minus paciscendi, quam acceptum rogandi, animum habuisse videtur, stipulans vero, id agit, ut alterum efficaciter sibi abstringat, quod cum pacto nequaquam consequi possit, non intelligitur paciscendi animum, sed stipulandi dumtaxat habuisse: consuli tamen poterit de pleniore explicatione dicti § siquis ita 2 post antiquiores in ipso textu Duarenus et Corrasius ibidem, Baconius lib. 5 declarat. 67, Ioanes Donort lib. 1 receptarum lect. cap. 23, Ant. Aug. lib. 1 emend. cap. 1, Valencia lib. 3 illustrium tractatuum cap. 4 n. 9 et seq. cum aliis relatis ab Villosero ad d. lib. 14 cap. 36 litt. K et L.

N. 4

huius l. fundamentum iacere nititur citatis ex fol. 49.

l. solu. 49 § fin. de peculio quatenus ibi dicitur nuda ratione dominum non fieri debitorem servi, quod cum referri non posse videatur ad obligationem civilem: quoniam inter dominum et servum nulla consistere potest obligatio civilis, l. nec servus 41 eod. tit. et l. 99. 40 § dominus de cond. et demonst. cum similibus necessarium putat ut referatur ad obligationem naturalem, quasi negetur nuda ratione ac consequenter nudo consensu sive pacto obligationem naturalem constitui, at longe alia mens est dicti § fin. ac consequenter, recte eam ibi agnovit Accurs. id namque in eo textu voluit JC., ut cum dicitur peculio accedere et decedere, quod dominus servo debeat et servus domino, non illud debitum intelligatur quod quacunque ex causa deberet, sed duntaxat, quod debitum esset ex causa civili hoc est quod ex ea causa deberetur, que si inter liberos intercessisset vere civile debitum pareret: visum enim in computatione peculii non alterius debiti habere rationem: quoniam in peculio servus pro libero haberetur, si autem liber esset nec plus aut minus illud in patrimonio haberet intelligeretur quod non ex causa civili et ipse deberet et ipsi debitum esset. Denique recte dicitur in dic. § fin. eod. dominus in rationibus suis scripsisset se debere servo, peculium non augeri. convenit quod l. si peculium 6 § licet 4 in fine de peculio: quoniam nec inter liberos nuda ratio debitorem facit l. nuda 26 de donat. nec ex alia ratione extra: cum dominus nuda voluntate servo debitum remittit id plus creditur in peculio esse l. 4 § 1 de peculio, quam quoniam et liber nuda voluntate creditoris debitum remittentis efficaciter liberatur ut pote exceptione munitus l. tale 40 et passim hoc nostro tit. reliqua adduci solita pro hac sententia levia sunt, ideo non moror videri poterit, illi gerus ad Donellum lib. 12 cap. 2 litt. h.

N 9

Ergo pactum nudum parit obligationem naturalem: non tamen parit obligationem civilem, ac propterea l. nec autem l. 7 § 4 hoc tit. et l. 91 § 2 de verb. obligat. quas sic accipiendas vulgo notatur, idem quod probat lex intra 49 l. divult 45 § hoc tit. l. legem 10 l. imbarred 13. et l. cum proponas 21 C eod. l. solent 15 de praescr. verbis, l. dotale 19 de fundo dotali, l. cum proponas 17 et l. sive 28 C de transact. l. 1 C de pactis conventis, l. ex placito 13 C de rer. permut. l. si tibi 27 C de locato et l. 2 C de evictionibus cum aliis pluribus, ea autem fuit ratio denegandi obligationem civilem actionemque ex pacto nudo, quod ut superius insinuavi in l. 1 § 3 ff. omnia litibus implicarentur, si ex quolibet nudo pacto civilis obligatio inducta actio daretur, at legumlatorum scopus ut ~~legum~~ lites dirimant, idque

satius

qd. q. putant, quam naturali Equitati aut summo Iuri fuere
l. 3 iudicatum 20 de reb. creditis, et § unde 10 de oper. novi nunt.
C. fine q. de dolo et ... apud Gregorium et Clementinam
de iudicijs innocentius 3 lib.o 2 Epist. 108, et merito nil enim publi-
corum statui prudentius, quam Copiosa inter alios litium leges
unde textus hac sola causa recte iure inductum est; ut nulla sit
actio ingrati, scribit non citra rationem seneca lib.o 3 de beneficijs
cap. 7 huic ait, uni legi omnia fora vix suficerent, quibus erit
... non agatur quis liquidum quo non agatur. placet hec ratio, Antonio Fa-
bro in l. 1 hoc tt.o Duareno ibidem et in ... eodem Couarruuias
cap. quamuis pactum 2a parte § 4 n.o 13, et in cap. cum in officijs de test.
n.o 7, Morla in Emporio 1. p.te tt.o 3 q.e 1 n.o 1 in fine, illigero
ro ad Donellum lib.o 12 cap. 9 litt.a C, ac subscribo omnibus aliis ra-
tionibus, quas tradunt Mendoza, ... dicta referens et re-
fellens lib.o 3 de pactis cap. 9, Vbesembeg: in ... adnot. tt.o 3 n.o 9
Donellus ad l. 10 C hoc tt.o et illigero cum alijs ab eo relatis dic.
C. N 6 cap. 9 litt.a C.
Nequaquam admissa est hec ratio eo quod illa nititur
iuris ciuilis Romanorum regula, iure nostro regio, quo omnis
pactio etiam nuda ne... stipulat. firmata, neque aliquod aut
nomen habens, aut ... ex facto capiens initium producit effi-
casem obligationem dummodo animus accedat se obligandi ... 3
tt.o ... lib.o 3 ordinamenti et l. 2 tt.o 26 lib.o 9 Recopilationis ex
plicant Didacus perez, Azeuedo et Matienzo in dictis iuribus
Mendoza lib.o 3 de pactis cap. 9 n.o 34, D. Couarruuias in cap. quam-
uis pactum 2a p.te § 4 n.o 15, Molina lib.o 4 de primogenijs cap. 2 a n.o
63, et ab eis ibidem eius aditionatores. Parlad. lib.o 2 rerum quo-
tidianarum cap. 3 a n.o 62, Gutierez lib.o 3 prac. q.e 96 cum sequen-
tibus, Morla dic. tt.o 3 q.e 3, Cevallos communium ... communes q.e 16
et 54, cum seq. ac q.e 90, Nec longe est ab eadem obseruat. iuris Pon-
tificium, quoniam est quod ex pacto nudo non det actionem ut ...
... Duarenus in l. 7 § ... cum nulla hoc tt.o ... in cap. 2 de spon-
salibus apud Gregorium. Ant. Fab: in l. 8 § ait Pretor 7 in
fine hoc tt.o A

Anastasius germanus lib. 1 animadv: cap. 4 cum aliis quos laudat
et sequitur Morla in emporio 1 p. tit. 3 q. 2 n. 12 et Villigerus
ad Don: lib. 12 cap. 9 litt. A, tamen officio iudicis per viam
denuntiationis evangelicae, et censurae ecclesiasticae cogitur paciscens
pacta servare ut ex cap. 1 de pactis, cap. novit 13 de iudiciis apud
gregorium et cap. ult. de foro competenti in 6. sentit Morla ubi
supra n. 8 et Pacius inde § sed cum nulla, forsan que non im=
probabile est eo iure actionem dari ex pacto nudo, quod ex lon=
ge pluribus interpretum suffragiis admissum ex d. cap. 1 et 3 de pac=
tis, cap. 1 de iudiciis, et cap. 13 de probat. cum aliis defendit Co=
varruvias in c. quamvis pactum 2 p. n. 12, Ant. Gomes 2 to=
mo variarum cap. 8 n. 4 et cap. 9 n. 3, Mendoza lib. 3 de pactis
cap. 9 n. 26, Zeballos communium contra communes q. 543. Illaquens
in l. 10 C hoc tit. n. 17, Matienco et Azevedo ad dictam leg.
tit. 16 lib. 5 compilationis cum pluribus congestis a Morla ubi su=
pra n. 8 et Villigero dic. lit. A. Ad hoc iuris pontificii plenius
interpretibus examinare relinquo; ut quam profundam forti=
ti sumus solide examinemus seu caveamus.

Ergo ut ad ius civile N 7
quo tractamus oratio redeat usque adeo verum est nudum pactum ci=
vile non constitui obligatum nec inde actionem dari; ut nec geminatum
nudum pactum actionem pareret et communiter interpretum quorum
longam seriem recensuit Morla in emporio d. 1 parte tit. 3
q. 1 n. 6 ab eoque parte duci soleat argumentum tum ex l. q. Po=
llicita 32 ff ad Trebellianum, l. si mulier 22 C eodem et l. ult. C
ad l. Falcidiam, tunc ab exemplo constituti sive pacti constituto=
rii, quod vi solius geminationis actionem pareret a pluribus puta=
tur ex l. 1 imperio et § debitum de constituta pecunia, cum
similibus sed verum est geminatum pactum nihil prodesse ad parien=
dam actionem, quia utile adiectum inutili non facit utile, ut no=
tat Vaconius lib. 9 declarat. 61 n. 5 et quemadmodum ut di=
citur in l. 1 C de Consulibus lib. 11, cum quaeritur inter honoratos
quis procedere debeat, repetiti dignitatis fasces virtutes saepe
meriti comprobant non augent. Ita pariter repetitum pactum ac=
tionem

sepe comprobat, non auget alias minus recte insta cum propona[t] d. l. 41 C. hoc tit., l. cum et et l. 9 sive 26 de transact. et insti. veritas 23 C. de fideicommissis, et alibi sepe, ut ex pacto nasceretur actio stipulatus, subiecti; requireretur, cum geminatio pacti facillime eumdem effectum sortiri posset, unde merito hanc sententiam probat Cuiacius lib. 22 obs. cap. 7, Vaconius dict. declarat. 67 n.º 9, Morla d. q. 2 n.º 11, Illigerus aliasque referens innotatis ad Don. dict. lib.º 12 cap. 9 lit. A, et sane sententia contraria ... asseruntur, de quorum explicat., quoniam temporis angustiis his immorari patienter videri poterit, Morla d. q. 2 art. 11, Vaconius de declaratione 67 n.º 4, Cuiat. lib.º 4 obs. cap. 39, Illigerus ad Donell. lib.º 7 cap. 26 litt. I, Lessom. ... rubrica de C. 6, n.º 12, Donell. in l. si veritas 23 C. de fideicommissis et Duarenus ad tit. de pecunia constituta cap. 1.

N. 6

Unde nec si pacto accedat ius iurandum actio datur iure civili et sic enim d. Covarr. in c. quamvis pactum 2.ª p.te § 4 n.º 10, Morla in emporio 1.ª p.te tit. 3 q. 4 n.º 14 et Vel. imperatitis hoc tit. n.º 9, cum aliis ab his relatis putent ex pacto iurato actionem dari iure civili argumentum in d. ducentes ex l. si quis maior 41 C. de transact. tamen verius in dict. l. 41 duntaxat poenam infam. ... nec enim aliquid impedit periurum puniri, et tamen adversario actionem nullam quaeri aut iure iurando, itaque in d. l. 41 nulla actio datur contra eum qui pactum iuramento firmaverat, quam et alias iuris civilis ratio ... admittebat ante Leonis Imperatoris novellam 72, ut decreto ... novam ... et recte sensit Cuiat. dict. lib.º 22 obs. cap. 7 et ad lib. 59 ... Pauli in l. si quis pro eo 56 in p.º de fideiussoribus Glosam in l. 1 C. de oper. liber. ... Bartolum in d. l. 56 n.º 12 et alios quos refert Morla dict. n.º 14, et Sarmiento lib.º 1 selec. cap. 5 n.º 3, quemadmodum enim pactum geminatum non parit actionem ita nec exeat ... parere debet pactum iuratum, quia ... ius iurandum ... confirmat specialiter edictum pretoris, cuius meminit § item si quis ... Instit. de act. et l. cum qui 30 de iniuriis et iure iurando ... confirmatoriis ... constitutionem l. 1 et authenticae sacramenta C.

si advers.

si ad vel venditus) adiu pro pacto nec maiore vim habet quam pactum l. stipulatio 99 § stalis 4 de solut. l. non solum 11 § 1 de inlutiis l. 7 § et generaliter et hoc tt.° l. 1 § fin. C. de nat. liberis et ideo nec civilem obligationem producit, nec iure civili actionem parit ut probat Bartolus in l. ius iurandum 17 de iure iurando et vulgus interpretum in d.a l. si quis pro eo 46. Donellus lib.° 24 com. cp. 8. Duarenus in comment. posterioribus ad tt.m de iure iurando cp. 1. Corracius in l. admonendi 31 de iure iurando 1.a p.te n.° 12. Fachineus lib.° 3 contro cp. 12, cum pluribus relatis ab Illigerd in notatis ad Don. d.° cp. 8 litt. P., qq. suffragatur casus iuris in lud. lib. in tt.° de obliga. § libe. et aliis §, ubi agens de iure iurando liberti, quod iure civili producebat, iure speciali obligationem expresse, aut nullam aliam personam ex iure iurando civiliter obligari his verbis. supradicti liberti non tam verborum solemnitate, quam iuris iurandi religione tenentur. Et nulla altera persona, hoc ordine obligari potest. quo uno testimonio satis refellitur contraria sententia, quam video placuisse fortunio incip. l. de pactis n.° 20 d.c, Covarrubias in cp. quamvis pactum 1.a p.te § 2 n.° 4 et 5, Treatulo Dialogo 9 3 et Ioann. Gutieres de iuram.to confirmatorio 1.a p.te cp. 34 n.° 1 in fin.: et praeterea ad instar pacti naturalem producit obligationem, quod prorsus citra rationem negat Ricardus ad Rubricam de iure iurando n.° 9 cum citramontanis et aliis relatis a Sarmiento d.° lib.° 1 select. cp. 3 n.° 1, quod nihil iuvat Pauli responsum in l. si quis § 4 de fide iussoribus recte enim iam ab aliis animadversum est, ibi non ex defectu iuris iurandi, sed ex defectu materiae impeditam naturalem obligationem et talem impeditos effectus, quos solet ius utile praestare obligationi naturali ideo accessionem fideiussionis, quippe cum pollicitationem operarum officialium, quas Patrono libertus Patrono praestaret infringi libertas videatur, talem pollicitationem ius prorsus infirmat, si ab ingenuo fiat, nec fideiussorem utiliter accedere permittit, arg.to l. si fieri 71 § 2

de cond.

de Adit Eodem etsi iuram^to l. stipulat. ff. si quis a parente l. pen. de obsequijs iuncta l. 9. si libertus 44 de oper. libert. quam hinc singulariter explicat faber in iuris prud. tt. 9 pro 2 illat. 12 in libertis quidem duntaxat illa velut iure numerat ex facti accepte libertatis admittitur l. 2 § 1 et passim in tt. de oper. libert. fideiussoris q. n. impedit. traccesio l. si q. de 8 § 1 vers. dic l. si libert 44 de operis libert optime explicat Covarruuias d. n. 9, sarmiento d. c. cp. 3 n. 12 Covarr. ubi supra n. 22 Conan. lib. 6 com. cp. 6 n. 12 et Morla in Emporio d. l. p. tt. 3 q. 1 n. 19.

N. 9 Ex hactenus dictis manet firmum pacta nuda iure nat. obligat. produce-re n. autem iure civili, hoc e. ex pacti nudis naturalem obli-gat. nasci, n. civilem, inter hec autem medium ius pretorium tum equitati nat. consulens, que congruum putat fidem datam servari l. 1 in princ. hoc tt. et l. 1 de pecunia constit., cum similibus tum rat. civilem praecidendi materiam litibus n. insuper habens q. n. act. saltem except. dandam putavit ex pacto nudo l. 7 § 4 cum nulla 4 vers. igitur, et alibi passim hoc nostro tt. l. 2 § item queritur de doli except. l. 3 § ibidem 13 ad exhibend. l. si quis 9 in princ. de liberat. legata l. 3 l. except. 7 § 2 de except. l. fin. 28 § 6 de transact. cum aliis pluribus, quo effec-tum e. ut et haberi visa sit ratio aliqua fidei date et simul minuendis litibus, longe plus conferatur, cum excep-tionum ea natura sit, ut n. litibus moventibus, sed excluden-tibus pareant l. 2 de except et l. aure 5 § ult. de doli except. n. q. abunde fortasse invaluit ut except. per pactionibus dicerentur de infra 7 § adeo q. hoc tt. l. libero 39 de act. em. vei l. si quis 32 de usur. et alibi passim tam apud iu-ris nri. qua apud bone literature authores ut notant Rebard. lib. 2 variarum cp. 13. Hothomanus tamen

aliud cp. 2

cp 2 et lib° 8 obs cp 3 Petrus Faber ad L 194 de R J
et lib° 3 semestrium cp 24 illiq ad Don. lib° 22 cp 1 lit. a
R Castro ad primum Inst de Empt. et Vendit. § 23 n° 99 re=
prehendentes Cuiatium et Fabrum, qui plerumq. hanc ac=
cept. n. capiant p exceptionibus diversis vocem subveni=
unt.

Unde Explicando Vba Edicti pretorii relata in N 10
L 1 § ait pretor ff hoc tit. qq policetur Pretor se pacta o=
uenta servaturum, qd omnibus alijs eius text. explicantibus
quas videre licet apud Vacomium lib° 1 declarat. 21 et
lib° 5 declarat. 67 n° 9, Pancirolus lib° 2 Thesauri Va=
riarum cp 17, Mendoza alios referens lib° 3 de pactis cp
11, Morla in Emporio 1a p. te tit° 3 q. 1 n° 2, Carondam
lib° 1 verisimilium cp 19; Forcatulus Dialogo 67, Necio=
mancie n° 2, illiquer ad Don lib° 22 cp 9 lit. B refe=
rendum e ad Except. n ad act., quasi policeatur pretor
se pacta servaturum n act. sed except. nisi forte pacta
legitima sint ex qq act. davi, supra manet assertum
supra cp 1 § 3, aut in otinenti oractibus adiecta de qq se=
quenti § erit sermo, cum enim tueri pretor dicatur, tue=
ri exceptionibus dandis L actionibus L vitar 44 § 1 fin:
ex: et L Status 41 ff de adq: rer Dom: n male dicitur
pacta oventa ab ipso servari ut nisi actione pre=
stet ex pacto sed sola except. ut post Marinum veteris in=
ris Elorografum, Aluriam Fortinium et omnes pene vete=
res interpretes sentiunt parum inuerse diversi Duarem
Cuiatius, Eginarius, Grouq. Pacius et Hotomanus in ipso tex=
tu et Donellus lib° 12 Com: cp 9 alias 10; Iubet itaque
pretor generaliter et indefinite omnia pacta servari,
a) sed singula pro ut illis ovenia, hoc e alia dato except.
alia vero data act.

N 11 Unde etiam lumen mutuatur illud Ciceronis per loquium libro 2 de inventione antemedium, Pactum est quod inter aliquos convenit, quod iam istud iustum putat ut iure prestare dicatur. Cui simile illud ubertum authoris rethoricorum ad Herenium, Iure pacta, que sine legibus observantur ex conventa, que iure prestare dicuntur. ideo enim pacta iure sive legibus prestare dicuntur, quoniam licet legibus et hic iure civili inefficacia, tamen exceptione a pretore data servantur et actionem plerumque iure civili competentem inefficacem reddunt arg. § 1 inst. de exceptionibus l. nihil interest ... ff. de D. l. et l. 3 § 1 de pecunia constituta ac propterea potentiora ex titulo pretoris pacta videntur quam ipse leges, ut interpretatur D. Covarr: in D. c. possessor 2 p. § 8 n. 6 citat ad nostrum tit. imperio et Brissonius lib. 3 de solut. paulo post principium nec longe est Conanus lib. commentariorum cap. 1 n. 8.

N 12 Ex quo preterea notandum discrimen animadversione dignum inter pactum et pollicitationem cui explicando premitto ex pollicitatione nuda privato facta, secus enim agimus de facta reipublice, que et civilem obligationem et actionem producit ut patet in tit. de pollicitatione sicut ex pacto nudo naturalem obligationem oriri, quod renuentibus licet pluribus congestis a Didaco perez in l. 3 tit. 8 lib. 3 ordinamenti pag: mihi 612, quorum fundamenta refert post Iacobum de ... et alios Carolus Decius ad D. 3 tit. l, 0, tom. 2 lectura ... n. 18, recte sentit Mendoza lib. 1 de pactis cap. 4 n. 63 inde quod probatur, quod ius naturale nemini se obligare volenti resistit, si deliberari idagat et iudicii capax sit, arg. l. 1 imperio hoc tit. et l. 1 de pecunia constituta, cum enim iure naturali nullum sit indictum modo solemnes contrahendarum obligationum et sola voluntas atendi ... se obligare volentis, et equitas duntaxat naturalis inspicitur, que nequaquam maior ulla ex parte considerari potest in pacto nudo quam in pollicitatione nuda, maxime post acceptationem

eius

Eius cui pollicitatio fiat arg. l. absenti 10 de donat. et l. si ego 24 de negotiis gestis; alias enim ante acceptationem nimis aperte vellet, qui pollicetur se obligare non intelligitur obligatus, quippe videtur destinatus suam interim offerre, quo alter pollicitum admittat. l. cui absenti 38 de adq. poss.; quo supposito, statim offendimur, non contemnendo discrimine inter pollicitum et pactum nam obligat. naturali, quae aliter ex pacto suffragatur, pretor exceptione data ut nuper diximus; naturalem autem obligationem, quam producit nuda pollicitatio, Pretor non curat nec exceptionis tuitione defendit, quamvis in l. pactum 3 § 1 de pollicitationibus dicitur, quod ex pollicitatione facta reipublicae semel datum fuerit repeti non posse ut pote datum ex causa, quae parit etiam iure civili obligatum l. 1 et passim in eo tit., explicat quoque Carolus Ruinus ubi supra n. 22 et 30, simul autem significat, si datum fuisset ex pollicitatione facta privato repetitum iri vel inde bite solute non denegandum, quoniam licet alias naturaliter debitum si solvatur repeti non possit l. naturaliter 13, l. pupillus 41 et l. si quod 64 l. similibus de cond. indebito, attamen duntaxat locum habet cum pretorium civile verum ex ea obligat. naturali, solvendi exceptionem retentionem que l. ex quo 91 de cond. indebiti, quapropter cum ex pollicitatione nuda nulla exceptio detur, consequens est ut ex ea causa soluti, velut indebiti non denegetur repetitio nec nonne iure obligatum naturalem, eius adeo quod et Pretorio et civili iure inutiliter haberi, ut illi omnes effectus subducantur, quos alias eo iure parere solet, eo enim sensu de pupillo dicitur in l. pupillus 59 de O. et A. et indicat l. 1 pupillus 41 de cond. indebiti nec naturaliter obligari quia vere non naturaliter obligatur, de eo quod, quamvis obligetur naturaliter, tamen ei obligationi naturali non prestantur effectus, quos alias plerumque solet iure pretorio et civili parere naturalis obligatio, ac Licinius Rufinus in dicta l. pupillus 59 de O. et A., quo sane restè

verbis lu=

Iuliani assertum in l. fideiussor 16 § naturales 4 de fideiussoribus, quod iisdem verbis exscribit Paulus in l. naturales 10 de obl. et act., naturales autem obligationes non eo solo aestimantur si actio aliqua earum nomine competit, verum etiam cum soluta pecunia repeti non potest. quorum verborum is quidem sensus est, ut existimo, non alias obligationes naturales iure civili aestimari curari quam eas ex quibus praetorium aut civile ius actionem dederit, aut saltem exceptionem, qua solutae semel pecuniae ut diximus impediatur repetitio, alias autem obligationes naturales perinde aestimari ac si non essent: idem enim est cum esse nullum effectum producere. recte autem effectus obligationis naturalis enumerat actionem et exceptionem: quoniam etsi plerumque ex obligatione naturali solum exceptio detur, ut apparet in ea, quae oritur ex pacto nudo, tamen quandoque quoque parit actionem, ut contingit in pupillo locupletiore facto et in alimentis ex pietate naturali debitis ad quos casus et alios huius generis referenda dicta lex 16 § 4 et dic. l. 10, ut recte Cuiacius in eadem l. 10, et Illigerus ad Donellum lib. 12 cap. 2 litt. E omissis variis aliorum interpretationibus, quas refert Illigerus ibidem Mendoza lib. 1 de pactis cap. 4 n. 12 et Hothmanus lib. 3 obs. cap. 2 et cap. 9.

N 13 Premuniunt haec viam explicationi textus difficilis in l. si unus 27 § pacto 2 hoc tit. ubi prius pactum de non petendo dirui dicitur, per posterius pactum de petendo non quidem ipso iure sicut tollitur stipulatio per stipulationem, hoc est per stipulationem alia novandi animo factam, et per acceptilationem, sed ut replicationis repulsa exceptione, quamvis licet in fronte ambiguum videatur, quasi deberet obligatio naturalis, quae nascitur ex pacto tolli ipso iure per contrarium pactum ut ad instar stipulationis, per quam causam nata fuerat per eandem dissolveretur. l. stichum § 9 § naturalis 4 et l. 80 prout 80 in princ. de solutionibus, l. ult. de iure iurando et l. nihil 35 de R. I., tamen optime iure responsum est exceptionem ex priore pacto competentem per=

Per contrarium pactum non ipso iure, sed per replicationem tolli:
quoniam ut vidisse, Duarenus, quem laudat et sequitur D. Covarr
in R.a possess. 2a p. § 6 n. 6 Vesenbecius lib. 3 de solut. in fine
Baconius lib. 2 declarat. cap. 2 n. 2 et sentire videtur Cuiacius
ind. § pactum conventum q. in stipulationibus, ipsum ius, per excelentiam
dictum fuit a prudentibus ius civile, opponiturque iuri pretorio
et tuitioni pretoriae, ut inst. 1 imp.o ff. quibus modis ususfr. amittitur.
l. si ususfructus § 1 ff. de usufructu, quem adm. § non autem 1 inst.
de perpetuis et temp. act. et alibi saepe quasi ipso iure fieri
dicatur, quod ipsa legis civilis potestate, nullo magistratu inter
ventu, effectum habeat, tuitione vero pretoris dicatur fieri
quod non legis civilis authoritate et potestate, sed solo pretoris
auxilio sortiatur efectum, Unde recte in dic. § pactum 2 dicitur
pactum per contrarium pactum non tolli ipso iure, hoc est non tolli ipsa
iuris civilis potestate, sine interveniente pretoris, sed tolli
per replicationem repulsa exceptione, quae nata fuerat ex priore
pacto: quoniam cum ius civile, vires nullas pacto priori prae-
stiterit ad obligandum pariendamque actionem ullam sive excep-
tionem nequaquam etiam vires prestat posteriori pacto ad to-
lendum effectum, quem priori pacto pretor dederat, Pretor autem
quam exceptionem dederat ex priore pacto; cum non possit efficere; ut
ipso iure hoc est iure civili sublata existimetur repellit, qua
ratione potest, hoc est illam repellit replicatione contra. quod secus est
in stipulationibus, ut ad [illegible] ind. § pactum: cum enim
prior stipulatio a iure civili vires habeat ad obligandum
ipso quoque iure posterior stipulatio vires habet ad tolendam o-
bligationem, nec eget tuitione pretoria, quo sensu optimo ibidem
dicitur in stipulationibus ius continere, hoc est iuris potestatem
in pactis autem factum versari hoc est solo conventionis facto du-
cente equitate sustineri a pretore ut explicant Brisso-
nius et Cuiacius locis laudatis.

N 14 Nec d.o e, q.d, ait Papinian. inde l. Stichum 95 § naturalis 4 desolui naturalem ipso obligationem ipso iure tolli per pactum: illud enim refero, ad eos effectus, quos ius civile solet prestare obligationi naturali, veluti ad accessionem obligationis fideiussoris de qua ibi agebatur: namque sicut ius civile utile putat prius pactum ad pariendam obligationem naturalem cui utiliter accedat fideiussor, ita et utile putat posterius, ad tollendam eam obligationem ut inutilis fiat obligatio fideiussoria, ut pote, que sine principali nequit consistere, quorum effectuum respectu recte dicitur ipso iure hoc e iure civili tolli per posterius pactum obligationem naturalem productam ex priore pacto, quo modo hanc probabiliter in concordiam redigo dictam legem l. 95 § naturalis 4 cum dic. l. 27 § pactum 2, aliter licet rem explicent, Lacius e Faber ad d. § 2, Covarruv. lib. 2 var. lect. cap. 26, Duarenus lib. 2 variarum cap. 6, Pacius centuria 1 q. 97 et inde § 2 cum aliis, quos laudat Bulliger. ad Don. lib. 16 cap. 17 litt. B.

N 15 Ceterum hec omnia ambigua reddere videtur vulgare illud iuris dubium quo docetur contractus ex diversa descendentes contrario pacto dissensu... solui renovari aut reformari ipso iure, abiq. ope exceptionis, ut puta si ego a Titio emi centum aureis ac ex intervallo re adhuc integra inter nos convenit, quinquaginta emptam esse, aut esse inemptam l. Emptio 3 et passim. ... de rescind. vendit., l. pacta 72 de contrahenda empt., l. ex empto 11 § ... ... de act. empti, l. voluntate 10 in pr. et l. et § 1, ... l. 1 et 2 C. quando liceat ab empt. discedere, l. 7 § adeo 6, l. item 16 § 4 l. si unus 27 § 2 et l. ab empt. 58 ... hoc tit. ubi pariter explicat in commentariis ... Aristonem tractantem vulgo ... expressus noie § adeo, ... ad h. l. 10 q. 3 Pap. inde l. pacta 72 ac lib. 2 obs. cap. 15 et lib. 10 cap. 24, Corratius in commentario addictam legem pacta 27 et lib. 3 miscellaneorum cap. 10, Coneus cap. 18 dictum putationum, Faber in rationalibus inde § adeo et dic. legem pacta 27, ... nanque ...

lib. 9 Pacienta cp 2 nº 9, Wesenbequis imparatiblis hoc titº nº 10, Hotomanus illustrium c 36, et Morla in porio 1ª pte, tit 3 in preludiis art 28 cum aliis, cui difficultati ut satisfaciat animadvertendum est pactum adiectum contractibus ex consensu descendentibus circa substantialia contractus veluti emptae, circa consensum rei, aut pretium etiam ex intervallo adiectum proponatur, tunc non in pacti similis effectum, sed in contractus, cum enim ille contractus consensu solo initur, consequens est, ut quemadmodum prior consensus efficax fuit ad ineundum contractum ita posterior consensus efficax sit ad illum resolvendum et reformandum, et quemadmodum primus pactum potens fuit ad operandum contractum ita posterius potens sit ad illum reformandum et distrahendum arg. l nihil 35 de R I cum similibus, namque cum circa eandem materiam utrumque pactum versetur, nil est mirum transeat in proprium nomen contractus et iure pariat actionem. Quamvis autem maneat in suis terminis conventionis, sive pacti nudi, namque potius eandem, quam legis naturam et vim induerit, et ad distrahendum, et ad reformandum, renovandumque priorem contractum.

N 16 Accedit etiam alia non inelegans ratio, quod cum bona fides, quae huiusmodi contractibus inest (cum sint contractus bonae fidei) postulet, ut exceptio oriens ex pacto ipsis inesse videatur, ut alias inest exceptio doli, l huiusmodi 84 § qui servum 5 de leg 1 et l sed etsi 21 soluto matrimonio exceptio valet, etiamsi non proponitam, et in ea est, ut Praetor actionem denegeret, quam sit exceptio desponenda, si data fuerit, itaque plerumque elicit, ut resolvi et reformari existimetur ipso iure contractus; et non tantum ipso iure id fiat, quam ut exceptiones subauditae ex bona fide ut aperte indicant consulta iudic l 7 § adeo d. 27 § pactus l de empt. 58 hoc titº et l 3 de rescindenda venditione in illis quae docent innumber interpretes et disertissime prae omnibus Pacius ind. § adeo, Duarenus iudic l 7, § quinimo

Et

Et Hothoman d. q. 30. Unde in pacto hypothecę decreto=
rię (ut d. sentio ingenue fatear) extinctio debeat n. ipso iu-
re solui; hypothecę ver. contrariu pactu, s. ope exceptionis ut
dicitur in l. s. in tit. l. 7 § 2 hoc tt. et l. 2 C de remiss. pigno-
ac defendit Cuiat. quę in iuria forte expugnamus Bachu
et Paciu sequentes supra cap. 1 § 3 n. 9: quoniam nec bona
fides sublevare potest exceptionem cu actio hypothecaria ius civi-
li iure sit in bonę fidei actionu sit. deaget, nec potest
dici posteriu pactu ipso iure, hoc e iure civili resoluere pri-
orem pactionem, cu ius civile priorem pactionem efficacem n. puta-
verit ad constituendam obligationem, ac propterea nec possit e=
ficacem habere posteriorem ad resoluendam priorem.

N 17 Quo enim vero
hinc inferunt animadvert. digna tanquam aliud proce
damus explicanda. Primum si res n. sit integra tempore, quando
pactum interponitur, hoc e si forte emptione contracta res iam
erat tradita aut pretium solutum t. eius pars n. posse ex pacto
priorem contractum reformari t. distrahi d. l. 7 § adeo et d.
l. 2. ab empt. ges. D. hoc tt. et dic. l. g pacta 72 vers. Paulus de
contrahenda empt. cu omnibus supra citatis, quoniam cu con
tractus n. iam solo consensu nitatur, s. rei quoque traditione aut so
lut. pretii: in eo iam statu e ut n. possit contrario consen=
su resolui: nisi forte res aut pretium q. traditum erat retro
tradatur d. l. ab empt. § 8. ad eum enim modum, quo solo consensu
nitens contractus, solo dissensu recte dissoluitur aut reforma=
tur, ita cu re alia nititur praeter consensum n. potest solus
dissensus illum resoluere aut reformare. n. autem intelligi=
tur res desiise ee integra ex eo solo, q. arrha data sit
aut fideiussor, l. 3 C de resc. vendit. et l. 2 C q. de. liceat ab
empt. discedere. Unde explicanda l. ex empto § si qui
arrha C. tract. empti, x ea quę sate trado ad Aristonem

ind.

Ind. ff. ab empt. 98.

2.º Infertur; si pactum, quod ex inter N. 8
vallo adiectum dicimus, vel de substantialibus contractus sit, vel
de adminiculis, hoc est illis sine quibus contractus potuit subsistere
(hoc enim tantum discernit, substantialia ab adminiculis, ut
recte Curat ad lib. 10 q. 3 Pap. Ind. L. pacta 72) per illud
pactum firmari non posse contractum non enim versatur circa eandem
materiam prioris conventionis, hoc est, non eius generis est ut possit
praescribere ad novum contractum accipi potest ea, quemadmodum
dum ipsum, si prior conventio non pertinet non posset contractum
operari ita etsi accedat priori conventioni, quia contractus for
matus non potest illam reformare, inde tamen quod, quod contractui
exceptio talis pacti vult, iudicium bonae fidei, supplente se
bona fide exceptionem etiam non propositam, quod qualiter stringat
explicat Pap. subtile versatum quod ab interpretibus responsum
Indic ff. pacta 72 de contrahenda empt. ubi dicitur pacta
detrahentia contractui inesse videri bona fide se supplente ex-
ceptionem, pacta autem adiicientia non inesse. Quae autem pacta detra-
hentia omisso Curatio ad lib. 10 quaest. 3 pap. indic. L. 72, Con- 10
cio disputat optime, et Lizardo ad Legem qui in bonae 13 in fin.
C. de pactis, qui citra rationem et ordinem, toti textus serviunt, vendunt
pacta detrahentia esse pacta circa substantialia contractus. Quinque
pacta detrahentia, quae detrahunt solitis et ordinariis contrac-
tus praestationibus; adiicientia, quae aliquid adiiciunt, quod aperte
suadet Pap. se explicans his duobus exemplis, altero, quo pactum
intercedat nec actio duplae praestetur. altero quo conventio inter-
veniat, ut tantum fideiussore cautio duplae praestetur. Primum exemplum
est pacti detrahentis, quoniam contractu emptionis soleat debe-
bat, quoties res preciosa vendita est cautio duplae praestari, L. si
nullat 31 § quod ad § dua 20 de Edilit. edicto, L. Emptori 37 in principio
et § 1 et passim in tit. de Evictionibus detrahit hanc solam

in qua solitam

premittende duple prestatz = 2us exemplus e pacti adiectionis quoniam cum Cautio duple prestari soleat, per illam stipulatione fideiussore n. dato l. illud imprio et d. l. emptori 37 imprio de Evict. adiicit solite Cautionis prestatur omnis satisdationis, hoc e duobus fideiussoribus Cuius generis alia exempla, que re penitus explicant Cumulat Hotom: illust. dic q. 36 ergo hoc supposito ex 1° Pa: primi si pactum sit detrahens exceptio quam parit in e contractui illam re suplente bona fide, adeo ut etiam si n. opponatur proinde operetur ac si ipso iure pactum sortiretur effectus. sin vero pactum sit adiiciens aliud responsum e, quoniam huius generis pactum, ut pote obligatorium n. liberatorium si in eet actus pareret, pactum autem mutum ex interuallo adiectum circa ad minicula contractus nunquam parit actus ex nuper dicta. et ut exemplo res pate fiat, si pacti fuerant contrahentes, ne Cautio duple prestaretur, id pactum parit exceptus venditori contra emptorem petentem sibi duplam committit, hanc exceptus, recte suplet bona fides iudicium, adeo adeo ut si per errorem cautus dedisset, posset illam condicere conditus incerti ex doctrina eius qui exceptus de ... indebitum iuncta l. Cneaus 16 § Ponponius de cond. ind.: que conditio ut pote indebiti, n. ex pacto nascitur, sed ex re quoque i ... intus, ... obligat. obli:, unde facile solvitur. argumentus aliquod quo ... Nicolaus de Castro ad primum ... de Empt. et Vendit. § 20 n° 43 ex pactis detrahentibus et ex interuallo adiectis actus dari, at vero si pacti fuerant, ut cum fideiussore Cautio duple prestaretur, id pactum cum n. parit, actus parere qua Emptor petat sibi dato fideiussore, Caueri nullo modo in ea contractu intelligitur nam bona fides nunquam plus pacto prestat, quam illud habebat ac ideo quam actionem pactum n. parit bona fides n. dari, quam vero exceptus parit suplet quasi optimitam adeo et si n. opponatur.

N. 29

Subiicit autem

Pap

Papinian. in dic. l. g. pacta 72 vers. Et quo casu, etiam cum pactum subiectum emptioni sit ex adiicientibus non ex detrahentibus quale est illud, ut cum fideiussore cautio duplae praestetur, quamvis non in id efficax sit, ut emptor possit agere et petere sibi caveri cum fideiussore, tamen in id utile esse, ut iure exceptionis se emptor tueri possit agente venditore hoc est ut si venditor agat ex empto ad petendum pretium possit emptor excipere se pretium solvere non debere, quousque ipse pactum impleat et duplae praestet satisdationem ut pollicitus fuerat, hanc vero exceptionem bona fides non supplet ex eo licet, quia non perimit et extinguit, sed suspendit hoc est non peremptoria est, sed dilatoria, haec immediate actionem depellit, quae ex actu opponit. Cum pacti fides non adimpletur ac propterea non usque adeo illam curat ratio bonae fidei ratioque aequi et boni arg. l. qui exceptionem 40 de dict. indebiti. Ita recte explicant post Azonem, fulgosium et reliquos antiquiores in dic. l. pacta 72, Faber et Cuiacius ibidem, Donellus in l. in bonae 13 C. de pactis n.° 20 Castro dict. n.° 45, Morla in Emporio 1a p. te tit. 3 q. 4 n.° 4, et Hothomanus illustr. dec. 36.

Post haec N 20 solent superius assertis opponere interpretes plura exempla pactorum, quae actionem pariunt, ea pleraque sunt ex pactis legitimis de quibus usque ad fastidium egimus supra cap. 1 § 3, et si quae non sunt ex pactis legitimis, expectant ad pacta in continenti contractibus adiecta, tamen in iudicio facta dentur firmata per subiectam poenae stipulationem, quae in proximo § explicare est animus, ex illius discendis explicationem accipient, sed ex nuda dumtaxat detrahenda stipulatione. Ut l. C. soluto matrimonio l. periculi § in fine de nautico fenore, l. Ut sorte 30 de usuris, et l. frumenti 26 eodem, cum aliis quos antecessores nostri et vulgo interpretes opponunt in l. 7 § alium nulla de hoc tit. Selectioris quidem doctrinae et difficilioris examinis sunt, l. 3 § quinimo 4 de usur., tacdata lex l. inter 26 § convenit 6 de pactis dotalibus eas tamen superius

Cas th superius Explicavi dic cp 1 § 6 nº 10 et nº 20, item ad Leg Ult ff Mandati, de qua Faber et Hurtius in ipso textu Castro ad princ. inst. de Empte et Vendite § 27 nº 86 et nos infra cp 2 in princ.

Pacta contractibus adiecta in Continenti et in Custodito facta. Vel demum firmata per subiecta,

Pene stipulatas, que effectus producent summatim Explicatur

§ 2

Nº 1 Proximitate feriarum usq adeo iam premimur ut novissime pactorum in continenti tractationis vix summa capita possint perseqvi: Diositum ad fontes inseruiens; ut inde dubia tis, Dicimus pacta nuda obligatum iure civili non parere ac proinde nullam ex illis act dari abhac regula excipiuntur pacta in continenti, que nuda etiam ee recte sentit recentiorum interpretum, potior et cordatior pax: quamvis veteres uno ore reddant vestita potius dicenda, quasi vestita sint coherentia contractus, q, n maior: Levis enim suggestio et denominare tantum ergo tractatu in continenti appellamus, que adiiciuntur contractui in continenti te x continenti, ut dicitur in l 7 § quinimo hoc ttº, l lecta 40 de rebus credit l fiuitaquis 135 § fin de l, O, et l in bone 13 C de pactis inter emptorem et venditorem et statim post contractum ut in excemplo, ut, refert Paulus indic l lecta 40 et Ulr

matth,

et confirmatur Ulpian. indic. § quinimo in illis verbis subsequentibus planeque errant Donellus indic. l. 13 C. hoc titulo n. 9 Vesembequius in paratitlis hoc titulo n. 9, et alii qui contendunt, non alia dici a prudentibus pacta in continenti, quam ea, quae ante perfectum contractum adiiciuntur. nec illis suffragatur lex 7 § quinimo verbis idem Marcellus hoc titulo. dum pacta in continenti interpretatur, quae in ingressu contractus fiunt, cuncta l. initio 9 C. de pactis inter emptorem et venditorem: nam omissa solutione Duareni indic. § quinimo et Mercerii lib. 1 opin. cap. 16, qui non improbabiliter putant, indic. verbis idem Marcellus particula idem paradigmatice sumi, hoc est pro veluti ut alibi saepe insuper omissa alia Alciati explicat. indic. l. in bonae 43, quam refellit Corratius in l. pacta 72 de contr. empt. n. 9 et Pacius indic. § quinimo verbis ad hoc, respondendum est contractus ingressum sive initium dici, non tantum cum initur contractus, sed etiam cum iam initus est et incipit anbulare. cum enim contractus ambulare, quod dicitur metaphorice dicantur, l. ubi 19 de minor. sicut et obligationes, l. cautelas 7 § iniuriarum de capite minutis, ingressus nil aliud est, quam l. gressus, sive l. gradus, cuius tempus sane illud est, si rem stricte capimus, quod succedit contractui semel perfecto: quippe antea non potest dici contractus ingredi sive gradum facere, cum necesse sit contractus, l. enim necesse est, ut sit contractus, deinde ut egressum faciat, sive anbulare incipiat, quo sensu recte dicitur, pacta in continenti esse, quae fiunt in ingressu, sive initio contractus, hoc est quae fiunt usque ad contractus ingressum, sive initium, nempe usque ad tempus, quo contractus ambulare incipiat, cui explicationi licet verbis diversis re tamen suffragari videntur, Pacius indic. verbis ad hoc, Cuiac. ibidem, Corratius in l. pacta 72 de contr. empt. Conanus lib. 9 com. cap. n. 7, Gratulus in exiomantia dialogo 89 et Moria alios referens in Emporio l. p. te tit. 3 q. 4 n. 7. N. 2

Hoc supposito pacta in continenti, si adiiciantur contractibus bonae fidei, eorum

contractum

actiones formant siue informant atq innouant, ut in Xpa: tura contract. C. 2 in lege, Formaq pactionis instituerent. ff. a L. 7 § quinimo hoc tt., sicq leges et formam dant pacta contractibus d. § quinimo C. ff. ibidem Marcellus, L. 1 § Quemit 6. 4 depositi et L. 9 contract. 23 de reg iuris, q explicat quadrupliciter formam huiusmodi pactorum distinguens illigens ad Donellum lib. 15 cap. 1 litt. A, nilq aliunde, quod formare actionem dicitur d. § quinimo, ut optime post Bart. Iasonem et alios, veterum in ipso textu interpretatur ibidem Viatius, Vbesembequius in paratitlis hoc tt. n. 9, et Cormeius disputat cap. 18 eq communis interpretum explicatio, aliter licet explicet Corrasius lib. 3 miscellaneorum cap. 10 n. 4, hec itaq sit in hac re, Cardinalis assertio, q pactum incontinenti adiectum contractui bonae fidei usq adeo contractum inesse, et eius pars esse creditur, ut actioni ipsius contractus nouam formam prestet et ad illud seruandum eodem modo competat actio contractus, quo solet competere ad implendum contractum cum actio recte ... , ut pluribus supra innuimus D. Bart. et alij in cap. 1 § 6 n. 12 cum duobus sequentibus, Ita assertum probat textus ind. § aliquinimo et L in emptionibus 43 hoc tt. L. si in emptione 34 in principio, L. qui fundum 75, L. fundum 79 de contrah. empt. L. venditor 13 ... L. Lecter 6 § 1 et L. si ... 21 § ... de act. empti, L. fide ... 24 et L. quotiens 26 § ... de positi, L. cum ouidem § ex locato ... Simone ... de certo loco, L. si ut certo § C. commodati, L. si venditor 6 § 1 de seruis expor tandis, L. in bone 13 C. hoc tt. L. in ... 9 et L. ... inter Emptorem et venditorem et L. si apud § de edilicijs aut cum alij pluribus explicantes post Bart., Iasonem, Castrensem, Fortunium et Velliones antiquiores ind. § quinimo, Cuiac., Duaren., paraq Eguinarius Baro, ... et ... ibidem, idem Cuiat., Don., et Eiffan. indic. L. in bone 13 C. hoc tt. Hotomanus illustrium ... 3 6 Corrasius ind. L. 9 pacta 72 de contrahenda Empt. Molina in En. ... lib. 1 ... , Cons. disput. ... cap. 18 Faquinaeus lib. 2 ... Robert cap. 99 Vbesembequius ubi supra n. 9 et Cranus lib. ..., 90m cap. 2 n. 7 et 8, idem ... Ita enim, ... pacisci centes interuenient.
baenum

Pactum impleri, alias enim adijciendum pactum quantumuis in continenti adiectum; si enim interuenit actio non dabitur, l. seruus 7 de seruis export. l. ad Silloc. 11 § de religiosis et l. sen. hoc tit. sic explicandis 2 lib. Cuiacium ad lib. 27 Pauli ad Edictum ind. l. 11 et si aliter explicet L. Fam. ind. l. in bonae 13 C. hoc tit. sequitur Et ita ind. l. seruus, quapropter, qui huiusmodi pactu sicut implementi necessitatem accipere debebit, bene adijcere stipulatus: in stipulatione enim etiam ea veniunt deducuntur, quae nostra nil interesunt, l. stipulatio ista 38 § alteri 17 de V. O., Vinnius et sensum accipiendus textus, ind. l. Silloc. 11 vers. stipulatus, § de religiosis ut ibi notatum a Gothofr. lit. f et a Cuiacio loco nuper citato. nam qui velint ab eo his notari veram et propriam superioris asserti limitatam decem aliis omnibus, quos nullo defectu cumulat Iason ind. § quinimo n. 5, et Cordatus examinat Fortunius ibidem n. 3.

N 3

Non ita improclive erit examinare quid sit dicendum cum pactum in continenti adijcitur contractibus stricti iuris veluti mutuo et stipulatione, quibus nec inter emptos contractus convenisse indicat Lex lecta 40 de reb. creditis Conabor tamen rem, quantum angustiae temporis patiuntur, plenissime explicare, et quidem Albert. Bart., et Castrensis et omnis pene veterum interpretum, vulgus ind. § quinimo, quos sequuntur excellentiores, licet modo nil interesse diversus, Duaren. et Orotius ibidem, Hothomanus d. q. 36, Conanus lib. 5 cap. 9 3 n. 8, Faguineus lib. Contr. cap. 100, Concius dec. 185, Ant. Faber ind. § quinimo et indic. l. lecta 40, et in Epistola ad D. D. Melchiorem de Valencia responso 4, ac D. Nicolaus de Castro ad prim. inst. de empt. et vendit. n. 44 asseverant pactum in continenti adiectum contractui stricti iuris, eodem modo illi inesse et partem contractus esse intelligunt, quo pactum adiectum contractui bonae fidei ac propterea iure servari oportet.

Ex illo

Ex illo data, et ipsa contractus lex adiicitur ut non nullis volunt et saltem, prescrip: verbis; ut malunt alii; aqua sa, stare creditur d. l. lex lecta 40 de reb. credit, lex l. § siquis simpliciter 3 v. lis cum adiicit, et l. filiatquis 135 § seia 2 de V. O. l. aut mutua 6 de eo quod certo loco, l. preces 27 C. hoc tit. et l. cum res 22 C. de donat. iuncta l. cuiquam 22 eodem, inquam, et non subtiliter considerari potest l. 1 C. solut. matrimonio.

N 4 — Nam autem iam et si receptiore interpretum captulo admissa reffellit lex dict. § quinimmo et l. in bonae fidei 13 C. de pactis, ubi dum tantum pacta in continenti contractibus bonae fidei adiecta actionem informare et producere exprimuntur, non obscure videtur significari aliud admissum, si adiiciantur contractibus stricti iuris deinde et apertius contra ea extat, lex si tibi 17 in prin. D. hoc tit., et l. rogasti 11 § 1 de reb. creditis, ubi cum decem mutuo dedissent, et pactum in continenti fuisset adiectum de reddendis undecim et viginti, prorsus inefficax esse dicitur id pactum ad pariendam et informandam actionem, namque alia ratio, ut placet interpretibus, quos infra suadebo, usurae in mutuo ex pacto non debentur l. cum 24 D. pres. verbis, l. qui negotia 34 impr. D. Mandati, l. 1 et 3 C. de Usuris, exceptis duntaxat casibus relatis in l. usure 30 de Usuris, l. et frumenti 12 C. eodem, l. periculi 5 in fine, ac l. in quibusdam 7 de nautico foenore, singulari singulari ratione, et iure aliud admissum est, insuper et tertia illa argumentum duxit, Donellus in l. in bonae fidei C. hoc tit. n.° 12 et l. preces 27 cum seq C. eodem, ubi si pacti servandi causa, subiiciatur stipulatio C. sic enim ille textus intelligendus est, eatenus duntaxat firmari pactum dici videtur, quatenus stipulatione comprehensum est, unde recte infert pactum stipulationi adiectum illi non inesse, nam alias etiam in prima parte stipulatione recte comprehensum, ut potest illius

Coherentia

observantia destitut(um), efficax esset. Tandem in eadem sententia licet argumentari, cum ipso Donello dicto n.o 12 et fortunio ind.o § quinimo n.o 3, a natura contractuum stricti iuris: stipulationem non aliud admittit, quam quod verbis expressum est, l. quidquid 99 de V.O, et mutuum non aliud, quam quod re contractum, arg.to dictae legis si tibi 17 in principio hoc titulo et legis rogasti 11 § 1 de rebus creditis, ac propterea consequens est, ut quod consensu, per solum pactum de illa re adiecto convenerit, nec stipulationi inesse possit nec mutuo aut alii eiusdem naturae contractibus, quae et aliis fundamentis contra superiorem sententiam improbant, affirmantes pactum in continenti adiectum contractibus stricti iuris non eo usque illis inesse, ut eius partem censeri; ut actionem informet aut producat ad illud petendum, Cuiac. ind.o § quinimo etiam dic. l. 13 C. de hoc tit.o item ad librum 10 q. 3 Pap. ind.a l. 9 pacta 72 D. de contrah. empt.e, et lib.o 10 obs. cap. 24, Cost. ind.ic. l. 13 Don. d.o n.o 12, fortunius ind.ic. § quinimo n.o 3 vers. item in isto art.o, Pacius ibidem Vbesembeg in paratitlis hoc tit.o n.o 9 circa finem, Morla alios referens in Emporio 1.a p.te tit.o 3 q.e 4 n.o 2, cum sequentibus, et Valentia in epistolicis exercitationibus ad Itallum exercit.e 4.

In hoc interpretum dissidio nec priorem nec posteriorem sententiam simpliciter probo; et mediam viam secutus, ita duntaxat pactum in continenti adiectum contractibus stricti iuris, illis inesse nec actionem informare existimo; si pactum non detrahens sit et adiiciens, ac propterea non adiiciens circa adminicula obligationis, et circa substantiam, ut praecensuisse videntur Hotomanus illustrium q.e 36, et Donellus ind.ic. l. 13 n.o 14. Primum enim si pactum sit ex detrahentibus hoc est ex illis quae reo consulunt, et aliquid detrahunt, ex eo quod re aut verbis contractum fuerat, sive circa substantiam sive N 9

circa admi-

adminicula obligationis inerit pactum contractui, ipso iure etiam in opposita a reo exceptione, reformavit obligationem quoniam intra terminos versatur, atque, quae re aut verbis contractus est, itaque desficit in illo ea directoria ratio, qua ex Donello et fortunio, nuper expenderam; in calce numeri antecedentis, ideo si decem mutua dederim, pacto effici potest, ut novem duntaxat debeantur, dic l. rogasti § 1. de reb. creditis si quis de alterius generis, pacto agatur int. secta 40 de reb. creditis et int. lite ea § fin. hoc tit., ut post Fortunium ubi supra censuerunt Alciatus, Donellus et reliqui nuper citati interpretes. Deinde si pactum sit ex adicientibus, quae se consulunt actori et aliquid adiiciunt contractui, supra id quod ipso contractu comprehensum erat, adiiciatque, aliquid non circa substantiam obligationis, sed circa adminicula veluti circa diem, conditionem, locum aut similia, etiam contractui inesse dicitur, et usque adeo informavit actionem; ut ex forma pacto adiectam actio contractus actori detur; quoniam cum eamdem maneat substantia obligationis nil censetur adiectum supra id quod verbis aut re, comprehensum fuerat, quasi semel constituta obligatio videatur eminenter, ut ita dicant continere omnes formas, quas ex adminiculorum incontinenti facta varia- tione potest induere itaque si stipulationi in diem vel sub conditione facte adiiciatur, incontinenti pactum; ut debeatur pure, poterit actor, velut ex pura stipulatione agere, item si quantitas mutuo detur incontinenti que subiiciatur, pactum de ea reddenda certo loco, poterit actor in illo loco reum convenire: quoniam omnia, quae inferri possunt stipulationibus eadem possunt etiam numerationi pecuniae l. omnia 7 cum sequentibus de reb. cred. quomodo accipiendus textus in l. aut mutuandi ea cert. loco et l. rinum 22 vers interrogarem de reb. cred. Quanquam Hotomannum ubi supra, nam que alia ratio veram esse videtur quod,

ut ait Iurisc. in l. 3 si quis simpliciter 3 D. ius adiicit de V. O. Valle se ee stipulatus: cum interrogationi stipulantis aliquid adiicit responsio permittentis; si modo stipulanti responsio statim placuerit, id est de adiectis duntaxat, et detractis adminiculis, de quibus actum fuerat, intrvio [illegible] accipiendum, recte animadvertit Donellus in ipso textu: tunc enim placitum subsequutum stipulantis efficit, ut quasi pacto reformatur, intelligatur stipulatio in continenti; actioque etiam stipulatum sit ex adiicientibus detractis formis expressa in ipso pacto, ac propterea pactum de quo agitur [illegible] dicitur l. 3 § fin de V. O., utpote in continenti subiectum, et circa tempus duntaxat solutionis adiiciens, non circa substantiam obligationis potest sane eet, ad informandam actionem; si actor voluisset agere tempore [illegible] statuto, quamvis ibi nequaquam eqiuse proponat., ut recte notat Curatius locus supra citatus. Unde Explico non improbabiliter textum in l. 1 C. soluto mat. Ubi cum [illegible] formatus dotis, pact. et stipulat., interposita in continenti. Sic enim textus capiendus est, placuisset, ut si que res soluto matrimonio starent uxori restituerentur dicitur ancillas cum partu iudicio ex stipulatu restitui oportere, sane non dubitabatur ea pactione iudicii rei uxoriae, utpote bonae fidei inesse, dubitabatur autem an iudicio ex stipulatu quod strictissimi iuris est inesse intelligeret. Si forte mulier dotem, non rei uxoriae actione, ex stipulatu peteret, recteque responsum est, si ex stipulatu actio repeteretur dos, ea pactione inesse intelligi: quoniam licet ex adiicientibus videretur; tamen non circa substantialia contractus erat, sed circa adminicula hoc est circa modum formamque solutionis, quomodo eum textum capio omnino citatio ad l. un. § 6 soluto matrimonio, videndi autem decius plenior explicat., et conciliat., cum lege si mancipia l. 16 de iure dotium et l. per § mancipiis 3 soluto matri= Aurtig [illegible] l. si mancipia 18, Amaya lib. 3 obser. cp. 1 § 1

n.º 80

nº 30 et Barbosa in d. § si stimatis 51 nº 82 et 36 cum seqq.

Ergo pactum adiectum incontinenti contractui stricti iuris; si de natura eius sit, sive circa substantiam sive circa substantiam sive circa adminicula obligationis, contractui inerit, et informabit actionem, idemque dicendum, si adiiciens sit dummodo circa adminicula duntaxat versetur obligationis, si non verò versetur circa substantialia contractus nequaquam inesse censebitur nec actionem ullam producet aut informabit, nec duntaxat intelligetur adiicere circa substantialia contractus; cum rem augeat deductam in obligationem, veluti si is qui centum mutuo dederat aut stipulatus fuerat paciscatur, ut debeantur centum et quinquaginta, quod etiam si aliquid adiiciat prorsus diversum ave, que prius deducta in obligationem, veluti si mutua centum Titio dederim et pactum adiiciam; ut promere Romam eat: quippe et tunc aliquid adiicio substantiae prioris obligationis, cum rem aliam deducam in obligationem ultra idquod contractum fuerat comprehensum, ac propterea non aliud hoc casu respondendum existimo, quam dominum est in casu legis si tibi 17 hoc titulo et si rogasti 11 § 1 de reb. credit.

N. 7 Quod tamen ita duntaxat verum esse vulgariter animadverto, si post initum contractum stricti iuris et constitutam ex eo obligationem, pactum incontinenti adiiciatur quoniam tunc pactum nil potest adiicere substantiae obligationis, ultra id quod re aut verbis, quibus initur contractus, comprehensum fuerat; aliud enim verò dicendum non improbabili ratione existimo; si pactum causam det contractui, et ab initio ideo initus sit contractus; ut dicitur, quod pacto comprehendatur ut puta si tibi centum mutuo dem: ut Romam eas aut centum stipuletur interposita promissione ut servum manumittas: quippe iis casibus non tam pactum adiectum intelligitur contractui mutui aut stipulationis quam initus ex relatione pacti ad contractum alter contractus innominatus dandi

dando ut facias alius ve similibus, ex quo actio praes: verbis petat
Ut de Casu, quo tibi debitum accepto tuli, ut mihi nomen
Stitii debitoris delegares, aut expromissorem dares dicitur in
l. 9 obea 2 depres. verbis= et l. si quis 4 de 2 causa data, et de ca-
su quo rem tibi donavi: ut alii restitueres, velut ut manu
mitteres [illegible], aut similia quod facere expressum est in l. lege
g. et l. curres 22 C. de donat, a qua nec longe est l. aristo 28
cum similibus D. de donat, et venit optimus text. in l. q. minimus
Canservius proxime facto explicatione Donelli lib. 2 in
[illegible], quem iniuria reprehendit Faber in Papinianea
[illegible] primo 2 illat. 14. Unde inferetur, quemadmodum dis
Condus non tam pactum intelligitur adiectum acceptilationi aut do-
nationi, quam initus contractus innominatus ex valet. pacto
ad acceptilationem et donationem, ita idem dicendum contra mutuum contractio
aut stipulationem: ut fiat quod id pacto comprehenditur iure, et
ex pendo l. ult. C. de rerum permutat. ubi rebus ea lege do
natis ut mostrum [illegible] annum mihi praestaret. eam conventio-
nem non nudi pacti nomine censeri dicitur, sed initum contractum
innominatum, qui actionem pariat praes. verbis, quo sane aperte sig-
nificatur eam conventionem non censendam nomine pacti in continenti
adiecti: quippe et pactum in continenti nudum est ut supra diximus
non l. inde et etiam l. si tibi 17 hoc tit., non tibi decem me praestiti-
se, proponitur: ut mihi viginti redderes, sed decem proponuntur
simpliciter data et mox pactum adiectum: ut deberentur viginti,
et idem quamvis [illegible] adeo expressum invenitur, in l. rogasti
§ 2 de rebus credit.: tamen contra supponendum est: alias enim si decem
tibi mutuo dedissem; ut viginti redderes, non dubitarem, tunc
ad petenda decem, quae mutuo dedi, competere certi condictionem, quae da-
tur ex mutuo, tunc ad petenda altera decem, actionem competere
praes: verbis, intra modum tamen legitimae usurae: ne aliquas fraus
facta intelligeretur legibus, quae late de modo fenebris pecuniae

Et

Et hoc temperamento desserendi probabiliter potest [illegible], quod Fabri in d. L. 7 § quinquaginta hoc tit. et l. secta 40 de reb. credit. et in Epistola ad D. D. Merchorem de Valentia, responso 4, contendentis pactum in continenti, adiectum contractibus stricti iuris: etsi non informet actionem, contractus producere tamen actionem [illegible].

N. 16 Succedunt

ut sollicite fidem adimpleam, pacta quae in iudicio fiunt, et sane quamvis ex illis actionem non dari certaverit, Alciatus in l. de [illegible], n. 16. Galianula ibidem n. 31, Gilquenius in l. 10 C. hoc tit. n. 33, Zeballos communium [illegible] q. 646 n. 9, et Cruinguis de fideiussoribus cap. 7 n. 9 cum aliis, atque leviter stare credatur Lex sive 26 C. de transact. et lex omnes 32 § in hac 2. C. de Epis. et cleric. tamen verius habeo pacta in iudiciis facta, sive apud acta magistratuum necessitatem implementi secum trahere et officio iudicis ad implementum cogi debere, eum qui fidei datae stare recuset l. 4 § ult. de fideicomm. Gutor: l. talle 40 § qui provocavit hoc tit. l. cum per [illegible] 17 de [illegible] [illegible]: [illegible] § penult. ad Vellejanum l. 1 § ult. de interrog. in iure faciendis, l. quis 37 in princ. de seq. S. l. pacta l. 7 C. hoc tit. et l. 1 C. de rebus creditis decurionum cum aliis tunc quoniam in iudiciis quasi contrahi intelligitur l. 3 § idem scribit 10 de peculio, tunc quoniam ea, quae in iudiciis fiunt omnes superant contractum [illegible] necessitatem et ad iudicis authoritatem expectat: nequis fidem fallat. quam debuerit apud eum l. 2 Commun. 19 l. sancimus 27 C. de [illegible], cum reliquis [illegible] citatis, quae [illegible] hanc [illegible] probant Bartolus in d. § qui provocavit, [illegible] in l. 7 § [illegible] hoc tit. n. 19, [illegible] in paratitlis hoc tit. n. 9, et communiter omnes antiqui authores interpretes [illegible] iuribus, nec quae [illegible] [illegible] asserunt eius momenti [illegible]: ut nos de

N. 9 [illegible] iam praeterantes removeri debeant.

Supersunt pacta [illegible]

[illegible]

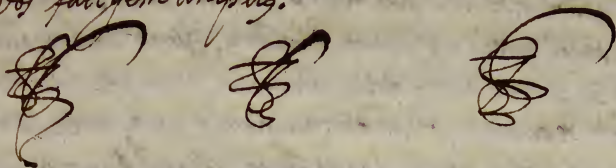
stipulat. firmata inq. dic stipulationes penalis consequen-
ter pacientes: ut l. id tractat, quod ubi conventione deductum est
pena promissa solvatur, l. rescriptum 10 § 1 de hoc titulo, et l. si
pacto 12 C. eodem, plurimum autem interest an pactum sit
liberatorium anne obligatorium. Nam cum pacto liberato-
rio, ut puta pacto de non petendo si subiiciatur pene sti-
pulatio, ex pacto nascitur exceptio, in stipulat. vero actio
ex stipulatu ad petendam penam post motam litem debitum petitum
vel non fide data l. nuda § C. de contrah. et commit. stipulat.
quam de pacto liberatorio optime interpretatur post aliorum
ius, Hotoman illustrium q. 10, et Pacius in analisi adeius
titulum n. 120, id enim ita utrumque simul uti posito, cre-
ditore pacti fidem non adimplente, deligat utrum mallit
exceptionem pacti ad depelendam creditoris petitionem, et actionem ex
stipulatu ad persequendam penam: neque enim equum est ut commodum ex
pacto simul et stipulat. ferat dicta l. rescriptum 10 § 1 hoc titulo, l. si pa-
ter 12 § similiter 2 de pact. dotalib. et l. 4 § labeo 7 de doli excep-
tione, adeo, ut et si pacto de non petendo accesserit acceptilatio, et post
eam stipulatio pene si vellit agere ex stipulatu ad petendam pe-
nam, necesse habeat pactum seu agi rescissa acceptilat. vi illius act.
rescisoria sive restitutoria, l. pacto 19 de transact. et l. ubi
pactum 40 C. eodem, tantum duobus casibus ex pacto simul et stipu-
lat. commodum ferri potest, altero in pena periurii ex constitut.
textu in l. si quis maior 41 C. de transact; altero ex volunt.
contrahentium, adiecta sic clausula rato manente pacto: l. qui
fidem 16 de transact. l. cum proponas 17 C. eodem et l. ita stipulat.
115 § fin. de V. O., quod sine dubio de V. O. iis casibus exceptis al-
ter altero paciscens contentus esse debebit, ut explicant Cuiac. et
Pacius, Faber in d. l. 10 § 1 hoc titulo, Hotoman d. q. 10
post antiquiores interpretatis iuribus quapropter in l. qui
Romae 122 § fin. de V. O., dum agente creditore et depulso per

Except.

pacti. Dicit. penam commissam esse, non id voluit Cebolla; ut ex utroque Verus commodum ferre posset, quod ipso iure penam fuisse commissam ait, agentem autem ex stipulatu non negat, posse doli except. repelli ut recte Cuiat et Pacius ubi supra.

N 10 Sin vero pactum cui stipulatio pene subiicitur, sit obligatorium ut puta si pacto de dandis decem subiiciat. stipulatio de dandis viginti, si decem data non sint, tunc cum pactum nec proficiat ad agendum nec prodesse possit iure exceptionis; cum nulla sit actio, quam depellat sola dabitur actio ex stipulatu l cum postea quam § cum hoc ff.[...] sic intelligenda commissa quod intelligitur stipulatio penalis ex illo, contrahentium statim hac decem ex pacto potuerunt dari [...] stipulati [...] § tum de V.O., ubi explicat Cuiat et Donell anno 24 hoc est commissa intelligetur; ut agi possit, ac promissor poterit ante litem contestatam moram purgare decem datis, arg. textus [...] si servum 91 § sequitur 3 de V.O. l 1 § item si ita [...] ad l Falcid: et l 1 de pena legata. ergo cum pacto obligatorio subiicitur stipulatio penalis, sola datur stipulanti actio ex stipulatu: nisi forte mallit promissor pacti secum agi ex pacto, quod licet nequaquam probetur ex d[...] l cum nuda § quam insid. sepe expendit Cuiat locis supra citatis: tamen non improbabile censeo maxime cum et post commissam stipulationem penalem duret obligatio naturalis, quam produxerat pactum, ut pote novat. non facta per penalem stipulationem qua nequaquam novari intelligi, priorem obligationem etiam civilem, probatur ex l media l 2 § et l Lucius 47 de act empti, l si quis a socio 41 cum seqq., et l duos 71 de prosocio et l quod Roma § Plane de V.O. [...] quod opponi solet ex l obligationum 44 § sin: de oblig: et act [...] si penam 24 q. de [...] leg: et l 1 § item si ita [...] ad l Falcidiam, plene explicat Cuiat [...] l 10 § 1 de [...] et indic l ita stipulatus 119 § inde V.O. Pacius et Faber indic l 10 § 1, Hotnom d[...] q. 10 et [...]
propterea

precomnib. domellis que vbis propono sequendu addic. Legg. ita stipulatus 119 § fin. an. 3f. Lucg. dicta vl excribo aut recoquo ne vos fatigem amplius.

De forma et concept. pactorum, Personis utiliter paciscentibus, et habili ad paciscendum materia cap. 3um

Explicatur varia diversa q. forma seu conceptio pacti

Post ferias, reparatis viribus, certam pactorum tractatum resumo, et quem legitimum solemne q. semestre ... cepit, paucis nunc diebus explanabo. Pactum antonomastice in iure, ut superius diximus, id apellatur, quod alias dicitur pactum nudum, illud quale sit, et qui eius effectus superiore capite explicui, nunc quoniam ad illud potissimum explanandum noster titulus et que sub eo referuntur quaestionum responsa diriguntur, reliqua proferam, que super eo putem ad illius plenam ...itum, capiamus initium ab eius de varia forma et concept. N 1

N 2 Potest fieri pactum vel inter presentes, ut plerumque fit vel inter absentes ut contingit, quod, quia per nuncium sive per epis-
tolam l. 2 D. hoc tit. ~~quomodo~~ et fieri posse constitutum, quod
genus est pacti nudi, ut supra diximus, constat ex leg. qui 5 §
Iulianus 3, l. qui autem 14 § fin: l. Titius 24 l. illud 26
et l. ult. de pecun: constituta fierique etiam posse, pactum
nudum pignoris hoc est hypothecam significatur in l. cum
taberna 34 § 1 de pign: et insuper ~~posse~~ iniri contractus
ex consensu descendentes dicitur in l. 2 § 2 de obl. A., l. 1 §
fin: de contrah. empt., l. 1 § 1, l. si vero 12 § cum quidam 12, et
l. si mandatum 59 § ille q. D. mandati, l. ult. de sponsalib.
l. societatem 4 D. pro socio, l. obligari 9 § ult. de auth. tut.
l. Titio 36 D. ad municipalem, l. 1 § 1 D. de procuratorib.
et titulo Inst. de oblig. ~~[illegible]~~ ex consensu, ac demum
eodem modo in religionis negotiis et causis, consensum per nun-
tium vel epistolam significari posse apparet ex l. precario
9 D. precario, l. 1 § 1 D. quod iussu, l. si per epistolam 90 de
acq. hered: l. recusare 6 D. ad Trebellianum, l. Labeo 41 de
iure iurando, l. qui negotia 34 D. mandati l. pater 22
de manumissis vindicta et § 1 inst. de libert. cum aliis
pluribus: quoties enim id duntaxat queritur an vere conse-
sum sit nil interest an a presentibus an ab absentibus, per nun-
tium sive epistolam expressus consensus proponatur: quippe utroque
modo verus consensus est, ut communiter explicant interpretes
in presentatis iurib.

N 3 Atamen difficile in hac re offendimur
Scevole responso, quod refertur in l. fin. in prin. D. mandati; ubi
nudus consensus inter absentes, per epistolam significatus, usque
adeo eficaciam ab epistola mutuari dicitur: ut actum pa-
riat: unde inferri videtur, nequaquam pactum nudum per
epistolam fieri posse, quin evadat simplicem apellatum pacti
nudi

pacti nudi, induatq natura contractus, et conventionis legi
time. et difficultate motus A Nicolaus de castro ad prin
cipium de empt. et vendit. § 27 n. 86, putat eum
textum advertere liberarum obligationem refferendum esse in id
que expendit ea verba, literis ad sorores suas factis quam
eodem modo ibi: litere facte dicantur, quo plerumque nomi
na facta, sed Leius dicectura; cum et litere facte elegan
ter dicantur, pro literis missis, sic enim literas fecit per
literas misit, ait ipse Scebola in l. quidam 26 ff. de pecul.
dit, et Paulus epistolam fecit pro Epistolam misit, in l. pa
ter 22 de manum. vindicta: quare existimo, potius clade
se rubro, sub quo textus iacet, mandatum ibi fuisse contractum
et in ipso mandato ineundo adiectum per epistolam pactum
de communicando, quod eventu litis hereditarie ad pacis
centes perveniisset, quod pactum recte dicitur actus parere: quo
niam ipsi contractui, in continenti adiectum fuit ex eo, que pluribus
aservari, in cap. superiore § ult. quod ut plenius capiatur speciem
proponam et intrancitu pleraque diluam, quia non leviter tor
quentur interpretes ibidem.

N 4

Controversia erat de hereditate
femine defuncte inter heredem ex testamento ius mosemonis sibi que
rentem ex una parte; et ex altera menium eiusdem sorores
patrui sive et amitas deffuncte abintestato forte, quasi
minus legitimum fuisset testamentum vindicantes hereditatem:
supponendum enim animadverto (quamvis id, quoniam
de eo questio erat, minus expresserit consultus) huius successio
nis abintestato simul ad Meviam et sorores, hoc est patruum
et amitas ibi expectasse fortassis, quoniam ea de tuis
bonis agebatur, in infamilia paterna decesserat, ac pro
pterea et patruo et amitis simul, ut proximis cog
natis delata erat bonorum possessio, unde cognati, que

que promiscue masculos et feminas admittebat § ceterum vers. Et q. vers. inst. de legit. agnat. success.: alias namque iure civili nec pretorio per bonorum poss. unde legitimi (ut pote, que iuris civilis vestigia sequitur l. 2 § fin. ff. unde legitimi) femine post legem voconiam ab intestato succeed. ultra sanguineas de successione sorores non admittebantur d. § ceterum vers. et q. inst. de leg. agnat. success. alias namque iure civili non admittebantur d. § ceterum et Paulo post lib. 4 sent. tit. 8 § 3, ulp. in frag. tit. 26 igitur cum hec esset, inter heredem scriptum et heredes ab intestato controversia meus ad sorores eiusdem q. litis consortes epistolam emisit qua declaravit, communem facturum quidquid adeum ex eventu litis hereditarie pervenisset. hoc est petiit, ut procurator fieret in causam communem ea lege ut communicaret, quod ex eventu litis adeum pervenisset consensere sorores eum q. procuratorem fecerunt sub eadem lege pacto ve; quod ipse declaraverat nec interest an expresse an tacite; hoc est nullo interposito testatu contrarie voluntatis consenserint: quippe utroque modo valiter contrahit. mandatum conmittitur potest procuratio l. si filius famil. 16 ad. S C Macedonian. l. si remuneranti 6 § si quis pass. 2 et l. qui patitur 18 ff. mandat, postea meus predictis aliisque rebus acceptis transegit cum herede scripto prosua parte tantum ex sua tantum, non etiam proparte sororum, quod mihi probatur non ex eo solum, quod procurator, sine speciali mandato transigere non potest l. mandato 60 de procurat: et l. Lucius 46 § ult. de administ. tut: potuit quippe mandatum rati habitione suppleri, ut ibidem notat Faber, sed ex eo potius, quod alias si prosororum quoque parte transegisset, nullo colore recusare potuisset, illis que accepisset communicare. ergo meus prosua tantum parte transegit, acceptis prediis, et aliis quibusdam rebus, idem querebatur an deberet sororibus accepta communicare, et quidem videbatur ea non debere communicare 1° quoniam prosua duntaxat parte

parte transegerat. 2° quoniam licet per epistolam pollicitus fuerat communicare, quod ex eventu litis hereditariae, ad eum pervenisset: tamen epistolam secuta non fuerat stipulatio, ut in ipso textu dicitur et Epistola non est legitimus modus se efficaciter obligandi, nec excedit terminos pacti nudi aut nudae pollicitationis, ac si quando ex epistola actio dari videtur, ut in l. emptor 47 §1, et l. Epistola 97 in prin. de hoc tit., l. Lucius 24, l. publia 26 §1 Vetus et, l. quintus 28 de deposit. l. ult. C. de const. act. cum aliis, tunc non ipsa epistola obligat, et actionem producit, sed contractus mutui vel depositi vel alius consimilis, quem probat ipsa Epistola. 3, quoniam ut ait Alciat, non videbatur ex hereditate ad illum pervenisse, quod pervenerat ex litis datione, arg. textus in l. Venditor ex hereditate 21 in fin. de hered. vel act. vendita et l. 3 ad Legem Falcidiam. Verum his non obstantibus, optimo iure respondit Scaebola, quem Maevius accepisset transactionis causa sororibus communicanda: quoniam vere id ad eum pervenisse creditur ex eventu litis hereditariae: cum in tantum litem vicisse intelligatur, in quantum transactionis causa acceperit ut recte aiunt Faber et Alciat, nec ideo minus illa communicare tenetur, quod pro sua duntaxat parte transegerit: namque ipse sibi hanc Legem imposuit in mandato contrahendo, et licet nudus consensus per epistolam significatus, nequaquam soleat efficacem hoc est civilem parere obligationem: tamen in d. l. 9 vel aliud admissum, quoniam in ipso contractu ineundo, pactum illud adiectum proponitur. nam mandatum sororum refertur ad illud quod Maevius proposuerat ac proinde cum Maevius proposuisset se procuratorem fieri, ea lege sive pacto ut communicare, quod ex eventu litis ad eum pervenisset. sicut sorores intelliguntur consensisse mandando procurationem, ita videntur consensisse ei pacto, quo procuratorem sibi mandari Maevius proposuerat nec inde iniuria aliqua fit Maevio qui se ipsum huic Legi subiecit et victum poterit a sororibus

petere:

petere: ut ipsi comunicent, q. adeas excellentu litis poster pervenisset.

N° 9 Praeterea et potest fieri pactu t expresse verbis intercedentib., qd. consens. exprimatur t tacite, qd. et duplex aliud verum habens consensu reipsa, hoc e facto lin. verbis declaratu t n. tantu q re ratam haberi, aliud consensu habens fictu et legis disposit. intellectu, inque sensu optime fane explicat Illiger, in notatis ad Doni. lib. 2. c. 4. litt. A dificile, alioquin textu in l. 2 hoc tit., ubi hec Paulus Labeo ait convenire posse velre, t per epistola, vel per nuntiu, inter absentes quoq. posse. Mox q. quasi labeo taciti pacti tacite re conventionis n. meminisset subiicit, Etiam tacite consensu convenire intelligitur, unde dificille vulgo habetur quid sit re convenire; cu aliud e videatur, quam tacite convenire, a omnis pluribus, q hec tentant interpretes tunc antiquiores Accursius, Castrensis, Alexander, Iason Fortunis et Fulgosius in ipso textu, tu recenciores Cuiatius, Duarenus, Pacius, Faber ibide Hothomanus in disput. de pactis et Mendoza plurium dicta refellens lib. 2 de pactis cp. 1, recte quide Illiger. loco nuper citato ait sub illis verbis re convenire pactu tacitu comprehendi; illud tantu, quod habebat consensu re ipsa, sive facto declaratu ut in casu dicte legis 2 §. et adeo cu l. sequenti hoc tit. quapropter recte subiicit Paulus Generaliter etiam tacito consensu conventionem fieri posse, hoc e n. tantu consensu tacito sive verbis per rem ipsam sive factum declarato, a etiam consensu ficto legis tantu dispos. n. per rem aut factum intellecta, ut in ex emplis, que inferius subiiciam. ergo pactum fit t inter presentes, vel inter absentes, et praeterea fit expresse t tacite, quam utrumque divitus stricto significarunt, Labeo et Paulus, indic. t membrum manifestum t exprimentes a praedict.

implica=

39

implicativum indicantes: aiunt enim posse quoque fieri pactum inter absentes, inde quoque subponunt et inter praesentes quoque fieri, insuper dicunt, posse etiam tacite fieri, eo signi ficantes et posse quoque fieri expresse ut recte explicant Accursius et Paulus in ipso textu.

N 6

Ceterum antequam hinc procedam plenius explicari vellem, quid sit pactum expressum et quod tacitum. Est autem pactum expressum, quod verbis intercedentibus fit; hoc est intercedentibus interrogationibus et responsionibus l. 1 § quod fere ff. de hoc tit., ubi dicitur novissima parte pactorum illa verba inseri solere, rogavit Titius, spopondit Maevius, hoc est novissima parte instrumenti de pactis facti: pactum quippe sive pactio, non tantum significat conventionem inter partes in hoc tit. aut idque ex pacto sive conventione debeatur ut infra etiam 3 C. de obsequiis patrono praestandis, sed etiam instrumentum, quod de pacto fit, idem quod scribitur ad pacti probationem ut in cap. pactum 44 de V. S., apud Gregorium notant Cuiacius et Paulus ind. § quod fere ff. ex quo ait plerumque ea verba ideo pactorum instrumentis inseri solere, ut stipulatio pacto fuisset subiecta: tamen quando, quod etiam stipulatio non subsequuta inscribantur: saepe enim et si interrogatio et responsio intercessisset non stipulatio, sed pactum duntaxat intelligebatur, ut puta si non animo stipulantium hoc factum esset, sed paciscentium ut expresse dicitur ind. § quod fere ff. quippe interrogatio et responsio sine animo stipulationem non faciunt l. 3 § fin. de O. et A. Varrone lib. 5 alias 4 de lingua latina cap. 7. Plauto in casendolo actu 4 cogna. 7 vers. 26, et Cicerone pro Caecina statim post princ. idque non iure praetorio tantum sed civili, longe enim decipitur Rebardus lib. 2 variar. cap. 9 tendens iure civili etiam sine animo stipulationem fieri et obligationem oriri ex interrogatione

et respont., A iure pretorio except. dari, qd satis improbat Paul. in d. l. 3 § fin. nec probant si servis legantur, Cicer. et Varro quos a se stare credit Debard. itaq. pactu a sti pulat. ut diceru interrogatio et responsio, a animo non propterea, si de animo solet tpo interrogationis et responsionis: Pactu quippe habet interrogat. et responsione in tractatu, q natura inpossibile sit, ubi inter se paciscentes convenire, quin id fiat, per mutuas interrogationes et responsiones. stipulatio autem interrogat. et responsione potissimu habet inclusa, ut supra dixi cp. l. § 1, nam qui stipulat. facere desiderantes, postqua de ea facienda convenerunt, ea concludunt uno interrogante et alio respondente; Cuius optimu exemplu e apud plautu in pseudolo actu 1 scena 1 vers. 2 ubi suo servulus servus ad Calidolu adolescente, rogo me viginti minas; ut me effecturu tibi, qd promisi sebas rogo observe te delegesseo promisebat. moxq ad illud calidor, adolecens incipiens stipulat. dabis me argenti mihi hodie viginti minas responder qo pseudol. dabo molest. nunc tam ne scis mihi. e aliud eque convenies exemplu ibide actu 4 scena 6 vers. 14. ergo si interrogatio et responsio intercedat unde erit stipulatio nisi aperte probetur aliud fuisse convenientiu animi. si m vero in tractatu intercedat erit pactu, n vero stipulatio: etsi animu habuerit stipulandi q n solemnis intercessit in de interrogatio et responsio, que ad inuenda stipulat. necessaria e.

N 7 Subcedit pactu tacitu qd sc sine verbis fit, et id duplex e, ut superius dixi aliud enim e qd consensu habet reipsa et facto declaratu aliud vero qd habet consensu actu, ex dispot. legis intellectu 1. generis nobile extat exeplu in l. 2 § 1 hoc tt. ubi dicitur reddita caut. vel chirographo debitu initu videri de

non petendo

pecuo debito, q. et Confirmat lex mortis 18 § Titia 2 de mor: Cau. don et Lereditice 7 C. de remiss. pignoris, Martia= lis lib 8 epigram 37 ad policarpum et lib. 9 epig. 103 adphe= bum probat insuper lex pecunie 14 C de solutio: explicanda et superioribus conciliandæ ex l. 2d debitori 15 eod. tit. ut ibi no= tat Gothofr ac docuit lex 1 C. in quib. causis cessat longi tempo= ris prescriptio et l. huiusmodi 84 § Titia 7 de leg 1 cunctaque ab omnibus l. 104 § 1 eod. de quib. explicat. Consult potest Cuiati in l. servum 44 § eius q. 5 de leg 1, et Costa lib 1. select. cp 9 cuius aper= ti illa ratio é, q. n. aliud esse potest reddite cautionis chirographi ue et cum Censeri, n. debeat creditorem decipiendi et illudendi animo chirographum reddidisse, consequens é, ut credatur illud reddi disse animo liberandi creditorem, ut aliis rationibus improbatis recte ratiocinatur illiger in notatis ad don lib. 22, cp 4 litt. A post Bulengerum lib 4 semestrium cp 7, duarenum in l 2 hoc tit. et Hothomanum in l 3 d eod. et lib 7 obser cp 9, qua rat. et idem dicendum é, si creditor chirographum tabulasue debiti cancella= uerit aut Congremauerit ut indicat lex si chirographum 24 de probat. Lex fullo et sarcinator 82 § fin de furtis, et lex unica § illo autem u C. de lat. libert. tollenda, quomodo et sæpe olim imperatores tributorum reliqua singraphis cremari iussis remittere solitos constat, ut de Augusto refert, suetonius in Augusto cp 32 de marco et Comodo enarrat, Casiodorus in chronico sub orsito et ruffo consulib., de Adriano spartian. eius uita, de Aureliano flauius Vopiscus, et de Gratiano ausonius in gratiarum act., nec aliunde obtinuit et chirographo legato debitum legatum intelligatur, l. servum filii 44 § eum cui 9 d de leg 1, l. cum chirographum 59 de leg 3, l. 3 § 1 et 2 de liberat. legatæ, l. Lucius titius 88 § debitoribus 8 de leg 2 et l. mortis 18 § Titia 2 de mort. cau donat, et chirogra= pho uenditor nomen siue ius actionis ad persequendum debitum

uenditum

venditum creatur d° § eum qui 7 dic. l. qui chirographum C. 9 et l. postquam 7 C. de hereditat. vel act. vendita, quemadmodum et tessera legata vendita vel donata, legari, vendi, vel donari intelligitur, quod in tessera continetur l. si mortuo 49 § 1 et l. Titia 87 in princ. de legatis 2°, l. Lectis 92 § 1 D. de solutionibus, et emptionis instrumento sine chirographo donato vel pignori tradito ipsa res empta debita videtur donata vel obligata l. si donat l. 2 C. quae res obligari possent et l. postquam 7 C. de hereditat. vel act. vendita quippe cum his omnibus casibus non alius usus esse potest instrumenti tenere vel chirographi, dispensare ut illud donatum venditum pignori datum vel legatum intelligatur, velut in symbolum rei debiti verius, quod instrumento vel chirographo continetur, hinc facile capitur ratio ex qua licet reddita cautio vel chirographo tacite videatur pactum initum de remittendo debito non idem examinum aut pignore reddito l. 3 § hoc tit. aut pignore legato l. Julianus de liberat. legat. la enim pignoris redditi vel legati alius usus esse possit veluti ut mendat docet aut suis voluerit utatur, non eque potest presumi voluntas remittendi debiti, ut recte aliis omnibus interpretum rationibus sensit Iunius lib. loco iam citato, unde etiam et in hereditariis rationibus, uni heredum prelegatis, ut in l. 9 pontonis 8 in princ. de tam Evaire: putat Cuiacius lib. 3 observ. cap. 33, non aliud intelligi legatum, quam ipsas rationum tabulas, nec legato contineri reliquam, quoniam videri potest testator ipsas tabulas non inutiliter legasse. Et inde fines ut controversias tolleret inter heredes ne discrepantes, apud quem essent deponende arg. legis ult. fin et legis 9 eodem tit. tam ubi heredibus, quam verisimiliter quod census libere lateant, nec Cuiacii tit. tandiu displicebat tunc ex l. 9 qui filium 64 § de legatis 3 ubi calendarium, quod non male interpretemur legum rationem ut indicat lex Sethico 40 § item 4 de statulib. erat enim liber tenoris pecunie creditae ut apparet ex traditis a Brissonio, Hotthomano et reliquis

Chirographi

Chirographi, vel calendarium, uni heredum relicto etiam nomina debitorum illi relicta existimantur; tunc ex eo quod rationes uni heredum redderet, illius etiam illi reliqua solvere iussus putatur. ut probari potest ex l. quamvis 32 § ulti. l. Pabla 81 cum lege et l. qui Stichum 64 § ult. de condict. et demonst. l. qui liberationis 69 § servus 4 de leg. 3. l. si solum 8 § is qui 9 de liberat. legat. l. Gaius 41 § titius 7 de fideic. libertatib. l. bonae 89 § 2 de V. S. l. 6 § ult. et passim in tit. de statu liber. nec utilitas tollendae contentionis inter heredes circa depositionem tanti est, ut aliud suaderi debeat, quippe tamen ea iure sublata est ut apparet ex l. si quis § si fam. ercis. et pene nihil interest heredis, cui rationes prelegatae sunt, apud quem rationum instrumenta deponuntur, cum [illegible] trahenda dicantur, quae accesserint heredibus describenda sint d. l. Pomponius § ult. fami. ercis. cum lege.

N 8

Sunt et alia exempla pacti taciti habentis consensum re ipsa et facto declaratum ut in l. qui in futurum 57 hoc tit. adducitur eum qui in futurum usuras duxerit pecuniae debitae, tacite videri pactum de non petenda sorte intra illud tempus, ut et confirmat l. 2 § non male 6 de doli mali except. l. 6 § ult. de lege commissoria et l. ult. in fine de eo quod certo loco cuius generis est aliud exemplum de quo agitur in l. 4 C. hoc tit. et l. tale 40 § post divisionem 2 eodem. Item alterum cuius meminit lex apud Celsum 4 § quaesitum 12 de doli except. quae explicat Don. ind. l. 2 C. hoc tit. et lib. 22 com. cap. 6. Faber in radoll ad d. lege 57 et citat ad id 1 resp. Pap. ind. l. 40 tale 40, nec difficile erit his alia cumulare si ex socio quaeras.

N 9

Praeterea genus pacti taciti expectat notissimum aliud exemplum, quod refert. in l. libet 4 in princ. hoc tit. ubi

Obiicit: in urbanis habitationibus locandis invecta et illata pignori esse locatori et si nihil nominatim convenerit, quoniam hic tacite ita convenisse iure presumitur L 2 cum quinque sequentibus et L 9 ff in quibus causis pignus vel hypotheca tacite contrahatur L 9 et L 14 § 1 ff de religiosis, L vtique 34 de damno infecto, L solutum 11 § solutum 5 de pign: act. et L certi 5 C de locato ut pluribus explicat post Caiatium, Pacium et reliquos interpretes ind. L 4 Mendoza lib. 2 de pactis cap 4. Menochius de adipiscenda poss. remedio 3. Hligerus ad Don. Dic. lib. 22 cap 4 litt. A, cum aliis quos ipsi referunt, ex quo simile aliud genus tacitae conventionis admisse in locat. prediorum rusticorum in qua fructus censentur tacite obligari, seu iure L et L in prediis ff in quibus causis pignus vel: L sivi L 24 § 1 et L qui fidem in sor 33 ff locati L 3 § 1 de admi-ner: ad civilit. pert: L si servus 61 § locati 8 ff de furtis non tamen idem, quo ad illata et invecta, nisi aliud inter contrahentes expresse convenisset ut in L debitor 32 ff de pign: L potior 11 § 2 qui pot in pig: hab: L 2 et L pen. ff quibus modis pignus L si in 5 C in quibus causis pign. et § adipiscendi 3. Inst. de interdictis inst. de interdictis vel quasi aliter accipienda in L certi 5 C de locato illa verba eas voluntate dominorum coloni in fundum conductum induxerint et voluntas enim ibi accipitur pro convent. sive pact. ut in L Pomponius 5 § 1 in quibus causis pign., quod primum animadvertisse a Fortunio Garcia in L 4 hoc tit. quem laudat et sequitur Caiatius ad tit. codem in quibus causis pignus Mendoza d. cap 4 n. 17. Duarenus ind. L 4, Balduinus in tractatu de pignoribus cap 6, Menochius d. remedio 3 n. 43 nec longe discedit Faber de erroribus pragmaticorum de cade 60 errore 8, inde quod licet is qui a conductore predii urbani partem eiusdem predii vel totum re conduxerit invecta et illata videatur, et domino predii et conductori obligari L solutum 11 § solutum 5 de pign act. et L

Pomponius 5

l. Pomponius § in quib. causis pign. quoniã tacite videtur
cũ utroq̃ conuenisse, tñ si qui a conductore predii rustici
reconduxerit, nec conductori nec domino intelligetur
inuecta et illata obligasse etsi prior conductor illa ex=
presse domino obligauerit l. si in lege 24 § 1 ff locati
sic intelligenda quoniã cũ in prediorũ rusticorũ lo=
cat.e ita tantũ inuecta et illata intelligantur obli=
gata, si id expresse conueniat, sequens e ut secundi con=
ductoris n̄ aliter possint inuecta et illata obligata
intelligi, quã si id ipse paciscat. expresse,

Discriminisq autẽ N 10
rat. inter urbana et rustica predia omnibus aliis, quas
refferit Mendoza d.o, cp 4 n.o 8, et Menochius ubi supra n.o
44 et 45, petenda censeo a moribus Populi Romani, quippe
cũ pro pensione prediorũ urbanorũ nulli eet fructus, quos do=
minus lrat.e pignoris retineri posset, inualuit inter Roma=
nos ut inuecta et illata obligarentur., q.o, cũ residuũ fuisset
Paulatim in ius transit ut alias sepe, que antiquũ a strahentibus
fiunt, solemnis transiret ℞ et atque supra cp 1 § 5 n.o 9 pro=
babã ex l. quod si nolit 31 de edilicio edicto, et quamuis id
primus Rome tantũ et Constantinopole in eodẽ q. territorio
obtinuerit, tñ constitutio Iustiniani in l. duo C. in quib. causis pig:
ad omnes prouincias ductũ fuit ut explicabat Cuiat ad d.
tt. C., in quib. causis pig: et Faber de Erroribus d.o decade 6o
errore 9 in fine aliter licet eũ textum capiendũ contendat Men=
doza d.o, cp 4 n.o 12, que neguaquã imbat inscriptio legis
2 de migrando; nans credibile e interdictum de migrando lo=
cũ habuisse in prouinciis ante Iustiniani constitutionẽ n̄ obtenta
inuectarũ et illatorũ obligatione, sed ob expressas propensioni=
bus autẽ predii rustici cũ fructus possent facilius pignoris
nomine retineri, preualuit ut fructus tantum obligarentur,
indeq̃

unde ꝯ translatitię obtinuit, ut etsi n̄ fuissent expresse obligata intelligerent. obligati tacite nec dē productum si expressa obligatio n̄ accessisset ad invecta et illata. quoniam satis cautum Domino videbatur per tacitum fructum obligatione ut optime Cuiac. loco nuper citato Covarr. lib. 4 Dm cap. 6 n. 9 et 6, et Balduin. de pignorib. d. cap. 6, quos n̄ iure reprehendunt, Mendoza d. cap. 4 n. 13 et Faber dic. Errore ... Cure ferio expensa, nec longe ab illis ipsi discedant, hinc fit ut et quoties predium rusticum eius generis sit, ut nullos producat fructus, qui venire intactum possint Hypothecam, naturam tunc foveant. predii urbani et in vecta et illata habeant., obligata tacite ut puta si horreum locet. l area l si horreum ꝯ D in qq. caus. pign. et l huius 6 § fin. D qui potiores. vel locetur stabulum n̄ tantum, q. hominibus recipiendis parat., et alias dicit. diversorium, quo sensu accipitur hec vox in tit. D nautę caup. et stab. et in tit. D furti adversus nautas tit., a predium urbanum dicitur ab usu, in l urbana 19 § de V. S., etiam q. stationi iumentorum extruitur et predium e rusticum l eo iure 4 § stabulat. in qq. caus. pign. sic explicanda et conciliand. cum dic. l 1 § 8, ut pluribus aliorum reiectis interpretationibus monet Mendoza d. cap. 4 n. 13 idem q. dicendum si locet. navis l cum 9 ... imp. ad exhibendum.

Nu Enim vero sive fructus sive in vecta et illata tacite obligata sunt n̄ tantum pro pensit. mercede ve locationis, etiam pro deteriorat. rei poterunt iure pignoris retineri l 2 D in qq. causis pig: rotat. Menochius de remedio 3 n. 102, unde fit ut si quis gratuitam habitum accipiat videant. in vecta et illata pro rei deteriorat. obligasse ut mihi probat lex 15 ... tit. 13 D de migrando, ubi qui gratuitam habitat accepit si migrare vellit, datur utile interdictum de migrando, q.

sane illi

illi neququa necessarium est si obligata non habet in vecta et illata ut probat exemplum coloni, cui ideo tantum, ut censeo, non datur illud interdictum d. l. 1 § 1 quoniam invecta et illata pignori non supposuit, nec obstat l. Pomponius § Impreio (?) d. causis pign., ibi enim eius, qui a conductore gratuitam habitationem acceperit non intelliguntur in vecta et illata tacite obligata Domino pro pensione, quoniam ipse gratis accepit, quamvis ille a quo acceperit pensionem deberet et non negatur villa obligata futura pro deteriorat. ut ibi animadvertit Gothofred. litt. C sive itaque pensio non solvat. sive vero deteriorata appareat poterit Dominus vitacitae obligationis fructus praedii rustici pignoris nomine retinere aut in vecta et illata impedimentum urbanum praecludere, quo solo pignus manifestarium constituisse videtur et creditores iure possidere l. Differentia 9 in ff. causis pign., adeo ut debitori si solvat necessaria sit pignoratitia l. solutum 11 § soluta § deniq: act. sic intelligenda contra Menochium d. remedio 3 n. 92, non autem alia in vecta et illata poterit precludere, quae eaque ideo illata tantum l. in vecta ut ibi perpetuo sint l. debitor 32 de pign: et l. impredios 7 § 1 in ff. causis pign. vel ut ibi vel in alia habeantur ut arg. legis, cum tabernam 34 de pign: facit Mendoza d. op. 4 n. 20 et Menochius plures referens d. remedio 3 n. 130, cum seqq. nec refert an propria conductoris sint, an vero aliena, si modo sciente Domino invecta sint vel illata ut pluribus probat Mendoza d. op. 4 a n. 36.

Praeterea N. 16

est aliud difficilimum fere pacti taciti exemplum huc referendum, quod extat in l. 9 in persona 30 § 1 [...] ubi proponitur, siquis pecuniam a servo novandi animo stipulatus fit, quam sibi titius debebat, pactum tacite videri ne a titio petat, ac propterea stipulationem titium agentem

pacti

Pacti exceptione repellendus.. si modo servus ex causa peculiari expromisserat sive intercesserat, hoc est ex ea causa ex qua ex stipulatori actio de peculio in dominum danda sit. Duo a tamen hanc sententiam difficilem reddunt. Primum quod omni casu facti exceptio danda, et pactum de non petendo factum videtur, quoniam servus etiam extra causam peculiarem naturaliter obligatur l. servi 14 D de O. et A. l. naturaliter 13 de cond. indebiti l. 2 et 21 § servus 2 de fideiuss. cum similibus et obligatio quae summus iure civili efficax utiliter videtur novatio fiat in illa obligatione etiam naturaliter tantum transfunditur l. si unicus novat;. 2um quod non ope exceptionis, sed potius ipso iure saltem cum ex causa peculiari servus intervenit vel expromisit actiorum videtur tutius esse, quoniam ex superiore ratione, utilis novatio intervenisse censetur et novatio interveniente nove personae ipso iure tolli priore obligatione § praeterea Inst. quibus modis tollit oblig. et l. 14 cum toto titulo de novat. torquent. in his expediendis interpretes, illius tamen ut satis fiat animadvertendum est servum etsi vulgo obligari naturaliter dicatur tamen ex sententia Sabini, quem et Proculeianos secuti nec naturaliter obligari intelligi: si fideiubeat intercedat ve novet, aut alio quovis modo stipulatus interponens promittat extra causam peculiarem sive si promittat. si in iudicio condemnatur sit aut demum si deferat ius iurandum, hoc est iure civili non putari ex his actis servum obligari naturaliter adhoc ut effectus sequantur, quos alias ius civile praestare solet obligationi naturali l. servus 19 et l. de ret. vi 20 de fideiuss. et l. 3 § si l. mil. § si servus 8. l. depositi 5 § si pupil. fam 2. et l. quotiens 47 D de peculio l. item 19 § fin. de iure iur. act. l. ult. D quibus eo l. non denovat et § praeterea versus non idem Inst. quibus modis tollitur oblig: quorum iurium explicationem et conciliatione cum l. quidam 22 de iure iurand: recte et hoc consulorum decisio debuerit

Civitat-

Viviat lib. 5 obs. cp. 11 et ad tt. C. an servus pro suo facto: aliud licet tendat D. Nicolaus de Castro ad pr. in inst. de emp. et vendit. n. 110 cum sequentib. et Dacius qui sequitur et laudat illigerus innotatis ad Donellum lib. 24 cap. 12, ratioque ea e, quod cum iure omnes alii pro'sus sint iuris civilis ac quod, attinet ad ius civile servi pro nullis habeant. vulgata l. quod, attinet 32 de R. I., cum stipulatio nequaquam eorum actum si a servo fiant rationem habet ius civile nec ad productionem obligationis civilis nec ad praestationem eorum effectum, quos plerumque solet praestare obligationi naturali, ut censuisse videntur post Fulgosium ind., l. 9 in persona 30 § 1 hoc tt. Faber Viviat; et Stotomanus ibidem. ergo hoc supposito indic. l. 30 § 1 si a servo novandi animo pecuniam tui extra peculiarem stipulatus sit, quam mihi Titius debet; cum servus ex stipulatione novatione neque se naturaliter nec dominum civiliter obligaverit, nulla e novatio, ac propterea nec tacite pactus videor, nec Titio petam: quippe ita duntaxat existimor voluisse liberare Titium si nova persona interveniente, hoc e servum, eiusve dominum aliquo obligationis vinculo adstrinxissent, sin v., extra peculiarem ea pecunia a servo stipulatus fuerim cum dominum obligaverit de peculio d. l. 9 quoties 47 § 1 cum reliquis nuper citatis D. de peculio tacite pactus videor: ne a Titio petam, indeque si postea vellim a Titio petere pacti exceptione submovebor, non quidem ipso iure: quoniam etsi dominus obliget. de peculio id sufficiens, ut novatio utiliter facta censeat. et l. obligatus ipso iure tollat; namque dominus de peculio obligatur non iure civili, sed pretorio tantum l. 1 § 1 et 2 et alibi sepe inst. de peculio § act. 10 inst. de act., non autem potest obligatio pretoria priorem obligationem tollere ipso iure, hoc e iure civili, ut fuse ex plicata cp. 2 § 1 quoniam nec

pretor

Pretor potest ipso iure hoc e iure ciuili aliquid tollere ut diximus d.o cp 2 § 1 arg.te legis si ullus 27 § pact. 2 hoc tt.o nec ius ciuile aliter nouat.e tolli priorem obligat. induxi, quam si transfusio fiat in aliam ciuilem vel saltem nalem obligationem etsi enim nouatio fieri possit, tam pretoriae obligationis quam ciuilis et nalis l 1 § 1 D de nouat, n tn poterit per eam transfusio prioris obligationis fieri in aliam, quam ciuilem vel naturalem obligat. ut expresse dicitur ind.a l 1 imprin.o a quo inde cum nouat.e facta a seruo, nec ciuilem nec naturalem obligationem inde oriri putauerit ius ciuile nequaquam potuit ipso iure hoc e iure ciuili liberat. intelligi fieri, sed tantum ope exceptionis, quasi facta nouat.e quadam pretoria ut ait hothomanus ind.c l 30 § 1.

N 13 His alia exempla iungi poss. ut puta ex l 4 § huius 2 D hoc tt.o et l stipulat. 21 de iure dotium quas explicat Cuiat lib.o 22 obs cp 2. item ex l si unus 27 § pen. D hoc tt.o l inutilis 8, et l si accepto 19 de acceptilat.e quas explicui supra d.o cp 2 § 1 n.o 3. insuper ex l ult.a de acceptilat.e, et l si cum emptor 5 in princio D resc: vendit.e iuncta l si venerit 56 D hoc tt.o de quibus explicat.e illiger. in notatis ad donell. lib.o 22 cp 4 litt.a A, et nos ipsi volum: ad aristonem int si ab empt.e 58 D hoc tt.o sed n est mihi mens aut otium ut singula morose persequamur. alio igitur gradum faciam.

N 14 Pactorum quedam in rem concipiuntur quedam in personam concipi in rem dicuntur, quoties generaliter paciscor ne petam aut quid simile. in personam autem quoties me a persona petam veluti a Lucio Titio petam l iuris gentium 7 § pactorum 8 l itidem 17 § si quis 3 ad fin et l si unus 27 § ult.o l et heredi 21 § 1 et ult.o l tale 40 imprin.o et l qui in futurum 57 § 1 D hoc tt.o l si necessarias 8 § pendente pign act.e l soluitur 5 et l sicut 8 § si debitori 16 D quib mod.is

pignus expi

Explicant Bris: lib 3 de solut paulo post prin, Cuiatius lib 18 obs cp 2, idem Cuiatius Hothomanus et Pacius ind l 7 § pactorum hoc tit, illiger alios referens in notatis ad do: n lib 22 cp 4 litt. L. Verum auth inre, an inpersonam pactum factum sit dificille cognitu esse solet, ideo tamen ex verbis quam ex mentis conveniendum stimandum erit: plerumque enim persona pacto inceditur non ut prsonale pactum fiat, sed ut demonstretur cum quo pactum factum sit, ut dicitur ind l 7 § pactorum 8 hoc tit. in re atamen dubia, cum personapacto inseratur sis velut verbis me ate non petitum, an personale an vereale pactum intelligatur, valde controversum inveniō inter iuris interpretes, quamvis personale pactum censeri contendat Brisonius d lib 3 de solut, Cuiat dic lib 18 obs cp 2 Faber ind § pactorum 8 et ind L talle 40 cum aliis quos laudat et sequitur illiger eo dic cp 4 litt L per ea verba recte potius pactum intelligi ut suaderi videtur ex dic L si necessarias 8 § de vendendo 4 D de pig act, dic L si ficut 8 § si debitori 18 D qq m, sign L si pactum q deprobat: et dic L talle 40 D hoc tit, quas in id expendit illigerus dic litt, L, sed confirmat non leve argum: pactum ad liberat legata per ea verba nea titio petatur exqq non except dumtaxat dari atio con heredem petente sed et actlare ut debitum accepto ferat, nam sola persona titii eximat ab obligatione sed et obligat morte perempta illius heredes successores o liberet probat L ex his dammat 40 D ll, que adm: L siquis 19 et L q mihi 22 deliberat leg: id q suadat ea ratio, q, plerumque tam heredibus nostris, quam nobis met ipsis cavere volumus L si pactum q deprobat L veteres 13 C de strah vel em stip: nece= sse o adeo impromiscue nobis cavere solemus, ut et fideiusso= ribus et reliquis qq innes reorum manere posint nollimus simul consultum iri arg L sed si un 27 § 1 cum similibus hoc tit.

quorum

quoru neutru factu erit si impersona pactu deceptu censetur
hut mox dicas id tn ita nisi alia fuisse paciscentiu mente
appareat l. ex Vbis expressis ut in l. si tibi l7 § si quis 3 et l. nisi
22 hoc tt. l. n. solu 8 § tale 3 et l. aurelius 20 in principio de
liberat. Leg: Vel ex coniectura ut puta si Vel personae pacis
centi alia prsona adiiciat. ita fortassis ne a me ne ve a Titio
petat. d. l. si tibi 17 § si pactu 4 de hoc tt. Cu nulla tis et de
numeratio personaru efficiat, ut persona paciscentis n. in id ad
iecta censeat., ut demonstret. Cu quo pactu factu sit, sed potius
ut personale pactu fiat arg.to l. leges Cu delegationis 28 § pen. et
l. fetis seruie 20 in principio de Adeinceps t. ins: Leg: quippe alias si
re pactu fieri Voluissent paciscentes nulla putassent nece=
saria alteraru personaru expressione Vel filius fam forte sit, qui
pacisceat. ne a se petat. quonia is, cu eo solo pacto personali
satis sibi cauisse Videat., nec eo Vi dno minuat. peculiu l. Vel
20 et l. et heredi 21 d. hoc tt. reliqua curasse n. Videt. ac
propterea ideo persona sua Videtr expressisse; ut personale
pactu efficeret, quo modo interpretor Leges adducuret 19 Cu
Legg. tuenta dic l. 21 in principio hoc tt. aliter licet ex plicet
Alligeru Vbi supra, qui ex ipse Via n. nulla, que a Contraria
d. ; seare prebunt. Commode soluit illu Anulere onere pretium
quale quale erit.

N. 25 Sed Videamus quis effectus patet 9do, in re decipitur
quis ne sit si fiat impersona et quidem si in persona pactu
decipiat. personae duntaxat paciscentis prodest n. alii Vnde
neq prodest heredi alio t universali successori l. id 29 § 1
d. hoc tt. Cui n. obstat text. in l. si necessarias 8 § pen. de pig.
act. que accipiendu de pacto cui persona inserta erat ut
personale pactu fieret sed ut demonstraretur Cu quo pactu
factu esset ia supra insinuaui, et explicuit Alligeru Vbi
supra improbatis aliis interpretationibus, Hothomanus
ami cabiliu

Amicabilium cap. 29, et Brissonii d. lib. 3 de solut. nec tra:
pterea prodesse singulari successori ita suadente genera-
lit. asserto d. legis 25 licet aliud censerit Sabinus cuius sit.
refferit Paulus in l. stipul. 17 § pactum 5 hoc tit. Quod probat
ut recte animadvertit Cuiac. lib. 15 obs. cap. 2 abeo di=
cedens, quod prius ipsi placuerat in comment. ad notat. tit. 3 ind.
§ pactum 5, nec longe est, Hotomanus loco nuper citato
quod subscribere videtur Illigerus d. sit. quamvis aliud
praeterea sentiat, cuius nimium acumen nequaquam proba:
nec insuper prodest fideiussori l. nimis 22 D. hoc tit., licet
per obliquum impetrato remedio excutionis, quod concedit auth.
presente C. de fideiuss: et novella 4 cap. 1 illi quoque proderit.
Demum nec prodesset mandatori arg. d. legis 25 § 1 hoc tit.
quoniam licet mandatori cedi debeat a creditore actio contra de-
bitorem l. si tibi cum 95 § si mandatu 10 D. de solut., et inde
videatur posse conveniri cum cedi non possit actio efficax qualis
non est, quae elidi potest exceptione pacti, quamvis moti aliud
sentiant Cuiacius in l. 21 § fin. hoc tit. et Faber in l. 22 ...
et sine cessione poterit per act. negot: gest:, quod solverit
a debitore consequi, et fortassis si actio cedatur creditore
efficax erit in persona mandatoris quamvis erat inef-
ficax in persona creditoris; quoniam sicut pactum erat persona=
le neque excedebat personam debitoris paciscentis, ita et excep=
tio, quam produxerat, personalem effectum habere debet ut
Argute ex Deinerio Vocobio ratiocinatur Illigerus ubi
supra. ergo pactum in persona conceptum nequaquam personam
paciscentis excedit ac propterea similiter non conveneris ne
ego a te petam, eo sc. animo; ut utrumque personale pactum est
et heres meus a te recte petet, et ego ab herede tuo recte petam
l. qui in futurum 57 D. hoc tit. Unde quod dicitur in l. solvitur
9 in med. eo modo, neq. per pactum sic de non petendo ab hypote=

ca discessum

Dis eam intelligi, referendum animadverto ad pactum in rem de quo egerat Iulianus in iure textus, non ad pactum personale de quo actum fuerat in l. nostri anni, ut ibi recte sentit Cuiacius, et praeterea quod ait Paulus in l. eorundem 19 § fin. l. cum duas sequent. legib. hoc tit. pactum videlicet a patre in persona filium prodesse patri et heredi eius dum vivat filius, eo nititur quod pater eius ve heres convenitur ex persona filii, itaque non aliunde impedito quominus ab eius posset opponi exceptio filio competens, quamvis personalis sit, ut notat Brissonius d. lib. 3 de solut. et Paulus ind. l. 19. pactum autem ne a se petatur, a servo in persona factum domino nequaquam prodesse per pacti exceptionem: quippe cum ipsorum putatur: cum a servo etiam sine pacto nil invalidatio peti possit, ut ait Brissonius d. lib. 3 prodesse vero per doli exceptionem, quae subsidiaria est exceptionis pacti d. l. et heredi 21 § 4 hoc tit. itaque non tam ex summo iure, quam ex aequitate, quam dolo facere videatur, qui petit, quod sem- per siturum potest erat.

N 16. Sin vero pactum in rem fiat, omnibus prodesse quorum obligationem dissolutam esse interest eius qui paciscitur l. et heredi 21 § fin. d. hoc tit. diserteque explicat Brissonius d. lib. 3 de solut. inde prodesse heredi alii ve universali successori l. si necessaria 8 § pen. de pign. act. et l. sicut 8 § si debitori 10 D. quibus mod. pign. propterea quod in lamm legis si tibi 17 § si tibi 3 D. hoc tit. cum pactum L. superius nota- ta in rem factum intelligeret. nec tamen velent paciscentes prodesse heredi necessaria fuit expressio ut ab heredi pete- retur. ut ad Fabrum et Hothomanum animadvertit illi- gens ubi supra. Item prodesse successori particulari d. l. si tibi 17 § pactum 5 et praeterea omnibus qui si conveniant, regressum maneat in paciscentem ut puta fideiussori l. et heredi 21 § ult. cum duabus legibus sequentibus D. hoc tit. si modo regressum

habere

habere possit in reum principalem l. qd dicim 32 D hoc titulo qui exceptio adeo semel, quem si iam ex priore pacto exceptionem tenaciter retinet; ut nec per contrarium aliud rei principalis pactum illam amittat l. Solo. hoc titulo, notatque D. Couarru: lib. 2 Var: cap. 14 n° 8 vers. 4 adhuc enim constat lex si unus 27 § pactus 2 vers. eadem hoc titulo, quam de pacto ipsius fideiussoris accipienda recte animadvertimus ibidem solutio exceptio sit; ut pactum fideiussoris nec prosit reo principali saltem quoad exceptionem pacti (aliud enim est quoad doli exceptionem l. Idem 25 § fin. D hoc titulo,) quia nihil interest ab eo pecuniam non peti l. fideiussoris 23 et d. l. Idem 25 § fin. D hoc titulo, nisi forte fideiussor sit in rem suam quippe tunc vicem habet rei principalis et reus principalis vicem fideiussoris l. D. sit 24 D eodem, nec item prosit confideiussori d. l. fideiussoris 23 et l. videlicet 26 hoc titulo, ac l. si stipulatus 15 § 1 D de fideiuss: quoniam eius nil eius interest confideiussorem non liberari: confideiussor enim non potest creditori opponere beneficium divisionis, alias competere solitum ex epistola divi Adriani; quoniam fideiussore altero liberato vel facto non solvendo nequaquam admittitur beneficium divisionis l. si vitius 48 § 1 et l. inter eos 51 § 1 D de fideiuss: et § si plures Inst. eodem, creditorique non debet imputari, quod illum liberaverit quippe iure suo utitur et culpa nunquam adnumeratur huius liberale, ut ait Cuiac ad librum 98 Dig. Iuliani in d. l. si is stipulat. 15 § 1 D de fideiuss:. N 17

Praeterea etiam certum sit; ut pactum unius rei promittendi non prosit correo per exceptionem pacti l. liberat. 3 D de solut. quoniam nequaquam unius repromissio est in alterum; id est nisi socii sint: quippe tunc licet iudicio societatis, quod unus solverit possit alteri reputare l. omne 27 D pro socio pactum unius alteri proderit l. Idem 25 § hoc titulo.

nec

Nec contrarium sentit Ulp. ind. § nunc de effectu 3 in fine de leg. legata liberat., cum ex duobus sociis correis defendi ait, cum pacto, quo acceptilat. liberandum: ut simul coDeum liberet. namque illud ideo tantum responsum ab Ulpiano, ut plenior securitas utrique debitori contingeret obligat. ipso iure sublata, quam aliàs pactum duntaxat tolleret ut exceptione; nec, praeterea refragatur Paulus in l. si unus 27 in princ. ha tit. asserens pactum unius ex sociis argentariis sive reis stipulandi non nocere correo, quod sane optimo iure inductum ne alteri liceat nobis in consultis conditionem nostram deteriorem facere d. l. si unus § pacta 4 in fine; quamvis enim permittatur correo conditionem contra reddere deteriorem; si ipsi solvat. d. l. si unus 27 in princ. et l. si reus 31 § 1 de novat. et praeterea si vel ius iurandum deferat l. in duobus 28 in princ. et § 1 de iure iurand. vel tali constituat. l. ide 10 de pecunia constituta, vel accepto ferat l. 2 de duob. reis et l. et per iusiurandum 13 § fin. de acceptilat. vel novat d. l. si reus 31 § 1 de novat. quod nequaquam negat d. l. si unus 27 in princ. verba nam nec novare quis ibi ut recte Fulgosius ibi: quae sequit. Pactum in ipso textu verbo alium non ad correum referendum est, sed ad adiectum solutionis causa: aliud licet voluerit ibidem Cuiac. ad lib. 3 Pauli ad edictum et lib. 22 obs. c. 6 ac Robertus lib. 4 sententiarum c. 26 nam ut per debiti exactionem ita et per delationem iurisiurandi constitutum acceptilat. et novat. ut pote quae solutioni vicem obtinet, potuit correus deteriorem nostram conditionem facere, quoniam id petit natura correae obligationis, quae ut unicuique reorum in solidum acquisita est, ita et ab unoquoque in solidum tolli potest. tamen non idem per pactum admissum est, quoniam pactum, cum nec solutio sit nec quasi solutio non est modus tollendae obligationis sed duntaxat modus parandae exceptionis, quae cum obligatio maneat non alii obiici potest, quam paciscenti vel ei cui a paciscente causam

tradat

trahat. N 18

Ad pone iam huic § faciam animadvertens duo necessaria esse ut pactum utiliter decipiatur et efficax sit, 1.o ut absque errore fiat l. si in lucem 91 imprimis et § 1 d hoc tit. et l. sub praetextu 29. Error autem tollit consensum l. si per errorem 15 de iurisdict., quapropter etiam non opposita replicatione doli non obstabit exceptio pacti, ut indicat lex si in lucem 91 imprimis; quoniam in omnibus negotiis contrahendis sive bonae fidei sint sive non sint si error aliquis intervenerit nihil valet, quod aeque est l. in omnibus 57 de oblig. et act. et notant Hothoman et Pacius ind. l. 91 proinde quod pactum errore factum prorsus ab initio nullum esse putat.

2.a ut fiat absque dolo malo l. 7 § dolo 7 hoc tit., quia si cum pactum equitate sola suadente Pretor muniri voluit data exceptione, consequens est, ut ibi equitas deficiat praetoris quos partes deficiunt, non enim aequum esset praetorem dolo malo paciscentis suffragari; unde verum fortasse videbitur, quod sensit Lasson in l. 7 § praetor ait hoc tit. n.o 22 ex pacto cum dolo malo facto ipso adeo exceptionem non dari ut necessariam sit replicatio doli, quoniam cum pretor equitate innixus ita se tueri pacta policeatur si dolo malo facta non sint d. l. 7 § ait pretor 7 hoc tit., manifeste significat non ex aliis pactis se dare exceptionem, nisi ex illis quae absque dolo malo facta prodeunt et equitate nitantur. attamen contrarium sentiunt Pacius ind. l. § dolo 9 et Hothoman ibidem et in l. 9 l. postea quam 9 C hoc tit. cum aliis aientes exceptionem pacti dandam et si dolo pactum fiat, depellendum vero replicatione doli, quod quamvis nequaquam probetur ex d. l. 9 l. postea quam 9 C hoc tit. l. si in lucem 91 de eodem et l. sub praetextu 19 C de transact., quas in id expendit Hothoman ibidem l. 9, ita expresse nititur modestini responso in l. tres fratres 35 in fin. hoc tit. utraque lex 3 d. 9, 9

q.de, q' vera existimo q.de, q' falsa primum enim si iudicium in quo de pacti viribus querendum sit bone fidei tunc quemadmodum exceptio pacti etiam non opposita inesse creditur ut superius explicui cap. 2 § 1 ita et replicatio doli licet non opposita intelligitur inesse ac eo sensu vera erit sententia Lanbinus: videtur etiam non dari exceptio que etiam non opposita alligatove replicatione depellitur a pretore sub audita exceptione doli, idque maxime procedit si dolus dederit causam pacto: quippe eo casu, quemadmodum contractus bone fidei cui dolus causam dedit ab initio nullus esse intelligitur l. 3 § sin. de proxeneticis et l. et eleganter 7 in principio de dolo ubi late interpretes, ita et pactum illi accedens ab initio nullum intelligetur neque exceptio ulla pariet, que possit doli replicatione depelli: induit enim naturam contractus cui accedit. Si vero iudicium in quo queritur de viribus pacti sit stricti iuris tunc illi quemadmodum pacti exceptio non inest nisi opponatur, ita non inerit replicatio doli nec pretor supplevit, quod non inveniat a partibus oppositam contra quod sentiunt Lacius et Hotthomanus, unde in l. 3 fratres 39 de hoc titulo ubi exceptio pacti a fratre opposita, dicitur fratres agentes de surrepta pecunia doli replicatione depellendam (et forte illud ad allegationem sine exceptione replicatione que de facto non est referendum) credibile est furti actionem que stricti iuris est pecuniam petitam ut indicant illa verba de surrepta pecunia paterna adversus fratrem competit actio et alioque surreptum a titio dicitur actentat Lacius ibidem non ut maluit taciat iudicio communi dividundo vel familie erciscunde, quod bone fidei est nec enim verum est, quod ressellit taciat neque deberi furti non opponi exceptionem pacti, contrarium enim recte probat Lacius ex l. si unti 17 § 1 de hoc titulo iunctis his que superius dixi cap. 2 § 2, ut enim de furto expresse 3 pacisci potest iure veteri, sic nihil impedit posse etiam [illegible] tacite, ut tunc sive ipso iure extinguatur actio furti

Iarem

false depellatur except., pacti consulendo vide pleniore expli-
cat. Gr. l. legis tres fratres 35 et consiliat. cu d. l. g. sub preteximu
29 C. de transact. et l. qui rome 122 § fin. de V. O. Cuiat. ad
lib. 2 resp. Modesti in eade l. 35 et Donell. ind. l. qui ro-
me 122 nec his obstant vba edicti pretorii relata in l. 1
§ ait pretor 3 hoc tt. ubi pacta dolo mallo facta polli-
cetur pretor non servaturum: na illud referendu e ad effec-
tu, quasi ideo dixerit ea non se servaturu, quonia obiecta
inde except. depelli permittit dicta replicatione doli.
Non idem di- N. 19
cendu ee si fraudandi causa pactu fiat dicitur in l. 1 §
si fraudandi 10 D. hoc tt., quo sane accipiendu ut ibi vul-
go omnes notant de eo casu, quo absq. dolo malo animoque
decipiendi fraus fiat, damnu se aut noxa paciscenti contin-
get quentlo: sic enim sepe fraus accipitur, pro noxa sive
damno absq. dolo animoq. decipiendi pro veniente hoc
ce omittitur non dolo ut dit Iustinian. in l. in fraude const.
qq. ex caus. manu. non licet, quemodo accipiend. Pap. l. 2
pluviu. l. 3 in l. imperator 50 ad Trebel. notant Molina
lib. 1 de primogenit. cp 16 n. 12, et african. in l. et hec distinc-
tio 35 locati intelligenda D. locati, interpret. Rapha-
elis Fulgosii in l. siquis domu 9 in principio D. locati que-
rit q., l. 1 § causa 2 de edilit. edicto (et Tertullian. qui
lib. 2 ad uxor. Marcione cp 24 apud grecos ait interdu
malitie pro vexationibus et pressuris non pro malignitatibus
poniunt. ut de expricasi illud, l. saye cp 2 ycp 3 qui
odo malla et illud hieremie cp 18, ecce ego mitto in vos
mala iniquu autm eet vexeo, vel facta fraus dicere-
tur hoc noxa sive damnu pactu irrogasset illud
vel replicatione elidi posset enim imputari debet, qui
sibi meli non cavit.

DE Personis utiliter Paciscentibus §us 1us:

N 1 Examinabo breviter, quae personae utiliter paciscantur, cuius rei plenae cognitioni gemina animadversio praestabit primam animadverto eos omnes utiliter pacisci, qui utiliter contrahunt et negotia gerunt. Unde illis tantum paciscendi facultas interdicta intelligitur, quibus et contrahere negotiaque gerere non sit permissum eoque tantum modo paciscisci posse, quo et contrahendi negotiaque gerendi iure [illegible]. Hinc furiosus et omnino ita [illegible] ut fari non dicatur posset nullo modo pacisci poterit, qui et nullum negotium contrahere potest l. in negotiis 7 de R. I. l. furiosum 12 cum seq: de O. et A. l. 1 et l. mulier 70 de V. O. cum similibus. Pupillus autem et prodigus etsi non ita pacisci possunt ut deteriorem suam conditionem faciant, tamen nullam meliorem facere, etiam sine tutore vel curatore non impediuntur. l. 2. l. 28 de hoc titulo quoniam et alias isti contrahentes negotiaque gerentes, meliorem suam conditionem facere possunt, quamvis deteriorem [illegible] de autho: [illegible] l. pupillus 9 § 1 de eodem l. pupillus 59 de O. et A. l. [illegible] 6 de V. O. et l. [illegible] 10 cum similibus de curatore furiosi. Inde tutores et curatores quamvis iure pupilli prodigi, furiosi et minoris cuius negotia gerunt possint utiliter pacisci l. tutoris 15 et l. 2. l. 28 § 1 de hoc titulo tamen non possunt pacisci de remittenda non petenda pecunia debita a pupillo, minori, furioso, aut prodigo dicta l. 28 § 1 hoc titulo et l. pactum 24 C. eodem quoniam et ipsa illis iure eorum quorum tutelam curamve gerunt, licet contrahere si administrent et negotia gerant, non si debita remittant, donent aut bona dilapident diminuant l. [illegible] 46 § fin. de admi-

nist.

De Adminis tut, L qui fundu 7 § si tutor D pro emptore L abanato 12 et L ult de curat furiosi, nisi forte qd q̄ ista intervenerit ut puta si tantudē ex alia cāa deaulti sint vel alia similis intercesserit ratio ut in L si pignore 54 § fin et L interdu 46 § qui tutella 4 D de furtis L ex peren iurgiu 13 § tutor 10, et L ult § 1 D de acceptilat, L ius iurandum 17 § 2 et L tutor 2 ss de iure iurand, L pupils 96 § 1 D de solutionib, L tutor 22 de administ tut, L 1 § 2 de tutell et rationib distrah: et L cu plures 12 § pen d. tt de adm tut: sic intelligendis ut notat Pacis ind, L tutoris 19 hoc tt Cuiat ind, L pactu 22 C eode et lib 22 obs cp 28, iunctis que tradit Alciatus ind L pactu 22 iason in L 1 a 28 § fin hoc tt, ar 3. Bartolus, Oronius et reliqui ind, L tutoris 19 hoc tt Donellus lib 22 cm cp 4, illigerus ibidē lit 5, Araquelis in sui vnqua C de revocand: donat Tito donat, Largitas n 174 cas sequentib et Brisonius lib 3 de solut, paulo post princ. N 2

Horu similis ē curator administrator ue reipublicē, qui transigere de dubia lite reipublicē alioue modo paciscē adaministrationis cāa n prohibet. L nemes 12 C de transact, atamen donationis cāa pascici pecunia, nepe debita remittere per pactu de n petendo aut quid simile n potest d, L nemo 12 L prohibere 13 § plane 14 D q̄ ui aut cla, et L Imperatores 37 D hoc tt, de quib explicat Cuiatis lib 21 obs cp 29, et Amaya in L 3 C de anonis et tributis an 40 quamuis abeo facta remissio inid proderit, ut executio primu a republica fiat in bonis ipsius administratoris L ult § siquis proxime 12 D de publicanis et L 3 C de anonis et tributis, vbi notant Albericus Ioanes platea et Valenzuela pescador ex eisq Amaya vbi sup n 41 et tacita remissio patione q q reipublicē nocebit: ut d illa a debitore

prescribatur L

50

l. adversus 56 de Usuris animadvertitque Cujac. et Pacius in d. l. imperatores 37 hoc tit., nec aliud dici(?) é in procuratore privato non ad actionem tantum sed omnium rerum aut partis cum libera maxime administratione constituto, qui facile paciscī utiliter poterit iure dominii l. rescriptum 10 § fin. C. tribus legibus sequentibus hoc tit., quemadmodum et alias contrahere l. procurator 58 de procurat. l. qua ratione 9 § nihil autem 4 de adquir. rerum dominio et § qua ratione 43, cum similibus instit. de rerum divisione, ubi Cujac. et reliqui institutionum interpretes ac Donell. lib. 4 com. cap. 15 attamen pactum facere dein petendo aut alias pacisci deminuendi causa et in deteriorationem dominice conditionis nequaquam poterit l. mandato 60 de procurat., ubi non improbabiliter pro decidendi reponit deminuendi ex l. Lucius 46 § fin. de adm. tut., Cujac. indic. § qua ratione et indic. l. 9 pactum 22 C. hoc tit., quem inivria reprehendit Illigeus annotatis ad Don. lib. 22 cap. 4 litt. D., quemadmodum nec alias donandi causa contrahere aut alio modo deteriorem facere ignorantis domini conditionem potest quantum in liberam acceperit administrationem l. ignorantis 49 de procur. l. creditor 60 § Lucius 4 de mandati, l. si convenit 7 § 1 de pig. m. tit. pign. l. 3 de acceptilat. et l. certum 6 § si hame 4 de reb. cr.(?) nisi forte aut ex re causa id faciat dict. l. et per iusiurandum 13 § tutor 10 de acceptilat., sic intelligenda re supe[r]ius dicta de tutore et curatore, aut procurator sit in rem suam, tunc enim cum domini loco habeat. Utiliter prout volverit pacisci etiam l. ait 13 § 1 de hoc tit. et l. ius iurandum 17 § fin. de de iure iurando explicatque Donell. d. lib. 22 cap. 4 et Brisonius d. lib. 3 de solut. qua ratione et quod cum pactum factum sit ab emptore hereditatis sine dubio valuerit l. si cum emptore 56 hoc tit., idque ipsum dicendum erit si pactum fiat a publicano, qui vectigal a principe conduxerit l. legem vect. § si quis professus 12 de publicanis quam re[c]tius

interpretandus

ostenduit n. nulli; quos refferst Iasson in l. qui Romę 122 § Challimacus ff. de V. O., quippe Domino preferendus videt. qui iure suo mandatas suo actiones exercet l. procuratores 155 de pro curat. ut docet Brison: loco nuper citato et citatis in l. si cum emptori 16 hoc tt.

Preterea idem qd in procuratore de N 3
eo e eque procedere putat. in magistro societatis, qui sane ex omnium re societatis utiliter paciscetur l. ite Magistri ff de pactis ita qi sine donandi animo paciscat. ut ibi: animadvertendum Iulius Paulus e autem Magister societatis qui a sociis preposita erat negotiis societatis ut eorum precipuam curam haberet l. cum re: cipua § de V. S. unde Magister societatis publicanorum dici solebat, cuius eorum Romę plerumq. omnibus nomine adeo solito ut precipuam rationum literarumq. et negotiorum totius societatis curam gereret, cuius et alter velut vicarius in provincia societa: tis negotia gerens pro magister dicebatur uti meminit Cicero libro 2 in Verrem sive de Iurisdict. Siciliensi prope finem et libro 3 sive de frumento post medium et libro 13 ad Attic. epistola 10 notavit Hothoman et citat indic. l. 14 idem et idem obser= batur in filio et servus, qui quidem iure peculiari sicut contrahere ita et paciscii potest bene potest cui libera peculii admi= nistratio habeat paciscii donationis causa, sit puta de non pe= tenda pecunia debita l. contra 28 § fin ff hoc tt.o l. Verb. filius 23 C eodem quoniam nec donare aut alias contrahere do nationis causa potest l. filius fam. 7 ff de donat. l. si quis vi= ri 52 § si servus 26 ff de furtis l. 1 § 1, que res ei are. l. si quis 8 § an pacisci 5 ff qq. m. c. vi., et l. 3 § si servus 8 de don. inter notatio Donellus, Id. lib. 20 cp 4, citat in l. 3 C de pactis Iasson Paulus et Hothoman cum reliquorum interpretum vulgo indic l. contra 28 § fin hoc tt.o ac Brisonius loco iam laudato, unde quamvis in faciendo contractu possit, de voluerit paciscii

Etiam indeterioratam paternae et dominicae conditionis l. fin. autem C. de hoc tit. quoniam tunc non tam videtur diminuere, quam non adquirere ut ibi putant omnes: tamen ex intervallo non poterit semel adquisitam patri et domino obligationem pacto deteriorem reddere, hoc est nec o[…] solutioni adiectum suo uno pare, nec modum usurarum diminuere et reliqua id genus l. qui Romae 122 §. Calimachus de V. O. dic. l. 13 et l. 63 C. hoc tit. fin. vero ex causa pecunia debitam remittat aut quid simile faciat, veluti quod tamtundem ex alia causa acceperit aut fortassis sit qualiter alia ratione expediri subputaverit, Fuenda inventio erit causa eaque de tutore, curatore, et procuratore dicta manent l. Ddo. 86 §. fin. hoc tit. cuncta sibi venerit 18 § fin. de pig. act. inde explicanda et decidenda cum dic. l. c § 1 atque res pig. et c. l. sicut 28 § an pacisci C. D. qq. mod. pign. solvitur cum ea que tradit lanoz ind. l. D. 28 § ad hoc tit. bri. 7 que admodum et utile pactum erit l. in persona 30 in prin. D. hoc tit. si fiat a filio fam. den agendo ex ea forte causa, ex qua ipsi quoque filio fam. dat. actio, qualis est actio in iuriar. l. actio mandati, depositi et aliis iis similibus, que absente patre aut impedito filio utilitatis causa dari solent, l. sed fam. q. de O. et act. l. si libert. 12 de in ius vocando l. l. filius fam. C. de procuratoribus, l. si longius 18 § 1 de iudiciis l. interdictum 19 D. quod vi aut clam l. Iulian. 19 D. depositi l. non solum 11 § planae 8 et l. ff. si servus 17 § aut praetor id cum seqq. de iniuriis explicat quod post Antiquiores Curtius in commentariis ad tit. de O. et A. ind. l. filius fam. 9. quo casu pactum filii illi nocet impedimentique est, ne possit agere etiam patre absente et impedito; Patri autem si agere velit nequaquam nocebit l. in persona 30 in prin. D. hoc tit. itaque siquis velit sibi plene cavere pactum et cum filio facere et cum patre debet alias patri tantum nocebit d. l. et filio d. l. si servus 17 § plane 12 de iniuriis, et notat Canon. ind. l. Ddo. 28 § fin. D. hoc tit.

tit.

nº 29.

2º animadverto et si a personis utiliter paciscentibus pactum fiat, non tamen eousque valere intelligi; ut et alii qui paciscenti noceat aut prosit: ne alteri liceat nobis invitis conditionem nostram deteriorem facere l. si unus 27 § pacta 4 ff. de pactis ante omnia d[icto] loco hoc titulo sic pactum unius argentarii sive rei stipulandi nequaquam alii argentario vel correo nocere ait eadem lex si unus 27 in principio, quam superius explicui, in principio huius capitis n. ante penultimo solet tamen quandoque lex voluntate nostra et dispositione legis, quod ab alio pactum fiat, nobis nocere, ut puta si fiat a tutore, curatore, procuratore filio, et servo, id quod qualiter procedat manet explicitum in superiore animadversione, nunc tantum adiiciam exemplum pacti de remittenda parte debiti, quod a creditoribus cum herede debitoris defuncti fieri solet: ut illum inducant ad adeundam hereditatem, si heres sit voluntarius et ad se immiscendum repudiato beneficio abstinendi: si sit suus et repudiato si sit necessarius beneficio separationis huius meminit lex l. § ult. de separat. et l. ait Praetor 7 § ff. 5 de Minoribus, quod genus pacti late explicat lex Cavius 7 § si ante 17 cum sequentibus ibi et lex maiorem 8 cum duabus sequentibus hoc titulo iuncta l. si fiskereditat. 32 in fin: et l. si praesedente 58 § 1 ff. Mandati l. qui habebat 44 § 1 de manumissis testamento l. ult. de dolo l. 9 apud 4 in principio de doli except. et l. ait praetor 10 § siquid 10 ff. idem, de quibus in fraud. credit. cum late traditis a Pacio, Hothomano et Cuiatio in eadem l. 7 et 8. cum sequentibus hoc titulo id quod habet singulare quod ab aliis factum alii nocet, quippe factum a maiore parte creditorum nocet reliquis creditoribus ex rescriptis Antonini pii, et Marci antonini, quorum meminit d. lex maiorem 8 et lex rescriptum 10 hoc titulo id suadente humanitatis intuitu ut facilius defunctus inveniat heredem et creditores inveniant, quem possint convenire. quod tamen ita procedit si qui dissentiant non sint creditores pignora=

titii, qq

ll nequaquam nocere reliquorum pactum adseverat d. l rescriptum
vlo D hoc tit. et d. l supprecedente 58 § 1 D mandati, quoniam ut
ind. l 10 ait Paulus cum actionem habeant hypotecariam in qua-
libet possessorem minus illorum interest creditorum heredem nullum esse, qui
convenitur quarat; deficiente in omnibus creditoribus personalem to-
tum actum habentibus illi etiam si privilegiati sint, et forte absfu-
erint tempore pacti nocere dicitur pactum ceterorum ex rescripto
Divi pii, quod resfert Vlp. in d. lege 10 nec necessaria sit actio ut
d. Bartolum, Baldum, Salicetum, Alexandrum et alios sentiunt
Fulgorius Angelus, Paulus de Castro, Iason et Pacius ind. l 10
quod enim actus fieri potest aliquo presente et invito pariter fie-
ri potest eo absente et ignorante, ut recte probat Iason
d. loco ex l 1 de fideic. libert: est enim id difficile Pauli res-
ponsum in l supprecedente 58 § 1 vers. D cum proponas D Mandati
ubi pactum creditorum presentium nequaquam nocere asseverat
creditoribus absentibus si privilegiati sint, quemadmodum nec
nocent si sint pignoratitii cuius nodi solvendi gratia
Faber in dic. l 10 et Pacius centuria 1 Iuliat. 89 putant pac-
tum creditorum presentium nocere absentibus privilegiariis: ut de-
nominat. quantitas debiti Ibidem Lege 10 n. 1 ut amittant
privilegium prelationis in parte debiti, que durat d. l 58 § 1
qua sic capiunt, Agramatius doctrina hec vera sit egre illa
admittunt vba d. Legis 58 § 1 qua si capiunt, Agramatius
doctrina hec vera sit egre illa admittunt vba d. legis 58 § 1
qua propter hac omissa solutio, et alia Hotomanni dissidium
agnoscentis inter Vlpianum et Paulum accedo potius Cuiatio indic.
l 10 putanti Vlpianum in ea lege 10 respondisse ex iure consti-
tutum, quod humanitatis intuitu induxerat Divus pius rescriptum
Paulum autem ind. § 1. ex iure summum posteaquam iuris constituti
et imperatoris rescripti meminisse non curavit, quoniam
non de privilegiariis creditoribus principaliter agebat et enim
tia

Enunciatione tantu illoru memini quamvis si quod tergeo libere fatear mihi sobolet ind. § 1. Regulu in versa vta vulgo produxi, qu sanatu illi putabam levi animadverte posit positasi Regula sicut vto pign; et ante posita de clausula aut ut inde n ut vellgo legat. iniquu e auferri ei electione sicut pign aut privilegiu, dicta Regula iniquu e auferri ei electo aut pign sicut privilegiu. Ut sic sensus sit n auferri asentibus ex pacto creditoru presentiu electione aut pign quemadmodu auferet privilegiu ex rescripto divi Pii quod refertur ind. l. ligno, sufficientasse sufficiat, n assereste.

Preterea nec pactu unius alii prodesse certu e, n modo si sibi paciscat, quo casu itatantu alius quoque prodesse si et intra pactu fiat et ipsius interest aliorum obligat dissoluta ee ut plene tantu superius explicui in principio huius capitis n antepen, et etia si expresse alii paciscat, quemadmodu enim contrahendo alter alteri obligat n adquiri l stipulatio ista 38 § alteri de v. o. et Consultu 6 C. si quis alteri vel sibi itaneq paciscendo quonia quecunque similiter geruntur nisi ab nostra persona initiu capiat inane habet exitu l. quecunque 11 de o et A, et l. ea que 73 de adq. r. dom: § attamen sui mille persone, que sicut contrahentes nobis adquirunt ita et paciscentes l. 2 et quos 59 D hoc tto quas persequitur Brissonius lib. 3 de solut pag. mihi 304 cu sequentibus et nos late explicuimus in l. Dm ad Aristotelis in l. certi conditio 9 § si nummos 8 D de reb. creditis ex eis filii fam; et servi qui paciscentes ne a patre t domino petatur, illis except pacti adquirunt l. si sibi 17 § ult. Cu duabus legibus seqq. h. hoc tto, unde servus hereditarius, quamvis heredi nos habituro nomine eius expresso ut dote extrane persone inutiliter paciscat. l. si unus 27 in fine D hoc tto

propterea, quod non sit dominus, est tamen si generaliter pasciscat ne petatur aut de ab hereditate petatur vel ne petatur ab herede proprio eius nomine, non expresso exceptione hereditati ut possit dominus et per eum heredi postea adituro utiliter adquirit d. l. q. si vero 27 § fin. hoc tit. et l. si ex re 28 § fin. de stipulat. servorum, nec obstat l. ex diverso 7 § 8 si servus 18 hoc tit. ubi si servus a domino heres institutus, pendente conditione pasciscatur cum creditoribus hereditariis nihil agere dicitur quasi nequeat illi proficere, quod gesserit in servitute, neque except. ex pacto videatur interesse hereditati adquirere et per eum sibi impleta postea conditione heredi facto, nam ut recte Placius ibidem idem exponit, quod sibi nominatim servus pactus fuerat hoc est pactus in persona fuerat ne a se peteretur, quod genus pacti a servo factum inutile est creditur, cum servus etiam casu quo pacto non possit in traditio invenire l. et heredi 21 § 1 hoc tit., prodest tamen domino id pactum per doli except. d. § 1, quae neque servo negatur heredi postea facto ind. § et si servus l. 18.

N 6 Amplius et eodem modo novis pasciscentes adquirunt liberi homines vel servi bona fide servientes, item et servi usuarii vel fructuarii l. adquirent 19 et l. si debitor 59 § hoc tit. si modo pactum procedat ex re nostra vel ex operis suis arg. text. in § item per liberos cum sequenti inst. per quas personas nobis obligatio adquiritur, quod tamen semper intelligitur procedere ex re nostra si sit de re petendo: quod ex re domini videtur adquirere, qui dominum liberat obligat. l. species 11 de acceptilat. notat. Brissonius ubi supra. Deinde ad eundem numerum expectant tutores, curatores, magistri societatum et procuratores, si pupillo adulto minori, modigo, sodalitati vel domino pasciscant. l. rescriptum 10 § fin. l. item 14 l. tutoris 15, et l. quaero 28 § 1 hoc tit., cum superius dictis n. 1 et 2, quod utilitate suadente

adminum

D[illegible]ius summus expediendarum verum quam ratio, ideoque ut cen-
seo non pacti exceptio, unde dabitur illis prout paciscunt.
de exceptio doli d. l. referentur 10 § hinc hoc tit. quae excep-
tio ut supra dixi superadversa est pacti exceptioni et tunc
datur cum summo iure pacti exceptio non competit, et alias
aequitas suadet paciscentibus vel aliud ex eo pacto fuerunt
ff. l. a turpia 17 § filii servus 18 in fine et l. 9 et heredi 21
§ ult. hoc tit. cum similibus, hinc si pater his quos in potestate
habet paciscatur illis pactum proderit non tantum pro illis vel
heredibus paciscat, quo casu illis pacti exceptio danda dici-
tur in l. itaque 3 § d. hoc tit. et l. avus 10 de pactis dotalibus
quippe heredibus nostris utiliter cavere permittimur, deinde
si illis paciscat. ut extraneis, ut puta si paciscat. ne a se
neve a filio petat. ex ea obligat. ex qua solum etiam si heres
non est, posset conveniri, quo sane casu, quamvis nec illi pac-
tum intelligitur ut heredi, nec illi exceptio pacti acquiratur
l. si tibi 17 § si pactum 4 d. hoc tit. quae textus sic intelligendum de
casu sc. quo pater filium paciscitur ut extraneus, recte putat
Brisonius dic. lib. 3 de solut. pactis et Cuiac. post Alciatum
et alios veterum, unde d. § si pactum nec necesse est illum accipere
de filio emancipato, ut maluit Hothomannus in eod. § si
pactum et Paciopse diversis centuria 1 [illegible], quae praecede-
re videtur, Illigerus in notatis ad Don. lib. 22 cap. 4 litt.
tamen acquirit illi exceptio doli propter patriae potestatis
vinculum et sanguinis, firmatur distinctione l. et heredi 21 § non
autem in fine d. hoc tit. ut recte explicant Cuiac. in d. § si
pactum 4 et Duarenus ad hunc tit. cap. 4. quos iniuria reprehen-
dunt Faber in d. § 4, ac de erroribus decade 33 errore 5, et Illi-
gerus ubi supra litt. h. quemadmodum et ex stipulatione, quam
pater filio faciat non ut heredi, sed ut extraneo, quamvis
directa actio sibi non queratur et eo servum inutilis dicatur.

stipulatio

stipulatio in l. q. d. dicit 130 de V. O., aliter licet videar sentire Donellus lib. 12 c. 17, et adeo intelligere lit. B, tum inutilis actio adquiri dicitur in l. 9 illiq. § si quis ita 2 de V. O., et l. pater 7 C. de pactis conventis, ut notat post Lassonem et alios veterum Pacis ind. l. et heredi 21 § non autem 2, in quem sensum et capiendus textus in l. cum dos 7 de pactis dotalibus, ut scilicet quod de pactum a patre factum filiae non prodesse asseritur, resserat ad pacti exceptionem non ad doli exceptionem, quam competitura superiora suadent, nisi forte quis malit in eo textu sibi tantum non etiam filiae, patrem pactum fuisse, ac propterea nec doli exceptionem filiae dari ut explicat Curatius loco d. l. et heredi 21 hoc tit., nec aliis exemplis moror, plene quippe illa explico cum Aristone loco supra citato.

Quae sit materia Habilis ad pasciscendum § 2

N 1 Habilem ad pasciscendum materiam esse censeo ius privatum inhabilem autem ius publicum, appello ius privatum omne ius privatorum, et similiter publico adquisitum, ius vero publicum apello non id tantum, quod in sacris sacerdotibus, et magistratibus consistere ait Ulp. in l. 1 § 2 de I. et Iure, sed omne illud, quod publica authoritate constitutum sit ut puta leges, plebiscita, senatus consulta, principum placita, praetorum edicta et mores, ut notant Faber, Pacius, Curatius, et Hoitkamans cum aliis in l. ius publicum 38 h. tit. quod omne illud paciscentes [illegible], quod sit de iure privatorum non de iure publico, hoc est non contra ius publicum non contra leges, plebiscita, senatus consulta et reliqua velut dicitur in l. si unus 27 § pacta 4 h. tit. quod in arbitrium remotum sit, id est non remotum sit a iure privatorum [illegible]

Obs immerito Cuiat lib. 1 obs cp 24 contendit, legendum are publica non iniuria reprehensus a Pacio in l. 7 § et generaliter 16 hoc tit., quippe pactum tunc solum valet, si sit remotum a iure publico, sive republica et agi de re privata alias si remotum sit a re privata, et agat de iure publico servandum non erit, quoniam ut ait Pap. ind. l. ius publicum 38 ius publicum privatorum pactionibus mutari non potest et in summa, ut ait Ulp. in l. 9 iurisg 7 § et generaliter 16 hoc tit. quoties pactum a iure communi remotum est servari hoc non oportet, nec legari nec iusiurandum de hoc adactum, hoc est servari non debet pactum contra ius commune sive publicum quemadmodum nec legatum servatur, aut ius iurandum l. id quis 112 § pen. et ult. de leg. 1., ex quo textu necessaria licet d. lib. 1 obs cp 24 tuet. apud Ulpianum ea verba nec legari prorsus repponunt Chesnaciis fratres relati ab ipso Cuiatio, nec ligat Faber in ipso textu nec legare Hothoman ibidem nec legatum.

Hinc pactum ne furti agam vel iniuriarum si feceris, inutile est l. iuris gentium 27 § pacta 4 hoc tit., quoniam factum videtur contra ius publicum, ubi expediat timere furti vel iniuriarum poenam eod. § pacta 4 et l. si areo 70 § ult. de fideiuss., at post furtum factum vel iniuriam licebit paciscim d. § pacta ult. si post quoniam iam tunc pactum est de iure privati sive de re privata hoc est de actione furti et iniuriarum mihi acquisita, cui renuntiare nihil est quod prohibeat imo lege huiusmodi pactum confirmat. ut ipso iure obligatum tollat l. si tibi 17 § 1 hoc tit. iunctis, quae late explicui supra cp 1 § 3 an. 3 et quam dixit est accipiendus textus in l. 7 § si paciscar 13 hoc tit. inde etiam nulla pact. effici potest ne dolus praestet. l. iuris gentium 27 § illud 3 hoc tit. l. 1 § illud 7 ff N2

§ illud 7 ff. depositi et l. 3 tract. 23 de R. I., hoc est si pactum fiat de dolo futuro non praestando inutile erit, quasi factum contra ius publicum, ut potè invitans ad delinquendum, si vero fieret de remittendo dolo praeterito, utile sane est pactum ff. et l. per C. de transact. velut factum de re privata hoc est de remittendo iure adquisito ad vindicandum dolum, cui nemo prohibetur renunciare, ut post Lassonem et reliquos Interpretes ind. l. 27 § illud 3 explicat Donellus lib. 16 comm. cap. 6 cum aliis relatis ab Holligero ibidem lit. D et E imo et ibidem quod de dolo futuro utile pactum erit, si modo principaliter factum sit de re privata, sive iure iam adquisito, cuius accessio sit dolus futurus, quomodo explico textum vulgare forte captum dicta lege 27 § illud 3 versic. quamvis sive textus proposuerat l. 3 multum initio § ea regula, nulla sic pacto effici posse ne dolus praestetur hoc est nullum pactum utile esse de dolo futuro non praestando, mox quod versic. quamvis excepit eum casum quo quis paciscatur ne depositi agat: tunc enim ut ibidem dicitur, etsi ob id ipsum id pactum videatur: ne de dolo agat tamen pactum utile est non ex ea ratione, quod expressa nocerent, quae expressa non noceant ut sentit Faber et Hothomanus in l. 7 § ff. etsi 15 hoc tit. Pacius ind. § illud 3. Petrus Faber et Delrius ind. l. 3 tract. 23 de R. I., nec ex eo item, quod ind. versic. quamvis agatur de dolo praeterito ut putat Lasson ibidem, quia utraque solutum merito improbat Donellus d. lib. 16 cap. 6 nilo feliciior in tradenda vera, sed ex eo potius, quod quamvis remitteretur dolus futurus: tamen principaliter agebatur de remittenda actione depositi iam adquisita non de remittendo dolo qui per consequentiam si cumuliceretur, venturus erat, in actionem depositi, eo quod propter quam depositum contractum esset, et inde actio depositi deponenti adquisita, nihil impediat, quominus deponens possit remittere actionem depositi sibi adquisitam consequenter fit; ut et utiliter remittere intelligatur. dolum

Doli, et dicti omissi, cui si omitteretur persequendi erit act. depositi, quoniam sublata act. ingens perhaustio sublata pu- tatur; manebit tn rei vindicatio deponenti ut sentit Bald. ind. § illud. nec his obstat, qd heres rationes exigere prohibitus, et impeditur exigere; si quid dolo fecit, quia rationes remit- l. siquis rationes 9 et l. Aurelio 20 § 1 de liberat. leg. nam et ita procedit ex voluntate testatoris; qui creditur ideo re- misisse onus rationum reddendarum, qa putabat illas ex bona fide gestas, cui interpretationi locus n est act. remissa, cum dn eius aperte veniat, et si quid dolo omissum e d. l. si quis ra- tiones 9, ut interpretantur Cujacius et Faber ind. § illud 3.

Praeterea et ex N 3 superioribus fit, ut pactum de hereditate viventis nullum sit l. d. § inter dum 2 de vulg. l. 1 § si impubere 21 de collat. l. do- nari 29 § fin de donat. l. 2 in fin de his que ut indignis l. ult. C de pactis, l. 1 § illud potest 2 in fine de hereditat. vel act. vendita 2 § Fabri explicat. in raoli ad ipsum textum et l. si quis servum 23 de act. empti 2 § interpretes Panci- roli lib. 2 var: cp 41 ideo n sit inutile pactum de succedendo cum in ipso factum de alis bonis agitur l. stipulatio 61 de V. O. l. cum duobus 52 § idem respondit § de proficio l. ult. de suis et legit here- red: l. cum donationibus 34 C de transact. l. hereditas 5 C de pactis que- tis l. a C de inutil. stipulat. l. 3 C de collat. l. si qd § illud C de inofficioso tt. l. pactum 15 C hoc tt. Paulus lib. 4 sent tt. 6 c. 62 de sept. prebende, apud Gregorium et cp 2 de pactis in 6. factum quippe videtur o. ibi publicum et gentium, cui prorsus oppo- nitur, tum solicitando de hereditate viventis, tum opressio sive re- strictio libertatis ttrum, et preterea id n patitur, nec pietas etiam sanguinis cuius intuitu leges solent deferre succes., nec in- ibi solemnis dispositio in ultimis condendis elogiis, cui per huiusmodi pacta fraus fieri videretur ut notat illigerius

ad D.

Ad Don lib.o 12 cap 21 litt. H atamen si morimoriq eo de cuiq bonis agitur pactum fiat, quo forte successionis ius quis remittat vel ceterique reddat, utile erit, quoniam tunc nequaquam de publico iure, sed de privato factum credetur; cum ius remittitur iam delatum, vel de quo saltem spes sit delatum iri; quomodo accipe dic. text. in l. 1 et l. cum proponas 16 C. hoc tit., l. pactum 46 eod. l. fideicommisso 11 C. de transact., l. quoties a b omnibus 11 C. de fideicommissis et l. cum pater 77 § libertis 27 de leg. 2, explicantque Cuiacius in l. 1 et l. pactum 15 C. de pactis, Conciolus in lib. 6 singularium de pactis futurae successionis ad l. pe. pactum 19 C. hoc tit., Donellus in l. 9 ult. C. eod. et plures, quos ad fastidium usque congerit illic geris innotatus ad Don. lib.o 12 cap. 21 litt. E.

N 4 Nec his obstat Paulus lib.o 4 sententiarum tit. 1 § rogasti 13, qui etiam si pactum fiat de iure privato, mortuo se eo de cuius bonis agitur, in eadem nempe specie, quae proponitur in d. l. 1 C. hoc tit. asserere videtur inutile pactum esse, quia voluntatem testatoris factum. nam omisso lusatio ibidem discrimine contrarium constituens se inter ius hordinarium et ius rescriptis imperatoris constitutum venius censeo apud Paulum, ultra eos, qui ambiae rogati erant si sine liberis decederent hereditatem restituere et alterum supponendum 3o loco in defectum illorum substitutum, cui cum illis forte deficientibus sine liberis, aut repudiantibus fideicommissaria hereditas relicta esset, merito nullum esse dicebatur pactum factum in eius praeiudicium: nisi forte corruptum esse fieri illud Pauli fragmentum ut alios plerosque in aliis libris quis contendat, quod non repugnabo. nec praeterea obstat non videri sufficere, ut pactum de remittendo iure successionis utile sit eum decessisse de cuius bonis agatur, sed necessarium praeterea esse delatam hereditatis l. si qui 13, cum quinque sequentibus l. idem 77, et l. qui superstitis 94 de adquir. hereditate l. ulta scriptum

§ 1 Delegatis 2 et ha homine ut de opt. legata naz facile respondetur hec testimonia n. de pacto de derepudiat agere. Plurimu autem refferre, anquis repudiare velsit an pasciscu: quippe repudiari illud tantu potest, q. e delatu pasciscu autem de eo possumus, de spes sit delatu t debitu iri l et heredi 21 § ite 4 et l si sub [illegible] 27 § de si generaliter = hoc tt discriminis q ratio ea e, d repudiatio ut potequae unius voluntate [illegible], neq alteri nos obligat, n ita facile ius resoluit, ac pactu q duoru pluriuve consensu [illegible] et nali iure nos alteri obstringit, ut optime ratio cinatur vir doctissimus et collega meus, regius in supremo senatu consiliarius D. D. Martinus delaveategui lib° 5 sele[c]taru cp 2 n° 10. Unde explicandus textus in l 9 et perin iurandum 13 § si legatoru ss de acceptilat, ubi si legatu relictum sub cdit. accepto feratum fideiussori cdit pendente dicitr postea impleta cd. nilominus deberi: q.a inutilis fuit acceptilatio + au adhuc legatu delatu n eet, ac propterea nec debitu ut explicat Cuiac in l 1 C de pactis circa fine. Debebitur autem legatu n a fideiussore, de ab herede tantu ut ibi recte animadversu a Gothofredo lit sc quonia acceptilationi inutile continetr utile pactu ut superius explicui cp 2 § 1 ex l 9 an inutilis ss cu similibus de de accepttilat, pactu autem etia pendente legati cdit, utiliter factu intelligitur, quonia licet debitu n du sit; spes tn e debitu iri. Praeterea interpretat. donandus textus in l 1 § 9 ait u. D. q. legatoru ubi ideo voluntas ab herede ante adita hereditate a commodata legatariis; ut consideret n illi nocet post adita hereditate: quonia simplex voluntas fuit sine consensus quo fides impresens data antequa adiret n pactu fide obstringens in perpetuu ut recte explicatu Cd Auctio in dict l 9 1 C de pactis in fine.

N 5 Adiciamus alia superioris doctrine exempla, Pactum quo Patronus liberto concedit liberam testamenti factionem inutile est l. singulis 47 § Patronus 2 de bonis libert. quoniam libera testamenti factio non privati, sed publici iuris est l. 3 D. qui testamenta facere poss. itaque solus Princeps id genus concessionis indulgere potest. Si vero remittat Patronus ius patronatus valida est remissio et cum ipsa cum subiure Patronatus contineatur ius successionis liberam concessise videtur testamenti factionem; ut Preterito Patrono, quem vellit possit instituere heredem l. pen. et ult. C. de bonis libert. quoniam tunc de iure privato hoc est iure Patronatus, quod ipsius proprium est videtur, Patronus pactum fecisse, nihilque interest per consequentiam liberam testamenti factionem videri concessam, ut observat Cuiac. lib. 8 obs. cap. 32. quomodo et liberam testamenti factionem utiliter etiam concedere videbitur; si animo liberto aliquid accipiat contemplatione legitime portionis leg. 3 § si petit lib. 8 de bon. libert. et l. 1 § si parens 3 D. si a parente fuerit manumiss. quoniam et tunc non directe pacto dari videtur libera testamenti factio sed accepta inter vivos legitima portione necessaria iuris consequentia manet liberto libera testamenti factio eodem modo ac in testamento post relictam patrono portionem legitimam libera manet reliquorum bonorum dispositio. Item pactum quo heres vivente testatore legatariis Falcidiam se non deducturum pollicetur inutile est l. qui bonis 15 § 1 D. ad leg. Falcid. quoniam iuri Publico refragatur. Si autem iam mortuo testatore id pactum fiat valet: quoniam iam videtur heres de iure suo pos... hoc est de iure privato, cuius remissio nequaquam prohibita l. qui quod 46 D. ad leg. Falcid. l. ult. C. eod. et l. si patronus 20 § 1 de donat. notato Cuiac. ad lib. 13 Pap. in dicta l. qui bonis 15 § 1 Faber lib. 6 coniecturarum cap. 3 ... don: lib. 8 cap. 27. et ibi Illigerus innotatis litt. k et l. nec obstat dic. lex si patronus 20 D. donat ubi pactum a patrono post mortem liberti factum de non restituendo

fideico

liberi omnino in fraudem legitime portionis ante relicto immune futurum significat. Una respondetur illud specialiter inductum esse in favorem patrimonii ne pars ex legibus vere liberis patronatu debita minuatur ut indicat ipsa lex supra 28 iuncta l. itaque 27 § si patronus 13 D. de bon. lib. et animadvertit Gothofred. ind. l. g ult. cod. l. Falcid: litt. D. et Cuiac. in novell. 1 de her. et Falcid. circa finem.

§ Aliademum N 6

plura alia pactorum exempla contra ius publicum, que singula persequi et exactius explicare nimis operosum esset, illa invenire licebit in l. iurisg. § si ob malef. B et § si pacisc. ar. 13 cum sequ. 99 l. pacisci 31 l. ius agnationis 34 l. inter 42 l. epistola 45 § 1 et l. sumpt. 53 D. hoc tit. l. nevatius 20 de neg. et sumptib. fun. l. alia 14 § 1 D. solut. mat. l. illud 4 et l. 9 ut autem 16 de pactis dotalib. l. 9 2 § ult. D. fam. ercisc. l. 1 § si iur. 9 de Magistr. conven: l. 2 § 4 9. C. de iure iurando propter calumnia l. licet C. fam. ercis: l. pacta C. de pactis iunctis alias traditis a Cuiacio ad lib. 9 3 Papi. in l. ius publicum 38 de pactis, A Fab: Hottomanno Pacio et reliquis nostri tit. commentatoribus ind. l. 7 § si ob maleficium 3, et d. l. ius publicum 38 cum similib. hoc tit. Donellib. 11 c. 1 et ad illigero lit. B eodem Donello et Cuiacio ind. l. pacta C. hoc tit. cum ceteris eiusdem tit. interpretibus, quos et reliquos supra huius tractatus fronti preponitos videre ne gravemini, siquid nobis elapsum ut forte plura erunt

que et ingenii nostri paupertas et instituti
ratio curiosius persequi et adamussim
examinare vetavit
[illegible] indulgete omnia
et q[illegible] operis [illegible]
Ex[illegible] autho-
ris ex[illegible]
Efectus=

finis | finis —

finis =

AD TITULUM
De Liberis et Posthumis heredibus instituendis vel Exheredandis

Inter Celebriores Iuris tractatus, quos insignis hec Pandectarum pars, quam inforciatum dicimus, continet primum hunc, et veluti primarium antecessoribus primariis explicandum Academiarum Legum series prescribit primumque hunc; Etiam vestra Clarissimi Auditores aclamatione et sufragio ad primariam hanc Cathedram nuper premoti Ex professo interpretandum suscipimus. quo major et impensior nobis est accurate Curandi Causa, et necessitas ut que admodum in Romano dilectu et Censu prospiciebatur ut primus quoque miles Civis ve in Censum relatus boni, et fausti nominis esset teste Cic. lib. 1. de divinat.; festo pomponio, de V.S., in voce lacus; ita et nostra ad hunc titulum lucubratio: in modo auspicii, et ordinis, sed et doctrine ac diligentie primus servat; et inter nostras et precaptu nostro mereatur: id ut postremum nobilissimam schole ad Calcum Aquilium et Culcam Legem disputat; quam quod semper postremis academici Cursus spatiis antecessores nostri seponunt postea spatia eadem intercepti non pro dignitate exposuere nos: a principio lam aggredimur totos scholastici anni et opere menses huic Commendationi a=plicantes, et tamen et ut votis vestro et Academie legibus faciamus, satis

lari prima; posterioraq materie elementa, que aliis huius tt locis illustrandis subserviunt complectemur. Uno breviq cap, q pro apparatu sit commentariis ad Scebolam nostrum.

AD SCEBOLAM

in lg Gallus 29 hoc tt comen tarius. cpt 1 in quo de apparatu et Principiorum huius tt. summa

N 1° Liberi et posthumi, eorumq institutio; aut ex heredatio sunt tractatus, tt nostri partes precipue, quarum ut brevem simul traciamq explanatione, disputatione Galli Aquillii desiderat; e itaq imprimis sciendum Liberorum apellat. apud Authores iuris, et alios significari filios ut voce ad Libertate, dellata secernanter a servis qui pro de filii in aliena potestate parvum tam: ut dicitatur Dinus Isidorus lib° 9 originum, cp 5, comprehenduntur autem nomine liberorum in vlta iuris regulariter q filii omnes tam masculi quam femine lg cerocere 96 § liberorum de V. S, L. D. si hac 10 § liberos 5 deinius vocando; l 1 C de condit inkennis. l ult° iuncta l penult, et l expolicitat. q vbi curiat t° 4 differentiarum Modestini D depollicit., etiam terpretatione Alberici in lg toties 6 eodem tt; tam in potestate quam qui sui iuris: dic lg Cogrocere 96 § liberorum, lg 2 § Pretor ait, D. qui satisdare. tam nati quam nasciturii sive posthumi, lg siquis operas 5 de op liberi: l huiu 61 de Odit, et dem: l siculi 18, q° dicit le gati, lg. det si 20 ad treb: iuncta et huc referenda l intelligendus 193 de V S, tam naturales iustio sive ex iustis nuptiis suscepti, quam adoptivi l 1 de bonor: poss: contra tab: lg 1 § liberos 6 si tab. tt nulle extab:, lg liberos 10 de senatorio, denio comprehenduntur descendentes omnes etiam ultra trinepotem, et in infinitum l liberorum 220 de V. S, lg 1 § 1 de leg: prest: lg 5 § liberos de ost sign lib. lg libertum 14

§ 1 de ex

excusat cum, l. sed si hac 10 § liberos ff. de in ius vocando luntis tradi-
tis ab Alexandro ab Alexandrum lib. 1 dierum genialium cp 19. Nisi ubi
specialis enumeratio descendentium, propriis nominibus fit, quo casu libero-
rum appellatio non extenditur ultra nominatos, d. l. 1 § 1 de leg. praest.: dic
l. liberorum 220 vers. toties, ut in duobus cp. tuli et Papie de legum de. giij
lg 44 de ritu nupt: l. unica imp. vers. et cum lex. C. de caducis tollendis
adquas subiicet Iuliam, Papiamque referenda est legum appellatio; quinque
eiusdem enumerationis gradum exemplis in §. sunt autem 3 vers. tertio
decem inst. 3 de bon: poss.; l. ut C. de secundis nupt., l. si quis incestis C.
C. de incestis nuptiis; l. 1, et 2 C. de privilegiis eorum, qui in sacro pa-
latio lib. 12 denique lg. divo 11 C. de quaestionibus, l. filii 22 § sena-
tores, ad municipalem ff. qq. duobus in locis ignoreguli dicti vers. to
ties et decepti argo ex lg moris ff. § liberos 13 de poenis, l. liberos 10
de senatoribus. Allucinantur antiquiores et post eos Balbosa in
lg qui tale 14 n. 27 et sequentibus, soluto matrimonio, Caldas pe-
reira in lg si curatorem vers. sine curatore n. 48 in fine C. de in inte-
grum restitutione. N 2°

Neque superiori assertioni de appellat. liberorum
ad decendentes omnes, etiam ultra trinepotem regulariter producen-
da obstat Pauli iuris. in lg 10 § parentes 7 vers. item liberi, de gradibus,
cum argo liberos proprie usque ad trinepotem duntaxat, et post eum poste-
ros seu posteriores vocavit decendentes docet Aluvt in § ita demum
vers. personis inst. 3 de legit., ubi abinte et post. Bartolum in nova Gal.
§ videndum n. 1, plures relati Caldas indic lg si curatorem vers. sine
curatore n. 48; vers. licet autem Cuiac. ad tit. de gradibus in princ. Pe-
trus Crinit. lib. 19 de honesta disciplina cp 8. Ad retenta assert.
nostra, quam et Aluvt sequitur in lg si dotali 48 vers. interposita, so-
luto matrimonio, et ex glossa grammatica audatia Laurentii Valla
lib. 6 elegant cp 99, Floridi Sabini de inter p tibus iuris pag mihi 161,
qui Paulum aliosque iuris authores in hac re quod non carpiunt, carpunt,
respondendum est non negari a Paulo indic l. 10 § parentes liberorum

nomen etiam

etiam ultra trinepotem extendi, sed illud tantum afirmari liberos usque ad trinepotem distingui propio nomine sive speciali singulorum gradui; dicuntur n. filii nepotes, pronepotes acnepotes trinepotes; inferiores autem post trinepotem, cum speciale gradum nomen deficiat, solo communi, et collectivio nuncupantur, posteri seu posteriores aut liberi. Quemadmodum et clariore sensu idem Paulus in dic § Parentes scripserat parentes usque tritavum propio sive speciali cuiusque gradus vocabullo nominari. Ulteriores autem post tritavum qui non habent speciale nomen dici maiores, seu parentes communi nomine, quod non negat ornamus ascendentibus etiam post tritavum convenire ut et expressum e in lg 4 § parentes. l si sic hac 10 § liberos de in ius vocando. lg 4 § 1 de lg brest: l § 1 de V. s, ubi pugnantia alioquin hec iura sic exponunt et componunt Alciat. Debuss, et Albericus, Gentilius cum pluribus, Caldas Pereira ubi supra n° 48 tab: in rationali d. lo 4 § parentes; plures apud illigerum ad Donelum lib. 23 cp 2 litt ipsilon.

Liberorum nomini describit sequuntur
N° 3 || Posthumi de quibus breviter nunc notamus posthumorum vocem a particula post et humus compositam et cum adspirat. scribendum esse ut proinde Posthumi proprie sint, qui post humatum Patrem nascuntur; sive ut Ulpianus ad hanc etimologiam recipiens scribit dicantur duntaxat, qui post mortem Parentis nascuntur: lg 3 § 1 de in iusto rupto, ubi ita Harv. hic duntaxat et in § ita demum V. posthumi; ubi sui heredis inst. de hereditat. que ab int. Bart in nostra lg Galus n° 7 eaque et communio cum ubi Posthum notat, sequuntur et illustrant varie ex multis humaniorum scriptorum locis post multos illiger ad Donel lib. 6 cap. litt. F. Carranca de partu cp 2 § 1 illat. 12 n° 44 et seqq et ex nostratibus Pich ad hume tit. inst. de ...ndis cap 1 ex n° 12 et ultra eos et ...os ...os. Lauremberius in antiquario in voce posthum, ludovicus Torrean in tacitum l. 1 annalium pag mihi 17, et ex Grecis in ... iuris Constantin Armenopulus in promtuario l° 9 tt° 9. Si in contrarium vocat non paucos authoritas Cuiat lib. 3 obser cp 9 et sub

nomine

sub nomine Antonii mercatoris D. Ioanem Dobertum l. 2 notatorum cp. 1. et 2. cui subscribunt propter laudatos ab Illigero, Carrazca, Richardo, et Valentia, cum Gillermus, Canter. l. 2 nouarum lectionum cp. 10. Ludouicus Zerda in adversariis sacris cp. 48 nu. 3 et cp. 142 n. 8 et cp. 160 n. 6 et in Virgilium 6 Aeneidos versu 63. Lebinus, Torrentius, in Horatium lib. 2 Carmine 14 in prio dicendunt postumum idem esse ac postremum, quomodo posteriores propostumis accipiuntur in l. 3 § ex his iuxta lectionem, que habet ibi aliam posteriorum de iniusto rupto; et posthumi dictus compositum a Voce post ita ut particula hum s. productio sola Vocabuli nihil aliud significans et sine adspiratione scribatur ideoque posthumum proprie dici qui postremo loco nascitur; sive Patre mortuo, sive Vivo ut et sentiunt Fortunius garcia in nostra l. Gallus n. 96. Alciatus in l. gnomen 164 de V. S. et lib. 4 parergon cp. 13: quorum opinionem fouent aut firmant textus in l. si quis ita 16 § ult. D. tit. tutela l. posthuma 24 hoc tit. l. 1 6 de postumis heredibus instituendis l. posthumis 12; dic l. 3 § nominatim et § 1 vers. D. et hic, de iniusto rupto. Cuius postremis textus, in dict. § 1 tit. sic exprimunt Cuiatio aperto fatentes Compositores Iuris Romani in Grecam linguam translati in Epitome, quam Vocant Sinoxim Vasilisem l. 39 tit. 2 cp. 3 his Verbis Posthumus autem est, qui post mortem Parentis nascitur, atque post testamentum factum in Vita Parentis nascitur; Aperte etiam Consentit Caius l. 2 instit. tit. 3 § 3:

Verum hec Cuiatii Oppinio firmantur Convincitur, tum in dic. l. 3 § 1 in prio de iniusto rupto Ubi Voce Duntaxat restringit apellationem posthumi adnatum post mortem patris et Consequenter Vivo Patre natos excludit quamvis postremi filii sint, tum etiam ex l. gnomen 164 de V. S. et ex l. posthumorum 13 de iniusto rupto Ubi nepotes succedendo quasi agnascentes quamvis postremi liberorum sint non postumi, D. posthumorum loco esse dicuntur, nec pro Cuiatio extant nobis ve obstant, que super ostendimus; Nam Patet ad d. l. 3 § ex his, N. 4

quamvis

quamvis ex lect. que habet postheriorum, nihil, quod pro Cuiatio urgeat, deducatur legendum tamen e. posthumorum, ut in Vulgatis, et meliorus fidei Codicibus, et Iuris ratio ibidem suadet. Deinde quod pertinet ad d. l. si quis ita 16 § ult. dett.a tut.a, dic l. 3 § nominatim de in iusto rupto respondendum e., eos qui post testum vivo adhuc patre nascuntur: quamvis posthumi proprie n. sint. que dubitandi ratio fuit in d. l. si quis ita 16 § ult.: tamen quod at testum eiusq. voluntatem posthumorum loco et iure censeri ideoq. et expeerdat. posthumorum comprehendi dic l. 3 § nominatim et datione tutoris nominati posthumis a patre d. l. si quis ita 16 § ult. eiquidem merito q. quo testatur cum in tempus mortis et cogitat. eiusdem disponat, l. hac consultissima 21 C. de test. at cum humana C. qui test.a facere pos. l. 1 deesdem. Videtur quoties posthumi meminit considerat. et afectu ut posthumum post mortem suam nasciturum respexisse eum, qui post testum vivo eo natus e., cum cum ille idem sit de quo testatur sentit. recte et disposit. eius continetur ut post eius respectu et opinione, posthum. quamvis ante opinione eius natus ut in l. Gallus 29 § 1 hoc tit., l. ult. C. de posth. hered. explicant ita post Philippum decium in l. posthumo n. 16, et Ruminaldum n. 431 C. de bon. pos. contr. tab.: Alciat., Sarmient. q. apud Carrancam dic. ll. c. 12 n. 60; orratius in nostra l. Gallus n. 7 secundum que etiam e. explicanda posthumi apellatio in d. l. 29 hoc tit., l. posthum. 12 de iniusto rupto. l. 1 C. de posthu. her. Deniq. in eiusdem consul. clarius lib. 2 inst. 3 tit. 3 § 3; duo genera posthumorum agnosci, alios qui vere et proprie post mortem patris, alios qui vivo eo et post testum. ideo d. figurate et p. prolessim sine anticipatione posthumi apellantur, q.a test.ris cognitione et afectu tanquam post mortem nasciturum inspiciuntur. Plane cessante hac testatoris considerat. et respectu si in dispositione alia contract. aut statuti fiat mentio posthumorum n. contineri nisi eos, qui vere proprieq. post mortem patris nascuntur, cuius verius receptiusq. e., ut docet Bartolus in con. presenti n. 7 et post alios communiter Ruminaldus in d. l. Posthumo

posthumo n.º 34 Pereira inseq. si curatore, vbo sine curatore n.º 99, de integrum restit.e et Congesti a Richar adhuc ttt.s in preludiis cp 1 n.º 29.

N 9

Postremo q.d pertinet ad l.g 3 § 1 vers. Sed et hi quamuis superior etiã interpretatio adaptari ei possit et alia n. dissimilis Diminaldus dic. l.g posthumo n.º 19, Ioannes Roberti lib. 2 animaduersionu cp 1 et lib.º 2 notatoru cp 2 et post Forcatulu, Corranez vbi supra n.º 96 affirmantiu, n. vocari ab Vlp.º posthumos eos, qui viuo patre nascuntr, sed illud duntaxat dici natos post ttt.s in vita Patris idrumpere prinde, ad veros posthumos nisi nominati sint exheredati, q.a tn gratia versi et summa illius texts relata l n.º 34 sine eque simulq. utramq. parte, dic l 3 § 1 in prio vers Sed et hi accipit de posthumis veris quin et de illis semper Vlpianu locutu in dic l.g 3 in prio et toto § 1 suadent sequentes § Inde 2 et ex his 3.º vbi relatione habita ad prouidentia de veris posthumis sermo fit, responderi expeditius forsitan, et non e potest Vlpianu in dic vers. Sed et hi omnino intelligendu de proprio posthumo; loquitr n. de eo, qui post ttt.s nato; si ex l.g Velleia institut. exheredatus ve s. n. rumpit; qualis e. prim.s posthum.s Velleian.s, resp.e nepos natus post ttt.s aui et eo viuo, sed tamen mortuo patre huius nepotis, ante illius natiuitate, de quo in q. nunc tanto q. ille casus nostre iesi; hic aut proprie posthum.s e. ut dicitr respectu Patris premortui, quamuis post ttt.s viuo auo nascatr.

N 6 De instit.e et exheredat.e liberoru

Exposita simul libe[roru]... roru posthumoru ó appellat.e et dimissa interim ad pro priore for mule Galli assumpti ...mentat.s sequenti cp in ...lata; potius quam ...missa posthumoru ...nis.e Delibus e. ut de institut.e t exheredatione, tan liberoru, qua posthumoru, quae altera et precipua pars e. tractat.; Breuitr videam.s ergo ut a suis principiis et a capite ut dicitr, res repetatr; sciendu imprimis e. hereditate parentu liberis deferri, et deberi, naturali iure, ac ratione et naturae simul, ac

parentu

parentum communi voto, l. cum ratum 7 de bon. damnat, l. scripto

l. si tabulae ttt. nullae extabunt unde liberi; l. nam et si parentibus, l.
de inofficioso tt. cap ius naturale 7 I dist. l. l. 17 tt. l. l. I tt. 11 part. 6

naturali iure et ratione quia quemadmodum animalia rationis ex
pertia naturali iure et instinctu ut liberorum educationi et alimen
tis pro cuiusque speciei indigentia et qualitate provideant; impellun
tur ita homo, ut pote qui rationis participem, et erga humanam
sobolem aliis omnibus indigentiorem impensior, et diuturnior, erga
eamdem providentiam deesset naturali rat. et iure ut liberorum
alimentis etiam post mortem suam prospiciat inducitur atque ex l. I
§ ius naturale de iustitia et iure, l. unica § taceat vel sileat
C. de rei uxoriae act., l. ult. § ipsum autem 96 de bon. quae lib. l. ga
mississimos 36 § I de excusationibus tt. 3, dic cap ius naturale 7 ius
ta allegatam lectionem ibi: liberorum successio et educatio I dist.
in eo proprie ratio consistit paternae successionis liberis debitae
naturali rat. et lege ut scriptum est in dict. l. cum ratio 7 de bon. dam:
nat: naturae etiam et parentum voto, quia cum sit naturae velut
rat. votum cuiusque generis animalium propagatio et renovatio
per successionem sobolis eiusque educationem, ut Iustinian. docetur
l. 14 C. de legit. hered. et in novella 22 de nuptiis in princ. et novella
39 de restitutione in fine praefationis, Leo Philosophus novella
26 et alii. Aristoteles lib. I Economiae cap. 3. Plato, Dialogo 4 de
legibus Lactantius lib. I de falsa relig. cap. 8. Ambrosius lib. I de vir
ginibus, Author panegyrici ad Maximianum et Constantinum, Se
neca in Hippolito actu 2 sed etiam naturale hominum votum famae
nominis, diuturnitas memoriae, et ultra mortem propagatio, quam
relictis superstitibus filiis parentes consequuntur et propter quam eos
sibi superstites optant; l. liberorum 220 § ult. in fine de v. s.
Cunctis rei illustrandis traditis a Tiraquello in l. si unquam in
praefatione n.° 4 et sequentibus C. de revoc. donat. Cuiat. libro
5 obs. cap. 23. Ancho Roberto lib. 4 rerum iudicatarum cap. 10 pag

multis &

611 et lib° 2 cp 11 pag 907. Merolio lib° 3 observ: cp 7 et 27, Parladorio in sexcentenaria dif 3 n° 4 et 6: illig addo nellu lib° 19 cp 7 litt.a D. Consequens etiam, seu consentaneum iuri naturae est parentum voto est filius ex bonis parentum partem aliquam ad alimenta sufficientem saltem relinquit, ex qua mortuis parentibus superstites vitam tueri speciem quam suam, et parentum memoriam liberis etiam susceptis educatisque propagare possint l. penult § ffinus quid, de bon libert. l de em ancipatis 13 § an n° 2 C de legitim hered: quomodo est dividenda, voti parentum et naturae mentio apud Pap. in dic l. q scripto 7 in fine, sitab. ttl nulle parturit. Dman et fi Parentibus 15 de inofficioso ttl eoque etiam referenda est Papiniani eiusdem ttl. allegans, in lg Julian 26 § ult° ibi n° nemo filii patrem contra votum patris substituit: si quis omissa causa ttl; quem ex ratione ibi: reddita iuncta lg cum tale 72 de condit: et dem: c filiabis cum fri° eiusdem legis Julian 26; ubi explicat Cuiat lib° 16 eius Pap. et lib° 14 in dic lg natiet fi parentibus 15; Duaren in paraphrasi ad ttl si quis omissa causa ttl cp 22; Benedictus Pinelo lib° 1 selectarum cp 4. Noster Richard. ad ttl de vulgari cp 6 ex n° 18. 19 etiam rationibus necessitate relinquendi filiis aliquid vitae subsidium sive parte bonorum partis ad alimenta necessariam, quam legitimam vulgo dicimus, ex iure naturali, deinde re exprimitur in lg 2 ttl 1 pta 2. lg 2 ttl 19 pta 4, l 17 ttl 11 l et 7 ttl 11 pta 6; ideo iure civili sive ut loquuntur positivo tolli in totum non posse quamvis quantitas eius partis legitimae, naturali iure designata non sit; Docet late et post multos Noster Valentia lib° 3 illustrium tractatu 1 ad hunc ttl cp 1 n° 11 et segg et propter eos Menochius consilio 290 ex n° 109, Castillo lib° 3 Canon: cp 9 n° 33 et 34.

Deinde dicendum est iure civili naturale ius subs... hoc [illegible] successionem liberorum in bonis parentum eiusdem quae necessitati vim quantitatem, formamque certam praescriptam huic introducto N 7

nomine et

et iure suorum heredum ut sinuatur in dic l. cum ratio 7. ult. propter

Damnatorum q.ᵈ de bon. Liberatorum. idq. ut intelligatur meminisse oportebit an tiquis illius iuris patrie potestatis in liberos, q.ᵈ natura licet apud omnes gentes receptum l. 2 de iust. et iure; Romana Iurisprudentia adiiciens multa magnaq. amplitudini eiusdem potestatis propriam eam civilis Romani iuris fuit; § Ius autem 2 inst. de patria potestate, l. 3 de his qui sui vel alieni iuris: iuncta l. Ius civile 6 de iust. et iure. Ex eo itaq. iure potestatis patrie inter alia perdet, q.ᵈ placuit iuris intellectui et hic naturali sanguinis sint et patrem et filium coniunctum ad civiles effectus imitante et producente patris et filii, qui in potestate illius est, personam unam eandem q. existimari, l. nec cum filio 16 de furtis, l. ult. C. de impen: § si quis alium 4 ult. ei. V. inst. de inut. sic tamen ut in patre caput familie persone q. in filio aut in persona eiusdem et familie interiorem patrem considerant, ut significatur in l. suis 11 ult. unde etiam hoc tit. unde et effectum est ut quemadmodum omnia que iuris sunt et per filium tamen adquiruntur statim per eum Patri adquiruntur l. placet 79 de adquirenda hereditate l. 1 § si a parente q. fuerit; ita simi liter et ex eadem unionis personarum fict. eorum omnium, que Patris sunt filii vivente patre quodammodo domini existimantur ut docemur in dic. l. in suis 11 hoc tit. l. 1 § sui autem 2 inst. de heredum qualitate. nec tamen veri domini sic in duo in solidum domini esse, Pater et filius, q.ᵈ absurdum l. 5 § ult. D. commodati, l. 3 § ex contrario de adquirenda poss. Et quodammodo in proprietatis et fictionis est nota idem, l. 4 de Usucap. Tertullian: de velandis virginibus cap. 6; qq. conveniens est ut in filiis, quos heredes suos vocamus dominium bonorum parentis statim morte illius immediate continuetur, utpote, q.ᵈ etiam vivo Patre habuisse intelliguntur, dic l. in suis 11. § sui autem 3 inst. de hered. que ab intestato deferuntur, nec tamen hereditatem percipere, quam liberam administrationem consequi videantur bonorum que propria eorum semper fuerunt dic l. in suis 11 l. 1 § sanguis

de successorio

edicto. Demiq. et q[uod] eadem rat[io]ne nititur neq. proprie ulla hereditas in suis heredibus consideretur, que iaceat, n[on] dum addita et defuncti persona sustinuit, q[ui]a nec considerari inter patris mortem et sui heredis existentiam potest tempus aliquod medium in q[uo] omnium continuatum n[on] sit in filio suo herede, l. si post mortem 68 § 1 de leg. 1. l. Julianus 86 in fine de adquir. et dem., l. si optio 13 de opt. legata et hereditatis fictionis inducende ratio et necessitas fuit duntaxat ne medio tempore post mortem et ante quam defuncto heres existat bona nullius sint, et dominium eorum ad hereditatem retentum et in heredem transfusum continuatum q[ue] neq. interruptum videatur l. 1 § Scevola de suis et leg. tit. lib: l. demique 13 § que situm, quiaut clam; in suis autem heredibus usq. adeo hereditas n[on] e[st] ut neq. adire eam aut repudiare et inmiscere se bonis ut propriis et abstinere eisdem et statim a parentis morte ipso et tacito iure heredes esse existere dicantur et ut Greci loquuntur Anafaynontay, id e[st] appareant statim et deprehendantur veri heredes seu domini q[uo]d idem e[st] § ult. inst[itutionum] de hered. qualitate, qui vivo patre domini fuerant, dict. iuris dic l. in suis 11 hoc tit. l. in suis 14 de suis et legit. l. 1 § qui tit. si quis omiss[a] causa tit. l. ult[im]a § 1 ver. sed C. de curatore furioso l. penul. § penult de bonis lib: § extraneis inst[itutionum] de hered: qualitat.

Ergo iam paulatim elucet et suorum heredum nominis iuris q[ue] origo et necessarie eorum civilis q[ue] successionis in bonis parentum ratio, et necessitas in primis enim hos heredes sic apellamus sive pro relatione ad eos ipsos, q[ui]a sibi ipsis sunt quodammodo heredes tit. et successores in his bonis quorum tam vivo patre domini erant ut significatur in dic. § ult. ratio 7 ult. p[ro]p[ri]e q[uo]d debent: damnat. sive ut Iustinianus in sua nov. in § sui vers. et sui inst[itutionum] de hered. qualit. pro relatione ad patrem, q[ui]a hi heredes domestici, et familie potestatis per sonem unione iuncti ac ita proprii et sui, et ab alieno sive extraneo herede ins-

tituti. ut N 8

ut distinguitur in l. ex facto 17 § ult. ad trebellianum; suos autem heredes cum Cuiac. tractatu 4 ad africanum in l. si filius 18 hoc tit. definimus. Eos qui ex liberis, et in familia proximiores sunt tempore delatae hereditatis. sive ut explicat Cuiac. lib. 29 cum Pap. in l. in suo 7 si test. nulli ext. liberos legitimos, qui in potestate morientis sunt et primum locum successionis obtinent tempore delatae hereditatis. ut colligitur ex dic. § sui inst. de hered. qual. § sui autem 2 cum seq. et § cum autem 7 inst. de heredit. quae ab intest. l. 12 quibus tut. in derepti l. 1 § ferendum de suis et legit. l. si quis filio 6 l. 13 de iniusto rupto, dic. l. in suo 7. Deinde et ratio successionis civilis suorum heredum, et necessitas Patri imposita eos instituendi aut exheredandi pendet ex superioribus principiis iuris nam cum et vivo Patre, bonorum Paternorum dominium apud filium s. et mortuo eo continuetur, adeo ut filius licet institutus n. s. domi nus s. dic. l. in suis 11 ne filius nec institutus, nec exheredatus cum extraneo instituto duret leo excluso test. Patris infirmaret atque veniretur duo in solidum domini heredes et veri eorumdem bonorum Patris defuncti, quod cum n. patitur dic. l. 9 § ult. commodati l. 5 de 141 de D. l. necesse omnino fuit ita ius civile disponi ut inter cetera que ad ordinanda test. desiderantur principale ius e. de liberis heredibus instituendis et exheredandis, ut proinde Pater filium qui in potestate e. ut instituat, ut civilis naturalisque ratio suadet et si civilis etiam naturalisque ratio dictet filium merito poena exheredationis puniri exheredem eum faciat, atque ita eo facto ab hereditatis dominio submoveat alioquin si nec instituerit, nec exheredaverit s. ipso iure test. nullum l. si filius 7 l. inter cetera 30 hoc tit. l. 9 l. filio 17 de iniusto rupto prin. inst. de exheredat. liberorum § 1 inst. quibus modis test. infirment.

N. 9 Ex ipso iuris suorum heredum prin. eosque necessario instituendi et exheredandi rat. quam simpliciter summatimque ut preludium huius lapsus inst.

instit. postulat, proposuimus scilicet etiam breviter deducenda adnotandaque sequuntur. Primumque quod cum ius sui heredis ut inde finitione suorum heredum exposuimus inspiciatur tempore delatae hereditatis et delatio testamentariae successionis fiat moriente testatore quo tempore civilis lex supremam eius voluntatem confirmat ita ut hereditate quando postea addicta hereditas, heres tam inde a morte successisse defuncto intelligatur l. heres § 4 de adquirenda hered. non poterit suus heres censeri, ut tanquam suus institui vel exheredari debeat, et testamentum patris infirmet in quo neque institutus neque exheredatus, nisi suus heres fuerit primumque gradum obtinuerit successionis, eo tempore quo testator moreretur l. si quis filio 6 l. posthumorum 13 de iniusto rupto; e contrario autem cum ab intestato hereditas defertur vel mortis tempore illius cuius de bonis agitur, si nullo testamento facto decessit vel etiam postea et eo tempore quo testamentum factum a defuncto contigerit non adeunte herede scripto destitui l. 1 de suis et legit. princ. instit. et § cum autem 6 de her. quae ab inst. erit ab intestato suus heres non solum ille, qui mortis tempore suus fuit, sed etiam eo tempore, qui primum in successione liberorum gradum non habuit, si tum habeat eo tempore quo hereditate ex testamento non addita et testamentaria successione destituta incipit ab intestato deferri, dic. l. si quis filio 6 in princ. l. 1 § sciendum de suis et legitimis l. scripto l. si tab. test. l. si quis posthumos 9 § si filium l. si filium 16 in fine hoc tit. l. ult. in fine de exh. lib. instit., qq. in locis ex hac iuris ratione. Si quis filio, qui in potestate erat, exheredato, nepotem ex eo iam natum vel conceptum praeterierit et extraneum heredem scripserit, filius quod post mortem patris et ante aditam ab extraneo hereditatem decesserit docent consulti nepotem testamentum adiri rumpere non posse nec * avi pe quod non fuerit suus tempore delatae hereditatis testamentariae scilicet moriente avo, quo tempore pater adhuc superstes nepotem praecedebat dic. l. si quis filio 6 vers. nam agnascendo; et tamen si extraneus heres post mortem filii omiserit hereditatem

atque

atq. ita destituto test. successio ab intestato deferri cœperit exit hic nepos suus heres avo ab intestato, quia tempore delatæ hereditatis ab intestato, primum gradum obtinet successionis, quæ ab intestato ante cum non fuit delata patri ut pote mortuo antequam deferretur dic. l. si quis filio 6 §. ab intestato; sive quod idem est, quia pater hunc nepotem in success. intestati non præcessit atq. ita iure intestati non obstitit, quamvis obstiterit iure testati, ut tanquam suus nepos test. rumpat, quia præcessit cum pater moriente test. re et eo tempore quo ex test. hereditas deferebatur ut ratiocinatur Papin. sic explicamus ind. l. scripto 7.

10 Plane si adhuc dubites cur ius sui heredis ad rumpendum test. defecisse inspiciatur tempore mortis testatoris nec sufficiat in proposita specie, nepotem post mortem avi filio mortuo inveniri primo gradu successionis, et consequenter suum heredem ante aditam ab extraneo hereditatem et confirmatum adit. test. Responderi potest id ex eo fieri, quia cum delatio successionis test. riæ semel ex potestate legis fiat, quo tempore test. or moritur, atq. ita ut heres quod[?] postea adeundo, iam inde a morte successive defuncto in dominio bonorum eius et test. confirmasse videatur, l. heres 54 de adquirend. hered. l. si exre 28 § ult. de stipulat. servorum, l. omnia 193 de R. I. ratio quia test. in quo suus heres præteritus est infirmandi, et heredis inst. excludendi tota in eo fuerit, quod tempore mortis test. ris et successionis testamentariæ deferendæ habet iam suus heres ex vi sui heredis, dominium bonorum defuncti ipse continuatum fortiore utpote naturali et civili et antiquiore iure; quia filius vivo patre domin. erat ut insinuavimus n. 8 in hn: consequens est et necesse omnino, si volumus extraneum institutum a nepote excludi et test. rumpi et hic nepos ius sui heredis habeat; eiq. consequenti dominii continuatione, et extranei instituti ius excludeat, quod in proposita specie non fit, quia pater moriente avo hunc nepotem in iure sui heredis præcessit. Dic. l. sic. filio 6 vbi nam agnascendo.

Universum

Diversum autem est in iure sui heredis, quo ad successionem ab intestato in qua neque a patre ut potest mortuo ante illius delatum, neque ab alio unquam nepos præbendus est dic lg scripto 7.

Secundum ex proposito Nostri fris iuris deducendum, supraque traditis profecto explicandis necessarium est exheredatum; quamvis nec iura patriæ potestatis dissolvat lg mortis 93 de donat. inter, nec ea iura filii, quæ ex iure suitatis non pendent l. 1 o. 6 de religiosis lg 1 § fi et si exheredato de assignandis libert lg 4 dett. tit. lg 1 § substituere 2 de adg. avi. lg unica § videamus C de rei uxoriæ act. imo nec suitatem ipsam adimat exheredato filio, quandiu Pater vivit ideoque nepos ex filio exheredato non succedit, in lus sui heredis etiam post exheredationem filii neque aliter, aut antequam si filius vivo patre reoriatur, quo ad testti successionem lg posthumorum 13 de iniusto rupto iuncta lg si quis posthumos 9 § 1 hoc tit. neque effectum aliquem habeat exheredatio ante mortem testantis tunc quia lic tit. [illegible] obnoxium revocationi est usque ad mortem testantis, neque ante eam lege confirmatur lg 4 de adimend. leg. l. Cuius status 32 § penitentia de donat. inter, tunc etiam, quia cum exheredationis finis, et substantia in eo sit ut filio hereditatem adimat lg non putavit 8 § non quemis de bon. possta., lg quidam 132 de V. S. non potest eam adimere eo tempore quando non est hereditas, quæ adimatur utpote vivo patre lg 1 de hered. vel act. vendit. lg nemo 17 de adquirenda heredit. tamen ex eo temporis momento, quo testator moritur, et ex eo quo suprema eiusdem voluntas seu testamentum confirmari intelligitur si modo postea ex eo testamento hereditas adita sit, valere etiam sub eadem tacita condit. additionis incipere exheredatio eodem testto facta, ita utquemadmodum testria substitutio, et institutio, adita postea hereditate iam inde a morte constituisse, et ex eo tempore quo heres defuncto successisse retro fingatur lg heres 54 de adq. her:, ita et exheredatio pendeat ex

confirmat. testi

ex confirmat. test. p. additionem. l. filius 20 vers. fi. ubi cum exheredatio de bon. 2a tab. l. si patronus 12 § ex test. de bon. libert. l. si exheredatus de l. C. Sto filamano et secuta additione retrotrahitur exheredationis effectus ad temp. mortis, ut ex tunc extitisse filium qui ab hereditate exclusisse intelligatur, idque ea ratione nititur, quia cum exhereda tio eo tendat ut filium excludat a continuatione illa dominii connexa suitati propter quam prior; potiorque in bonis defuncti fu turus erat ut notavimus supra n. 8, et si necesse est ut semel addita hereditate censeatur retro fingi á primo momento mor tis testatoris exclusus filius á iure sui heredis per exheredatem ac deinde eodem momento mortis testatoris institutus factus heres ex test. ut significatur in l. sicuti sempronium 6 § in fine de hered. instit: l. 3 § filius in fine hoc tit. atque ita exheredatus ius sui here dis tolli et abscindi á tempore mortis testatoris: si ex test. cum effectu hereditas addita s. docent Cl. in l. sicuti posthumos § si fili us 3 hoc tit. sequi aliena 6 § inter dum de adquirenda heredit. l. filius 13 de bon. libert. l. Papinian. 8 § si ex causa de inoffic. testo tit. l. filius 20 § videamus in fine de bon: 2a tab: l. 9 l. § consan guineos 10 de suis et leg. l. 9 l § si pater 4 cum sequentibus de iungen dis cum emancip: eaque verior et communis est quae pro qua firmanda authores avga, quae plura plura ommittimus ne promisse in hoc cap. brevitatis oblivisci videamur.

N. 12 Illud tandem ex hac pos trema assertione elucidandis nuper traditis circa quem dic. l. scripto 7 si tab. test. cum similibus supra laudatis infra ad nepotem ex filio exhe redato non statim ante mortem avi in locum sui heredis succedere, atque ita testamentum rumpere, quia cum exheredatio effectum nullum habeat ante mor tem testantis precessit vivo avo exheredatus filius nepotem dic. l. si vivis filio 6 vers. non agnascendo de iniusto rupto; avo autem moriente eo ultimo momento mortis computatur l. qui dicos 18 § l. de man. test. et uno momento exheredatio filio adimit suitatem, ideo non est locus

statim

tatis successioni et agnationi nepotis d.a illius, scriptus q. herede sicut dicendus videbatur ergo ex lege ult. de d. inst. q. nepos non potest succedere nisi posquam filius desinit precedere confirmatam exheredationem et abscissam per eam suitate; hec autem confirmatio non fit nisi supposita institutionis aditione, que illum et exheredationem confirmat; idcirco aut futuri nepos debet exheredationem nunquam constitisse, et ideo semper se fuisse a patre provisum aut sibi exheredationem valuisse dixit; supponit eo ipso ut necessarium antecedens ad confirmationem exheredationis aditionem instituti, que retro tracta adtempus mortis tribuit ex eo tempore dominium successione q. instituto et consequenter preoccupat impedit q. successione nepotis quomodo hec nove scribitur explicanda est quamvis aliter hactenus academici antecessores.

Ad principium nostre Legis Gallus 29 cpt 2um De postumis

divisione et institut. ante formulam Gallii Aquilii.

Properamus iam et premissis materie nostre circa institutionem et exheredationem filiorum iam natorum finis pergimus; ad postumorum institutionem propiusque accedimus ad formulam Galli Aquilii, quam totam esse de institut. nepotis proprie posthumi qualis est, qui post mortem Patris et Avi nascitur aperte noster Scevola in presenti proponit; ergo ut ab initio tabulis iuris prudentie veteris res deducatur supponimus imo vimus neccesitatem illam liberos suos heredes instituendi aut exheredandi parentibus civili iure impositam, quam ex vi suitatis eodem iure civili inducte descendere docuimus superiori anno et in fine, quasi ex legi 12 tab. simul cum patrie potestatis et suorum heredum iure ortam fuisse arg. ex l. liberorum 220 de V. S. dicetur civitatis l. 14 §. 3 Pap. int. nan et §. Parentibus 19 de inoff. test. N. 1

n. ptinere proprie strictequ ad liberos posthumos; quippe huius illud sibi qualitas suorum heredum. Unde hec necessitas instituendi profluit et reperitur nisi in filiis, qui in potestate morientis fuerunt ut de finit. suitatis expressim dicitur et probatur in § sui instituere qualit § sui inst de heredit que ab intes. l. lege Cornelia ... sine, qui test. fac; [struck] nisi autem in potestate Patris morientis fuerunt ut pote nondum nati eo tempore, quo Pater moriebatur l. vlt. de Collat. bonorum leg. vlt. § 1 de assignandis lib.

Deinde
N 2 et quo magis hec eadem assertio explicetur firmiterque asserimus posthumos liberos non solum iure romano instituere necesse non fuisse, sed amplius nec potuisse institui attento antiquo illo strictoque Veteris Iurisprudentie statu. idque ut appareat sciendum est Romanos Iurisprudentes fetum, quamdiu in Utero est, etiam si iam animatus sit et quidem anima rationali, in ovo ante addebat non animal neque hominem esse docuisse l. in lege fals. § vlt ad Falcidiam. ... animantis l. 2 de mortuo inferendo l. cum inter 14 C de liber. et libertis et portus § Viscerum matris l. § ex hoc rescripto de Ventre insp. l. si quis cum totum 7 in principio et § si ancillam, de except. rei iudicate, que § si ancilla ... l. § de fructib. eiusdem legis; et tradit ... ad ... Ligeron ad Donellum lib. 22 cap. 9 lit. ... Amaya lib. 3 observ. cap. 1 et 2 n. 29. qq et consequenter docent Scti. Partum non ... lib. ... cum ... interim quendam accidentalem pars matris per se non subsistens neque esse in rerum natura l. qui in utero 24 de lib. l. § ea non quod res 7 inst. de legatis neque in rebus humanis l. 50 ... iures 10 § 1 de V. S. l. 1 § ... 7 de ventre inspic. mitt. l. nomen 164 de V. S., l. generaliter 24 § cum ... ferro 4 de fidei commissariis libertatib., ... l. si quis cum totum 7 § de fructib. de except. rei: in quo in specie peccat Antonius Faber in Iurisp. tit. 1 princ. 3 illat. 3 in fine. Cum Com... putationibus ... et post eum ... ordeguero ad Fabrum lib. 3

tractatu

tractatu 16 q. 3, ostendentes fetum etiam ante additum quamuisque rebus humanis non sit ex disciplina Iurisconsultorum teneri ex eorundem iis in rerum natura ut dictis in rerum 24 d. Eo quoque res ergo et aliis argumentis Fabrum merito refellunt Carranza de partu cap. 2 ex num. 6. Noster Valent lib. 3 illustrium tractatu 4 cap. 2 num. 4, d in Conspectior multo Renard, qui inter signis pregnantis 187 de re quasi ex iure et pro iure certo supponit eum qui conceptus duntaxat est esse in rerum natura etiam viuentem quamuis in utero et si dum natus sit, esse etiam in rebus humanis, itaque in hac re Iurisconsulti nostri secuti stoicos Philosophos, qui partum non dum editum, quem embrionem vocabant, censebant esse partem uteri non animal hominem, ut post Plutarchum lib. 5 de placitis Philosophorum cap. 15 et 16 probat ex aliis et preter laudatos Emundus Merillius observat cap. 16 Cuiat lib. 19 q. 3 Rap in dicta ad l. Falcidiam.

Huic itaque iuris authorum delectu non dum nato censure consequens est postumum quandiu in utero est cum neque ut homo in rebus humanis, neque animal aliaue res in rerum natura per se subsistat, hinc quod idem est, neque in hominum neque in rerum natura sit, non modo institui potuisse attento stricto, antiquo que iure quippe ut institutio valeat est necessaria in herede instituto qualitas testamenti factionis l. si alienum 49 § 1 de hered. instit. l. 9 l. C. eodem tit. § in extraneis inst. de her. qualitate; et hec autem cumulis qualitas testamenti factionis consistere non potest; ubi subiectum deficit cui coheveat, siue ubi persona nulla est in rerum natura, ut in postumo non dum nato, quod non prius iuris ratio, quam persona querenda est l. 9 quidem 14 C. de iurisdictione; in eius quod non est, qualitates nulle ceperit l. 9 2 de usuf. l. eius qui in prouincia 41 § vlt. sponsa tunc deres creditis; l. 9 non est 164 de V. S., eaque ratione et respectu Iac. Cleneus inter eius 84. de hered. instit. institutiones seruii pertinentis ad eum qui post mortem testatoris, nasciturus erat equi-

parat eum N3

comparat cum [illegible] serui hereditatis iacentis, inde sicut [illegible]
hereditas personam naturalem nullam habet, ita nec postumus ante
quam nascatur, quamuis institutio serui [illegible] hereditatis [illegible] postumi
hereditati [illegible], [illegible]
[illegible]
[illegible] Gallus [illegible]
[illegible]
[illegible]; [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

84 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

quem suum vocamus. Ubi omnino e contraria sententia, quam ut commu-
nem probat post Bartolum in § nunc de lege, nostrae legis indic.
§ ille casus. Cassan ibidem n° 20 et in hoc titulo n° 7. Alexander
in l. g. posthumo n° 19 C de bon. contra tab. Boetius epol in proteoria
ad legem nostram n° 9 et 9 9. Emanuel Costa in § posthumos
n° 10 institut. de legat: qui tamen non leviter texit in l. g. 3 § utiq.
que legitimus C in fine cum leg. seq. ff de suis et leg. l. intestato
9 C eodem titulo. Ubi quod semper est posthumos, qui moriente eo cuius de bo-
nis agitur concepti erant, vocari ad hereditatem ab intestato ex l. g. 12 tab.
e contrario ex eisdem legibus, non adeo haberi posthumos eo iure pro nullis
aut incertis, quin et ad hereditatem ex testamento admitti et consequenter
institui potuerint forsitan sensu. Ulpian. in frag. titulo 22 § eos
19. posthumum proprie talem, nempe, qui post mortem patris nascitur
si suus heres futurus erat institui posset iure civili et scebolano
et in § fuerunt 7 edictum legis, similem posthumi institutionem valere
posse; sentit ex iure antiquo intelligens nimirum utera. Ulp. et
scebola iuris civilis et antiqui appellatione ius 12 tab. quod per excellen-
tiam civile vocari solet ut in l. g. 2 de suis et leg., l. cum actio 7 de bon.
dam natorum iunctis l. verbis 120, l. liberorum 220 de verb. s., et in l.
1. Unde cognati iuncto principio inst. de senatusc. Tertull.: et in
l. q. si iste bonis 10 C de iure delib.: iuncta l. g. eaque C C fami-
liae erciscundae. et ius antiquum sive lex antiqua l. g. 2 § 1 de
noxalibus l. g. 1 C de except. notat adversus Cuiac. ad Ulp. dicto titulo 22
§ eos qui. Credat denique; quod cum Valerio authore in libello an
liceat ... quod est in vetero, stet posthumos apud Lacedemonios
et Atenienses potuisse institui ex legibus Licurgi et Solonis; ex
quibus Romanas leges 12 tab. desumptas testatur § et non intelligentur
inst. de iure natu. l. 2 § postea 4 de origine iuris verisi-
mile esse autem permissionem posthumi instituendi ex graecis in
Romanas l. es translatum fuisse ut coniectatur Boetius epoll. ut
s. n° 4.

N 5 Ad hanc traditionem nuper propositam de permissa lege 12 tab institutione posthumi sui obstat acriter dum testimonia iuris authorum qq significatur antiquo iure instituendum postumos non potuisse; tum iuris ratio duplex expensa s[upr]a n° 3 explicanda breviter sunt et imprimis quod attinet ad testimonium Scaevolae nostri et in l. ille casus nostrae legis explosa emendatione Othomani ibidem qui pro verbis utiliter instituntur reponit inutiliter et notatur merito a Ioanne Roberto lib. 1 receptarum lectionum cap. 32. omissis et aliorum variis expositionibus respondendum est verba illa quod nullo iure potuit et illius loci § 3 dupliciter explicari posse. Primo ut referantur ad duplex caput legis Velleae et verba nullo iure interpretemur pro neutro iure sive capite legis Velleae 1° quem censum stat postumum, de quo in dicta ille casus cum vivo patre et post testamentum avi natus proponatur neutro capite legis Velleae institui potuisse, quia procesus a patre adhuc vivo cum nasceretur non fuit suus: de quo solo fuit primum caput legis Velleae ut in § nunc de lege cum sequentibus nostrae legis; neque erat natus tempore testamenti de quo proprie 2um 3 cap. ut in § sequenti 13 huius legis. 2 et explicari ea verba possunt ut referantur ad speciem ibi propositam, et in ea significent postumum de quo ibi: nullo iure, et antiquo 12 tab institui potuisse; quia non fuit suus postumus cum nasceretur tempore praecedente eum patre vivo quod nunc autem duntaxat posthumi sui institutionem permissam iure antiquo affirmamus. Notant post alios Praeceptor noster Rich: ad hunc tit. cap. 4 n° 41. Carranca de partu cap. 2 § 1 illat. 13 n° 137. Deinde ergo quod attinet ad d. lg placet 4 hoc tit., omissa interpretatione Francisci Sarmiento ibidem expedite dicetur, etiam si admittamus verbo placet ibi: hanc ante controversiam postea nove a Prudentibus Principibus ve decisam significari; en hanc controversiam novam ne non idoneo fuisse ansam posthumum institui posset de quo iam olim constabat; sed an posset qui uxorem non dum duxerat posthumum instituere, de qua quidem et dicemus postea opportunius.

N 6 Iam vero quo ad rationes iuris expensas s[upr]a n° 3 ut res proprie expediatur; agnoscendum imprimis est ut a principio posui

mus attenta

attenta stricta antiqui iuris rat.e et naturae veritate qualem Ict. stoyci censebant posthumu instituui n. potuisse q. aut persona n. e aut incertae psonae similis et tn verum e, qd. nunc diximus institu posthumi sui, etiam antiquo iure valuisse idq. earat., q. lex 12 tab: ad hereditatem ab intestato vocaret suos heredes etquidem postumos atq ita ut si ante mortem eius de iuris success.e quaeritur deceptioni et sequenti gradui agnatorum more facerent; antequam nascerentur preferentur iam nati l. 3 § Vtiq. ff. de suis et leg. l. 4 C eodem tit. dsequens visum e authores legum 12 tab: eum qui in utero e. suos tea fuerit editus habuisse pro iam nato ex eo tempore deceptionis, eoquo ad eum dmodum ex eo tempore in rerum natura, et in rebus humanis considerasse adhibita d.a naturae veritate iuris fict.e ut significatur verbis perinde quodammodo intelligitur existimatur habetur, et similib. impropietatis et fictionis notis, l. quia vero 7 ff. de statu hominum, l vel similiter 7 de suis et legit, l. ius quidem 30 § l. ult. quoniam de adquirenda hered. l. g intelligendum 193 de V.S, eoq. referendus Paulus in l. 3 si pars hereditatis petatur dum scribit antiquos (nempe dpositores 12 tab. quorum prudentia antiqua vocatur in l. 2 § l in fine C de Constit.e pecunia, ipsiq. dicuntur maiores in l. 3 v.o communem interpretationem de donationib. inter et in l. ultima C de patria pot. iuncta interpretat.e Rebardi ad ll 12 tab cp 3 Othomani ad easdem leges lib 3 antiquitatum p.te 3 de iure priuato imp.o Fabri iurisprudentia tit.o 8 princ. C illat.e 2) libero ventri ita prospexisse, ut in tempus nascendi omnia iura ei integra reseruarent, sive in suspenso retinerent propter spem nascendi; ut si natus fuerit retro fingatur semper ea iura habuisse ex tempore deceptionis, quemadmodum ab hostib. capto omnia iura reseruarentur et in suspenso retinerent propter spem revertendi, ut si reversus fuerit semper ea habuisse, et in ciuitate fuisse existimetur. l. illa institutio 32 § l. ff. de hered. inst, qua allat. dparatur posthumus

filius

filius filio Capiino in l. 1 § hec autem clausula cum §§ seqq. ff. de bon. 3.a sub. ergo cum Iuris intellectu, et fict.e, que ex legib. 12 tab: deducta aut introducta e; Posthum. eius n. dum nat. habeatur pro nato ex tempore Conceptionis: apparet inde effectum esse, ut institutio Posthumi sui ante mortem Testatoris concepti, quapropter ex defectu personae et incertitudinis attenta Iuris, et naturae stricta ratione valere n. poterat, subsisteret tamen attenta fictione, secundum quam ex die Conceptionis natus fingitur et Consequenter personam quoque ex eo tempore, et quidem certam tanquam iam natus habuisse intelligitur.

N. 7 Verum huic explicationi, quam post alios academicos antecessores sequuntur tria precipue aciter ad versantur. primum e q.d si, ut docuimus, institutio posthumi sui ex eo subsistit, q.a ex die Conceptionis pro nato habetur; Consequens e eum posthumum, qui tt.i tempore n. dum conceptus e; ideoque natus iam tunc fingi n. potest cum neque vere neque ficte tt.i tempore persona sit institui n. potuisset et tamen constat posse eum institui, l. placet 9 cum l. sequenti l. si quis posthumos 9 § ult.o l. filius 28 § si quis eo tempore hoc tt.. 2.um e q.d si conceptus haberetur pro nato tt.i tempore inquo posthumus suus iam tunc conceptus preteritus eet n. ut al. valuisset testa. dummodo an preterito filioque iuris intellectu iam natus erat in iustum nulluque ap.d cencevi debere, q.d tamen falsum e l. quo dicitur 12 hoc tt. l. 3 et toto tt. ff de iniusto rupto testam. tertium denique e, q.d si sua sit ratio vera e fatendum e valuisse et iam antiquo iure institutum posthumi n. sui, sive alieni, q.a hunc etiam ex die Conceptionis l. 12 tab: pro nato habent, quo ad successionem ab intestato, pariter q. in ea faciendam illis qui in eo avi gradu tt. et moram interiore l. 3 § utique ad line ff de suis et legit. iuncta l. 9 cum quibus 30 § 1 vers. et ideo ff de acquirend. hered. l. posthum: 6 ff de inoff. testam.

lg penult. ff de statu hominum; certa autem et vero certa autem ill. quam postea. Docet alienos: sive extraneos postumos iure civili antiquo non potuisse, § postumo quoque inst. de leg: p.o inst. de exh: post: qq argumentis Codet antonius Faber in iurisprudentia tit. 9 p. 3 illat. confutatione et lib.o 9 Coniect cp 2. sequit Fordege rg ad fabrum lib. 3 tractatu c. 4 Carranca quamvis ut solet Fabrum lebitur Carpens de cp 2 § 1 illat. 13 n. 139 et 140 et ill. 9 n. 270 et § 4 n. 7, Depudiata superiore explicat. afirmant posthumis suum antiquo iure institui potuisse, non ex vi hereditionis iam traditae a fabore titulo parum, quia cum preteritio eo postumo, et postea nato testamentum rumperat agnat. sui heredis § post humi institutionem de exhered. liber: iniquum et quodammodo et crudele esset non permitti patri eum postumum instituere, quem preterire impune non poterat, ut eleganter adre scribit matheus Cu re bald. lib 1 de rat. studii; que ratio cum cesaret in alieno postumo cuius preteritio testamentum non rumpebat, ut pote non sui, nec permissa institutio fuit quomodo et hoc postumum arg. ex lg pos thumorum 13 vers. ne ergo de iniusto rupto considerat Covarruvias Garcia in repetit. nostre legis n.o 9 aut 9 et sequentibus otho man ibidem iupre fat. vers. nunc ad alteram, sarmientorum 19.

Sed et si hec explicatio novioribus primariis Antecesoribus sola placuerit, et superiori explicationi iuncta idonea sit difficultatibus nuper propositis removenda tamen solam non sufficiens rem expediendam et multo minus in provocandam superiori explicationi, qua potius necessario probat supponit non inopiam expedit rem per se manifestam assumitur posthumum sum nisi institutio eius permittere liceat futurum testamentum, quod suus heres agnacebatur verum esse non potest attento stricto iure, et nature veritate secundum quam cum neque homo neque persona sit antequam nascatur et nascatur post mortem patris non potest

dici impotest. N. 10 inquam 8

in potestate morientis fuisse l. ultima de collat. bonor.; et consequenter neque eum suum heredem agnasci aut tanquam suum rumpere ut notavimus supra n. 2 et agnatio sola, ius que rumpendi posthumo filio sustinetur dumtaxat extra fictionis qua conceptus pro nato habetur atque ita in patris vivi potestate fuisse, eius suus heres agnasci fingitur; ideo haec explicatio superiorem supponit, ut fatetur Fortunius in praesenti n. 6 plane utraque explicatio coniuncta si dextre aplicetur, serviet tam propositis difficultatibus dissolvendis. nam inprimis ex eo quod diximus posthumum ante mortem testatoris conceptum, quod ex die conceptionis natus fingitur suum heredem agnasci, et praeteritum rumpere; consequens fuit eum etiam si testamenti tempore conceptus nondum erat potuisse institui d. l. placet 4 cum l. sequenti, l. si quis posthumos 9 § ult., l. filius 28 § si quis eo tempore hoc tit., quia iniquum erat eius institutionem non permitti et eam non facta, sive praeteritione puniri poena rumpere. secundo ex eisdem principiis non in obscuro ratio est cur quamvis posthumus testamenti tempore conceptus fingatur iam tunc natus, non tamen praeteritio eius faciat testamentum iniustum aut ab initio nullum, sed postea rumpat, nempe, sive quia fictio haec tendat ex conditione et casu posthumi nativitatis; qua deficiente fictio cessat et deficere potest abortu, aut monstrosa editione. l. 2 et 3 infin. C. de posthumis heredib., subor rabiliter utique fuit non infirmari testamentum interim quamdiu spes est; id ait in simili casu l. alimenta; ut post alios notat Carranca d. § 1 glossat. 13 n. 138. sive potius, quia fictio haec non habeat posthumum pro nato nisi quatenus necesse est, ut ei prodesse possit l. qui in utero 7 de statu homin. ideoque neque interim dum in utero est admittitur ad legitimam hereditatem sed reservatur ei sua portio integra donec nascatur, quia neque amplius necesse est ut ei fictio prosit l. 3 § cum et stipulatio et legit., l. antiquitus 3 C. de bonis heredit. petatur, eadem quoque ratione neque posthumo antequam nascatur confertur, l. ult. collat. bon.: posthumi autem nihil interest infirmari testamentum patris quando et quamdiu ipse non nascitur; recte

est interim

interit ante nativitatem posthumi testamentum sustineri, et proinde non posse nullum a principio fieri quod ex post facto nativitate posthumi rumpi; ut post Alciatum in l. intelligendum 193 n° 3 de V. S. notat Sara de Vita hominis cap. 2 n° 19: Denique ex posteriore hac explicatione liquido constat, cur ficto obiectum suus posthumus pro nato habeatur, ut institui possit non idem operetur in posthumo alieno nimirum quia necessitas conservandi testamenti paterni contra posthumi sui praeteritos, quae sine culpa patris extingueret, rumperet quia si eum instituere non posset. Cessat omnino in posthumo alieno, cuius praeteritio non rumpit; leges autem fictionem sine necessitate non inducunter; neque operanter nisi quod, et quatenus necessarie tt. d. l. ult. de collat. bon.

Praeterea, et ut proposita difficultates, et praesertim l. perspicue magis explicetur, observanda est inter heredes suos et extraneos nobilis differentia, quo ad capacitatem adquirendi ex testamento, sive testamenti factionem ut vocaret. nam inque in heredibus extraneis requiritur ut sit testamenti factio tribus temporibus scilicet testamenti facti, et mortis testatoris, et additionis hereditatis l. 18 si ad ditionem 6 § solemus. lg si alienum 49 § ult° de hered. instit: § in extraneis 4 inst. de hered. que. ideoque venenoquae esse dicitur, ut inter pg capiendae hereditatis institui heres quis possit, lg inter p. 62 de heredibus instituendis. at in suis heredibus non est ut significat non obscure Florentinus et Iustinianus dum superiorem regulam in extraneis heredibus proponit d. l. si alienum 49 § ult.° et dic § in extraneis 4, quippe in suis heredibus non additionis, que in eis nulla est. l. in suis 14 de suis et legi. neque testamenti tempore necessario requiritur in suis heredibus ut tamen qui sui instituantur; sine capacitas adquirendi ex testamento. Sufficit dumtaxat tempus delatae successionis, quod tempus in testamentaria successione mors testatoris est ideoque sive tempore aut ante quamvis post testamentum habere inciplat institutum in suis heredibus nihil amplius desideratur,

N 2 De differentia inter extraneos heredes et suos — —

ut confirmat

ut insinuat Scebola in § nunc de lege Velleij quidem nostre legis idest lex IIa legis Velleij in posthumis, qui testamenti tempore ab alio preteribantur, et postea sui vivo testatore nascuntur d § nunc de lege, et ex iure antiquo iuris in posthumis semper suis futuris, neque qui si testamenti tempore concepti aut nati forent sui heredes futuri erant, qui tunc a nemine preteribantur, receptum fuit, et aperte apud nos exprimitur in l 22 tit 3 p. 6 que Ioannis veteris Glosographi sententiam confirmat relatam ad Aurt: in dic l si ceterum 49 § ult. verbo hereditatem fortunii Covarruvias in presenti n 12 Covarruvias d cp 2 § 1 illa 2 13 n 278, quamvis aliter de hac re censerint Cujacius Aluricio ind § ult. Clasicu ibidem et ex nomioribus Donellus lib 6 commentariorum cp 13 fin Faber lib. 10 coniecturarum cp 18 et ex nostratibus Richard. in dic § in extraneis 4 n 19 et ad hunc tit cp 4 ex n 144 Valensia lib 3 illustrium tractatu 2 ad hunc tit cp 2 n 12 et sequenti ex inde itaque descendit, et institutio posthumi sui permissa fuerit etiam in eo, qui testamenti tempore conceptus non erat et pro inde tunc incapax sine attenta veritate sive fict. dic lo placet 4 cum l. laudatis hoc tit: suae ad o eorum persone et testamenti factionis eo tempore suplet ius sui heredis; q. semper habitus est si nascatur, ideoque in eo D. dicte legis Gallus 44 § ult. non observatur quamvis e contrario ea observatur in posthumo non suo ut pote extraneo heredes, plane et ut ab intestato, quis tanquam suus heres succedat requiritur in eo ius sui heredis tempore delate hereditatis ab intestato, quod contigit tempore mortis si testus factus non sit aut tempore destituti testamenti, si id factum fuerit ut decemur in l si quis filio 6 in pr, de iniusto rupto, l si quis postumos 9 § si filium l si filius 16 hoc tit, l ult. de condit instit. l 1 § sciendum de suis et legit, l servio 7 si tab testamenti nulle extabunt non quidem est quasi in eo intestati successio differat, a testamentaria, quod in hac ius sui heredis, ut tanquam sui institutio valeat desiderretur tempore testamenti ut minus recte censuerunt post Cujacium et alios precatores nostri laudati l. si in eo duntaxat, quod oblationis tempore

tionis tempo

Testamentariae successionis tempus est unicus mortis testantis, in quo suitas requiritur dic. l. si quis filio § imp. vers. nam agna ando ab intestato autem duplex mortis aut destituti testamenti § cuiusque institutis deberet. quae dixim. supra cap. 1 n. 9 et 10.

Ex his, quae

N. 10 Erat III species Posthumorum et del. divisio

Hactenus de inst. posthumorum in commune, proprie de inst. posthumi sui docimus in proximo et procuratum est descendere ad nobilem in hoc tractatu disputationem. de institut. Posthumi non sui ta lieno de qua tamen 1. quam videamus distinguendo breviter posthumorum species, quas varie enumerant, explicantque post Alciatum in rubrica de posthum. hered. Iason in d. hoc tit. n. 2 et sequentibus Bolomecus n. 18 Philippus Maximus in nostra lege Gallus ex n. 107, Petrus Gilguenius n. 21, Angelus Franochius in premissis ad hanc legem. Pater Lelius Visciola 2 th. oratio- nis successivarum lib. 5 cap. 4 ex n. 8 qq omissis recepta magis, verior quae posthumorum divisio in tres species deducitur, prima est in posthumo suo, qualem eum esse dicimus, quod cum quis natus dummodo concep tus ante mortem testatoris; si tamen testamenti tempore conceptus natusque esset heres suus testatori futurus erat; posthumus hunc si nas- ceretur suum heredem nasciturum, quem de scripto insinuatur, a Iustiniano in § sui 2 vers. posthumi quoque instit. de he- reditatibus quae. quamvis definit § Posthumi sui adeo qui testamenti tempore concept. erat, qui loctare connectur avo. ex l. q. l. § si pat. hic hinc. De vivimo hoc cum emancipato liberis eius. An tonius Faber d. 9 diecturarum c. 1, sed Firvegerus ad Habrum lib. 3 tractatu 18 c. 1, quae tamen ll. aperte vincitur ex hic lo. sl. at 4 cum lo. sequenti, l. si quis posthumos § imp. et § ult. l. filius 28 § si quis ex temore hoc tit. ubi pro baer posse, ut suum instituit posthumum non dum conceptum testamenti tem pore, quem tamen certum sit si nasceretur suum heredem nasci turum.

11 Neque pro Fabro nos in contrarium vocat obscurus textus in dicta l. § si pater vel infine vers. potest si posthumus ff de iniungendis vel emancipatis; cuius ut ratio totaque haec res perspicue intelligatur observandum superiorem descriptionem posthumi sui duo habere duobus exemplis posthumorum, quorum alii in primo gradu liberorum sunt, quos filios posthumos dicimus; sive posthumos ex proprio corpore testatoris masculi, ex uxore eius suscipiendos in l. placet 4 hoc tit. alii vero posthumi sunt in 2° gradu et deinceps liberorum, quales sunt posthumi nepotes pronepotesve, qui ex alieno corpore, nempe filii testatoris; nepotisve nascuntur l. quid si nepotes in ff de testam. tit. quo supposito dicimus in primo exemplo posthumorum, nempe filiorum qui ex testatore, uxoreque eius nascentur; necesse non esse, ut testamenti tempore concepti sint; quia tam tunc certum est eos quandocumque postea nascantur, etiam si concipiantur post testamentum suos heredes nascituros, quoniam eo ipso quod ex testatore uxoreque eius nasciturum proponuntur; saltem ante testatoris mortem concepti supponuntur, et ex die conceptionis sua nati atque in potestate fuisse finguntur, et cum filii posthumi sint nemo eos in primo gradu successionis praecedere potest; eaque ratio est dicta l. placet quarta cum l. laudatis hoc tit. in 2° autem exemplo posthumorum veluti nepotum, ut sui posthumi sint, necesse est eos iam testamenti tempore conceptos fuisse, non quia id per se requirat. ut Antonius Faber ostendit; sed quia non aliter certum esse potest hunc nepotem posthumum suum heredem fore futurum; quoniam si post testamentum conceptus proponatur, vel pater eius testamenti tempore erat in potestate; quo casu nepotem praecedebat, et incertum tunc erat, an nepos posthumus esset suus heres futurus; qui a patre suo semper praecederetur, aut erat pater testamenti tempore extra potestatem; veluti tunc emancipatus; quo casu avus testamenti tempore fuit, nepotem hunc post testamentum et emancipationem patris conceptum non fore suum heredem avo nasciturum, et consequenter nec suum posthumum; ut potest non in avi familia aut potestate, sed patris sui conceptum natumque § posthumo quoque vers.

ideo quod.

institutionem delegatis, at in nepote posthumo ante testamentum avi con-
cepto ut suus posthumus sit; certum quod testamenti tempore sit suus heredem
futurum distinguit, si pater post eius conceptionem; et ante testamentum nepotem
hunc precedere desinat ex eatque, e potestate avi morte, aut libera-
vat. Veluti emancipatione, quem postremum casum spectetur Vlp.
in dic. lg. 1 § si pater ff. vlt. et si posthumus; Vbi ideo ut posthu-
mus nepos, tanquam suus heres, et in familia et potestate retem
tis [illegible] cum emancipato filio, patre suo ad hereditatem adiri
ex edicto testi de iungendis requirit ut ante emancipatum
patris conceptus sit et sequenter ante testamentum Avi, quod cum fieret lic
pater emancipatus erat; quia si post emancipatum conceptus nepos pro
ponatur certum est eum nec suum posthumum neque heredem suum natu-
rum. atque ita nec iungendum patri ex illo edicto dic. lg. 1 § si
pater ff. vlt. liberos et § liberos ff. sentit, quamuis non satis expli-
cet Carrança dic § l. illat. 12 n. 82. 12

2a 3a q. posthumorum

species, extat in posthumis non suis. quorum due species sunt, que divisio-
nem nostram perficiunt. Una [illegible], posthumis suis ex adverso
opposita est eorum, quos testamenti tempore certum est, si tunc nascerentur, sine
[illegible] cum [illegible], nascantur suos heredes esse non posse. ut sunt nepotes ex filio em-
ancipato concepti post emancipationem § posthumo institutionum
Legatis de ll. tertia vero tertia est eorum, qui sui posthumi non sunt quia testamenti tempore
certum non est, eos suos heredes futuros, et tamen fieri potest, ut sui nascan-
tur; ut evenit in nepotibus posthumis conceptis, ex filio in potestate avo vive-
te, et in familia avi eos precedente sui nasci non sunt; si vero pa-
tre moriatur; aut emancipetur sui nascentur; ideo hos posthumos mix-
tos; sive medios inter omnino suos, et omnino non suos futuros vocare
licet. Plane communior interpretum sunt 2a illam posthumorum speciem
alieni posthumi nomine, et desiniot. stineri affirmat apud Iustinia-
num ind. § posthumo dum docet posthumum alienum esse eum, qui na-
tus inter suos est testatori futurus non esset; sic enim explicant, ut interpunct.

addita,

addita, post verba, qui nati, sensus sit cum esse posthumum alienum qui natus sit et tempore testamenti certum iam erat non futurum inter suos heredes testatori; sive suum non nasciturum; eiusque alieni, sive extranei posthumi exemplum Iustinianus infert proponitque in decepto ex filio emancipato dic. § posthumo vers. ideoque, quem ita exponunt Interpres, qui eius, et alienum ab extraneo posthumo non distinguunt post Theophilum Romanum, et Cuiatium interioribus notis ibi: Costa in repetitione eiusdem § num. 1, Alciatus lib. 3 paradoxorum cap. 2 — Selius Aurellius ad Nostram legem, Angelus Sparochius particula 12 n. 29 Parade vita hominis cap. 4 n. 10; E contrario academici preceptores Riccardus ad hunc titulum inpreludiis cap. 1 n. 36, Valentia illustrium lib. 3 tractatu 2, ad hunc titulum cap. 2 n. 2 et 3. Sauitor de gerendis lib. 3 tractatu 6 cap. 2, et ante eos Marius Salomonius in nostra lege Gallus n. 9; Massimus n. 1 13 alienum posthumum ab extraneo distinguunt, et alienum vocant de 3 specie posthumorum eum, quem mixtum vocari posse dicimus, quod potest suus et alienus nasci; de quo intelligunt Iustinianum dicto § posthumo vers. 3, textumque ita interpungunt, ut verba inter suos iungantur verbis, qui nati et a sequentibus distinguantur, ut lex sit: Et alienum posthumum esse eum, qui natus inter alios; scilicet in familia, et potestate avi; in qua sui heredes sunt non tamen est futurus suus heres; veluti nepos posthumus ex filio iam; qui eum procedit, ut explicat Alvarius in dicto § posthumo extraneum autem posthumum esse affirmant de [illegible] specie posthumorum, eum de quo certum est suum nasci non posse, qualis est nepos conceptus ex filio emancipato post emancipationem. ad quem nepotem non ut exemplum speciei veri alieni posthumi, sed ut posthumum, ab alieno diversum; utpote non inter suos natum, sed omnino extraneum infert Iustinianus in vers. ideoque dicti § posthumo.

13 Nos in hac controversia quamvis in utroque apreceptoribus nostris disentiamus et fateamur 2. 3. 3. 3 seu primo positas posthumorum species inter se ex natura effectuque iuris distingui.

De liberis et Posthumis.

Distinguunt cum alii sint posthumi omnino non sui, et alii, qui quamuis non sui tempore testamenti postea sui nasci possint, tamen apud iuris authores extranei, et alieni posthumi distinctionem, ut Academici antecessores explicant commentitiam esse arbitramur his fundamentis, quae sequuntur Primo quod Veri usu iuris promiscue, et eodem sensu usurpantur extranei, alieni que nomina ideoque nepos adoptiuus ex filio emancipato; alienus Auo esse dicitur in l. si hac 10 § si filius 8 in fine ff de in ius vocando, qui omnino extraneus magis est quam posthumus ex filio emancipato; de quo in dic § posthumo Verum ideoque, et extraneus seruus pro alieno in l. si hereditas 10 § ult. de testamentaria tut. l. 9 § 1 ff de naturalibus, l. si postulauerit 27, § de et seruum 14 ad legem Aquiliam, de adulteriis. 2° quasi Verba dicti § posthumo ibi: quinatur inter suos; coniunguntur, et distinguuntur a sequentibus; ut A. Curt et Academici docent significant posthumum illum; de quo ibi, eo tempore, quo nascitur nasci inter suos, quoniam scilicet viuit tunc ille qui suus heres est et mortuus Auus est cuius respectu nepos posthumus dicitur alioquin quem sensum non diceret Iustinianus hunc posthumum non futurum suum heredem, dum esse siue non nasci suum, quod pater cum praecedit eo tempore, quo nascitur. 3° et quidem decretorio argo contra superiorem distinctionem utimur ex l. penultima ff de leg. 1°. Ubi cum questio sit de fideicommisso relicto, a posthumo fratris, quem omnino extraneum posthumum esse respectu patrui, quam nepotem conceptum ex filio emancipato respectu Aui negari non potest, Vocat eum Paulus alienum posthumum probat quod legitimum heredem esse posse ex § Galli de alienis posthumis; quem tamen prperam explicant posthumo omnino extraneo nisi constaret, cum non distinguunt ab alieno neque assentiri salua Veritatis conscientia possumus nostro Richardo ad hunc titulum 3 cap. 9 n° 131; asserenti alienum posthumum in dic l. penult. minus proprie usurpari pro extraneo nam quod nulla idonea ratio est cum magis dicamus in d. l. penultima alienum posthumum dici pro extraneo, quam in dic § posthumo Verum ideoque

extraneum

Extraneus pro alieno tum maxime, quia in d. l. penult. significat posthumum; de quo ibi: quamvis fidei commissum et, et ab eo dari posset quia sola voluntas in fideicommissis expectatur tamen legatum relinquere potuisse ex d. dicti § Posthumo, quae regula eius propria sit alienorum posthumi et aplicetur posthumo omnino extraneo; de quo in d. l. penult. fatendum est eum posthumum, quem contrariae sententiae assertores extraneum vocant alieni descriptio ex d. comprehendit.

14 Neque praeceptorum sententiam fovet aut firmat Ulpiani testimonium in l. extraneo 6 ff. de ventre in possessionem mittendo ubi extraneum posthumum dicit eum, qui nunquam suus nasci potest contra 2a speciem posthumorum propositam supra nro. 12, et distinguit a posthumo suo et alieno, qui quamvis suus testatoris tempore non sit potest suus nasci colligitur ex eo, quia non aliter mater eius posthumi extranei mittitur ventris nomine in possessionem, quam si aliunde se alere non possit; et tamen in suo posthumo aut alieno, qui suus nasci potest; fit missio ventris nomine, quamvis mater habeat alimenta l. 1 § toties 2. l. curator 9 de ventre in possessionem mittendo; nam omnissis traditis ad d. legem extraneo sexta post A Curtium ibi: Bartolus in l. Alleviemus indic l. Curator 9 ff. de ventre in possessionem mittendo a Cuiatio in recitationibus ad eundem titulum, in d. l. extraneo 6 animadvertendum est missionem in possessionem ex illo edicto fieri tribus casibus, l.a contra testamentum in quo posthumus praeteritus est, quo casu mittitur venter in possessionem vice contra tab: bon: possessionis, quam haberet praeteritus si iam natus esset l. 1 ff. de ventre in possessionem mittendo; et ideo non tantum venter ex quo suus nasciturus est aut nasci suus aliquo casu potest mittitur in possessionem sed etiam venter ex mancipato; ex quo non suus sed extraneus omnino nasciturus constat ex dic l. l. § etiam ex emancipato cum iuncta l. si emancipatus 6 de bon: posses. contra tab., 2a secundum testamentum in quo is, qui in utero est institutus est, quamvis omnino extraneus posthumus sit

velutì

Veluti conceptus ex filio in adoptione dato, aut posthumus, qui Cognatus dumtaxat futurus est; et tunc missio fit interim loco bonorum possessionis contra tabulas: d. l. 1 § si filius 12, l. si posthumus 6 ff de inofficioso testamento; 3 denique ab intestato Venter mittitur in possessionem ubicumque eum iam natum pretor admitteret ad bonorum possessionem; sive unde liberi, ut filium; sive unde legitimi, ut agnatum; sive unde Cognati, ut Cognatum, et generaliter ex omnibus edicti partibus l. ubicumque 7 l. ultima de ventre in possessionem mittendo, l. 1 § si matris, § ad senatus consultum Tertullianum: l. Aflius 5 § an ante [illegible] nec mirum de carboniano edicto; l. cum quidam 30 § 1 in fine de acquirend. hered. l. si ita fuerit 19 § ultimo de manumissis testamento: neque propositis repugnat, quod scriptum est in dicta l. 1 § toties 2 de Ventre in possessionem mittendo; ne pe toties in possessionem ventrem mitti, quoties aut suus heres futurus est aut aliquo casu suus nasci speratur; idem enim referendum est ad primum illum casum missionis in possessionem contra tabulas de quo in d. l. 1 in principio, quem casum cum Ulpianus prosequeretur in dicto § toties 3. tractaret quoque de missione succedente in locum contra tabulas bonorum possessionis, que liberis preteritis iam natis dari solet l. 1 ff de bon. poss. contra tab. requiritur utique, quod in utero est posset habere aliquo casu inter suos heredes esse non ut excludat conceptio ex emancipato, qui et admittuntur ad contra tab. iam nati; l. 3 § 1 si emancipati nati [illegible] ff de bon. poss. contra tab. l. si quis § 5 § 1 ff si tabulae testamenti nulle extabunt; et mittuntur non dum nati in possessionem d. l. 1 § etiam ex emancipato 11. sed ut excludat exheredatos, quoque exheredatio sic rescindit locum sui heredis ante tempore mortis [illegible], ut exposuimus supra in principio l. 1, ut neque ad contra tab. admittantur; l. reputauit 8 de bon. poss. contra tab. neque ad beneficium missionis d. § toties 2 ubi et observatur dignissimum est Ulpianus; inter suos heredes futurum erit non male comprehendi etiam nepotes conceptos ex emancipato filiusfamilias, qui ad contra tab. vocantur quamvis extra familiam, et potestatem cum sint concepti nati olim; pretor ut emancipatos

ut emancipatos aut eorum filios preteritos ad 2ª tab: admitat imprimis emancipationem, et minimam capitis diminutionem eam sequentem, per quam in potestate et familia, accrescunde seu hereditate desierunt rescindens l. Aliis patrono 6 § 1 ff de bon: posse tionib; l. 9 si aliquis 9 vii qd. eque de bonis prescriptorum in C. Theo dosiano atq eo colore per rescisionem emancipationis; quasi iam inter suos heredes ad successionem admitti, ut apposite ad rem significat, electum text. elegansq in l. 9 3 § si emancipatus ff de bonorum poss. 2ª tab:, quem post Meiatam lib. 4 Parergon cap. 22 interpretantur docte Cantius lib. 3 observationum cap. Brissonius de iure connubiorum pag. 73; Faber de erroribus pragmaticorum decade 29 errore 6, ergo etiam respondeam adiunctam legem extraneo 6, ideo ibi: venter in possessionem non mittitur nisi in subsidium egestatis materne non quia extraneus posthumus erat (namque excepto ex emancipato, quem extraneum posthumum contrarie opinionis Authores vocant missio sine dist. e dedit ur dic § etiam ex emancipato ut, atque solo iure institutionis, per bon: possessionis 2ª tab: ad successionem vocabatur, cum neque ab intestato neque 2ª tab: vocaretur, ut pote omnino extraneus testatori, qua propter cum posthumi huius tanquam alieni institutio, quam solam niti tur iure civili non valere quamuis a Pretore e nato detur 2ª tab: vim institut. 3, de bon: poss: satis pretori visum fuit illum missionem sedere in casu deficientium alimentorum.

19 Reiecta itaque extranei posthumi ab alieno dist. e et suppositis prius alienorum mis tio speciebus, succedit oportune iam disputatio, qua nulla in doctrina illustrior obscurior nulla, hanc scilicet posthumi non sui, sive alieni aut mixti institutio iure civili ex iuris consultorum seculo ante Gallum Aquilium; et Iustinianum permissa fuerit, in qua quid sentiam insinuavimus nuper obiter et sup. n. 7, 8, et 9. nunc quae affirmamus posthumi alieni, et mixti in eum casum, quo alienus interiisse institutionem iure civili et iuris consultorum aetate

ante et post

et post illum permissam non fuisse quam ll. 3 firmat intrinsecus ha
ratio in princ. illius capitis, plenius exposita n. 3, scilicet posthumus, quia
sequitur nascatur, aut persona nulla est aut incerta, et proinde deficitur
testamenti factio necessaria, ut institutus possit, quem defectum quamvis in suo
posthumo suppleat, et institutionem permittat fictio, quam deceptis pro
nato habetur et necessitas patrum testamentum observandi a posthumo suo
praeterito rumperetur; non tamen subest in alieno posthumo, in quo
cessat necessitas inducendae fictionis, quia alienus etiamsi praeteritus
non rumpit ut docuimus n. 7, 8 et 9. 2° haec sententia aperte proba
tur in princ. instit. de bonor. poss: ibi Justinianus docet institutum posthu
mum alienum iure civili non valuisse: ideoque eum hereditatem adire non
potuisse sed praetorum ius civile emendasse data bonorum possessione. 2° ita
posthumo alieno instituto, et Justinianum ipsum novam constitutionem
induxisse, ut institutus hodie possit ut fictio fiat etiam in suis sed
nec huiusmodi 27 instit. delegat. Plane si stante Justinianum
et civili iure institutio valeret, et adire posthumum impediretur
quia verba additionis pronuntiare non poterat ex ratione legis finalis
C. de adquirend. hered. non autem quia institutio invalida, quomodo
Justinianus emendat potius quam emendat post praeceptorem suum nos
tr. Ricchardo: indic. § instit. n. 10 de bon. poss: et adhuc ut ll. 3 ex
tra 118. non similiter ius emendasse praetor Justinianus quia et autem
intestamentaria success. sed ad. innuasse id et supplevisse impedi
mentum additionis dici deberet, et multo minus induxisse ut ins
titui ho[...]die potuisset stante poterat, ut considerat Noster
Amara[...] lib. 1 observat. c. 13 n. 13. Carranca de partu
c. 2 § 1 n. 10 et sequentibus 30 huic sententiae favet quod sequitur
in § posthumo 26 instit. de legatis posthumo alieno legari non potui
sse; nimirum quia cum esset persona incerta testamenti factio non fuit
ut indicat vox adeo ne. indic. § posthumo et continuatio eius
§ cum, § legari, et § incertis, qui praecedunt, ergo neque potuit
institui alienus posthumus cum non minus deficeret testamenti factio

activa.

ad institutionem, quam ad legatum l. si alienum 49 § ult. ff de haered. inst.; et quemadmodum in haereditate iacente dominium bonorum defuncti conservatur donec institutus adeat et acquirat l. 1 § Scaevola ff si is qui test. liber. esse iussus, ita et in haereditate et herede dominium rei legatae conservari posset, donec posthumus nasceretur, cui acquireretur et in legato conditionali l. legatum 80 ff de legat. 2 nisi defectus testamenti factionis in posthumo alieno, ut pote incerto, aut nullo legatum pariter, et institutionem vitiaret, ut expendit eruditione Spanocchi, si qui fordegem. lib. 3 ad Fabrum tractatu 16 c. 6, 4 in eandem rem conducit Ulpianus in l. posthumum 6 ult. hoc plane ff de inofficioso, ubi significat posthumum alienum, qui ab intestato ut legitimus aut cognatus defuncto succedere potuit, si a defuncto in testamento institutus non fuit, posse ei imputare cur ipsum non instituerit; non tamen eo colore quasi institutus posset iure civili heres esse, sed eo solo quia potuit institutus mitti in possessionem praetorio iure; proinde sensit Ulp. institutionem alieni posthumi civili iure inutilem fuisse. Quo procedente ff. inducuntur textus in l. placet 1 cum l. sequenti l. si quis posthumos inp. et § 1 et § penult. et ultimo l. si filius 2 § si quis eo tempore hoc tit., quas expendit noster Valentia illustrium lib. 3 tractatu 2 ad humanitatem cap. 2 n. 16 et textus in § ille casus nostrae legis ex 2 eius interpretatione tradita 1a n. 9 et indic. l. extraneo 6 de ventre in possessione mittendo ut exposuimus in praecedente lectione. 6 demum eisdem fulcratur illa ratio, quasi institutio alieni posthumi iure civili, et ante Gallum valeret superuacuae essent Galli et veteris cautiones, quo inducta est certa nova formula per quam posthumi non sui sive alieni institui posset ut in pr. nostrae legis, et in § nunc de ea fuisse autem superuacuas taceri sine absurdo non possumus arg. tex. in l. si quis 3 § ultimo eiusdem de inofficioso tit. et argumentis; Itaque ff. tenent post Bartolum n. 1 Iasonem n. 11, classici et recentes fere omnes in praesenti. Alciatus lib. 3

paradoxorum cap 2 et 3, Costa in § posthumum n° 1 inst. de leg. Donellus lib° 6 comentariorum cap 11 et in recitatione posthuma ad leg nostram, et ad eandem Cuiatius in p° Gilquemius ex n° 4. Boetius Epon ex n° 19. Cobe ar. n° 17. Faber lib° 9 conjecturarum cap 2. Taquimeus lib° 10 contro versiarum cap 41 Schifordegerus dic. lib°. 3 tractatu 16 q. 3, et sequentibus Carranca de partu cap 2 § 1 ex n° 88.

16

Nec nos ab hac sententia movent aut mutant argumenta quae in contrariam inclinant contenduntque posthumum alienum, sed pro iure civili institui potuisse, veneranda memoriae Doctor Gabriel Henriquez academiae nostrae, et seculi sui primarius iurisconsultus eius opinionis ex professo assertor (quid quidem qualiscumque hanc Gloriam detrahere conetur salmanticensium obtrectator Carranca dic. § 1 n° 109) et post eum preceptor noster Richardus in p° inst. de bon. posse n° 4 post alios angelus Spanochius ad nostram leg particula 19 et seqq nanque ut una brevique opera, quae nobis obiiciuntur precipua eius sententiae fundamenta expendamus exponamusque, non obstat primum nostri illiminus ex § posthumus 2° § inst de leg ibi posthumus autem alienus heres institui, et antea poterat, et nunc potest. quoniam reiectum emendatum Alciati lib° 7 parergon cap 1 legentis negatione adiecta, posthumus autem non alienus, quae reprehendit merito Ioanes Robertus lib° 1 receptorum sententiarum cap 3. illi serius ad Donellum lib° 6 cap 11 litt. L. omissis etiam interpretationibus quarum meminit Gilquemius in presenti n° 8. Richardus ad hunc textum cap 4 n° 113 respondendum est iustiniani verba illa, et antea poterat referenda esse, non ad civile ius sed pretorium, quo atento posthumi alieni institutio sustinebatur data ei bonorum poss.e 2um Stab: dic p° inst.a de bon: poss: leg posthumus 6 de inofficioso cap 1 § si li. Rus 16 leg extraneo 6 de ventre inspic. mittendo etc.a bonorum possessor est loco heredis, et quo ad effectum heres, l. 2 de bon: poss: leg pretor 117 de R. I. leg in conditionibus

19 § si patronus de his et dem: eundemque equivalentis intuitu quamvis diverso iure, nempe antea praetorio, et post Iustinianum civili institutio posthumi alieni ~~[illegible]~~ sustinetur: comparat quo ad effectum et equalitatis causam Iustinianus utriusque iuris statum ut ostendat non fuisse sine antiquitatis exemplo novam suam constitutionem. Neque interpretationi huic repugnat exceptio illa regule dicti § posthumus ibi: nisi in utero eius sit, que iure nostro uxor esse non potest; que exceptio cum in suo posthumo propomatur in l. si quis posthumos 9 § 1 et § pen. et si ex suis filiis 18 § si quis ff. eo tempore ... suadet, intelligi Iustinianum debere de posthumo suo neque omnino posse de alieno quia contra eam exceptionem posthumus alienus qui in utero est sororis testatoris, aut in utero uxoris filii emancipati, quia neutra earum propter impedimentum consanguinitatis aut affinitatis uxor testatoris esse potest non potuit etiam iure pretorio institui, et tamen potuit eodem iure institui posthumus alienus, qui in utero fuit cuiuscumque extraneae mulieris, cum non sit concedi quam posthume sororis aut filii emancipati absurdum est arg. ... ex l. placuit 4 ibi verum is quoque, qui ex qualicumque uxore nascatur hoc ... notat post alios, Petrus Exquerentius in nostra l. n. 9 quippe imo potius dicendum est non posse Iustinianum ... in dicto § posthumus intelligi de posthumo suo, quia exceptio illa non esset conveniens regule proposite si ea ad suum posthumum referatur; quoniam ex ea natus, que uxor esse non potest nunquam suus heres et posthumus nasci potuit § si adversus ... inst. de nuptiis l. Paulus ... ff. de statu hominum, et ideo vitiose a regula institutionis permisse posthumi sui excipereatur posthumus, qui suus nunquam futurus erat, ut considerat illigerus ad Donellum ... 6 ... Quare affirmandum potius est exceptionem propositam in dicto § posthumus referendam esse ad posthumum alienum; nec tamen ex eo sequitur absurdum illud supra expensum, quia reiectis interpretationibus traditis Acosta in dicto § posthumus n. 21

Respondendum est

Respondendum est exceptionis illius ff 3 ea esse; ut institui non possit Posthumus natus ex ea cum qua non est connubium iure nostro, quod ius civile dicitur ut distinguatur a iure gentium quod non tam nostrum, quam commune omnium gentium est l. 9. ius civile l. omnes populi ff de iustit. iure, quo supposito pertinet ea exceptio non ad mulierem, que propter impedimentum consanguinitatis, affinitatis vel uxor testatoris esse non potest; veluti soror eius aut uxor filii emancipati earum enim nuptie non tam iure nostro, et civili quam communi omnium gentium iure inhibentur et nefarie dicuntur; indic. l. si quis posthumos § 1 si ex ea, sed pertinet ad eam mulierem, que non solum testatoris, et proprie solo iure civili uxor esse prohibetur; ut alise peregrina de qua Ulpianus infra tit. 15, Caius lib. 1 instit. tit. 4 l. ius imp. iris de nuptiis eius; itaque peregrine mulieris posthumus heres institui prohibetur, quod neque ipse neque eius mater habent testamenti factionem cum cives romani non sint l. 1 C de hered. inst. l. 1 ff ad l. Falcidiam docet Cuiatius, indic. l. si quis posthumos § 1. Schifordegerus dicto lib. 3 trac. 16 c. 9. Hilligerus dic. lib. 6 c. 11 litera l. Carranca dicto § 1 n. 179. 17

Quartum opinionis contrarie argumentum deducitur ex Pomponio in l. 9 illius fam 16 qui testamento facere possunt. ubi quod scriptum est habere posthumum testamenti factionem scilicet passivam ut vocant quod ex testamento sibi acquirere et communiter institui potest intelligendum necessario videtur de posthumo alieno; tum quoniam eum comprehendit indefinita posthumi appellatio; que cadit pro universali ex regula Sibburiis 74 de reg. 2. tum etiam quod nulla erit in iis Pomponii ratio dubitandi contra regulam l. Labeo § ff de Carboniano edicto l. 1 § vero in fine ff ad municipalem, si referatur ad posthumum suum, quod tantum huius non potest, sed et debet institui suspecto in eo haud aliis qualitas defectus testamenti factionis, ut supra docuimus n. 9, 99 inter alias rationibus; Otomanus ad tit. ff qui

tes. facere possunt

indic. l. filius fam. 16 Varias eius contextus emendationes tentans modo pro voce posthumus legit nutus modo autem voci posthumus adiungit alienus repugnante tamen Cuiacio refutante Iustiniano, qui Pomponium transcripsit in § extraneis 4 Inst. de hered. qualitate; Verum adhuc respondendum est illis Pomponii, cum ex verbis eius non constet, pertinere ad posthumum alienum, et in eo sana ratione iuris, quae institutionem eius impedit intelligi non possit, referenda omnino esse ad posthumum suum, ut post Facchinaeum de gerendis dic. tractatio est 11, sensit Noster Valentia lib. 3 illustrium tractatum 2 ad hum. tit. cap. 2 n. 19, cui assertioni non obstat indefinita posthumi mentio, quia indefinita non habetur pro universali quoties diversa iuris ratio est verum sub universali comprehensa, ut in praesenti posthumi sui, et alieni ut argumento ex l. 9 § 2 hoc tit. docet post Bartolum indic. l. 9 § pluribus 44 ff. de legatis 2 Covar. lib. 1 Variarum cap. 3 n. 9; Sebastian. Medices de R. l. D. 2 n. 7 et 12; Sed neque ad posthumum suum relata Pomponii ll. extra dubium est, quia ineptia defectus personae, et incertitudinis praemissionem institutionis valde, et valide dubium fecit veteri iurisprudentiae quamvis permitti obtinuit, et sanitatem cedere pro test. facti; sive quod idem est ne praeterierit tanquam suus eius pater testamento institui potuisse, et eo respectu testamenti factionem haberi, ut exposuimus supra n. 4 et sequenti ac adeo, et serio maneo Vulgarem et censere dignum, nulli errore videri eorum, qui iuris consultorum libris non sine magna dubitandi rationes scriptas fuisse, et tanquam leges devere controversa latas esse existimant, idem quamvis verum sit in his iuris locis in quibus veteres iurisconsultos dubitasse, aut desensisse videmus; aut quos distinguunt desideramus sub questionis seu specie et forma, et regulavit etiam leges praesertim quae ius novum aut privilegium introducunt, non sint vetere de adtasse, indubitabiles, dic. l. 6 l. § relato ff. ad municipalem 100. labeo 9 de Carboniano edicto; non tamen est imperitum; Sunt enim

multa

nulla iuris pronuntiatio, quae tamen a 1.° artis elementa certeq. et exploratae iuris regulae proponuntur potius ut doceamur quam ut duditemus, quales sunt definitiones divisionesq., et prœmia similia praecepta, quae ex iuris consultorum libris institutionum definitionum et regularum deducuntur, ut ex lib. singularium Regularum Pomponii Sendit lg. filius fam. 16 de test. satis colligitur.

3.° Itaque hi authores movent ex textu qui praecipue nititur in lg. a fratris posthumo penultima de leg. 1, ex quo apertissime stat alienos posthumos legitimos nostris heredes fieri posse, et onere fideicommissi gravare, quo suaderi videtur successionis q. testamentariae eos capaces fuisse, atq. proinde heredes institui potuisse, quia quemadmodum hereditas testamentaria ex testatoris iudicio capitur legitima etiam et tacita defuncti voluntate deferri dicitur. lg. conficiuntur § 1 de iure codic.; cuius textus difficultate, ut videamus, et illius sensus exponam, animadvertendum est illius literam varie circumferri namq. quidam codici- bus ita legitur heredi posthumo, in aliis vero ita, a herede posthumo, quam lectionem probant Conanus lib. 10 commentariorum cap. 3 n. 6 Alciatus lib. 3 paradoxorum cap. 2 in fine, et eisdem verbis exprimitur a iuris consulto Paulo lib. 4 receptarum sententiarum 3 tit. 1. § 1., Florentinis, et vulgatis etiam codicibus illius textus principium ita legitur a fratris posthumo; quae lectio eandem sententiam cum 2.a habet, ut vera quae mihi verior quam 1.a videtur. Planè licet probet ibi textus posthumos alienos ab intestato heredes esse posse; non tamen ex eo belle infertur eos heredes institui potuisse nam institutio ideo circo inutilis est, quia recepta testatoris posthumus incerta persona esse existimatur; et ita circa personam incertam testantis voluntas dirigitur hac autem ratio omnino cessat in legitimis heredi- bus, quia etsi ex tacita defuncti voluntate provenisse videantur magis tamen ex legis dispositione proveniunt lo lege obvenire de V. signif. lib. L. 3. § de illo ff. provocatio legis verbo ves

pecti post

Posthumus incerta persona non est, quia lex semper certa est an posthumus nasciturus sit, necne pleno, an vacuo ventre mulier sit l. quidam 30 § suus heredem, l. ventre praeterito 84 de adquirenda hered.; proinde non mirum si posthumus licet in testamento heres institutus nequeat ab intestato tamen heres esse possit praeterea lex 12 tab. agnatos omnes, qui in rerum natura fuissent ad defuncti hereditatem vocavit, posthumum autem, quo ad hunc effectum in rerum natura esse intelligitur; quia cum de eius utilitate tractetur pronato habetur, ex dictis textis in l. qui in utero 7 l. qui in utero 29 ff de statu hominum merito igitur legitimus heres posthumus fieri potest l. intestato 3 § utique ff. unde 6 cum l. sequenti de suis et legitimis heredibus, dic. l. in quidam 30 § suus heredem ff de adquirenda hereditate; l. posthumus 6 § 1 de inofficioso test.; prout recte considerant Schifordegerus lib. 3 tractatu 16 cap. 4; Carranca lib. 1 de partu § 1 n. 263 neque audiendi ff Accursius, Bartolus, et alii antiquiores in dic. l. penult. de legat 1, qui quod in ea de Galli ff referetur ad Italli formulam de qua in praesenti agitur, referendum credunt quos optime convincunt Cuiatius, Duarenus, Cobearus, et Aurelius in praesenti idem Duarenus lib. 2 disputationum cap. 36, Carranca supra n. 297. Schifordegerus dic. tractu 16 cap. 10, qui cum Donello lib. 8 commentariorum cap. 8. late disputant qualiter in dic. l. penult. a posthumo legitimo herede fideicommissum relinqui possit.

19 Non etiam nobis negotium facessit Iabolenus in l. eius servum 64 ff de heredibus instit: ubi statuere videtur servum posthumi alieni heredem institui posse cui consentit Iustinianus in § servus etiam inst. eodem tit. sane cum certum sit servos ex personis dominorum test. factionem accipere l. non minus 31 de hered. inst, l. similiter 12 § regula ff de legatis 1. l. debitori 84 § servus alienus de legatis 2.;

ex propositis iuribus videtur posthumum alienum heredem in-
stitui potuisse; alioquin illius servi institutio non consisteret
nam et si in his iuribus exponendis valde dissentiant inter-
pretes, verissimam arbitror illorum existimantium posthumum alie-
num institutionis incapacem non fuisse, colligitur ex lege non est am-
bigendum § ult. et ex lege sequenti de bonor: poss:, filium illius
quinque lege posthumum C. imp.º et in § 1 de inofficioso test.º §
1 inst.ª de bon: poss: illius autem institutionem inutilem fuisse
propter impedimentum incertitudinis; atque ideo servum eius
ut tot servum capacis recte institui potuisse, nam cum servi per-
sona natura ibi certa sit incertitudo, que posthumi insti-
tutionem vitiabat servi institutioni impedimento non erat ar-
g.to textus indic lege debitor 84 § servus alieno de leg. 2; ita Bar-
tolus secuti docuerunt plures, quos laudat Noster Amaya li-
b. 7 observat: cp 13 n. 25 neque obstat, quod dominium servi ap.
posthumum dum in utero est existere non possit, cum persona non exi-
stimetur; quia spes animantis, aut pars viscerum matris, atque proinde
servus neque posthumi esse potest, neque abes capacitatem continuari
non respondendum est in specie dicte legis eius servum capa-
bis, servum illius hereditatis fuisse, cuius bonorum possessio
data fuerit posthumo ex clausula de ventre in possessionem mitten-
do, et ideo hinc venire servum posthumi vocari, quo etiam
referendus est textus, in lege generaliter 24 § servus eius de fideic.
omni servis libert:, et cum posthumus expectaretur utile sit quod
servus si heres instituatur capax sit, ut nato heredi tolle
servo data consequi possit pro nato quidem habetur, quo ad hoc
ut servi dominus videatur, et ei capacitatem prestet ex D.
lege, qui in utero 7 et 26 de statu hominum; lege intelligendus
198 de V.S. prae sensit optime Amaya supra, quem
inmerito carpit, Carranca supra n. 212. 20

Preterea nobis

n. obsistunt iura in l. quidam 6 § ult. cum duab. legib. sequentib. ff de hered. dabilus in qq. proponunt consultum, qui filium et posthumo suo et alieno legatum l. fideicommissum detur, et heredes instituamur, non nato posthumo tota hereditate, adime pervenere eo vero nato non nisi parte, atque ideo constare ex illis videtur alieni posthumi institutionem inutilem non fuisse, nam relictis variis interpretationibus, quas late recenset Carranza supra n. 287, illis me subscribo, qui cum indic. l. 7 de heredis institut. adiicitur non ad alienum sed ad posthumum suum pertinere arbitrantur huius sententiae sunt Schifordegherus supra Valentia ad nostrum textum cap. 2 n. et Carranza supra n. 294 2um quod ex illis iuribus nequaquam cui non potest valuisse alieni posthumi institutionem, quod autem de fideicommisso, et legato, illis scribitur quomodo accipi debeat infra dicemus.

21 Eisdem etiam interpretibus consentio dum de posthumo quoque suo intelligunt textum in l. substitutum 17 de vulgari, et pupillari, ubi scribitur substitui liberis eum posse, qui post mortem eorum nascitur, et ut hac consulto ll. accipiatur l. species, et ll. 3 l. 9 sed si plures 10 cum eos ff eodem tit., quod si hac interpretatio non omnino arriperit dici potest posthumi substitutionem indic. l. substitutum validam esse non civili, sed pretorio iure ut natus postea posthumus per bon. possessionem 2um tab. subcedere possit prout censent Cuiac. in l. 2 § prius ff de vulgari. Costa in § posthumus inst. de leg. eodem etiam interpretandi modo sunt, qui velint intelligendum esse textum in l. Titius 29 § Lucius ff hoc tit., ut ibi proreposita exrepta institutio, quem testator tanquam in utero existentem atque ideo ut posthumus alienus instituit non civili, sed pretorio iure substineatur, quod cum testator eum instituisset, quem post testamentum factum nasciturum sperabat in incertam personam iudicium suum direxisse videbatur, atque proinde iure civili inutile futurum ut post Bartolum, et alios antiquiores censent Antonius Faber

lib. 9

lib.° 9 coniecturarum cap. 2; Schifordegerus dic tractu 16 q.e 11 Faquineus lib.° 10 controversiarum cap. 41.

Sed hec interpretatio non omnino tuta videtur, et preter alia, que contra eam expendit Covarruvias supra num. 203. illud considero, quod ut posthumi alieni institutio pretorio iure consistat nihil refert an eodem die nascatur, quo testamentum factum est igitur cum I.C. Paulus ut pronepotis institutionem defendat illud expendit, quod eodem die natus fuerit, quo testamentum proavus fecit, et ante testamentum denatum quidem videtur institutionem civili iure consistere: quare rectius Cuiatius in eodem textu docet pronepotis institutionem civili iure validam esse, quia et si ut posthumus institutus proponatur cum tamen testamenti tempore eam natus; et ita certa persona fuisset falsa testatoris opinio veritati non nocet, quia prevaleret magis in hoc casu, quod est in veritate, quam in opinione, que interpretatio placuit Sarmiento in dic. § Lucius Costa in parrato posthumus num. 4, et ante eos idem docuit Cumanus in dic. § Lucius. Plane priusquam hinc discedam, adnotare libet, quod et si posthumi alieni institutio pretorio iure sustinebatur dicta lege posthumus C. de inofficioso testamento. lege 1 § Sed et si matris ad Trebellianum, lege extraneo C. de ventre in possessionem mitendo, quas ita interpretatur Costa supra num. 4 in legatis tamen eisdem relictis non idem iuverat nam institutiones dumtaxat ut laboratiliores pretor tuebatur, non vero legata, que omnino inutilia erant § posthumo, quoque instit.a de legatis in quo textu antea adeius pretorium referri debet, pro ut refertur in § posthumus eiusdem tituli, quo et aliis fundamentis ita docent, Duarenus in praesenti, Robertus in lege 1 § Sed et si servo ff. ad legem Falcidiam, Costa supra num. 19, Antonius Faber lib.° 9 coniecturarum cap 2; Schifordegerus supra q.e 7, nec contrarium probant iura in lege si duabus 16 § ult.° de legat: 1.° lege 1 § Sed et si servo ff. ad legem Falcidiam, lege 1 § ult.° de legatis prestandis in quibus legata posthu

relictis validus ff q^a n^i de posthumo alieno, p^o suo accipi debeat ut proximi citati Doctores affirmant, quod etiam non obloquitur textus in dic. l. quidem § ult. cum duabus legibus sequentibus ff de verb. dubiis, ibique q^d de legato posthumo relicto dicitur ad posthumum suum non ad alienum referri oportet prout q^d de heredis instit. statuimur posthumi enim alieni mentio ideo textu fit propter fidei commissi causam, qui inde relinqui potuit, postquam obtinuit, ut legitimus heres posset existere, ut observant Schu. for degerius, et Valentia in presenti cp. 2 n^o ult. nisi quis contendat totam illius § et l. pretorio iure procedere, et verius esse legata, et fidei commissa posthumis alienis data perinde, atque institutiones pretorio iure sustinuisse pro ut censet Spanolhius, quem Schu. for degerius refert, q^d neque improbabile est neque mihi displicet. ad formulam Galli Aquillii de institut. posthumi nepotis cp. 2

Ad formulam Galli Aquilij de institutione Posthumi nepotis cap. 111.

Suppositis, et expositis iam veteris Iurisprudentiae circa posthumorum institutionem ante Gallum Aquilium statum opportune, iam decet cautionem, formulam singulis quae illius verbis, et difficultatibus quae premitur coniunctam §§, et commentariis opera inspiciemus. Hinc ut ex illis posthumorum speciebus propositis superiore capite n. 10 et 12, constat imprimis non pertinere Galli cautionem ad nepotem posthumum omnino suum, qui scilicet si testamenti tempore nasceretur suus esset, quia tunc avum immediate praecedebat, loquitur enim Gallus de nepote posthumo, quem filius testamenti tempore praecedebat, ut ex formula apparet, et praeterea hic nepos posthumus suus etiam ante Gallum iure civili vetere institui potuerit, ut docuimus dict. cap. 2 n. 4 otiosa in eo esset et prorsus vacua Galli cautio, quae induceret ut certis verbis institueretur, qui semper, et indistincte potuit, deinde et constare debet non pertinere Galli formulam ad 2 speciem nepotis posthumi omnino non sui; ut est nepos conceptus ex filio emancipato, quia iste etiam mortuo patre nunquam suus heres agnascendo potuit; et ideo neque rumpere testamentum avi quamvis institutus non sit: Gallus autem prospexit proprie institutioni eius nepotis posthumi, qui quamvis, ut non suus institui non poterat, tamen mortuo patre suo agnasci suus avo, et 1

praeteritus.

et preteritis verspere, ut insinuant verba formule, in precedenti relinquitur; itaq necessario recurri oportere, Galli cautiones ad 3am speciem posthumorum, que inde verba dici posse asserunt de nepote qualis e nepos conceptus ex filio in potestate; qui vivo et precedente patre alienus posthumus dicitur, et patre mortuo suus avo agnascitur, ad quem alienum posthumum Galli formulam pertinere, et verba eius suadent, et omnis constansque interpretum est.

2 Ergo. Caius Aquilius Gallus ex equestri apud Romanos familia authore Plinio lib. 17 naturalis historie cap. 1 Ciceronisque praetura Collega, ut idem Cicero scribit in Topicis et in iure civili magni illius Quinti Mutii Scebole auditor, precipuus que inter eius auditores maximeque apud populum authoritatis, et preceptor Servii Sulpicii teste Ponponio in l. 2 § post hos Quintus 41 cum sequentibus de origine iuris inventor formule de dolo, quam malitiarum omnium everriculum Cicero vocat lib. 3 de officiis; et 3 de natura deorum; et stipulationis Aquiliane ab eo dicte l. 4 et 5 de transactionibus l. et vivo 18 § 1 de aceptilationibus non autem legis aquilie ut non pauci existimarunt Viglius in § posthumorum n. 4 instit. 3 de exhered. liber: Carranca de partu cap. 2 § 2 illat. 10 tertia n. 219 et 229; quos et alios convincunt textus in l. Quintus Mutius 39. l. si servus 27 § si mulier 22 ad l. Aquiliam iuncta dic. l. 2 § post hos fuerunt 39 et § post hos Quintus 41 de origine iuris, notant Balduinus in iurisprudentia mutiana in publico Mutio Scebola pg. 26; Ioanes Beltraneus de iuris peritis in Gallo aquilio lib. 2 pagina 197. Noster Suares ad l. Aquiliam in aparatu cap. 1 ex n. 8; hic igitur Aquilius Gallus inter multa. salubriter excogitata in qua prudentia, cum in cavendo non in dehibendo posita, iuris o rationem numquam ab equitate seiunctam Populus Romanus perspexit, ut hoc aliisque elogiis eum exornans testatur Cicero in orat. pro Cecina, induxit formulam instituendi nepotis posthumi ex filio in potestate, que filius tunc tempore precedebat; nam

cum

haberet nepotem hunc utpote testamenti tempore ~~praecedente~~ alienum posthumum institui iure antiquo non posse, proinde instituendum debere posthumum, et e contrario animadverteret posse hunc nepotem post mortem patris in vita avi suum heredem agnasci, et eo casu testamentum in quo praeteritus sit rumperet. lege si quis filio 6 cum his non agnascendo de iniusto rupto et absurdum iniquum quod videretur non posse hunc nepotem et alienum posthumum ab avo institui, et tamen eo non instituto postea in vita avi patre mortuo agnatum sui heredis in persona nepotis distingente propter praeteritionem eius testamentum avi rumpi pro conservatione his libris anxiis simulque testamenti conservationi, et posthumi nepotis commodo Aquilius Gallus excogitata formula per quam hic posthumus qui testamenti tempore alienus erat, ut pote a patre praecessus, atque ita ut alienus institui non poterat instituere tamen ea qua suus collata institutione, et dilata in eum casum et tempus quo suus futurus est patre, in vita avi mortuo; unde fit ut neque hic posthumus quamdiu, et quatenus alienus est institueretur, quod iure vetabatur et eo ipso instanti, quo et quando patre praemortuo suus esse incipit in veniret institutus, atque ita testamentum non rumpat innovo tota eius, et subtilitas consistit cautionis Galli, quam in ea significavit expressive dictio tunc de qua postea quam interpretati sunt praeter Alciatum Cuiacium, Duarenum, Fabrum et alios laudatos et nostratibus a Valentia lib. 3 illustrium tractatu 2 ad hunc testamentum cap. 3 num. 3 Richard. ad hunc testamentum cap. 4, num. 68 Probante Marius Salamonius num. 28. Sarmiento num. 4. Vitalis in § ferme sexta num. 9 institutionum de heredibus instit. Donellus in lectura posthuma ad nostram legem in fine principii. Carranca dic. cap. 2 § 1 num. 247.

His ita praelibatis, ut singulatim [illegible] eruditam Scaevolae verba, et Galli formulam, et quae infinitas difficultates occurrunt explicemus aut imprimis Scaevola ita Gallus sic posse institui posthumos nepotes induxit: quod ex verbis Bartolus in praesenti num. 1 et § ille casus nostrae N 3

legis num. 2,

et post eum plures congesti a Carranza ubi supra n° 213 deducunt docentque; Gallum Aquilium in nepotis huius, et alieni posthumi insti=tutione ius novum induxisse sive authoritate iuris condendi, quam ut iuris consultus habuit § responsa prudentum inst. de iure nat. iuncta l. 2 § post hunc 47 vers. et ut obiter de origine iuris et ob quam iuris consulti appellantur legum conditores l. ult. C. de legib. l. licet § C. de incestis nuptiis. sive ut legis lator per plebiscitum hoc dese factum, ut putat Viglius in § posthumorum n° 4 inst. de ex hered. liberor. Gilquemeus in presenti n° 9. Verum ea sententia improbabilis omnino est ut censent Boetius Epon ad hanc legem n° 12 Philippus Macinius in paraphrasi n° 6 Faber lib. 9 coniecturarum cap. 12 Costa in § posthumus n° 12 inst. de legatis, tum quia, ut nuper ostendimus, Gallus institutionem nepotis, non ut alieni posthumi, aut quo tempore, et casu alienus esset, sed quo tempore et casu suus foret induxit, ideoque non fuit author iuris novi contra antiquum alieni posthumi institutionem prohibens, sed antiquam permissionem posthumi sui instituendi ad alienum, quo casu suus esset per interpretationem produxit, viamque aperuit, qua id fieri salva iuris ratione, et regulis posset ut significant verba Scebolae illa sic posse institui induxit; tunc etiam quia si Gallus alieni posthumi tanquam alieni institutionem permisisset non recte Iustinianus affirmaret alienum posthumum iure antiquo civili institui non potuisse in § inst. de bonor. poss. cum denique quia neque legem hanc ferre tulisse Gallum constat sed sententia eius obtinuisse l. 9 penult. de legatis 1°. neque ut iuris consultus potuit ius novum contra antiquum condere etiam derogare legem prospexit 12 ff. qui et agg. l. 1ª et l. ult. C. de legib. quia consultorum munus, et authoritas non leges condere sed formulas, legum testamentorum contractuum vitae concipere et ius dubium interpretari fuit maxime Galli tempore, et ante Augustum, dic. l. 2 parrafo post hos § et parafo post hunc 47 ff. de origine iuris; idemque post Augustum, quamvis maiore respondendi

Respondendi Autho ritate, ꝗ probabili ñ necessaria, dic lg 2 parato posthume l. eodẽ ꝗ respectu sicut legiũ Conditores dicũ lg Vlt. C de legibꝫ cũ similibꝫ ita et testamentorũ Conditores dicũtur in lg Vnica inp. V. §. Et ipsis C de Cadu cis tolendis; quomodo etiã explicandꝰ ẽ his in lg 1 § hunc 4 C. de Vetere Iure enucleando; ideo eorũ responsa ñ iura, aut leges, ꝗ sententiæ et opiniones Vocantur iudic §. responsa prudentũ inst. de iure naturali, neq obstat; ꝙ in fine eiusdẽ §. scriptũ ẽ iuris ꝯsultorũ responsa, eã tenuisse Autho ritatẽ, ut iudicibꝫ ab eis recedere ñ liceret, id enĩ Xᵒ Vba illa statĩ sequentiã, ut ẽ ꝯstitutũ ñ ad tẽpora Galli, et iuris ꝯsultorũ, ꝗ referendũ ẽ ad nouã ꝯstitutionẽ Theodorĩ et Va lentiani Cæsarũ in lg 1 C. Theodosiano de responsis prudentũ per quã Veterũ iuris ꝯsultorũ responsa, et sententiæ certis li bris ꝯtre hensæ aprobantur; eisq iuris Authoritas tribuitur, quã iudices sequi aporteat notat post multos multis rex explicans Carranca Vbi proxime nº 237 et sequentibꝫ.

Sequitur lã Galli formulla, ibi: si filius me Viuo morietur: occurrit autẽ lᵃ im his Vbis, et superioribꝫ, scibole illius, sic posse institui: eadẽ scal tas, ꝙ in ꝯspecta, et inperfecta hac Galli Cautio ꝯ Videtur, qᵃ in ea ñ proponitur filii institutia; sine qua ttũ nullũ ẽ, lg filius 7 lg inter cætera 30 hoc ttᵒ; ideo frustra institutioni nepotis tam scrupulose Consulitur, et ruptione ttĩ, ꝙ ut pote ab nullũ postea rũpi ñ potest lg nam et si § Vlt pos detectũ de iniusto rupto. Stat Difficultatẽ Adversus in presenti Vbo posse, et cũ eo Baldus, Costerem: Alueriũs, Cumanꝰ, et dom muniter magis Veteres, et exnoviorib; Curat, Duarenꝰ, Faber Faquineus, Gilquenius, et alii, quos refert, sequitur ꝙ noster Richardus ad hunc ttũ co 4 nº 172; salmiento in presen ti nº 36, Costa in repetitione §i etquid sitantũ nostre legis. 4

lᵃ parte

l^a parte nº 1, et 36te nº 160. Gallus pro constanti habuisse filium institum pr. verba illa filius heres esto ut similia a formule verus distincta precedere debere; eamque institutionem in formula non expressisse sicut neque alia, que ad ordinanda vite ttt: desideratur; quia non institutioni filii, que indubitata, et permissa immo precepta aperto iure dic. lg inter cetera 30 hoc ttt: sed institutioni nepotis, cuius permissio dubia et dificilis censebat. Cui sententie refragatur aperte Scebola in § in omnibus 10 nostre legis suffragatur, et texts in lg Sinatr 33 § 1 ff de vulgari. lg lu in ttt. 437 de heredib. inst: Econtrario Bartolus in presenti nº 9, et in lg siquis eum 16 § ult.º nº 3 de vulgari, cui consentiunt Castren. ubi contrarius, scilicet, Fortunius Garcia, et alii in presenti. Ripa in lg 1 nº 100 de vulgari. Alciatus ibidem nº 22 et lib^o 3 paradoxorum cap. 6 contendit etiam si aliis verbis a formula Galli distinctis institutum filium non exprimatur ttt. factum 2us Galli formulam valiturum, sive quia testator, qui nepotem posthumum instituit in eum casum dumtaxat quo filius se vivo moriatur, censetur eundem filium, si supervivat vocare ad hereditatem suam abintestato, atque ita tacite instituere, et pro tacito nepoti aperte instituto contra speciem legis siquis ita § 2 de hered. inst, iuncta lg consiciuntur 8 § 1 de codicillorum iure, et ideo preteritio filii eius ei non noceat, et facta sit non notata cum bona mente, ut confirmat ttt. lg si emancipatus 16 de bon. poss: contra tab: lg cum ex filio 39 de vulgari, lg serius saturnius 46 ad S C Tertullianum lg 2 § et si forte 46, ad S C Tertullianum lg 3 § cum pollicitus de usuris, lg filius 29 C de inofficioso ttt.º iuncta lg multi 19 hoc ttt.º, sive quia ut idem Bartolus tentat in lg coheredi 40 § ult.º de vulgari; convenimus in cap. raynutius § 3 nº 9 de ttt.is Forcatulus dialogo 46 et 47 ex verbis illis formule enunciativis et conditionalibus, si filius meus me vivo morietur; institutio filii recte deducitur inducitur, pro quo et expendit ttt. texts in dic

lg hi

lg. si mater 33 § 1 iuncta dic. lg. coheredi 40 § ult. de Vulgari
lg. cum in tt.° 37 de heredib. instituendis, et iuris ratio, qua accepta ad institutione inducendam etiam enunciativa, et condicionalia verba idonea sunt ut in specie lg. Lucius 89 in fine ff. de heredib. inst., et in dic. lg. si quis ita 62 eod. tt.° iuncta interpretatione Bartoli in lg. 1 n.° 16 de Vulgari, quemadmodum et in aliis causis enunciativa, et condicionalia verba dispositionem inducere solent lg. aliquando 107 de condictionib. et demonstrationib. lg. si ita stipulatio 39 de operis libertorum, lg. si legatum 10 lg. legata 14 de adimendis legatis; lg. 3 § ult. in fine de donatione causa data, iunctis adeo textibus traditis a Fabro in rationali ibidem et lib.° 8 Coniecturarum cp. 7 et de error: decade vigesimo 6 errore 2. denique quod ut pro Bartolo expendit nodose et nervose probans, Covarruvia dic. cp. 2 § 1 n.° 2 & 3 et sequentibus ad institutionem qualiacumque verba instituendi animum exprimentia sufficiunt quamvis imperfecta, et obliqua argumento ex lg. 1 § sin autem 9 cum seqq. l. si ita 47 § 1 lg. his verbis 48 de hered. instituendis lg. filium 17 hoc tt.° lg. illud 13 § 1 ff. de iure codicillorum, lg. errore 7 6 de tt.° 4 Ulpiano in fragmentis tt.° 29.

Verum hec Bartoli sententia, cui neotericores in Academia antecessores subscribunt subscribere me habere non potest his argumentis, que sequuntur primo quod contra et meos auctores opinione magis communi, que filium institutum separatam a formula Galli precedere debere supponit, pugnat acriter, et aperte Scevola in § in primis 19 nostre legis vero omnibus precedens formula Galli admoneremur filium instituendum debere ex aliqua parte, quod non ita exigeretur si vel a voluntate tacite eum vocari sufficeret vel intelligeretur institutus ex verbis illius formule: si vivis meis me vivo morietur, neque argumenti vim eludit Covarruvia dic. § 1 n.° 209

et antecessores

et nec eius severis fortunius, et nostrates impresenti afirmantes scebolam indic § in omnibus non exigere, ut filius speciatim a formula instituatur, sed excludere ne exheredetur post mortem quam quippe institutione ultra formulae verba scebolam requirere dumcit indic § in omnibus mentionem institutionis ex certa parte, qualis nulla ex verbis formulae galli colligi potest et preterea idem probant postrema verba illa scebolae et in nepote et pronepote quorum filii heredis heredes instituantur institutionem nunquam exigem, quod bis preterivi notat farmiento in impressioni n. 41, late Lancelot. Politus in tractatu vulgari substit. 2 p. te n. 16, 2° 2a Bart. et pro Alart. valde et valide extat Ponpon. in l. si quis eum 16 § ult. in fine ff de vulgari ubi ad hunc tt. in quo pater extraneum instituit sub ea formula: si filius se vivo decesserit, non valere ob filium preteritionem, ergo et verbis formulae galli, si filius meus me vivo morietur, non inducitur institutum filium, nec audiendi sunt Bart. Tiranea nostrates respondentes verba illa d. l. si quis eum 16 § ult., si filius [·] vivo decedat, non fuisse testatoris, qui preterito filio extraneum simpliciter instituit sed Ponponii eum aliud exprimentis in quo de morte filii vivo patre, tt. 2us in quo preteritus filius erat sustineri videbatur iure pretorio sed posthumus 12 verbis ide, et circa de iniusto rupto, ideoque et superius tt. rumpendum, quod tamen negat Ponponius, quod posterius tt. in quo filius preteritus etiam si ille vivo patre decedat non valet iure civili, neque superius rumpit l. si filius 7 hoc tt. non sunt in quo audiendi, quoniam a Ponponio indic l. 16 § ult. verba testatoris propria referri constat expressionem illius, sed secundum tt. ita scripsit pater; et quod sit ex persona testatoris Ponponius scriberetur non diceret, sicut hic, si filius decedat, sed si vivo eo: ut agnoscit Cuiat. indic l. 16 § ult. 3° pro

Alurcio

Cont. resolutio D. Bartoli in vulgari ex eo, et e contra sit e in l. credendum 2 C. de inst. nam et si filius moriens legis C. de fratribus filium nepotem superstites habens instituat pro nepotes recipiat ita si filius et nepos mortuus moriens tunc qui pro nepos vulgariter C. formam dati a patre, eundem testatorem valere si nepos prius et deinde filius decesserit non autem si econtrario prius filius deinde nepos, quia hoc casu successio nepotis filio premortuo in locum sui heredis testatoris nuncuperet in quo preteritis nepotis; ergo non conveniet institutus vulgariter filius, si nepos me filio moriente; alioquin tanquam institutus nunc pare ut in § sequenti parte B. pergo diserat Antonius Faber lib. 9 Declaratarius cap. 10; Valentinus lib. 3 illustrium tractatu 2 ad hunc testatorem cap. 3 indic. § idem credendum n. 11 et d. § in omnibus n. 2; Colquenius n. Segura moriens continua pura d. Bartolus agens n. 22.

Quarto ut et ipsa opinionis Bar= 6
toli fundamenta everteres; ego respondentes Doctores, et pro Aquilio ea converti ostendamus non obstantibus infra cit. exeit l. si quis ita 82 de heredibus instit.; namque ibi legitimi heredes nomine non debere intelligi filium suum heredem tamquam preterito testatoris infirmaretur; sed filium legitimum heredem preter filium suum, quia accepimus distinguitur solet ut in Dubitet de suis et legitimis et in l. posthumus 6 de in officioso; docent Colquenius ubi l. n. 29; Faguinesius lib. 4 controversiarum cap. 76 verb. 23; et ante eos Bacquet Cumanus indic. l. si quis ita 82 n. 2 et cum communi; Russo indic. l. si quis cum l. 8 § vulg. n. 7; Alciatus infra 1 n. 16 ff. de vulgari, Menchaca de successionum creatione § 22 n. 109; si contenderes textum indic l. si quis ita 82, etiam filio suo, et legitimo herede accipi posse non nimis repugnabo dummodo testatorem in quo filio prete=
rito institutus extraneus fuit suo debito filius vindicare
nolit

noluit hereditatem intelligamus: valere tamen testamentum pretorio iu-
re 2° q°. preterito filio ab hereditate abstinente conservatur testamentum
ex bono et equo, l. si filio 17 ff. de iniusto rupto; et valere pre-
torio iure approbatio; aliter atque ind. l. si filio 17 etiam ante ab-
stentionem filii, q° ap°. institutio extranei expresse conservatur
in eum casum abstentionis; quo valitura erat iure pretorio,
et ideo valida attamen esse videbatur eo iure arg°. ex l. interim
plus 62 de hered. inst.: l. si Lucius 9.7 ff. de manumiss.
testam. demum et quod subtilius observandum est dicamus testamentum in quo
filius preteritus vivo patre decessit convalescat, etiam iure
pretorio nisi quo casu est institutus illegitimus post filium abintes-
tato heres erat, l. si filius 7 hoc tit., l. posthumus 12 vers.
idem et circa formulam utriusque textus valuat de iniusto
rupto; in in specie dicte leg. si quis ita 82 si filius decedat
antequam declaret nolle se hereditatem vindicare subsisti-
tuit testamentum pretorio iure etiam extraneo instituto, q° si
testamentum semel ruptum posthumi preteriti agnatione; filio de pos-
tumis vivo testatore moriatur convalescit pretorio iure, et
quidem sine distinctione extranei; aut proximi instituti quo-
niam et ab initio valuit ante agnationem posthumi; dicta l.
posthumus 12 in p° iuncta l. 3 § ex his ff. de iniusto rup-
to, heredis vero admirandum est ut conservetur in specie dicte
leg. si quis ita 82; ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ pretorio iure testamentum, q°. ap° constitit eo
iure; nec postea ruptum fuit, quemadmodum eadem ratione, et ex-
plo testamentum factum [illegible] formulam Galli, instituto scilicet nepote
postumo [illegible] vivatum testatore morietur filio quamvis ut cum Alvario
docuimus, nisi filius separatim instituatur, damnetur iure civi-
li sit; potest tamen defendi quasi ab initio non male factum, iure pre-

torio; cui

cuius respectu saltem sententia Bartoli vera erit, quia institutus est nepos, qui post filium ab intestato proximus heres futurus est, et nepotis institutio confertur in eum casum et tempus, quo premortuo filio sustineri debeat iure pretorio d. l. posthumis 12 versiculo idem, et circa 2um, quae etiam intelligenda est, et ad mentem eorum referendus locus, alioquin difficilis textus in d. l. 3 § si liberis, ubi: non male videri testatum ff de bon: libertorum docent singula, quae tradidimus latius prosequentes Emanuel costa in repet. § et quid si tantum l. 10 ex. n. 13. Sarmiento in presenti n. 41 et sequentibus; Pichar: in pr. instit. n. 90 de ex heredat. liberorum; Faquineus lib. 4 controversiarum c. 76 et ante eos, quoad dic. l. 3 § si liberis, lasso in presenti n. 41, quemvis aliter, et simus tere, Gilosenius in presenti n. 19. 7

Quinto non favet Bartoli sententiae, quod ibi prestanti assumit, repe preteritione filii, quae neque nocet ei neque nocendi noxie animo facta est, bona mente non infirmare testamentum nam quod ea a lertio in preterit. filii, qui in potestate est aperte fallax est ut probat recte expensus quae redepta interpretat. textus in l. Paulus 47 § ult. ff de bon: libert: quia cum filii in potestate institutio aut exheredatio requiratur, pro forma testamenti ordinandi l. 9 inter 30 hoc titulo, impleri debet, precise debet nec suppleri potest per preteritionem bona mente factam arg. ex l. cum hi 8 § si pretor 17 ff de transactionibus, quoniam bona mens patris filio preterito aliter consulentis non excusat preteritionem ut pote cum ea facta imperfecte testator et constituat; neque tam de consilio patris in preterito impugnanda tractetur quam de implenda legitima testandi formula; quia omni ... nullius est testamentum dic l. cum hi 8 § si pretor 17 dicens sive cum in exheredat. qua facta, cum testamentum simul quod in eo filium prolixo sustentum pater vitae ordinaverit firmaverit

quod et

et onerare duntaxat, arg(umen)to officium pietatis testatus sit l. 92
ff de inofficioso testamento; conspicitur mens patris exheredantis, quasi
bona mente, quod filium exheredavit, ne ad eum impubere alio
quin [illegible] testationis bonorum connexum [illegible]
[illegible] fideicommissum consultat non censet contra officium pietatis
exheredare. l. [illegible] hoc tit. l. si [illegible] 12 § si quis
malle de bonis liberorum, l. si furioso 16 § prin. ff de curat.
furioso, eodemque tit. § recte [illegible], factum non rescinditur
et in inofficiosum dicitur 2 de inofficioso; idemque quod [illegible] impu
bere, quem non exheredavit, habetur; ita talis est facta [illegible]
[illegible] et Ut. [illegible] instit. de exheredat. liberorum
[illegible], qui [illegible] non est [illegible] institutio; aut
exheredatio non requiritur pro forma tit. iure civili; [illegible]
toris ne iniuria submoveat., a bonis paternis § emancipatos
inst. de exheredat. liberorum, secundum que explicavi [illegible]
adducti sumus; pro Bartolo inhaerere et referendo ad
preteritionem matris texts in l. filius 29, l. si filius suo 33 § Ut.
l. de inofficioso tit. l. 3 § cum pollidius ff de usuris, et ad pre
teritum militis; neque [illegible], Clasis [illegible] texts in l.
[illegible] 40 ad SC Trebellianum; denique ad preteritum filium ex
tra potestatem Pomponius in l. si emancipatus 16 ff de bon.
poss. contra tab.: [illegible] in l. cum ex filio 39 ff de vulgari et:
neque in [illegible], quod ad preteritum filium, qui in potestate pa
tris fuit vocat Ulpianus in l. 2 § et si forte 4 ad SC
Trebellianum, ubi enim informandum est Ulpianum pro explo
rato habuisse: quamvis quod principalis questio alia erat
h. non expressit filium non preteritorum [illegible] exheredatum fuisse
et quidem bona mente, ut impuberem [illegible] fideicommi
[illegible] consulebatur, in quo ea exheredatio soluta, [illegible]
[illegible] 18 hoc tit. quemadmodum etiam exheredatio filii
[illegible], et [illegible] est in l. Papi. 8 § si quis mortis

de inofficioso

et inst. ex asse q[uod] ubi Alberic. ad leg. hæredita juncta (Vol. dic. legis ex asse interpretat. tradita, ab hotomano lib. 2 observat. cap. 24, quamvis aliter Gobeau in dic. l. ex asse 29, licet lib. 29 observationum cap. 24 et ab ex lib. 1 Dicerm variis cap. 19, qua distinctione interpretatione filii in potestate; et aliorum et exheredat. aut preteritionem; quæ pro exheredat. cedit probant; producunt d. Bartolus Baldus et Angelus, Raphael Cuman. in dic. l. Lucius, ex filio 39 n. 4 de vulgari Costa ind. § et quid si tantum 1 a p. n. 92 et sequentibus, quamvis immerito dissentiat Sarmiento in d. c. titulo lib. 5 n. 7.

6 Sexto neq. delisior, firmiorue ē 2a illa pars opinionis Bartoli, contendentis in Galli formula ex liberis conditionalis, si filius meus me vivo morietur, filium instit. induci; nanquamuis anxia et anceps controversia sit, verum liberi positi in condit. censeantur vocati ex test. ut preter laudatos a Rich. ad hunc tit. cap. 4 n. 173, et post innumeros congestos a Iulio Claro lib. 3 receptarum sententiarum § test. q. 77. Molina de Hispanorum primogeniis lib. 1 cap. 6 n. 1 et sequentibus; Iosepho Veruntis integro volumine de liberis in condit. positis disputant late, et novissime Ant. Faber de erroribus pragmaticorum decade 26 errore 1 et sequentibus et lib. 17 coniecturarum cap. 18, 19 et 20. Vincentius Fusarius de subst. fidei-commissaria q. 436 et sequentibus. Castillo tho. 4 controversiarum cap. 69; certior tamen et receptior s. ē Accursii glosa ad l. Lucius 89 ff. de hered. inst., docentis filios positos in condit. non censeri vocatos ex test. aut per fideicommissum, sed prelatos ab intestato; q[uia] conditionalia, et enuntiativa verba non disponunt, l. si quis sub condit. 8 ff. si quis omissa causa test., et diversæ sunt authoris, qui et q[uo], admittunt censeri vocatos ex test., maxime concurrentibus accidentibus, consentiunt

et omnes in eo ut sint vocati per fidei commissum; in qua precaria verba dicuntur solent sufficere l. cum proponebatur 64 § Dum ex familia 67 § ult. de legatis 2 non autem directo instituti; quia institutio directa induci ex conditionis insolens inauditum que est d. l. cum proponebatur 64 l. heredes 21 ff. qui test. fac. § inde 29 C. de testamentis, et ante Constantinum in § quoniam l. 15 C. de testamentis directa civilia et imperativa verba ad institutionem exigebantur dic § quoniam 15 l. Verbis 7 ff. de vulgari; omnia autem tribuere debere, nomque verba saltem directe; aperteque disponentia desiderantur, neque conditionalia aut precaria institutionem inducunt § imprimis 2 inst. de fidei commissariis libertatibus § ex facto 1 ff. de hered. instituendis cum longe dictis Ant. Augustinus lib. 1 emendationum cap. 2 Covarruvias lib. variarum lectionum cap. 26 Fabro lib. 5 dec. cap. ult.

Neque

9 nostre assertioni refragatur responsum Scebole supra n. 9 prolatum adiectum in § Lucius 89 de hered. inst. ubi fratris liberos in conditione positos intelligi debere prelatos substituto et quidem tanquam vocatos ex testamento et tacite institutos; probat eo ut existimat subtili argumento. Franciscus ripa in § centurio n. 159 de vulgari et in § 1 n. 7 C. de pactis quod cum in conditione posuerit testator, et proinde substitutionis pretulerit filios fratris inde finita nempe quos cumque sive vivo testatore, sive post mortem eius conceptos argumento ex l. nomen 164 de verb. significat. et cap. ... post mortem testatoris non posset intelligi prelati ab intestato, quoniam ab intestato non succedant ... filius 6 ff. de suis et legitim: l. 1 § si quis proximior ff. unde cognati § si quis filio 6 ... hec ita de inofficioso vel recto § et licet ... plane inst. de hereditatibus que ab intestato nec intelligi debent prelati ex testamento ut in terminis dic ... sal... quo ad vocationem per fidei commissum post Bartolum et

Baldum

et Albericum et alios relatos a Menochio consilio 192 n° 13 lib° 2 defendunt Covar: lib° 2 miscellanearum cap 19, Forgnanius Dialogo 90 et 91, Sosinus iunior consilio 158 volumine 2, Rarusius consilio 96 in fine voluminis 3, quippe respondendum est verum esse in dic. lege Lucius 89, filios in conditione positos in extraneo testamento ab intestato preferri substitutis et succedere, ut post Alciatum ibi et alii ibi probat late Alexander consilio 189 lib° 2

l Curat: post alios, Covarrubias in lib° 1 n° 79 C de pactis Gomezius 1° tomo variarum cap 9 n° 42; Mantica lib 5 de coniecturis ultimarum voluntatum tit° 2 n° 12, Faber de erroribus decade 26 errore 1 n° 22, et lib° 17 coniecturarum cap 19, Curat in dic lege Lucius 89, idque ut magis receptum, et Molina de primogeniis dic lib° 1 cap 6 n° 1, et confirmat eo argumento Costa in dic § et quid si tantum 1a parte n° 22 et in cap si pater cum si aliqui liberis n° 56 de testamentis, et ante eum Socinus senior in § cum avus n° 113 de condit et dem: quod si filii succederent ex testamento in dic lege Lucius esset utique ex fideicommissi sui, tanquam directo instituti et tamen certum est nec succedere posse ex fideicommissi, quoniam id mortuo ante additum fratre ex asse herede instituto valere non potuit lege ille a quo 13 § si de testamento ad S C Trebelianum, lege 9 Cod testamento neque tanquam directo institutos quoniam institutio non inducitur sine aperta nuncupatione, aut scriptura lege Quoties 9 lege hereditas 69 de hered. instit: lege 1 C Sitab. testamento nullo stabunt, nec contrarium vincit, dicta consideratio, quia Scevola in dic lege loquitur de fratris liberis vivo testatore conceptis et si intelligeretur etiam de conceptis post mortem testantis vinceret eadem dicta consideratio ut neque ex testamento succedere dici posset quia filii fratris sibi conceptis post mortem testatoris similiter aliam posthumi neque pretorio iure instituti potuerunt lege vel 3 ubi

Curatius n°.

Lib. 41 Pauli ad edictum de bon: poss. 2 tabulas explicat
post Cumanum in § ille casus nostre legis n° 4, Costa
in § posthumi n° 13 inst. de legatis, et inde Ossipatet
Otto Scabetz libertis n° 57.

Denique, nec movere aut mirari
10 nos dubius debent fundamenta alia Bartoli, nam q° adducit
l. si quis ita 82 de hered. inst. n. Dubium e ibi: legitimum here
dem non ut tacite institutum ex testamento succedere, sed ab intestato, ut
docet ibi Alciat relectum n° 9 ex voluntate testantis posse
successionis ordo perverti, et intestati causa preferri testamentarie ...
l. quandiu 39 de adquirenda hered: ut post Baldum et an
tiquiores sentit Cuiac: ind. l. si quis ita 82; Duarenus ad titulum
de adquirend. hered. cap. 2 Iason in l. re coniuncti n° 160 de lega
tis 3, quod tamen fere absurdum videtur, l. nemo 99 de legatis 1
ubi quod eleganter magis, et vere dicitur, quod legitimo herede vindi
care hereditatem volente deficit conditio institutionis, et quasi
restituto testamento fit locus successioni ab intestato, quod quamvis uno
eodem quod tempore contingere videatur, in ordine intellectus prior est
destitutio testamenti per defectum conditionis et posterior delatio successio
nis ab intestato, argumento ex l. in testamento 37 § 1 de hered. inst: notat
Donellus lib. 9 commentariorum cap. 1, innumeris ad rem traditis, Ala
dilla in l. qui fidei commissaria 4 n° 4 de fideicommissis; Alciat:
de presumptionibus regula 3 praesumpt. 42 — deinde q° pertinet ad dic
l. aliquando 107 in fine de condit. et demonst, cum simul laudatissimo
n° 9 respondeamus, oreiuitur e non tractari in his locis de inst. exver
bis conditionalibus inducenda; quod de sola noster sermo est, sed de legato
et quidem eo casu, in quo ademptio inducendum verba disponentia
preseservat et postea sub condit. ademptum e; tunc enim sub contra
ria condit. datum intelligitur d. l. aliquando 107. l. 99 diebus
40 § quidam Titius de condit et demonst, l. si legatum 10 l. legata
14 de adimendis legatis, l. quod pure 6, quando dies legatorum cedat,

quemadmodum

eo modo etiã, voluntas testatoris expressa ñ tam pr formam conditionis, quam precepti, ut in l. q in rat.e 30 § tamet si ad leg. Falcidiã, l. q. fideicommissa 11 § cum eet 3 de legatis 3 respectu persone, cui danda erat supponi debet in l. 3 § ult. in fine vbi Iason n. 11 de condit.e causa data, ne alioquin locum illum Triboniano adscribere sit necesse, cum Ant.o Fabro lib. 18 coniectu rarum cap. 7 et de errore decade 26 errore 2 et aliis adq. nostra é Pauli fracmentum in l. q. si ita stipulatio 39 de operis libertorum, de cuius interp.te videndus post Alexander consilio 189 n. 30 lib. 2, Peregrinus de fideicommisso art.o 26 n. 12, Faber de errore decade 30 errore 1 n. 10, Savimiento in presenti n. 46.

Postremo, quo ad postremum argumentum, q.d pro sola Bartoli expendit Carranca ostendens, qualia cum q. verba etiam imperfecta, et precaria instituendi animum exprimentia, etiam antiquo iure institutionem inducere; respondendum eé eam, illius resolutionem preter mentem omnium veterum nouiorum q. interpretum; cetia q.a antiquo iuris ratione testatam indic. l. q. quoniam 19 C. de testis. dic. l. vbis 7 de vulgari, l. quotiens 9 l. ex facto 19 l. hered. 69 de hered. inst., l. clausulis § 1. vbi Cuiac. lib. 19 questionum Papiniani, de iure codicillorum 19 l. si tab. testi nulle stasunt § imprimis 2 institutionum et fideicommissarius hereditatibus cum similibus in eam rem Iacetis post Alciat. in l. vbis 7 et in l. q. centurio 15 de vulgari a Cuiac. ad l. 3 C. de testis et lib. 11 obseruationum cap. 29, Duareno lib. 2 disputationum cap. 9, Otomano lib. 4 obseruat.um cap. 28, Dadinto, Fornerio lib. 1 rerum cotidianarum cap. 11, Fabro de erroribus decade 34 errore 2 et 3, Donello lib. 6 comentariorum cap. 17 et indic. l. q. quoniam 19 C. de testis n. 3, Silueminus ibidem n. 1; testimonia autem iurium in contrarium adducata l. n. q. in fine expeditum intellectum habent, q.a pertinet ad verba

ad verba media et omnia, que manifeste precaria non sunt et solent pro directis et imperativis accipi: qualia sunt verba Iubeo, lege 2 C. communia delegatis, et ideo ad instituendum idoneum censetur; sicut et verba heres sit, erit, teste Vulpiano in fragmentis titulo 21 et in leg. 1 § ult. iuncta leg. filium 97 § 1 de hered. instit: l. filium 17 hoc titulo notat Cuiac. dic. lib. 12 observa. cap. 25 et libro 17 cap. 25 Faber de decade 39 errore 2 n. 12 et errore 3 n. 3, referenda sunt ad constitutiones principum, qq ex benigniore interpretatione placuit substinere, quasdam imperfectas institutionum formulas eo casu, et pretestu, quo plus testatore nuncupatum et errore scribentis minus scriptum videtur, ut inde leg. errore 7. ubi Donellus, Duarenus, et classici C. de testamentis dic. leg. 1 § sciante 99 § sequenti, leg. quoties, § si non in corpore 2 de hered. inst:.

12 Preterea in eisdem verbis formulis talli si filius meus me vivo morietur, et suppositta filii inst.e utrumque diximus difficile explicatu illud est, quod cum morte filii instituti vivo testatore, testamentum destituatur, irritumque fiat, l. 1 de iniusto rupto, leg. sinemo de testamentaria tutela, et hereditas ut inlata caduci fisco deferatur in leg. papia, leg. unica § et cum triplici et § pro 2 C. de caducis tollendis inepta cura est nepotis postumi instituendi ne rumpat testamentum, quod ut pote iam morte filii irritum rumpi non potest, l. nam et si § vis post de iniusto rupto, et inutilis institutio nepotis in ea hereditate, que ut caduca iam fisco delata est. Huic difficultati relecta fuit Baldi et Angeli impresenti oppositio, quam refutat post alios Cassom n. 73. respondent post plures, Schilordegerus ad Faorum lib. 3 tractu 17 q. 1. Arranca de sorte cap. 2 § 1 n. 270, et ex nostratibus Pichard. ad humett. 3 in 4 n. 158 et sequentibus, Parella in otio quadrimestri 2a p. n. 49. imprimis leg. Papiam caducariam non dum latam huius temporis ...

qui Toccanensis fuit Ciceroni, et pro eodem Iulio Cesari, ut nota-
vimus supra n° 2.; Lex autem Papia lata sub Augusto Iulii
Cesaris filio Iam seniore, ut manent D. Isidorus in eius qua-
dam 7. 2 dist. Tacitus lib° 3 analium. Dion. Cassius: lib° 5 his-
torie. 2° respondet Legem Papiam excepisse ab onere Caduci
liberos, et parentes usque ad 3 gradum ita, ut eis heredibus institu
tis Legatum; portione hereditatis, que in persona Legatarii,
et Coheredis sic deficerent, ut tanquam Caduca, et in eam Cadu
ci ad fiscum perventura erat, manerent potius ad liberos et
parentes institutos tanquam habita, uti in scriptis ex iure
antiquo, quo ea, que deficiebant manebant apud Coniunctos
et heres ante Legem Papiam; l. Unica imp. Iust. et lux ex Cod.
Caducis tollendis, Ulpian. in fragmentis tt° 17 et 18. Sozome-
nus lib° 1. Ecclesiastice historie cap 9.; Nicefor. lib° 7 eiusdem
Historie cap 46, iuncta l. pater 29 § ult. de legatis 2. Ifa.
cum tit. § de Vulgari. 3° Demum notant eos, qui ex mera Vo-
luntate testantis non solum in casum deficientis instituti aut
Legatarii sunt Vocati, ut Vulgariter substituti semper fisco in ea
hereditate, aut legato preferri forsitan ex lata Caducorum
observat.; dic l. Unica imp. Iust. § et cum C. de Caducis
tollendis; l. ut heredibus 90. ff de legatis 2, dic l. § ex tit.
§ ff de Vulgari; quia kindicis [illegible] ut [illegible] et extra
metum Caduci [illegible] in eum casum, quo
[illegible] patre moreretur [illegible], ut post ante Legem Papiam
et post eam utile etiam filium fuerit, quatenus nepos sit ex libris
testatoris ultra 3um gradum, et in eum casum deficientis
expresse institutus sit; excitabitur a penis Caduci et fisco preter-
ter. 13

Hucusque in hac difficultate explicanda progressi profes-
sores Academici Antecessores, nos autem hanc et aliis iuris
locis emendandis tandiu [illegible] vere [illegible], quo minus

paradoxa obser

observavimus hereditates, aut earum portiones etiam si heres vivo testatore moriatur non constitutum in causa caduci neque fisco deferri solitos ex l. Papia et l. ult. adeam interpretationibus. Cuius opinionis primarium argumentum est in lege ex lib. 30 § ult. de vulgari. Ubi [struck] quidam quatuor heredes instituisset, et omnibus heredibus preter unum substituisset, et mox ille, cui non erat quisquam substitutus, et exceptis alter vivo testatore decessisset responsum est, partem illius nemo substitutus erat, ad substitutum etiam pertinere, quod tamen falsum esset si ut vulgo placet creditum est morte instituti vivo testatore hereditatem, portionemve illius, ut in causa caduci ad fiscum pertineret, ex lege Papia neque enim poterat in dicto § ult. d. leg. 39 pars eius, qui substitutum non habuit, et vivo testatore decessit pertinere ad substitutum iure substitutionis, quia illi in ea parte substitutus non fuit neque iure adcrescendi, quia quod Caesar partes tanquam caducam fisco vindicavit, lex Papia sublata est ipso iure accrescendi, ut significat Ulp. hic intelligendus in fragmentis tit. 1 § inter medios ex tit. 24 § optimum. Cum § sequenti inuncta l. fisci quod vero de liberat. legata, nec probari quicquam mediocriter erudito potest curiatum dictura in dicto l. cum ex lib. 39 § ult. et in lege quidam 30 ff. de vulgari affirmantium quibusdam propterea in d. § ult. accipiendum esse ex iure antiquo ante caducorum observationes, et lege Papia, quasi scilicet illam non viderint, 0 filius Cascelius et Labeo; quorum mentio in dicto § ult. et interpretatione d. leg. 39 § ult., qui caeterum sententiam veram esse ait; respondisse quod legem Papiam, cuius et caducorum observationes imperatore sano ratione aut imprudenter neque scire dicimus potest, cum floruerit sub Traiano, et Adriano centum, et amplius annis post Papiam, et iuliam adquas interpretationes Labeonis refertur, in lege illud 46 ff. de ritu nuptiarum, senectis traditis a Joanne

Bertrando

veterando de iuris peritis lib° 1 in Labeone pag. 93 affirma dum egisse, q.d argumentum ex dic. fg 39 § ult° sentiant magis quam hermano Balduino lib. singulari de legib. de iure civili pag 177 titianus, indic. fg unica vlt et cum lex 9 C de caducis tollendis, et acriter aperteque Faber lib° 4 conect. cap. 13; neque enim hereditates; aut earum portiones, etiam si heres vivo testatore decedat non constituit sanctio caduci aut fisco deferri ... textus a Fabro allatos, qui ad rem pertinent, quales sunt lex ... tr 29 imp° ff de legatis 2, quae loquitur in fideicommisso singulari, et media comprehendente, ex iure antiquo, dic. fg unica vlt et cum lex, iterum lex si habeo 9 de usuris, fg que est etiam de fideicommissis et de militis testo, in quo caduca non observantur fg unica de his que pro non scriptis, item lex epistola 74 ad Trebellianum, ex quia heres ex aperta voluntate testatoris ad portionem vivo testatore defecti vocaret ideo et ideo fisco me... fevor dic fg unica vlt d. etiam si. lex non putauit §. § ... modo gradu debent post° 2.a tab:, illam nostram sortitur humani difficulis alioquin, neque unquam aliter explicandus huius loci, in fg vlt. vbi sic difficultatem, eludat multa post ... cos movet et divinat Cuiac. lib° 6° q.u 3 Papiniani; si parte hereditatis petatur, fg lucius 88 § cuius quis 3 de legatis 2 ingo supponitur moriente herede vivo testatore hereditatem, partes eius non fisco, sed co heredib. deferri.

Neque vero huic senten- 14
tiae adversatur Cuiacium indic. fg unica § etiam triplici vlt° vivo, et § pro 2 C de caducis tollendis, quippe observandum est multum inter esse inter hereditates directo, a testatore relictas, et ceteras titulo relictas ab aliis praestandas, q.d quam uis hereditates morte instituti vivo testatore non constituit sanctio caduci neque fisco deferri obtinuerint; ut dixi ... ceteras tamen fidei commissis relictas, ... re ... ...

Justinianus in d. § pro 2 ibi eos agg. relicta ff, et in d. § et lz tri
plici ibi: t ipsu relictu expirabat et ibi squi aliquid extti.
habuit; que Vba adhereditates directo datas improprie referu=
tr qa eas a testatore ipso heres capere, l. heres qd, q 54 de adqui=
rend. hered: n ab alio prestari t relinquu intelligitr, l illa insti
tutio 32 de heredib inst § imprimis 2 institut de fideicommis=
ris ~~liberata~~ heredit: neq dici proprie institut potest extt habui=
ss Viuo testatore hereditate, que eo tempore nulla e l q 1 de hered
t act e Vendita; neq habuisse aliquid delicti singulare cu heredi=
tas; portione eius sit iuris Vniuersitas; pariu illis § Vlt insti=
tutio nun pronas psonas. que tamen singula Veniunt legatis,
et similib, que ab heredib prestanda relinquntr. p institutio,
hu delegatis, et Viuo quoq testatore haberi pst, et solent lo.n=
cio 22 de legatis 2, t illa 11 C de legatis et singulare aliquid ex
his acquiruntur, n Vniuersitas dic § Vlt institut pronas per=
sonas. differentie autem ratio inter hereditates, et altera relicta
quamuis quod sciant n du quesita, redu inuenta n inobseru=
ro e, tandet enim ex eo, qd l C post legem Papiam, et adea
heres tracnt fideicomissa, a legatariis relicta, qq scilicet lega
rii ipsi, ut prestent ff onerate, si in persona fideicommissari
oru; ea relicta ff deberent manere apud ipsos legatarios
quoru fides relicta e potius qua adlisen tanqua caduca
t ad ipsos heredes Venire l q 11ar 60 de legatis 2 exqua
magnus legatiis lib 1 obseruat cp 37 et lib 22 cp le=
badic lo Vnica § lz igitr et § pro 2 C de caducis tollendis
Vsequenter deducit docet q onus caduci soli heredi irrogari
ide ea du taxat relicta tanqua caduca fisco deferri, que
ab heredib prestanda erant; n aute, que a legatariis Vnde fit
ut contract: eoru, que in caducitate Vocantr superiore re=
dia obseruet ita ut legata, et fideicommissa naturali mor
te legatorii aut Vltimis delecti post ttt. Viue testator.

testatore in causa caduci sint, quae ab heredibus relicta, et prae-
standa erant; quod proprie caduci onus irrogatur diversum autem
sit in hereditatibus directo relictis; quoniam neque ab herede he-
redi praestantur aut relinquuntur, sed a testatore ipso.

Ast si subtilius 1.9.
urgeas, obiiciasque in his quae proprie caduca dicuntur, qualia
sunt, quae post mortem testatoris ante apertas tabulas morte, aut
peregrinitate heredis ex parte vel legatarii deficiunt, aut eius-
dem caelibatu orbitate vel latinitate intra centum dies cretionis
ut Ulpianus notat in fragmentis titulo 17 et titulo 22 § latini nihil
iungi hereditatis a legatis, dicitque ut caduca in his eum
cadere, et ideo nec distingui debere, in his, quae sunt in causa
caduci, quae haec ut subrogata in causam, et ius caducorum sequi
et capere debent eorum naturam ex dicto legis sicut 10 § ult. ff.
si quis cautionibus, legis primae § si quis sub conditione 14 in fine
ut legatorum nomine caveatur respondendum est caduca proprie
scilicet fuisse introducta ex verbis ipsis legum Iuliae et Pap. et
l. adeas partes dic lege unica § cum igitur l. C. de caduc. tollen-
dis, Ulpiano titulo 19 § lege, et cum post mortem testatoris deficiunt
non tamen ipso iam mortuo, quam heredibus aut legatariis adim-
untur ideoque recte tunc facile debuit hereditas caduca fisco de-
negari, nec potuit dicta lege, et S.C. ei differentia. E con-
trario autem ea, quae in causa caduci dicuntur, non tam ex verbis
legum introducta sunt quam ex interpretatione earum recepta ap-
ud iuris consultos, quae veterum nomine significant in hac
re, indico l. unica § eorum tribuendi vis fovimus, Dn. Cuiaci-
um circa leg. illa institutio 32 de hered. inst. leg. 1 § Veterum
de acquirenda poss. et cum vivo testatore deficiant ipso
quodammodo vivo, et videnti facultas testandi eum prae-
terito, fit hereditas, quae a ipso directe capitur in causa caduci
sit; ideo in ... potuit facilius dubitari interpr.

qui

qui ea, que in Casu Caduci II introduxerant; excepi ad ea Casu hereditas morte instituti deficiens aut Conditionis defectu post tt.um vivo testatore. quibus ut expeditior ratio differentie sit adiicio q.d eum Caducum definiatur id q.d, quis sibi tt.o relictum ita ut iure civili capere posset aliqua ex Causa n. ceperit see se Ulp.o dic tt.o 17 n. potuit in Caduci Casu ee hereditas defi ciens vivo testatore, q.a illam tunc nullo iure aut respectu capere heres potuit cum viventis hereditas nulla sit L.1 de he reditate vendita, quamvis diversum sit in deficientibus post mortem et in legatis etiam vivo testatore, q.a et tunc ca pi poterant, et solebant dic. L. Lucio 22 de legatis 2.

16 Neq. rursus ab ea II.a nos movet aut mutat Celsi, et Ulpiani locus dist. illis si desere extendatur in l. g. titius 24 cum leg. sequenti ff de heredi. inst.: ubi cum Titius et Seius ut vite eorum viveret, heredes instituti eent scriptum e altero eorum mortuo eum, qui superverit, ex asse heredem fore, hoc nominatim rat.e reddita q.a tacita substitutio inee videatur institutioni, per quam nempe substitut. fiscus excluditur, dic l. g. unica tt. sed et iis C de Cad. toll:, quasi scilicet si substitutio deficeret, solo q. iure accrescendi atentiori posset, qui supreesset ex asse heres eet cum Coheredis portio; ut in Casu Caduci vindicantur, n. movet inquam q.a neq. ea pertinet, aut referenda e Ulpiani Ratio indic l. g.a 25 d ut Generaliter pronunt, quod Generaliter celsus propo suerat indic l. g Titius 24 mortuo uno ex institutis, quolibet que tempore, sive post tt.um vivo testatore, sive post illius mortem ante apertas tab: n. ad fiscum, sed ad superstitem heredem partem prer mortui pertinere, q.a tacita substitutio fiscum excludit. que ratio cum generalis sit, et generali Celsi propositi e conveniat, quamvis imprimis caducis, et in casu mortis heredis post mortem testatoris, ante apertas tab. tanquam tunc principaliter

necessaria

necessaria exprimatur, n tamen excaratur, quasi subst. deficiente, et in casu mortis heredis vivo testatore portio extat cad: ad fiscum pertinet argum deduci det a contrario cum cum absurdum sequatur §26 de cond insertis, sic etenim ut simili exemplo et eadem via exponendo, et exponendo utamur. Marcian scribit in l. 3 de his quae pro n scriptis habentur; in metallum damnati relictum, extra causam alimentorum pro n scripto ee, neque ad fiscum pertinere subiungit idem iuris ee si heres institutus vel legatarius post test. in metallum damnetur; nimirum quia pro inde pro n scripto e, neq ad fiscum pertineret l in metallum 12 ff de iure fisci iunctis traditis acuratio ibidem, et lib 18 observ: cap 13, Merillius lib 9 observat. cap 13, n tamen a contrario censu significat, si heres legatarius ve post test. naturaliter moriatur, hereditatem, ut in causa cad. ad fiscum pertinere aut legatum n pertinere, quia in hereditate aliud. et in legatum hoc falsum ee, ex qua observat., ut progrediamur aparet iam in formula Galli, et casu mortis filii vivo patre n potuisse hereditatem, ut in caduci causa fisco deferri ante aut post legem Pap: idque iure omnibus communi nos ex privilegio nepotis, qui intra 3am 3um gradum, neq eam vocationis aperte, quasi substitutionis, ut hactenus docuisse exteros narrates que scribtim n 12, non fieri autem hoc ex privilegio nepotis, qui intra 3 gradum e. Constat liquide ex eo, quia etiam post pronepotem, liberisque pronepotis, qui ultra 3 gradum ff § 4 gradu ius, de gradibus cognat, utilis e institutio facta in casu mortis pronepotis vivo testatore ex formula Galli ut exprimitur in § omnibus 10 nostre legis illud denique perpensum supra n 12 dificile adhuc e, etiam sicut diximus hereditas morte filii in fiscum n reddat in nepotem ee nepotis. posthumi institutionem adeum effectum revocasset test., quam morte filii irritum rumpi n potest; de quo tamen oportune, ad verba formulae que sequuntur.

17 sequitur in formula Galli, tunc si quis mihi ex eo nepos, sive que neptis, continetur his verbis elegantia, et uis omnis cautionis Galli sunt, quo ex eis partim difficultates, quas meminimus in fine nostre precedentis; excludendas alias, quas iam proposuimus postea expositurus. Prima est ex lege in tempus 26 de hered. inst., ubi dum ita scriptum est inter tempus capiende hereditatis institui heredem posse benevolentie est, satis significatur non esse iuris, sive non sustineri ex iuris rat. regulis eam institutionem, ut agnoscit Antonius Faber lib. 12 coniect. cap. 20, quo inanis, inutilisque excogitatio formule instituendi nepotis posthumi in eum casum, et tempus, quo tanquam suus capere, et institui poterit, quo quidem quo cum quod verbis factam in eum casum institutionem non ius sed benignitas sustinet; 2a difficultas nascitur ex verbo tunc iunctis precedentibus illis si filius meus me vivo morietur; ex quo aparet institutum nepotis posthumi conferri in idem tempus, quo filius moritur, et consequenter in tempus vite filii, quia tempus moriendi est extremum momentum vite illius qui moritur, et ideo vite computatum, nam uiuus moritur non mortuus l. qui duos 14 § 1 de manumissis test. sub 1a de cond. inst. institutioni, l. heres meus 79 in pr. et § 1 de cond. et demonst: quo inutilis institutio nepotis est; ut pote collata in idem tempus, quo posthumus ut pote patre vivo alienus est. 3a difficultas est inane etiam et otiosum videri consilium Galli, ex eo quod potuit institutioni nepotis posthumi providere substitutio ex eo vulgariter in eum casum, quo filius heres non erit vel instituto eodem nepote substitute si filius vivo patre morietur, aut suus heres esse desinat, quam uis sine additione et proinde uiuo patre, et eo tempore, quo alienus posthumus est nepos admitti posset; et post impletam conditionem, mortuoque patre, aut si suus heres esse desierit, quo 1o instanti nepos suus esse inciperet inveniretur institutus. quo difficultatibus explicandis in primis consultores et clasici agnoscunt institutum nepotis in formula nostra sustineri ex rat. dicte legis inter tempus 62 iunctis traditis

a Sarmiento

Ut sarmiento impresentiā n° 6 et moriendi tēpg interpretandū esse de momento illo post mortē, ut indic lg qui duos 16 §1 de manumissis test° lg 4 § si ab isto 18 de collat. bon: iuncto Alciato lib° 3 observationum cp 34 et nepotē quamvis instituit dicatur tamē tm esse vulgariter substitutum in casu mortis patris, ut exprimitur in lg cū in test° 37 de hered inst, ideoq institutionis vocem apud Scevolam impresenti accipiendam pro substit. Cui convenit notant post Marsilium hic Utro instituū, et in lg si Mater 33 §2, ~~Uto~~ ex cludi ff de vulgari, Castrensis n° 4. Cumanus n° 3 et communiter omnes sepe Iasone impresenti n° 58 deniq et conditionalem institutum nepotis factam in casu mortis filiū vivo patre omissa voce tunc validituram ut afirmat preceptor noster Richar. ad hunc tit 3 cp 4 n° 129; Carraza de partu cp 2 §1 n° 249 =

Verum omissa interim dimissaq in oportuniorem locum istarum opinionum censura, que ex vera propriaq verborum formule; que veteribus explanat. pendet prremitendum ē ubi illius tunc, in quo tamaxime (?) eorum elegantia, q̄ cautionis acuitiane versari secretissimam vim cum esse, ut temporis extremitatem, et veluti punctum significet distinctum ab anteriore tempore, et posteriore, medium q̄ inter utrumq̄, et utrumq̄ excludens ff si his legatus 4 §1 de sepul. et de mort, lg qui, solvendo 58 de hered inst, Cuiacius, tit parat 126 de V. O. lg 1 § rectissime 34 dem et ut armata, lg penul de test° tit°, lg in facto sit. 31 §1 de vulg, lg ~~ea~~ omnibus 16 de captivis, quo supposito aparet institutum nepotis factam 2i 3 formulis Galli, ex ubi dictionis tunc iuncte verbis precedentibus si filius meus me vivo morietur, conterri in extremum illud momentum, quo filius moritur exclusu tempore precedente vivente filio, quo nepos ut pote alienus posthumus institutum n potuit, et exclusu etiam sequenti tempore post filii

mortem, postquam

16

postquam si inciperet institutio nepotis sera esset; quia si illo et immediate proximo morti filii momento, nepos suus iam posthumus sen. dux institutus; et proinde praeteritus inveniret ut considerat Ant: Faber lib. 9 coniecturarum cap. 1, 99 Consequens est institutum nepotis quamvis conditio habeat illam si liberis nullo patre morietur et conditionales institutiones, quo ad capacitatem heredis instituti; retro trahantur ad tempus testamenti, eo quod etiam tempore adquirendi ex testamento capacitas in herede sub conditione instituto exigatur perinde, ac si tunc pure institueretur, l. Si sub conditione § solemus dici servus alienus, l. si alienum 49 § in extraneis, l. liber homo 59 § si heres ff de hered: inst: non tamen impresenti retrotrahi, neque vere, et fere, institutionem nepotis tempore testamenti factam intelligi; quia verum tunc impendit retro tractionem, cum alterum omne et posterius tempus excludat, dic lg eiusmi solvendo 55 de hered. inst quapropter recte affirmatur institutionem factam ex formula Galli non tamen esse sub conditione, quam ex conditione et ex tempore; nempe illo extremo morientis filii, a quo institutio nepotis incipit; nec retro ducitur, aut post ponitur, neque idem contra rationem iuris regulamque legis hereditas 34 de hered: inst: legis inpraude 19 § miles legis miles 41 de testamento militis; ubi traditum est institutum ex die, sive ex tempore facta, a non milite ditum temporis fundum et institutionem pro cura haberi. nam cum eius regulae ratio ea sit, ne si ante diem praescriptum institutio non incipiat, deficiat ante eum diem in persona heredis continuatio dominii defuncti, quam a tempore mortis iure induci necesse est l. heres quando cum q. 54 de adquirend. hered: l. si ex re 28 § ulto de stipulat. servorum, et ante eum diem, ut intestato decedentis hereditas deferenda sit postea vero ut testati ex testamento in quo duplex absurdum [illegible] nostrum 7 de regulis [illegible] quamdiu 39 de adquirend. hered. Sequitur necessario [illegible], eam regulam fieri, et ratione [illegible] duntaxat a die praescriptum post mortem testatoris, quo tempore, et constitutioni

dominii

dominii et delationi successionis, testati aut intestati locus non ante addiem seu condit. relata ad temp. diei testantis ut evenit in formula nostra si filius meus me vivo moreretur tunc, quia quamvis ex eo tempore mortis filii, neque ante incipiat institutio nepotis non tamen sequuntur absurda ante ruptae destinationis dominii, aut concursus praeposteri causae testati, et intestati, quia nullus locus est vivo testatore l. potest 96 ff de hered. inst. sicut neque in specie dic legis eius qui sol vendo 85. ubi a primo momento mortis testantis conservatur destinatio dominii et successio testati in servo, statim necessario herede et existente, et quidem ex asse quamvis postea filius adiectus admittatur quasi institutus ex alio asse, ad semisses redicendo, ut in l. quitem 17 § si asse de hered. inst. explicat Faber dic lib. 9 coniecturarum cap. 1 et de erroribus decade 27 erro re 1 n. 16. Schifordeger ad Fabrum lib. 3 tractatu 19 q. 1. 19

Quo supposito, ut iam vergamus difficultati traditae supra n. 86 in fine respondent varie interpretes accurtiani relati a Lasone in praesenti n. 73 etenim Baldus 3a opinione Marianus Socinus n. 84 affirmant in formula Galli necessario hinc diversis filio exposito instituto coherede extraneum datum fuisse suis instit. tit. 3 sustineri, ne ritum fiat filii morte obnoxium sit rupturae agnat. nepotis nisi se institutum inveniat, arg. ex l. se filius 28 in princ. sive hoc nostro tit. ideo ipsum de dat. coheredis fieri semper necess. quae posset saltem utiliter supponi arg. tex. § in omnibus 10 rat. legis ubi: ex aliqua parte, sit institutus admittunt Faber tit. 9 coniect. cap. 10 noster Richar: ad hunc tit. 3 cap. 1 n. 30; ante eos Bocerus eodem, in dic § in omnibus n. 14. Tiliquenus n. 9 ex diverso aute Castrensis, Cumanus, Alexander, alii apud Lasonem d n. 73, idem Baldus in dic § in omnibus, ubi Covean. repudiata superiore sent. dat. coheredis supponi non posse contendunt,

quia

quia ea suposita valeret exheredatio filii in formula Galli
neq intelligeretur facta post mortem filii cum posset filio vivo ex-
persona extranei institui testamentum similiq filii exheredatio sus
tineri etiam ante incipientem institutionem nepotis; quod tamen negat
scholasticus recte intellectus unde § in omnibus 10 versu quia frustra. qua
propter aliter rem expediunt nostrates Rochar: ad hunc testamentum cap 4
n. 187, Valentia lib 3 illustrium trac: 2 ad hunc testamentum cap 3 n.
22; Carranca de cap 2 n. 247 versu qu 9 et n. 280, et ante eos
Cumanus, Alexander, Arellati ala sone n. 72 et 13. ubi supra
respondentes testamentum in Galli formula non fieri filii morte irritum
quia sustineri recipitq ab institutione nepotis sive substitutione ut Cla-
rici vocant argo ex l si pater filium 26 ff de vulgari, l Cum
41 versu splendorem de fideicommissariis libertatibus; sed et qui ita
respondent (quod bona preceptorum venia dicere liceat) difficul-
tatem eludunt, aut dissimulant non dissoluunt. non enim dubitamus
quin testamentum etiam post filii mortem sustineatur eo Casu, quo nepos
institutus, sed illud solum, quomodo fieri possit, eo Casu, quo pre-
teritus nepos sit, ut etiam mortuo filio rumpat testamentum, quod tam
filii morte irritum rumpi non potest, aut quaratione ad hunc
Casum suspendi, qui contingere non potest pre cauendum vobis
necessariam esse potuerit Galli Cautio idq ex eo euidentius
difficultas, quia Cum posthumus preteritus non rumpat antequam natus
sit l. 3 § ex iis 3 de iniusto rupto, l. si § l Cum posthumus 22
l posthuma 24 hoc testamento et in formula Galli filii, vivo patre
mortuus, et nepos post mortem avi natus proponatur, ut ex verbis for=
mule aparet impossibile videtur, ut si a nepote, et preterito testamentum
quasi ante illius agnationem, et avi morte irritum factum fuit
morte filii nec felicior iure explicanda idem Casum dicens 16
tandem concludens supponendum necessario esse in formula Galli huiusmodi
avum substitutum filio in Casum mortis filii aut coheredem in
eundem Casum nepoti datum; cui tamen institutio inciperet

post

post mortem filiu atq ideo n. sufficeret confirmandae exheredationi filii eo vivo, ac significatur in d. § in omnibus, quo mortuo filio superveret testa, ut a nepote, quamvis praeterito rumpi posset, hec enim improbabilis, et longe petita divinatione. 18

Quare insignes duo Aquiliane formule interpretes, Marius Salomonius, et Fortunius Garcia diversis rationibus difficultati occurrere conantur. Primus enim et post eum Sarmiento in d. § in omnibus n. 4. Faber lib. 9 conjecturarum cap. 10 contendit Galli curam, cautionemque proprie praecipueque continuisse, ut consuleret institutioni nepotis, inducta formula qua fieri posset salva iuris rat. n autem nec test. rumperetur, quod timeri videbatur, quam in acessione increpant damnantque tam erroris Rich. d. c. cap. 4 n. 12. Carranca d. c. cap. 2 n. 292 quia, ut ex recepto hactenus, omnium sensu propositum 1 n. 2 prospexit etiam Gallus casum rumpendi, et aperte comprobatur repetito saepius solicitoque in nostra lege rumpendi periculo semel in l. ide credendum esse na. et si filius ter in l. quid si quid filius vis in l. sueis, saepius denique in l. nunc de leg. cum sequentibus usque ad finem textus. 2us autem nempe Fortunius in repetentione l. 1a e contrario affirmat consuluisse Gallum casui rumpendi; quia filio etiam mortuo in vita clui potuit nepos, post mortem avi natus, et praeteritus rumpere ea rat. quoniam quo adhuc modo ex tempore conceptionis, et proinde ex eo tempore, quo patruus suus (neque enim amovino ceptus) test. sub tenebat pro nato haberi l. qui in utero 26 ff de statu hominum, et consequenter postquam rumpit retrotracta ruptura ad d. conceptionis test. singiter ruptam; quo n. dum desinuum erat et hec Fortunii affirmatio infortunate in iuris rat. multa, magnaque peccat; maxime ut alii omittant, quia cum ut fictio omnis retrotractiva desideret, extrema dirdobilla temporis aquo et ad quod

et adq. reducitur et receptissima Doctrina Bartoli in l. si quis pro emptore 15 n. 38 et 43 de Usucapionibus, etiam si Velos fateamur rupturam agnationis posthumi retro trahi ad tempus Conceptionis; non tamen id in specie Galli potest locum habere, quia Conceptionis tempore extremoque, ad quod ruptura reducenda videtur, filius praecederet; ideoque tunc posthumus, ut pote alienus etiam si natus esset non rumperet: post mortem autem illius, et multo magis ante illud extremum tempus agnationis posthumi adhuc incipere rupturam et retrotrahi Fortunius [illegible] tt. 3 nullum est et impossibile, ut incipiat rumpi ut adrem, imo in re ipsa, evincitur ex dicto l. Gallus et si 5 [illegible] post defectum de iniusto rupto Ubi ideo posthumus praeteritus natus post defectum conditionis instituti non rumpit gradum; quoniam ut potea tunc nullus inciperet rumpi non potest; quamvis si admitteretur retrotractio ad tempus Conceptionis posthumi, et pendentis tunc conditionis, non deberet, fieret ea tunc natus esset locus foret rupturae dicto l. Gallus et si 5 imp.

21 Nobis autem ut eadem in Galli [illegible] quam diutius tenuit, et torsit Iudicium, revelarem, verosimilius videtur [illegible] Marii Salomonii affirmantis formulam Galli in specie quam illa proponit non fuisse inductam; nec necessario nec utiliter ius cavendo Casui rumpendi; cui occurrere non poterat; ut ostendimus supra n. 19 et 11 ideo excogitavit et induceret, doceretque in ipsa iuris prudentia formam instituendi nepotis posthumi, qui testamenti tempore alienus erat; idque imprimis dicimus ex schola nostra in praesenti, nemine secundum institui debere, sine necesse erat nepotes posthumos, nec scilicet agnascendo rumpant; ut inde similiter loquitur Caius in l. posthumorum 13 in fine de iniusto rupto; Gallus inde esse scopo ostenderet; neque sequenti formula, quae illesam relinquit iuris rationem; [illegible] non posse [illegible] videbatur; eoque etiam respondet Tam[illegible] [illegible] [illegible] in fine [illegible] t. [illegible] [illegible] [illegible]

quidam

quidam recte dixi, ut eo casu valeat, et ante quod si nemo filium
tibi: recte institutisse videatur, et ante hereditatem tibi, an non potuerit
heredem instituere, qui pater tuus non recte institutus esset. Neque
in contrarium ducunt ea, quae contra hanc legem: una nostrates laudati
non procedunt; nam lex ex quo idem Cervidius dixit nam et si filius
noster legatus tibi in successione testatoris rumperetur est omnino alieno
sensu quam alienum, neque adeo protrahi potest; nisi detorta certa
receptaque eorum verborum expositione; quae firmavimus plenius
addictum § pertinent enim ea verba ad eum casum, qui in praecedentibus
tacite, et a contrario sensu subauditus erat; nempe cum filio
ex nepote vivum, et pronepote posthumo, ex formula Galli instituto,
prius filius, deinde nepos vivo testatore decesserit, quo
casu successione quasi agnatione nepotis praeteriti in locum patris praemortui
testamentum rumperetur, et institutio pronepotis corrueret;
ideoque Scaevola, ut institutio haec affectum habeat exigit, ut prius
nepos deinde filius decedat; nisi contrario ordine decesserint
successione nepotis testamentum rumpatur: unde apparet non probavi eo loci
potuisse pronepote ex formula Galli institutum rumpere testamentum
avi; neque eo casu Gallum prospexisse. 262

Neque adeo magis pertinent, quamvis primo aspectu obscurior textus videatur § quod si quis
filium, et ante sicuti nostri legati, quae ut respondeam, retinendum est, quod diximus in casu expresso formulae Galli nempe
naturalis mortis filii vivo patre et nepotis post utriusque mortem nati impossibile esse ut nepos rumpat plane extra eum
casum in aliis per interpretationem, aut extensione formulae accommodatius fieri interdum potest, ut nepos praeteritus rumpat, ut
in specie dicti § quod si quis filium; Ubi quaestio est de filio
qui testamenti tempore apud hostes erat, deinde post mortem patris decessit, et de nepote posthumo exeo, qui vivo adhuc apud
hostes patre suo et post mortem eius natus inveniatur esse in quem

in specie supponitur nepotem hunc si preteritus aut non recte in-
stitutus sit testamentum avi rumpere, et quidem carat., quia quamdiu
filius apud hostes est et non certo est an in captivitate moriturus
vel in civitatem reversurus, suspensio illa, et spes postliminii susti-
net testamentum avi interim ne possit censeri ruptum, destitutumque;
quasi deficiente, vel mortuo filio instituto, qui reversurus et ex
testamento heredem exstiturus adhuc speratur, l. illa institutio
32 § 1 de heredibus instit.; et ideo nepos interim natus invenit testamentum
non dum irritum, sed pendenti veluti retentum propter spem post
liminii, et reversionis filii, et consequenter filio postea apud
hostes mortuo ruptum testamentum nepos, si preteritus sit, ut in eadem
specie docet Ulp. in l. si quis filio 6 § postumo patri ff. de iniusto rupt.
l. si quis postumos 9 § si filius. Ulp. diversum habetur l. si fi-
lius familias: 33 de testamento militis ejusque casui avertendo fortuna
Galli, quamvis in eo casu ex fine proposita, applicatur per in
extremitatem, et extentionem indicis quid si quis filius; ubi satius
dicemus, nec dissimili ratione dicti § si filius nostre legis ubi
proponitur, nepos in civitate conceptus, et postea matre ejus
pregnante ab hostibus capta, natus apud hostes vivo in civitate
avo, aut etiam patre tandem post mortem patris l. 3, et deinde avi
in civitatem reversus, in qua etiam specie supponitur hunc nepotem
si aut non recte institutus, aut preteritus, sit rumpere avi testamentum, sed ut
dicere cepimus ratio ea est, quia cum nepos apud hostes natus hereditatem,
et avo adhuc vivus et proinde eo tempore, quo testamentum destitutum
dici non poterat, et postliminii beneficio, qua nepos ipse reversus fuer-
it ex sua persona l. qui in utero 26 de statu hominum l. qui
ab hostibus 15 § non multum ex quo. ausus maiores. l. 1 de postliminio
reversus obtentur ut eo tempore, quo apud hostes nepos natus in civitate
hinc intelligatur consequens est, successione, et quasi agnatione nepotis
huius in locum filii sui heredis postea mortui ruptum testamentum ut ex
[illegible] in [illegible] filio 6 § [illegible] de iniusto rup-
to [illegible]

nisi recte institutus sit, quo pertinet disputatio Scaevolae in dic.
§ si eius. Denique et expeditior interpretatio est § nunc de lege
nostrae legis ibi: et voluit vivus nobis natos similiter rumpe=
re testamentum. Vivus enim similiter non est referendum ad Galli formu=
lam in ea ipsa specie, in qua propter impossibilem nostrae legis,
quasi scilicet Gallus limitibus, et Lex Velleja voluerit agno=
scere postumo testamentum non rumpi eos, sine formulam eius institue=
di induxerit, sed referendum est ad casus proxime praecede=
tes in dic. § quid si qui filium, et § si eius ad quos per interventum
introduxerint formulam Scaevola, aliique veteres Iuris consul=
lam 23

Vero ne immoremur in exponendis §§ sequentibus nostrae legis
post § nunc de lege, quae in communi interim respondemus;
rumpendi casus, cuius in eis fit mentio non pertinere ad formu=
lam Galli; de qua nunc quaerimus; Ad capita legis Velleiae
propria, quae ut suis locis opportunius explicanda rati sumus: 25
revocant nos difficultates propositae supra n. 17, quarum pri=
ori ex legis interpretatione deberemus satisfacere; omissis rationibus a Mario So=
lomonio in praesenti n. 11. et Vulteio maximo n. 293 responderi
solet illud dictae legis in temporibus vel pertinere ad extraneos insti=
tutos, in quibus tribus temporibus, nempe testamenti facti, mortisque
testatoris, et additionis hereditatis requiratur, ut sit testamenti fac=
tio sive capacitas ex testamento adquirendi ex regula l. si alienum
49 § ult. ff. de hered. instit. conditioni et § solemus de heredit. instit. §
extraneis et inst. de hered. qualit. est praeter eam Diaz, rationemque,
et ideo ante potentiae eius dicetur, quod traditur est in d. l. intestato
62, posse eum, qui testamenti tempore incapax est institui, collata
institutione in id tempus, quo capere poterit, adhuc ex se libertus
37 de man: testamento Nuntii Torrellas dictae legis; quod in intestato
62 traditur, a Molina de primogenitur. lib. 2 cap. 7 ex n.
39. Miares de maioratu, 1 p. 5 q. 2 n. 1 imp. , ista item
petit. § i

100 § et quid si itaque 2 p.te n.o 172, diversus autem est instituis heredibus; sive qui sui nascuntur, et tanquam sui instituuntur ingenui observatur dicte legis si alienum 49 § ult. ut [illegible] ad hanc legem n.o 9, nec necesse est tempus faciendi testamenti vel si illi instituantur tanquam sui, sed satis est observari tempus, quo nascuntur, ut expressum est in § nunc de lege velleia, quidem nostre legis et duntaxat requiritur, ut illi sui heredes habeant tempore delate hereditatis testamentarie; quod est tempus mortis testantis, et tunc a nemine precedantur l. si quis filio § ult. non agnascendo de iniusto rupto, idque ius habet nepos posthumus ex formulla Galli instituti, qui cum filius vivo patre mortuus supponatur non precedet nepotem tempore mortis avi, et nepos suus nascitur, quamvis testamenti tempore alienus esset, ut explicat Carranca d. cap. 2 n.o 278, et ante eum Fortunius in presenti n.o 12, quamvis aliter noster Pichar: ad hunc tit. cap. 4 n.o 150.

24 Secundo nec vulgariter respondendi potest text. dicte legis in tempore 62 pertinere proprie ad institutionem conditionalem, qualis est illa filius cum capere potuerit heres esto; quod verbum eum significat pro tempore conditionem, eamque inducit perinde; ac verbum si l. si filio 22 quando dies legat cedat, l. si cui 49 § hoc autem de legat 1, l. quod cumque 45 § non solum eum l. cum antenuntus 46 § si ita cum § sequenti de V. O. institutio autem conditionalis postea impleta conditione retrotrahitur ad tempus testamenti, et ex eo tempore facta censetur; ideoque perinde in conditionali, atque pura institutione requiritur testamenti tempore capacitas, sive testamenti factio heredis sub conditione instituti l. sed si conditioni 6 § solemus vers. servus alienus, l. si alienum 49 § ult. de hered. instit: ea sola differentia adhibita, quod in conditionali institutione tenetur tempus testamenti, quo ad capacitatem instituti non tempus mortis, ut in puris institutionibus sed existentis conditionis Justinianus d: l. si alienum 49 § ult. in fine [illegible].

fj

ff. liber homo 99 § si heres 4 de hered. inst. inutrius, autem institutionibus temp. aditae hereditatis, et illius pariter inveniuntur, et si illius tempore incapax fuit heres pure aut sub conditione institutus, quamvis conditionis existentis tempore capere posit inutilis institutio est d. l. liber homo 99 § si heres 4 juncta Ga, legis quintio 29, ...

[illegible]

nis illo tempore; ut pote alienus institutus non potuerit. 29

2 difficultati proposite supra n. 17, qua evincitur institutionem nepotis in formula Galli incipere eo tempore, quo adhuc filius vivit, et tempore praecedit, et consequenter nepos alienus posthumus est ... morientis filii ... tempore vitae filii ... aut Dux 18 § ... remanentis ... respondet ... Anto: Faber ...

Decurrava cap. 56

30 l. institutionem nepotis collatam in temp. morientis filii sustineri in forma iuris Galli aventa potius equitate, et effectu, quam nimia subtilitate; quia quamvis eo ultimo vite filii morientis momento nepos posthumus alienus sit, qui non nisi post mortem filii in eius suus succedit, et suus efficitur, cum tamen eo ipso momento certum sit rerum natura esse incipiat, nepotem in eius filii successurum; suum quae posthumum successorum perinde haberi, ac si iam suus instituerit; nec debet semper ea hec subtilitas obstare institutioni argo ex sa. iulianus 20 de iure dotium, l libertas 17 de manumissis test. 2º et feliciter dexitreque magis noster Valentia dic cap. 3 nº 4 observationum, ut liquet scripsi lose et subtiliter res examinetur recte conferri institutionem in tempus conditionem quae morientis filii, quia cum prius sit conditio illa, tempus quae existere, quam ut institutio, et dispositio in eum casum collata in effere possit, et conditio illa tempore quo existat ult. instanti vite filii morientis; cui proximum instans, quod sequitur est primum post filii mortem in quo nepos suus esse incipit, tunc etiam incipit institutio nepotis collata. Ubi tunc intelligi instans proprie et precise, non autem ult. instanti vite filii morientis in quo existunt conditio, et ad quod res exsiccationis retrotrahitur institutio, quia dictio tunc impedit retrotractionem l ei qui solvendo 88 de here. di: inst: Cuncius tradit y nº 18. 3º denique Respondemus, quod, cum institutio nepotis, neque conferri posse videretur post mortem filii, ne aliquo intestatus nepos sit suus et preteritus, presumpsisse instituens invenitur, neque in temp. morientis filii sive ante eius mortem, ne alieni posthumi institutio esset, in hoc iuris rat. conficiunt eius tempus in medio quodammodo inter vitam et mortem quale est tempus moriendi, quod quamvis nostri iuris consulti plerumque, et proprie mortis adscribunt vite, dicto qui duobus 8 § 1 de manumissis test., l. 10 here meus 19 in pr. et § 1 de cond: et demonstrationibus, l. 9 ult. de cond. institutionum l. 9 extraneum 39 l. 6 de hered. inst. § post mortem 13 et § ita cum 15 institutionum de inutilibus stipulat., § post mortem
39 inst:

delegatis iuncto ult.o in fragmentis tt.o delegatis § post mortem 16 interdum tamen effectu attento temporis moriendi non distinguunt a momento 1.o proximo morti; sive post mortem di lg qui duos 18 §1 l libertas 17, lg ult.a de manum. ttt.o lg 4 §1 de statu liberis, l Iulian. 20 de Iure dotium l1.o § si ab ipso 18 de collat.e bon: lg Titio 91 de usufructu d lg heresmem 79 § quamvis, l fidei commissa tt § si filio, l uxore 41 § Scebola de legatis 3, qq illustrandis iungendi sunt Alciat. lib.o 2 parerg. cap 44 Cuiat lib.o 3 observat.m cap 34, Donellus lib.o 80 mentariorum cap 31, et lib.o 12 cap 17, et lib.o 19 cap 91, Costa lib.o 1 selectarum cap 14 et lib.o 2 cap ult.o novissime noster laureatus decisionum granatensium 1th decisione 40 n.o 38, quin et inter veteres Philosophiae Authores controversum valde et valide fuisse, utrum instans moriendi computandum esset vitae aut morti constat extraditis ab Agelio lib.o 6 noctium aticarum cap 17, 6 enpirico lib.o 3 disputationum Pirroniarum cap 14 et lib.o 8 adversus Mathematicos cap 3 pagina mihi 353 et lib.o 9 cap 9 pagina 437, Divo Augustino lib.o 13 de civitate dei cap 11 ubi annotis Leonardus Coquerus, Enriques Estephanus lib.o 1 Soradiasmate 29, eo itaque respectu sicut in perplexis aliis quaestionibus mediam viam sequuntur iuris authores l3 §[illegible] si pars hered. petatur, ita in nostra prudenter Gallus Cancellarius nepos posthumus aut vivente filio et proinde alienus aut post hi[illegible] morte, ideoque iusta[illegible] etsi exheredit. antequam instituatur inveniretur censuit institutione in medio, quo filius moritur; quasi medium inter vitam et mortem, et utriusque confinium, sive inter liminum, ut vocant Aristoteles et Plato in paravarudine.

Neque senioris operae aut artis est explanatio 3 difficultatis propositae sup n.o 17, multoque alieno pulvere abintestatis asperse quam pronari videtur inanem et inutilem esse Galli cautionem in fine 26

ea exheredatio

Vbi tunc posit nepos institui, aut sub simplici dit. filius uiuo patre moreretur, aut substitui Vulgariter filio in eum casum, quo filius heres non erit, namque quo ad 1am partem difficultatis de institue. Conditio: nali; sive Voce tunc in firmanimus 1am n. 24, eam in specie Galli seruieto sumoque iure non Valituram; quia cum ex Vi retro tractionis censenda est facta tempore testi, quo tempore nepos erat alienus posthumus, deficiebat, in eo tunc capacitas, ut institueretur, quam eo etiam tempore in conditionali institut. ius desiderat. Vnde aparet Vocem tunc in formula Galli ad excludendam retro tractionem institutionis, et conditionis adeo post anteriorem Vitae filii, et testi, quo tempore nepos ut alienus posthumus, institui non poterat omnino necessariam fuisse, ut considerat Faber lib. 9 Coniecturarum cap. 1. quamuis omittit Vocem tunc, potuiss solam quam institutionem conditionalem Valituram reddit Noster Pichar: d cap. 4 n. 129 et sequentibus cui consentit fere Carranza dic § 1 n. 244, deinde quo ad 2am partem difficultatis de substitut. Vulgari, quamuis ardua et lata ea quaestio hactenus Vitasit affirmandum breuiter, et nepotem in formula Galli fillio Vulgariter substitutum non esse, neque substitui potuisse; dum ut per substitutionem ei ciuiliter prouideretur; ut Docent contra Alciatum classicos Alciat, Duarenus, Gobeanus; Cuiac:, hotomanus, Faber, spanochi, et alii apud pichar cap. 4 n. 182 et preter eos schifor degerus lib. 3 tract: 17 q. 1, Carranca dic § 1 n. 262, Valencia dic cap. 4 n. 6 et 7; et quidem non esse substitutum nepotem in formula Galli, sed institutum exprimit satis scebola repetito semius institutionis Verbo in hac re in presenti et in § 1 § et quid si tantum § quid si qui filium, § sive. § forsitan, omnibus cum sequentibus legis nostre, lg si mater 33 § 1 de Vulgari; non fuisse autem neque potuisse Vulgarem substitutum esse nepotem in specie Galli, ut leuiora argumenta omittant ex duabus proprie Vincitur. 1o. quae Vulgaris, et alia quae licet directa substitutio esse conditio: nalis institutio ideoque retro trahenda esse ad testi tempus, in quo nepos

erat alienus

alienas posthumus et proinde, quasi tunc facta invalida cense
retur, ut nuper docuimus. 2° quia etiam si ad impediendam retro
tractionem exprimerem; in Vulgari substitutione vocem tunc; tamen
substitutio omnis cum 2 institutio sit supponit proprie 1um
gradum institutionis, et heredis, cui hereditas adquisita et
saltem prius delata sit, et posquam substituto deferatur, et in
substitutione Vulgariter concepta illa si filius heres non erit supa
ret sub creatura casum hereditatis existentis; delatae quod si ingua
filius heres esse noluerit, quod non nisi post mortem avi testato-
ris contingit antequam hereditas; neque existit neque deficit, l. 1a
de hereditate et act. vendita, l. hereditas 61 de R. I., et id
circo inepta, et insufficiens est Vulgaris substitutio in
nepote, et cum prius filio instituto hereditas delata suppo
natur, non potest postea nepoti ut suo deferri, neque suus esse aut
institui, quem filii mortis avi tempore precessit, cuius filio
delata hereditas, ante nepotem fuit, et si quis filio 6 vis na
agnascendo de iniusto rupto, vitiaretur quia institutio, seu
substitutio nepotis, ut alieni posthumi, e contrario in for
mula Galli, cum nepotis institutio fiat in casu filii mo
rientis vivo patre, quo tempore nulla hereditate, ut pote
vivo testatore, quae prius filio delata dici possit deferetur
mortis tempore 1° gradu loco quod hereditas nepoti ut suo in
stituto; ideoque nepos neque est; neque esse potest substitutus, quia sive
filius avo supervivat hereditas nullo gradu defertur nepoti;
ut pote alieno posthumo, et a patre precesso, sive filius pre
mortuus sit defertur 1 gradu hereditas nepoti ut suo et ins
tituto ut post Cuiac. trac. 2 ad Africanum ind. l. si filius
33 § 1 ff. de Vulgari explicat subtiliter Faber lib. 1 coniectu
rarum c. 11, Petrus Gregorius lib. 42 sintagmatum cpu
t. 9.

Sed obiicitur huic traditioni et quidem 1° aspectu gravior 27

Iuriani

Iuliani testimonium in d. l. cum in tit.º 37 de hered. inst, quo loci scrip-
tum est, filio et nepote heredibus institutis ad exemplum formulae Galli
his verbis, si filius meus me vivo morietur nepos ex eo post mortem
meam natus heres esto duos gradus heredum esse filium primum, et ne-
potis 2.um, unde colligitur aut intelligitur nepotem esse substitutum
et filium institutum, quia gradus primi, atque 2.i nomine veluti
propia nota distinguntur instituti et substituti l. q. l. de vulgari
quo argo profess. Aurelii, extra nostram urbem post alios lauda-
tos sup. n.º 17 in fine, Philippus Maximus in presenti n.º 497
cui tamen dicti difficultati respondendum est Iulianum in d. l. cum in tit.º
37 non eo sensu scribere filio, et nepote posthumo institutis duos
gradus heredum esse, quasi filio, ut instituto hereditas 1.º loco,
deinde 2.º deferatur nepoti, ut substituto idem imposibile est, namque
tam soli filio, si patri super vivat deferatur, et tunc nepos, ut alienus
posthumus, nullo tam primo tam 2.º gradu admittitur, tam defertur et qui-
dem 1.º gradu soli nepoti, si filius vivo patre moriatur, declaratur
et respectu duos gradus heredum, Iulianus nominat filii 1.um, et
nepotis 2.um, quia filius et nepos in d. l. 37, et in formula Galli, quibus
vis sibi delatae hereditatis, aut successione alterius, utrique suo
casu hereditas ante alteri non delata 1.º loco defertur, non possunt
tamen ut in coheredibus uno primoque gradu institutis contingere
solet, ad hereditatem simul admitti, sed ordine scripturae et se poni
filius 1.us vocatus eoque superstite nepoti locus non est, filio autem
premoriente, antequam ei hereditas deferretur; nepote vivo avo, fit
locus nepotis gradui; quem ideo 2.um quasi posteriorem tempore
et ordine vocationis, Iulianus nuncupat indeque infert substi-
tutum datum nepoti, etiam si nepos, tam vivo natus tam mortuus sit, non posse
filio herede existente simul admitti; quia substitutus est in 2.um
casum; scilicet vocationis nepotis, quo ipse simul, cum filio
non admitteretur, quae decidendi ratio fuit in d. l. 37, dic l. si mater
33 § 1 ff de vulgari. quamvis pro substituto dubitandi ratio erat.

quia nepos

nepos cui substitutus fuit institutus erat 1° gradu cum filio; et ideo quasi coheres videbatur, cum eo admittendus; ut expendit Fa b. libro 9 coniecturarum cap. 11 ad fine, Schifordeger ad Fabrum lib 3 tractu 17 q. 1, quibus satis faciunt Tocus a Boetio Epone in presenti n° 28, adducens quod propter substitutionem tolli ee, etiam finis qua instituto hereditas delata sit, quia vivo testatore decessit, ut in l. si pater filium 26, l. cum ex filio 39 § ult. de vulg: l. 9 n° pubertatis 8 § 1 de bon: poss. quia tab: convertit enim his casibus, vis substitutionis in institutione, et admittit substitutus, iure instituti, quia primo loco ei defertur hereditas; ideo, et cum instituti, veniunt in portione deficiente coheredis d. l. cum ex filio 39 § ult°; ubi Cuiac. et in dic. l. si pater 26. 28

Succedunt in formula Galli verba sive que nepis post mortem meam, in qua duo breviter explicanda veniunt. 1.° que ratio est imperfectioribus formulis verbis illis si filius meus mentio filii, non etiam filie habita sit fiat in postremis his verbis mentio non tantum nepotis, verum etiam neptis, cum in utrobique locus ee videatur regule iuris; que docet masculinum sexum appellatione femininum comprehendi l. qui duos 62 de legat 3, l. pronuntiatio 195 de V. S., et filiorum nomine, filias, l. quisquis 118 l. servus 122 l. iusta 201 de V. S.; l. 9 si quis ita 16 de testam. tut. l. ficta 49 de legatis 2, de qua Da. post multos antiquiores, qui in presenti multa Gilquem n° 47, Cardinalis tus cum practicarum conclusione 101 litera M, Castillo tomo 9 contro: 2 parte cap. 65 ex n° 1 et sequentibus, Gratianus disceptationum forensium 4 tomo cap. 664 n° 9 et cap. 797 n° 13 et 14. Dicitur in collectaneis decisionum 3 parte collectanea 529, ad dubitationis solutio in promptu est, si observetur filii non alie filie Gallum meminisse, quia ut plerumque alia formula verba filie et nepoti ex filia non convenientia omittam nascitur

nepos

cnepos ex filio fuit alienus extraneus q etiam premortua filia avo successurus, ut pote qui familiam, et potestatem patris sui sequitur n matris aut avi materni § v lo inst de patria potestate § ceteri ins de exhered liber: E contrario neptis posthuma ex filio perinde atq nepos ex filio in familia, et potestate avi nascitur, et si filius vivo patre moriatur, perinde neptis posthuma ac filius posthumus iura sui heredis nanciscitur, l posthumorum §3 de in iusto rupto; § posthumi et § posthumorum inst de exhered. at li berorum, et ideo nec filiae mentio in formula Galli debuit ex tendi, ad filiam, aut nepotem ex filia, quorum diversa omnino ratio e, et ingg propterea cessat D. Masculini nominis produ cendi ad femeninum, ut notat Gilquenius n 43 et e converso opor tuit, post nepotem etiam neptem ex filio exprimi ambiguitatis vitande cta, et ne sicut filiam omissam n comprehendi, ita etiam in nepte quisquam existimaret; ut animadvertit Mantinus in presenti ex n 393. Boetius Epol n 99. 2us explicandum e in vbis post mortem meam: Cur ex eis institutio nepotis posthu mi ex formula Galli referatur duntaxat ad natum post mortem avi, cum in eo qui vivo avo post ttm et post filii mortem na tus sit eadem sit ratio, et necessitas institutionis; q fuus nascitur; respondendum breviter; Gallus aquilius ut in re et caut. nova ignotaq veteri iuris prudentibus inducenda sperantur; authoritate usus institutioni nepotis posthumi qui ttt tempore alienus erat, n providisse nisi in eum casum quo a testatore provideri n poterat; q post mortem avi testatoris posthumus nasci contigerat; n vero vivo post filii mortem nasceretur, quoniam eo casu potius per fine Galli caut. ttor ipse ttto facto, aut mutato consulere nepoti quamvis postea et huic casui priori cp legis velleius provisum e, ut in § nunc de lege, nostre legis, docet post Boetium in presenti n 63 noster Bichar ad hunc ttm cp 4 n 200.

105

Restant tandem in Galli formula verba illa, in decem mensibus proximis quam filius meus moreretur natus, nata erit heredes sunto. quorum verborum vis, et materia pertinet, ut ostendat eum solum nepotem posthumum instituere, qui natus fuerit intra idem tempus, quo naturalis partus, et legitima filii premortui soboles; ideoque suus avo posthumus censeri debeat, quod quidem evenit nisi intra decem menses a morte filii computandos editus sit, idcirco ad excludendum eum qui post 10 mensem nascitur, hec verba exprimuntur, sicut etiam lege verba ff de fideic. libert: lege ult. C. de posthum. et hered. instit: nam quum post decem menses editum non esse legitimum partum constat ex lege 3, § post decem ff. de suis et legitim: lege 4 titulo 23 partita 4 et econtrario decimestrem esse legitimum perfectumque docet Paulus lib. 4 sentent: titulo 9 § 7, mense idem ad decem viris lege 12 tab: definitum testatur Gelius lib. 3 noctium atticarum cap 16, Tertulianus de anima cap 37, et in sacris libris sapientie cap 7 versu 2 nec contrarium esse quod dici solet et experimentis probatum partum, nono mense, editum ut frequentiorem, ita et legitimum naturale quam magis esse, ut ex lib. 2 Machabeorum cap 7 lege 4 titulo 23 partita 4 notat preter innumeros laudatos Altarranca de partu cap 12, Lara de vita hominis cap 10 num. 11, nam preterquam quod Galli formula dumtaxat decem menses legitimo designat, post quos, si editus est, et illegitimum censet, non negat immo tacite agnoscit intra decem menses editum; et maxime 9 legitimum partum esse observatum, iam ex varietatem hanc veterum scriptorum circa nonum decimumve mensem partus legitimi tendere ex dictis mensium lunarium et solarium, quia cum decem menses lunares constantes 276 diebus faciant circiter novem menses solares interdum respectu habito ad lunares, ut in presenti decem menses interdum in initium solarium novem designantur partui legitimo, ut ante alios sibi animadversam hanc adscribentes scripsit, Adrianus Turnebus lib. adversorum cap 19

et alius trant

et illustrant ex multis sacre et profane eruditionis locis, quos non transcribimus propter laudatos a Carranca dic cap 12 et 13 et ex nostratibus, Richard, dic cap 4 nº 203, Amaya lib 13 observa: cap 1 §3 nº 94 exornat Beloaldus in suetonium in Augusto cap 94. Rainy probens, lib 10 miscellanearum cap 11, Emundus Merilius lib 9 observationum cap 30. Cerda in tertullianum de anima cap 37. Menarius in squadris matibus sacro profanis lib. 9 cap 15 nº 64.

30 Neque superiori deductae ex Galli formula, assertioni, quae docet solum nepotem posthumum intra decem menses a patris morte natum institui; quia post 10 menses, nec naturalis nec legitimus partus censetur adversatur Iustinianus in novella 39 de restitutione, et eaque in 11 mense parit, cap 2 vers mulier enim; ubi a contrario sensu significatur editum, ante undecimum mensem completum quamvis 10 iam elapso legitimum partum esse; eoque intervallo a [illegible] undecimestres partus ut legitimos naturales quod tradit Alciatus lib 3 paradoxorum cap 7; namque assertio nostra retenta respondeque ex verbis Iustiniani in dic novella 39 cap 2 argumentum a contrario sensu admitti non debere; tunc quia antiquorum iuris correctio, et absurditas sequitur leg 2 C de condit: insertis, tum etiam quia negativa verba designantia eum casum; qui ex facto evenerat et in quo extra omnem dubitationem est partum non esse legitimum coniugi defuncto; quia post undecimum mensem a morte eius completum editus est tum denique quia Iustiniani decisio eo pertinet, ut quemadmodum vidua intra annum luctus nubens privatur ante nuptiali donatione prioris mariti, l 1 et 2 C de 2 nuptiis; ita et privetur, puniatur que penis nubentium intra annum luctus, que circa eiusdem anni terminum; veluti post undecimum mensem completum peperit; quia indubitatum eo casu est non esse sobolem mariti defuncti, et stuprum a vidua commissum; nec debet ei impune esse, aut melioris conditionis censeri, quam intra annum luctus nubentis

non nupsit

n̄ nupsit sin intra eum turpiter emixae; Unde illud Duza
xat a contrario censum colligitur, si ante 11 mensem peperit, quam
vis post 10 perfectum, et incurrere poenas nubentium intra
annum luctus; idque eo Calore defenditur; quod et pro pensiones esse de-
bemus ad excludendam presumptionem delicti, l. merito § l. pro
socio, l. quintus Mucius § 2 de Donationibus inter, et poenas sunt
odiosas Coartandas, l. Cum quidam 19 hoc titulo, l. penult. de poe-
nis et interdum, quamvis raro contingit post 10 menses completum
et Uterinum partum produci, ut ex multis probat Tiraquellus
in l. si unquam C. de revocandis donationibus numero 210 in fine C.
de revocandis Donat: et preter laudatos Alcarranca
cap 14, Merilius lib. 9 observa cap 30, non tamen inferre licet
ut et legitimus patris sit, et tanquam filius succedat post
10 et ante 11 menses natus, et inde eum ut posse successionis lu
cro duxi adiiciendum quod frequentius audit, nempe post 10 menses
non nasci adaptatum et l. mas idea C. de legibus omitimus autem
ut alienores textus in l. 1 § si quis longe tempore, ut in
vulgatis incipit de agnoscendis liberis, de quo Antonius
Augustinus lib. 1 emendationum cap 9, Ratius Centuria 1a
c. 31 et in l. 9 ult. ff de adquirendo rerum Dom: de quo
Noster Amaya lib. 3 observa: cap 1 § 3 ex n. 93. //

AD § um Quidam

recte 1um Legis nostrae lum
sequentibus brevius et divi
Iuris de recita
— — — tiones — — —

Quinti servidii scaevolae ad Galli Aquilii formulam N. 1
quam

quae initio proposuit, et exposuimus, incipit commentatio ab hoc § in quo et in reliquis sequentibus usque ad § unde de lege Gallum a Scaevola reprehendi, illiusque formulam in hoc § ut superfluam in exprimendo casu mortis filii, quem exprimere non sit necesse, et in § idem credendum ut imperfectam, quia personas nepotum, et pronepotum non expressit in § perinde veluti, et necessaria formula fuit, denique in § et quid si tantum et § quid si qui filium, et insufficientem formulam notari, quia casus deportationis, et captivitatis filii omisit, existimant post Alciatum hic Glosa 1 et imp.o legis nostrae verbo si si filio Bartolus, Baldus angelus, et communiter alii textus lassone in praesenti n.o 16, Marius salomonius n.o 14, quae reprehensio vel potius et nota digni ipsi sunt; namque quod § nostrum attinet (pro suis locis de reliquis dicemus) in eo Gallum a Scaevola non reprehendi;

1 immo nec posse apparet tum ex eo, quia institutionem nepotis simpliciter conceptam, ea ratione valere Scaevola admittit; quoniam intelligenda est facta in illum casum; quo solo valere potest, nempe mortis filii; proinde neque censere potuit Scaevola notam, seu reprehensionem mereri Gallum si eum casum, in quo institutio valere poterat formula expressit etiam si tacite intelligi posset l. stipulationes 93 de V.O., l. quae dubitationis 81 de R. I., l. ult. 17 C. de test. tum etiam, quia idem Scaevola in § idem credendum nostrae legis in pronepotis institutione casum mortis filii sub eadem verborum Galli formula expressit; quare verum omnino est Scaevolam in hoc et § 2 qui sequuntur non Galli reprehensorem, sed interpretem agere; ut post Castrensem, Cumanum et alios, et praeter laudatos a Plachar: ad huius text. cap. 5 n.o 1, Valentia lib. 3 illustrium tract: 2 ad hunc text. cap. 3 n.o 9, docent Fortunius, Duarenus et Sarmiento in praesenti n.o 1.o, Faber lib. 2 coniecturarum cap. 12; ergo interpretatio Scaevolae ad Gallum in hoc § in eo versatur; ut quamvis testator simpliciter nepotem posthumum

posthuma instituat, neque exprimat conditio illa formulae
Galli: si filius meus me vivo morietur; tamen sustineatur ins=
titutio, quasi facta tacite in casu mortis filii, quia cum
nisi in eum casum institutio nepotis posthumi valere posset
conditio mortis filii etiam si non exprimatur subintelligitur, et
inest tacite ex natura rei videtur; argo ex lg. ... de condi
tionibus et demonst: l. interdum 73 de cond., et dispositio simpli=
citer facta intelligatur eo casu in quo consistere iure potest
lg. Titius 8, ubi Alciat. communiter receptus de iure codicill., lg.
qui iure 7 de test. militis, quomodo nostrum textum et mentionem
simplicis institutionis de inst. cura intellexerunt Alciat:
Bart., Cuman: Castren; et communiter classici in praesenti.
Verum 20
Communis haec interpretatio, et rationi iuris et textibus ubique
repugnat; quoniam institutio incapacis simpliciter seu pure
facta, etiam si post test. casu, aut tempore aliquo capere
possit, non sustinetur nisi si appareat in eum casum, et tempus
aperte conferatur et tunc quidem ex benevolentia l. inter eos
§ 72 de hered. inst. iuncta l. ... eodem tit., ergo nec sustinere
potuit institutio simpliciter facta nepotis posthumi;
qui testamenti tempore alienus erat, et ideo institui non poterat; etiam
si postea suus nascatur nisi in eum casum specialiter facta
sit; 2° quia si nepotis institutio simpliciter facta; quasi
tacite collata in casum, quo suus nasceretur valeret ordinarius
et inutilis Galli formula, et cautio esset, nec temere sine ratione
aut culpa vacaret stricte et scrupulose instituendi for=
mulae introductio, ubi nulla necessaria erat. 3° quia veteri
mille non est cum simpliciter instituerent nepotem posthumum
respexisse ad casum mortis filii vivo avo stringeretur;
nec tristis haec et ominosa simulque contra votum parentum
et ordinem mortalitatis interpretatio admitti debet l. cum

tale 72 de

de Condit. et dem. l. Iulian. 26 § ult., si quis omissa causa test. iuncta l. 9 quam eius 14 de inoff. testam.; maxime cum interpretanti liceat institutum fuisse nepotem intuitu prae mortis filii; quo attento quamvis alienus posthumus esse potuit institui prius, institutus debebat posse. l. 9 posthumus de inoff. testam. Quarto quia cum institutio nepotis simpliciter facta valeat saltem iure praetorio ut diximus, nec necesse videmur ad eam institutionem iure civili sustinendam, vulgata iuris d. de dispositione intelligenda, eo casu quo valere potest, quin to quia ea etiam d. dumtaxat obtinet quoties dispositionis verba ambigua sunt, ita ut possint referri ad eum casum in quo dispositio sustineri, et valere iure potest l. 9 quoties 80 de reg. iur. l. 9 quoties 12 de reb. dubiis, non autem si ad id, quod aperte iura repugnent, l. si q. d. 109 de legatis 1°, l. 9 ubi est 24 de reb. dubiis; tunc enim neque interpretatio admittitur, neque subintelligitur conditio aut casus, ad quem trahatur dispositio, ut sustineretur, ut in exemplo legis nepos 82 iuncta l. ex facto 9. 8 de V. O., et in lege propter 13 C. de legatis, iuncta l. cetera 40 § extraneis tractatu de legatis 1° et in l. 9 quoties 81 iuncta l. inter 83 de V. O., sexto quia etiam si admitterem simplici institutioni nepotis inesse conditionem si filius vivo avo moriatur, cum tamen ea conditio tacita sit, et subintellecta quasi ex natura institutionis ad eam sustinendam non faceret institutionem conditionalem l. 9 3 de legatis 1, l. alius d. 107 de condit. et demonst. et consequenter tamquam pura posthumi alieni institutio inutilis esset, 7° denique haec interpretatio convincitur ex ipsis verbis Scaevolae ibi ut eo casu valeat, qui ex verbis concipi possit; quod significat institutionem simpliciter factam sustineri, sed referenda est ad eum casum, qui ex verbis colligi possit, qui sane casus non potest esse casus mortis filii; quia cum eius casus non fuisse expressus, sed simpliciter nepotem institutum Scaevola proponat, non

potuit

n̄ potuit ille casus ex verbis testatoris compl aut compraehendi neque quod dicitur ex verbis compl; exaudiendum est de verbis formulae Galli, ut Cluvi: exponit in praesenti verbo credunt, quia quemadmodum in nostro textu verbum exprimat, et insinuat; ad testatorem refertur; ita et illud, ex verbis compl ad verba testatoris n̄ Galli cuius formula omissa nepos simpliciter instituitur proponitur referendum est ut agnoscunt, Corrasius et Cumanus, in praesenti Salomonius n° 24, Conanus lib° 10 comm: cap 4 n° 3. proinde necesse fatendum est n̄ omnino pure, et simpliciter nepotem institutum proponit, sed ex his verbis ex quibus n̄ incommode colligi potuit utilis institutionis. 3

Quare ut proprie Scaevola intelligatur observandum imprimis est post inventam introductam quam Galli authoritate et ingenio nepotis posthumi instituendi viam rationemque, quae veteri iurisprudentiae n̄ modo incognita, sed et impossibilis videbatur; adeo usum eius facultatis instituendi invaluisse; ut etiam institutionem factam n̄ expresso casu mortis filii sibi casus utilis ex verbis colligi posset sustinendam esse crederent iuris consulti Gallo, notiores quasi factam in eum casum, quo valere eam posse iam post Gallum compertum erat, quamvis ante Gallum eadem n̄ valeret, nimirum, quia quemadmodum n̄ nisi difficulter, et magna cautela ab antiquo iure recedere et novum inducere oportet, l 2 de constitutionibus principum l minime 23 de legibus, ita iure novo semel inducto et utiliter recepto facilior est eius extensio per interpretationem, ad casus eiusdem utilitatis, rationisve, l nam ut ait 13, de legibus; et quod initio sine exemplo fuit postea pro exemplo et inter exempla est, ut nondum vulgatum extat in l 9 lex in titulo 37 de hered. inst: ubi Iulianus nepotis posthumi ex filio institutus facta verbis formulae Galli proponit sine expressione vocis tunc, quam necessariam omnino fuisse, ut institutio valeret, ostendimus imprimis legis nostrae cap 3 n° 18

n° 18 et 26) et supponit recte ita fieri scilicet q.a posito Galli intellecta iam; et recepta nepotis posthumi instituendi ratione; ita ut ex cond.e, et tempore, quo suus nascitur institutio incipiat quoties cum q. apparet instit.m facta fuisse in casum valentem, et ad exemplum formulae Galli suplenda, sub intelligenda edic= tio tunc etiam si omissa sit ut docet cum intt.e §7, 2° observan= dam e mentionem simplicis institutionis in nostro textu n. ee refe= rendam ad institutionem puram; quatenus scilicet ex cond.e, t sub cond.e oponitur, quo in sensu verbum simpliciter accipitur in sq. l. § si quis simpliciter de V, O, et simpliciter institui in presenti idem ee q. Ge= neraliter, et indefinite sine expresione casus mortis filii, ut in sq. Cervi 7 pro socio, l. ult.a C. de dotis promissione cum similibus, ges tis post alios A. Richard: ad hunc tt.m cp 9 n° 8 qq. supositis et omissis quinque simplicis institutionis exemplis adiunctis ab Claro tio in presenti Vbo n. exprimat afirmandum brevitere exem plum expositissimum eius institutionis deduci ex eodem scebola in § quid si qui filium in fine et § nunc de lege in fine cum duobus sequentibus nostre legis ubi proponitur institutio nepotis posthumi et expresso casu mortis filii Valiter facta in eum casum quo nepos suus heres nascet. sive quo filius precedens suus heres ee desierit. Vbis tamen conditionem inducentibus, Veluti si quis mihi ex filio nepos post mortem meam suus nacetur, sive quo suus nacetur sive si filius suus heres ee desierit tunc nepos mihi ex eo post mortem meam natus heres esto; qq. in formulis, quamuis cas. mortis filii n. exprimatur et simpliciter sive Generaliter instituatur nepos in casum, quo suus futurus; cum tamen concipiatur seu comprehendatur ex Vbis institutionis fieri eum in casum Valem, quo nepos suus nuo futurus, et id contingat quoties filius Vivo testatore decedit aut alioquin suus heres ee, et precedere desinit Valet institutio quasi in eum casum facta, quamuis specialiter expresse n. sit, uti in terpretantur Conan. lib.° 6 Com: cp 4 n° 3 Boetius Epon in prit. i & 4 Gilanesius n° 6 Faber lib.° 9 Coniect: cp 12.

Plane cum ex noua Iustiniani constitutione alieni posthumi pure et simpliciter, et consequenter nepos posthumus simul cum filio, valiter institui possit princ. inst: de bon: poss: et inter quinque exempla Auresio proposita in presenti textu non exprimat duo sint de filio, et nepote simul institutis, non inte[?] pes time ea ocasione, et vtilissime ad forensem vsum disputant Bart: et cum eo veteres nouioresque, an ex hac formula institutionis, filius meus et eius liberi heredes sunto; et Titius extraneus et eius filii heredes sunto; admittantur filii simul cum patre ad hereditatem an vero successiue l. 3 patr, et post eius mortem filii in qua est postremum hoc; neque liberos non simul cum patre, sed post eius mortem ordine affectionis et scripturae seruato admittendos esse; argo ex l. peto 69 § fratre. l. cum pater 77 § vlt. de legatis 2, l. heres 9 § vlt. ad S.C. Treb: l. quoties 34 de vsufructu docent Bart: in presenti num. 4, et post alios classicos Iason num. 11 et 12, et communem opinionem fatentur Gomez l tom: Variarum cap. 2 num. 4, Menochius de pre[s]ump lib. 4 cap. 70 num. 3, Mantica de coniecturis vltimarum voluntatum lib. 4 tit. 7 num. 3, qq quo ad filium testatoris et liberorum eius institutionem subscribit, Thesor Piscar. Dic cap. 9 num. 14 in fine. Contrario autem siue filius siue extranei liberos simul cum patre institutos simul etiam in hereditate concurrere probant post Ioannem et Iacobum de Areniis apud Bart num. post: Aretinus et alii relati a Socino num. 19, Claudius Ferretus, Boerius, Corrasius, Cuiatius, Gilquenius, Sarmiento, et nouiores omnes in presenti, Molina de primogeniis lib. 1 cap. 6 num. 4 et 10, Couarr: in cap. Raynutius § 2 num. 4 de test., Faber lib. 9 coniecturarum cap. 12 et de errore pragmat: decade 33 errore 8 et 9, Fagnanus lib. 4 decr: cap. 7 [?] Solus[?] for de ger, lib. 3 ad Fabrum trac. 17 est [?] huius sententiae ar[g]a precipua duo. Primum l. 3 que coniunctiue orationis qualis est illa, filius et nepos exeo [?] filius cum nepote institutio; neque enim per formulam

filius

filiu, et nepote, minor coniunctio inducitur, quam per formulam filium cum filio, aut filium cum nepote; ut cum Bart. ostenditur in l. si filius 36 § nihil distat de legatis 1, l. illi cum illo 4 de usufructu leg. l. si quis ususfructus 7 de usufructu accrescendo cuius ea potestas ea est ut inter coniunctim vocatos aequaliter dividat disponatque, l. unica § his ita definitis C. de cad. toll. l. interdum 15 de hered. inst. neque a proprio et aperto sensu verborum institutionis coniunctis, et proinde aequaliter disponentis recedendum est nisi ex manifesta voluntate testantis; non autem ob leves coniecturas; ordinis scripturae et affectionis quae in re aperta locus non est, l. non aliter 69, l. ille aut ille 25 § cum in verbis de legatis 3, 2° argumentum est quia neque necessitatis ordine, ut Bart. loquitur cogitur autem testator nepotem iam natum non nisi in casum mortis filii instituere; neque nepotem posthumum noviore iure atterto, quo etiam alieni post tumi institutio permissa est cum potest nepotem tam natum, et posthumum coherede filio sicut extraneum, quemlibet dare, neque charitas sive affectionis et scripturae series suadere debet, nec filii simul cum patre ad hereditatem vocati intelliguntur, quin potius cum testator eos coniunctim instituerit voluntati, quae verba exprimunt standum est reiectis presumptionibus et coniecturis ut in specie questionis nostre deducitur ex l. si mulieri 8 de usufructu accrescendo l. ut. C. de impub. et aliis substitutionibus l. si ego 26 de adquirend. hered. cum Daynutius 16 et cum Daynaldus 18 dettis eaque posterior sententia, ut verior iudicando, et consulendo preferenda est priori cuius fundamentis satis faciunt supra laudati, et precipue Coquenius n° 12 et sequentibus ad § idem credendum nostre legis.

AD § idem

credendum nostre legis

Progrediamur, in explicanda, et amplianda Galli Cautione cum Scaevola, qui quemadmodum in § praecedenti admittendum esse institutione nepotis, qui non expresso casu mortis filii tantum ut suus is in casu, quo suus nasceretur institutus est, docuit, ita nunc docet credendum esse Gallum existimasse admittendum esse eiusdem formulae institutionis usum tribus casibus, qui in praesenti exprimuntur, 1us Principio huius §i si moriente iam testatoris tempore filio nepos supersit, et ex eo pronepos posthumus nasci speretur, quo casu potest pronepotis institutio ad exemplum formulae Galli sic scribi si me vivo nepos decedat tunc qui ex eo pronepos post mortem meam nascetur heres esto; 2us casus extat in vers. et si vivo filio et testatoris tempore iam mortuo nepote (sic enim ibi legendum est cum Cuiatio, et vulgatis manuscriptisque et Holoandri libris non autem pronepote, ut in florentinis) cuius tamen nepotis uxor praegnans sit, et pronepos posthumus nasci speratur; quo etiam casu recte ita pronepos instituitur, si me vivo filius decedat tunc qui pronepos 3us obscurior casus ut si testatoris tempore filius, nepos que vivant, et ex nepote pronepos posthumus nasci speretur in qua specie dubitat Scaevola, an pronepotis institutum concipere pro ambis possit, ita ut utrisque mortuis nempe filio, et nepote, vivo me in eum casum quo filius et nepos vivo testatore decedant pronepos instituatur et respondetur eam formulam institutionis similiter in hac specie admittendam esse, si modo prius nepos deinde filius decesserint; nec successione testatoris rumpatur de quo postea, sane in tribus his casibus una, et communis omnibus dubitandi ratio est nempe, quod Galli formula specialiter de filio, et nepote loquuta fuit, et quemadmodum proprie et stricte filiorum appellatione non continentur nepotes l. quod si nepotes C. de testamentaria tutela l. et milites § ex cuius tuto: § ult. inst. qui testatores tutores dari possunt, ita multo minus nepotis nomine pronepotes. Ad contrarium communis etiam, et certa decidendi ratio est ex eo quod Galli Cautio et formula eo proposito fine, et effectu

introducta

introducta fuit, ut posthumus, qui illo tempore alienus erat instituti heres possit in id tempus, quo nasceretur, l penult. de legat. 1. eaque utilitas institutionis perinde obtinet in pronepote, quo casu suus nascitur, atque in nepote, ex filio, et ideo si interpretatur formulas de filio concepta ubi ad nepotes etiam producimus, l. si filio 84, l. legat. l. liberorum 220 § Sed Papin. de V. S., l. si uxore 41 § Denique de legatis 3, l. quesitum 12 § Ban instrumenti de instructo et instrumento legato, l. senatus c. 9 de ritu nuptiarum, l. filius 14 de SC Maced: l. si filius 6 C. eodem illo et aliter recepto in nepote extensio fit ad pronepotem sicut a recepto in genere, aut nunc ad maritum neptis proneptis he., et ad uxorem nepotis, aut pronepotis, l adoptivus 14 § nunc videamus ubi nurus de ritu nuptiarum, l. 3 § item depostulando, l. 2 § quid ait, qui satis dare cogantur l. virilis 8 § nurus de legatis prestandis, l. labeo 6 de gradib., l nurus 50, l generi 136, l. soceri 146 de V. S.

2 Qua velum paraphrasim verborum, et questionum scebole in presenti premissa, ut ex professo eam explicemus inprimis observanda est elegans differentia inter 1.am speciem nostri §i et 2.am, 3.amque in prima non est necesse ut pronepotis institutio valeat nepotem illo tempore superstitem institui, aut supponi institutum, at in 2.a 3.a que specie supponendum omnino est, ut pronepotis institutio sustineatur precedere institutionem filii separatis proprieque factam quam differentiam, quamvis scebola in presenti non exprimat ideoque non satis vulgo nota, aut notata sit expressit, tamen docuit et scebola in § in omnibus 10 nostre legis, pendet autem differentia ex alia nobili veterum iuris prudentie, qua a tenta, filii qui in potestate est preteritio illius patris iniustum nullumque facit l. si filius 7 l. inter 30, et ideo in talli formula nisi supponerem precedere institutionem filii non sustineretur institutio nepotis posthumi, ut pote ex illo iniuncto nulloque dicto §. in omnibus 10, l. si quis eum 16 § ubi de vulgari, dicimus late ad primum nostre legis eo

cap 3 n° 4 et sequenti, nepotis autem iam nati, qui tt° tempore apatre n̄ prexerit inpotestate avi, et 1° gradu sui heredis sicut et filius preteritio, nec tt̄z nullum facit, nec rumpi ideoq̄ preteriri posse nepos dicitur ind. § in omnib̄z 10 in fine superesse duntaxat nepoti, et filiae preteritis ius accrescendi scriptis heredib̄z ad certam portionem, nempe virilem si sui sui heredes sint, et dimidiam si extranei, teste Iustiniano, in l Maximum 4 C de lib̄eris preteritis et inst° inst° 3 pr̄ Prn̄ ita de exhered. lib: Caio lib° 2 ins tt° 3 § si vero, Vlpiano tt° 22 § ex suis cum sequentib̄z, Paulo lib° 3 sententiarum tt° 4 § filio, cui differentiae consequens et illa fuit, ut quamuis filius suus heres institui debeat pure aut sub condit° casuali nisi in defectum eius exheredetur, lg suus 4 de heredibus lg vlt° de condit° inst: l si pater 4 de inst° et subst, si lia tamen ut nepotes sub quacumq̄ condit° institui potuerint; quae neque ea deficiente rumpunt, redeunt ve inividum tt°z, l si sub conditione 6 § 1 de hered, inst: l 3 § Detrinepos 14 de bon: poss Contra tab: lg 1 § sciendum de suis et legit: lg si quis heredes 7 C de inst et subst:

Differentiae inter filii et nepotis filiae q̄ preteritos sup propositae, quam ad Scaevolam imprensenti obseruat Sarmiento n° 4 et ante eum Costa in § et quid si tantum legis nostrae 3 p̄te n° 50 et 52, eoq̄ n̄ laudato Faber lib° 2 Coniecturarum cap 13 rationem eam fuisse apud veteres IC probabiliter academici preceptores docent, quo quamuis necessitas patris imposita liberos suos instituendi aut exheredandi in iure suitatis, et dominii continuationis inde prouenientis subnixa sit, ut docuimus ad principium legis nostrae cap 1 n° 8, filiaq̄ et nepos apatre n̄ precessit perinde sui heredes ac filius sint; tamen in filio masculo, tum per eum propie agnatio nominisq̄, et familiae paterna memoria conseruetur § caeterum

§ ceterum Inst. de legit. agn. success. l. lege 14 C. de legit. hered.
et presumpta maior patris affectio, et firmior fortiorque suitatis
instituit et iuris forme constituendi, et exheredandi satis
fiat, et exheredatione excludatur exheredatus nominatim sicuti
oportere: inter ceteros autem factam, aut preteritus filius potius
oblivioni paterne, quam animo hereditatis adimende tribui
debere, ideoque tamquam suum, neque exheredatum filium everso testamento
paterno institutum excludere, at in filia cum paterne familie
et agnationis sit finis, l. pronuntiatio 195 § ult. in fine de verb.
sign., et in nepote cum remotiore gradu, quam filius parenti
iungatur minor etiam presumpta affectio, et quodammodo infir
mius ius suitatis obtinuit ut quoties preteriti sint, quia neque
omnino expressa exheredatione ab hereditate submoti sunt, et
e contrario alterius heredis institutione ipsi exclusi videa=
tur, cessat illa oblivionis presumptio, quam in filio maior eius
suitatis, et affectionis induxit, et media veluti via electa
neque institutum filia et nepos everso testamento institutum excludant
neque ipsi institutum excludantur, sed testamento servato accrescant pro=
pro herede coheredes; et admittantur ad partes hereditatis, quasi
tacite in ea instituti iuris interpretatione, ideoque et pro ea parte
legata ab instituto relicta prestant, ut institutus omnia l.
dicta l. maximum 4 C. ff. filia autem, et vers. cum enim, C. de li
beris preteritis non exceptis tantum personis, ut eveniret si contra tabulas
pr. bon. poss. contra tab. et preteriti admitterentur l. 1 et toto tit.
de legatis prestandis illustrant Cuiac. investigationibus ad tit. C.
de liberis preteritis, Gilquemius, et Ei fanius in d. l. maxi=
4 mum 4, Hotomanus lib. 8 observationum cap. 9.

Neque superio=
ri differentie adversantur ignoti vulgo in ea re, in nobi
lis textus in l. 2 de iniungendis cum emancipato, l. 3 § sed si
nepos 14 de bon. poss. contra tab. quibus docemur nepotes suos here=
des ad contra

ad Contra tab. bon: poss. admitti, atq. ita tt.m aurecun-dere, et si cum patre emancipato in bonorum poss. concurret prestare legata exceptis personis ex ll.a edicti dic. l. prestandi, q.d sane absurdum e. q.a si institutus admittitur, quoniam l. institutus fuit l. preteritus tamen respectu iuris accrescendi ad certam partem, in ea tit institutus conservatur legata omnibus prestare debet, ut institutus l. is quem in potestate 15 vlt.o quidem ergo de leg: prestandis, l. si duobus 14 de bon poss. c.a tab: ubi l. maximum § ult. filia autem l. delibiris preteritis si vero, ut suus et preteritus nepos in bon: poss. c.a tab: cum filio emancipato patre suo concurrit; neq. exceptis quidem personis legata debet, imo ut suus preteritus q. nulli dic l. l. in potestate 15 imp.o cum l. sequenti de leg. prestandis l. filius 20 § ult.o de bon: poss.e c.tra tab: n. in qua differentia proposita adversantur, nam observandum e. nepotes suos heredes quamvis iure civili tt.m in quo preteriti neq. in iustum facerent; nec rumperent; iure tamen pretorio perinde ac filios suos l. emancipatos ad bon: poss. c.a tab: admitti solitos; quoniam pretorio etiam iure nepotes emancipati ideoq. multo magis sui institui aut nominatim exheredare, n. minus qua. filii debuerunt teste Ulpiano tt.o 22 § nepotes cum sequentibus d. l. maximum § imp.o vlt. inter nepotes, et vlt.o filia autem, idcirco que si nepos sub condit.e, que in eius potestate n. e., institutus sit l. neq. in defectum eius exheredatus, et pendente condit.e bon: possessione 2 tab: sine re ut institutus acceperit, si postea conditio deficiat tuendus, a pretore e., quasi c.a tab: acciperet ut posset si institutus n. fuit, ut Ulp. docet sic explicandus in dict. l. 3 § si nepos 14 ubi Cuiat: de bon poss.e s.a tab: deinde, quo ad q. dicte legis 2 de coniungendis c. emancipato, observandum e. nepotes suos heredes, ubi admitti iure bon: poss. c.a tab: et in ea cum patre emancipato concurrere ex beneficio edicti illius tt.i, l. 1 de coniungendis cum emancipato, l. si emancipatus 6 § si filio de bon

poss c.a tab: 22

qq. Sequens est ut sive institutus hic nepos, sive preteritus proponatur legata neq; omnibus neq; nulli prestet; Ex exceptis tamen personis, nanq; si institutus proponitur quamuis verus sit suus et emancipatus institutus, si se immiscuit et si hereditatem adiit et 2am tab. petiit et denique ex testamento omisit et abintestato possidet, aut solus C.a tab: accepit planeq; voluntate testantis, idem non deminuta contra preteriti portione hereditatis, testamento adscripta fuit legata omnibus prestare debere d. l. 9. isqui 15 vers. quod ergo iure, et § 1o vers. si solus. l. si duo 16 § vlt. de legatis prestandis l. si duobus 14 de bon: poss.e C.a tab: l. 9a autem 6 § penult. l. si filius 23 si quis omissa causa, non tamen prestat nisi exceptis personis si in pleram; Ex diminutam contra preteri portionem habeat d. l. is qui 15 § 1 vers. descripto, l. filius 5 imp.o de leg. prestan; qq. sic exponendis et exponendis multa, tuiat trac 4 ad africanum indic. l. si duobus 14 et lib.o 41, Pauli ad edictum ind l. is qui 15 et lib.o 3 obser. cap. 20 Faber lib.o 5 coniecturarum cap. 13. Benedictus Pinelus lib.o 2 selectarum cap. 3; e contrario si nepos suus preteritus proponetur, quamuis dici etiam soleat suum heredem preteritum et ad C.tra tab: admissum nulli legata prestare d. l. is qui 15 imp.o cum l. sequenti de leg. prest., l. filius 20 § vlt. de bonorum poss.e C.a tab: ea tamen regula eius qua ratio ad eos suos heres preteritos pertinet, qui omissa etiam C.a tab. bon: poss.e erant abintestato hereditatem habituri iure ciuili; nempe obuenerit et iniusto, et nullo, aut rupto testamento redito et successione ad causam intestati redacta, ut exprimitur ind. l. is qui 15 imp.o vers. qua eo non petita, et vers. cum et sine d. l. si duo 16 ibi: cum vero abintestato habeat de legatis prestandis d. l. filius 20 § vlt. ibi: qui merito iure intestato heres extitit, de bon: poss.e C.a tab. que ratio cum in nepote suo herede cesset, qui ille etiam preteritus nec testamentum iniustum reddere, aut rumpere neq; rem ad intestati causam redigere iure Ciuili, et ab intestato succedere potuit cessat etiam in eo R.a dicte legis is qui 15, ut arg.to ex l. 9. 4. 6 de bon: poss.e C.a

Eleganter

Eleganter expendit Costa 3 p.te §i et quidem Sitantur n.o 67 et seque
ntibus eisdem accepta contra tab. bon. poss. prestat nepos Legata excep
tis personis ind. l. 2 de Iniungendis, In quia si nepos suus et ex asse
institutus proponeretur. Cum ibi bon. poss. contra tab. Iurente ema
ncipato patre suo; non habeat plenam hereditatem, quam iure civili
ex dispositione et ab intestato; ut suus haberet, Et deminuta illius e=
emancipati patris mirum non esset prestare legata exceptis tan-
tum personis, non omnibus contra dictis tradita ind l. si quis 14 § 1
vers. descripto et l. si duo 16 § ult., et tamen verius est ind l. 2 spe-
ciem questionem esse propriam esse potius de nepote suo pretermisso, quam
de instituto, ut demonstrat ratio a Paulo ibi reddita. Et pretermi
ssus ut probat, nepotem debere exceptis saltem personis Legata pres
tare, quia eodem iure et conditione cum filio emancipato patre suo
ad contra tab. admittitur; de quo tamen scilicet, an exceptis etiam
non prestaret dubitari duntaxat poterat in nepote instituto;
qui semper prestat saltem exceptis et in quo solum dubitatur
an omnibus d. l. si quis 14 § 1 vers. descripto et vers. et si solus dicta l.
si duo 16 vers. proinde cum sequentibus. §

Pugnat tamen, et premit acri-
ter Area n.o 3 dictis legis 2e, quod scriptum est ind l maximum
4 vers. institutio autem, et vers. Cum enim C. de liberis preteritis;
nempe filiam suam heredem preteritam, cum quo eisdem iuris
inhaerere fuisse nepotes; Stat ex dicta l maximum 4 vers. et hec
non solum etiam si omisso civili beneficio iuris accrescendi ad
certam portionem accipiat, a Pretore contra tab. bon. poss., quo ar
tari tamen ex constitutione magni Antonini; ut nihil amplius
habeat per bon. poss., quam haberet iure accrescendi; et utquem
admodum accresceret, quasi tacite instituta omnibus legata pres=
taret, ita et omnibus prestet accepta bon. poss.: Unde Vinnius
videtur nepotem suum heredem preteritum ex specie dictis legis
2e legata non exceptis tantum personis; sed omnibus prestare
debuisse; etiam

etiam accepta c[ontr]a tab: bon: poss[essione]; q[uia] nihil per eam amplius habere
debet, quam haberet iure accrescendi, Ad hæc dubitandi fundamenta arbitror
responderi posse d[ic]tis textibus Antonini, et legis eam inducentis, l cum et
ibidem l maximum § praeterea ad eum casum, quo nepos cum
posset iure accrescendi; quasi tacite institutus ex t[estamen]to cum institu=
tis certam partem obtinere, quoniam scilicet n[on] erat alius filius
praeteritus, qui t[estamen]tum rescinderet, maluit tamen nepos ipse a Praetore
c[ontr]a tab: petere; et c[ontr]a t[estamen]tum succedere, tunc enim verum q[uo]d dicitur
etiam in c[ontr]a tab: eum legata omnibus praestare, et in tantum quarta
vel in quantum ius accrescendi competebat: ut signanter scriptum
e[st] ind[e] l maximum § d[ic]to Constitutio. Diversum e[st] eo casu, quo
nepoti suo praeterito n[on] potuit accrescendi ius competere cum esset
ex t[estamen]to et tacita institutione cum institutis certam partem obtinen=
di nempe q[uia] e[st] filius emancipatus praeteritus; qui accepta c[ontr]a tab:
bon: poss[essione], t[estamen]tum rescindit, et institutos, ut institutos succedere
n[on] patitur, l cum emancipatus 13 l filius 20 de bon: poss[essione] c[ontr]a tab:
l secunda C eod[em] tit[ul]o l 1 de leg[atis] praest: tunc enim cessante omnino
iure accrescendi; cessat etiam in nepote quoarta bon: possessionis
ex constitutione Antonini, et legata n[on] nisi exceptis personis praestat
idq[ue] evidentius apparet in specie dictae legis 20, si observetur fi=
lium emancipatum praeteritum admitti a praetore ad c[ontr]a tab: eo colore
quasi nunquam suus heres e[ss]e desierit, q[uia] emancipatione, et mi=
nima capitis diminutione ei consequente, per quam in potestate patris
et proinde suus heres e[ss]e emancipatus desierat Praetor rescindit
et sic ad c[ontr]a tab admittit l Dolus patrono 6 § 1 de bo: p[oss]. l si
aliquis 15 d[ic]ti t[itul]i q[uo]d ... de bonis praescriptorum in C Theodosiano
l 3 § si emancipatus 9 de bon: poss c[ontr]a tab: Diximus sup[ra] ad p[rim]am nos=
trae legis op. 2 n[umero] 14, qq consequens e[st], ut cum inde l 9 2, filius
emancipatus idem qui pater nepotis in potestate retenti accipiat
c[ontr]a tab emancipatione a Praetore rescissa, quasi qui semper suus
fuerit, n[on] potuit suus censeri a praetore in eadem bon: poss[essione] nepos

ut hoc

nepote a patre suo in familia et potestate praecesso neque contra-
tabulas bonorum possessionem respectu iuris accrescendi, quia id nepoti competat
ut praeterito et filio, quo concurrente emancipato ut suus Praetor pro
suo habere non potest, et ideo in hac specie, quam ut exemplifica-
tus casu expressa in l. 1. § 1 de coniungendis cum emancipatis, dicitur
quod Praetor nepotem patri et simul admittat ad contra tabulas admittit
tamen eodem iure et conditione qua emancipatum; nempe ut legata prae-
stet duntaxat exceptis d. l. 2.

6 Praeterea differentias quam tradidi
inter praeteritionem filii et nepotis obiicitur propria Scaevola noster in verbis
nam etsi verbis nostri § ibi dum docet filio nepote testamenti tempore vivis
institutionem pronepotis posthumi factam in casum, quo filius nepos
morientur admitti scilicet, ut effectum habeat ita sane si prius nepos
deinde filius decedant; ex proinde aperte significat, si e contrario
eveniat ut prius filius deinde nepos decedat institutionem pronepotis
sine effectu manere; quoniam tunc nepos praeteritus succedens in
locum filii sui heredis praemortui testamentum adhuc rumpit, eoque ipso quamvis
postea idem nepos moriatur institutio pronepotis, utpote ex
testamento rupto valere non potest. eaque certa et recta interpretatio est
verborum Scaevolae ibi ne successione testamentum rumperetur; quae non tamen ad ex-
pressum, quam tacitum subaudiendum e contrario sensu casum respici-
unt, ut non semel apud IC consultationes explicandum est; ut in
exemplis legis ita tamen 27 § quoties verbis Marcelli ad SC Tre-
b: l. si Titius et Seia 48 § 1 de fideiussoribus, observat Costa
incipit si pater 1 p. verbo institutum n. 4 de testamento lib. 6; igitur sentit
Scaevola docetque praeteritionem nepotis, quo casu nepos filio praemorien-
te suus heres sit testamentum rumpi, nec res expedit distinctio inter
nepotem, qui testamenti tempore filio iam tunc mortuo suus heres est, cu-
ius praeteritio testamentum nec rumpi neque iniustum facit; diximus in §
in omnibus 10 nostrae legis et inter nepotem, qui post testamentum in filii
mortui locum succedet, et praeteritus succedendo rumpit dicere

nam et sicuti nostri

=nostri §i, naz quamvis ea differentia et distinctio vera sit e
tn enobscura distinctionis ratio; quippe absurdum videtur nepote
qui testamenti tempore non dum suus esse, ut post eo a patre preresus, qui suus
ee potest, sive quia postea in locum sui succedit plus iuris
habere, ut non impune a testatore preteriri potuerit et impune
ei cui preteriverit et preteriit testamentum rumpat et e contrario minus
iuris habere nepote, qui testamenti tempore idem suus e, quam ante testamentum in
locum sui succedit; neq. imputandum testatori; cur eum, qui iam suus
e preterierit; et impune id est, nec preteritum rumpere ut subtili
liter expendit Faber lib. 9 Coniec. cap. 13.

7 Respondet difficultati pro
posite Petrus Gilquenius impresenti nº 9 et differentie inter preteri
tione nepotis iam testamenti tempore sui, et nepotis, qui post testamentum suus fit
deduxit ex alia nobili iuris prudentium differentia, qua obtinuit;
ut quamvis nepotes iam testamenti tempore suos non sit necesse nominatim
exheredare, aut instituere; quam etiam inter ceteros exheredati; sive
preteriti testamentum non rumpunt; quemadmodum nec filia pro instituta vel
donec nominatim de exheredatione liberorum; Ulp. in fragmentis titulo
22 § filius 20, in quo et a filio masculo; qui nominatim ex
heredari debuit distinguntur, l. si quis legatum 6 § si institutus
ubi Cuiac. tract. 3 ad Africanum, ad l. Cornelia de falsis, nepo-
tes tamen, qui post testamentum in suorum locum succedunt; sive quasi agnas
cuntur, ad similitudinem filiorum instituti; et exheredari nomi-
natim debuerint; nec testamentum agnascendo rumpant, dummodo sint
nepotes ex filio, sive per virilem sexum descendentes; ut scripsit
in l. posthumi 3 in princ. de iniusto rupto; cuius priora verba illa per
virilem sexum descendentes, a Triboniano interpolata fuisse cum
Ulp. scripsisset posthumi virilis sexus, ad exclusionem scilicet
posthume filie, que inter ceteros exheredari soleat legato ei
relicto § posthumi in fine inst. de exheredatione liberorum, l.
Maximum 4 § ult. C. de liberis preteritis, Ulp. dicto titulo 22 § post

thumos 21. De

Contendunt Cuiat. in l. placet 4 hoc tt°. Faber dic. lib° 2 C. dec. cp. 13. Schifordegero ad Fabrum lib° 3 tractu 17° q 2 affirmantes n. debuisse nominatim exheredari nepotes posthumos ex filio, et multo minus nepotes iam natos tt.i tempore et a patre precessos, quoniam postea in locum patris succedant, et sui agnascantur; quo modo et ante eos docuit Aluarus, Baldus et Ulricus in l. 2 C. de liberis preteritis; in quo tn. in conspectu labuntur; constat enim nepotes posthumos virilis sexus debuisse nominatim exheredari § posthumi ibi: Masculos vero posthumos, i. de filios, et deinceps. Instituti onum de exhere: lib. l. 3 § 1 vers. et ii de iniusto rupto, ut posthumos, qui post tt.um nascuntur nominatim exheredari oportet, ne rumpant proponitur ex l. Velleia, que tn. l. 1° capo adequate respicitur n. illis de nepotibus posthumis post tt.um vivo testatore natis locuta e., et quidem virilis sexus § nunc de leg. ibi omnes virilis sexus nepotes legis; id q. ipsum, quamvis dubitari posuit ea Ulpianus fatetur dic tt° 22 § nepotes 22 constat item nepotes tt.i tempore natos et a patre tunc precessos, qui postea patre mortuo in suorum ius succedunt, suos heredes, quasi posthumos agnasci, et ideo posthumorum nomine loco, et iure censeri l. posthumorum 13 de iniusto rupto § posthumorum inst. de exhered. libe: Unde et sequitur nepotem ex filio post tt.um successione, quasi agnascentem, perinde ad verum posthumum nominatim exheredari debuisse; id q. legis velle & cap.te de huiusmodi nepote, quasi posthumo introductum fuisse diximus ex l. si heredem 10 § qui filium in fine ibi: ubi nepos t heres institutus sit t nominatim exheredatus sit ff de tt.ria tutela l. 2 ibi: nominatim n. exheredavit C. de liberis preteritis d § posthumorum vers. id q. lege inst. de exhered. liber:, observat docte Costa in § et quid si tantum 4 p.te n.° 36, ubi ex eiusdem differentie filo deducit nepotem, qui post tt.um successione in locum suorum quasi agnascitur n. posse institui sub condit.e, que in eorum potestate n. sit, q.a si in defectum conditionis nominatim

Exheredati n.

n sint, rumpent eo casu testamentum, perinde ad heredi posthumi ergo ext
cum posthumis 22 l posthuma 24 hoc tit. et l posthumorum 13 de
iniusto rupto cum contrario placuerit nepotes iam testamenti tempore suos
sub omni conditione institui posse l suus 4 de hered. inst. traditis
sup. n. 2 in fine.

Obstat tamen equidem grabiter contra postremam hanc
8 differentiam Ulpiani obscurum testimonium in l. Si sub conditionibus § 1
de hered. inst. dum docet nepotes et deinceps sub omni conditione institui
posse et si redigantur ad filii conditionem, quae verbis significat eo etiam casu;
quo post testamentum successione in locum filii adeis conditionem et iurare-
pos redigitur posse eum sub omni conditione institui et consequenter non esse
necesse, ut hic defectu conditionis nominatim exheredatus sit, quomo-
do ex eo textu post Alursium et classicos deducit Cuiacius ille Faber
lib. 9 coniect. cap. 13; Neque in hac re explicanda praeponimus pro
bamque ss. 3 Costae in dic. § et quid si tantum 4 p. n. 43 affirmantis
legendum esse in dicto § 1 si redigantur detracta precedente conditio-
ne et ut sensus sit posse sub omni conditione institui nepotem dummo-
do redigatur idem redactus sit tempore testamenti ad filii conditionem, quia in eius
locum iam tunc successit. Neque subscribere salua veritatis scientia
possumus erudito Antecessori nostro Valentie lib. 3 illustrium tra-
ctatuum ad hunc tit. 3 cap. 9 n. 3 scribenti Ulpianum accipiendum
esse de nepote iam suo testamenti tempore in eoque docere posse sub omni condi-
tione institui et si redigatur ad filii conditionem idem etiam si sit iam testamenti
tempore suus et in eo minime prearsus teneat locum filii cum pro
filiis suis non institui nisi pure, aut sub facili conditione; nam
que utraque interpretatio convincit et Ulpianum debere intel-
ligi de nepote qui non dum suus tempore testamenti evincit necessario princip.
dicti §. l. in quo tractari apparet de nepote qui ex lege Vellea insti-
tutus non rumpit; Lex autem Vellea non nisi de nepote, qui post testamentum
suus esse incipit locuta est; et quidem l. cap. de nepote post testamentum nato
et ut suo agnascente et 2 cap. de nepote testamenti tempore iam nato et postea

succedente in

in Locum sui § nunc de lege cum sequentibus nostrae legis. quare omissa et alia interpretatione Roderici ordano in l. si pater 4 n. 142 C. de inst. et subst: alia Eduardi Caldeirae lib. 1 Variar: lectio: cap. 2 probabilius forsitan affirmantis nepotem, qui tempore testamenti in domus suus est, perinde atque eum, qui tam suus est posse sub omni conditione institui; etiam si postea succedendo in locum filii seu conditionis redigatur, ut ex aperta dic. § primi sententia, ante Cuiat. Fabrum qui hoc laudatos docuit Acurs: in dic. § 1 verbo sub omni, Bartolus Castrensis et alii ibidem Baldus n. 8 Iason n. 16, Decius n. 14 in dic. l. si pater 4 de inst. et subst: Fortunius Garcia in § et quid si tantum nostrae legis n. 88 eius assertionis ratio est quia quamvis lex Vellea huiusmodi nepotem nominatum exheredari, si institutus non sit, voluerit ut supra probabimus non tamen eum sub conditione, quae in eius potestate non sit, nempe illa si quis ex suis heredibus suus heres esse desierit; ut in § sequenti parte nostrae legis; l. si suus nascetur ut in § nunc de lege, et qualitercumque institutum etiam si in casum conditionis sub qua institutus est nascatur l. succedat vetat rumpere; ut in § ille casus nostrae legis; quia in eo casu conditio institutionis deficit, manet ei salvum ius accedendi ex bon: possessio contra tab: l. 3 § sed si nepos 14 ff. de bon. poss. contra tab: Unde l. inductae l. aperta Caut. legis Velleae receptum est ut nepotes iam possint sub omni conditione institui, quia minimum ex lege Vellea sub qualicumque conditione institutum rumpant; quomodo priora verba § 1; posterioribus iungit explicatque Leblus Gaubetus lib. singulari ad l. Gallum, et legem Velleam cap. dic. l. Vellea; neque adversus pertinet exemplum posthumi filii, qui quamvis ante quam nascatur suus heres proprie non sit; l. ult. de collat. bon: ideoque non comprehenditur regula legis suus 4 de hered. inst., natus tamen et suus heres et vere filius est ideoque contra exceptionem regulae dictae legis suus 4 non est de excipiendus, rumpit si non sub conditione potestativa institutus fuerit; eaque pendente nascatur, de l. cum posthumus 22 hoc tamen e contrario nepos quamvis suus heres et quasi agnatione redigatur ad conditionem filii

qui loco

qª loco ei9 suus heres fit tn vere n filius, sed nepos et sequen tr pretinet potius ad D.ʳᵘᵐ quam ad exceptionem dictæ legis Salviæ

9 Ergo ut viam aqua diversiorem iam veneremur ex differentia illa inter nepotem ttˡⁱ tempore suum, et eum qui post ttᵘᵐ succedendo agnascitur, quo ad exheredationem nominatim, de qua supra 7 ratiocinatur Gilgemius impugnando fieri etiam sequi, qª ut quamvis nepos iam suus preteritus ttᵘᵐ n rumpat, qª preteriri aut inter cæteros exheredari potuit rumpat tn nepos preteritus, qui post ttᵘᵐ fit suus, quia nominatim exheredari, t instituti debuit, Plus ea etiam differentia supposita maneat ratio in obscuro, cur potius nepos n dum suus nominatim exheredandus sit, in eo q plus iuris ipsi minus q testatori tribuat, quam in eo, qui ttˡⁱ tempore iam suus e, assertior potius recepta inter iuniores et Academicos preceptores traditioni, quam sequuntur Faber d lib 9 cp 10 et 13, Hilliger ad Donellum lib 6 cp 16 litª h, Cifanius in l maximum 4 C de liberis preteritis affirmantes preteritum in nepote ttˡⁱ tempore iam suo fiat in filia iam nata n tribui oblivioni testatoris; cum nepotis filiique iura, et personas n ignoraverit, ideoq preteriisse creditur consulto, et iure suo veris relinquens q preteritis ius accrescendi institutis ad certam portionem, e contrario in nepote n dum suo, sicut in filia postuma, aliisq postumis preterire eos testator presumitur oblivione, qª tn futuros suos, t n nascituros existimavit; n autem ut institutos eis preferret; idcirco q et dª institutos rupto ttº admittuntur.

10 Illud tandem explicandum superest, quo iure tractatur fiat ut quamvis nepos quasi postumus Antonius filii succedendo agnascatur ttᵘᵐ quem rumpat si postea vivo testatore decedat, ut supponendum e in fine nostri §ⁱ tn institutio pronepotis n admittatur sustineaturq cum constat ex ttº rupto agnatione postumi vivo testatore mortui sustineri institutionem, sicut et substitutionem ex

ttº iniusto

Exctt.o iniusto preterito filii, qui postea Vivo patre decessit si insiituti fuerint, qui ab intestato successuri erant; ut impressenti pronepos, l. posthumus 12 imp.o et ff. ibidem et circa de iniusto rupto; Cui difficultati omissis traditis post Alciatum impresenti n.o 7 a Fabro lib. 9 Coniect. cap. 15 et 16 schiffordegero lib. 3 tractu 17 & A; brebiter ex tt.o Baldi, Alexandri et Cumani ap.d Gilguenium hic n.o 14 Respondendum est, scebolam impresenti sicuti et Gallum in formula nepotis posthumi, qui ttt.o tempore alcenus fuit iure civili instituendi, quamuis et sine ea pretorio iure institui potuit ad solum civile ius respexisse, quo atento ttt.o semel iniustum ruptumque postea non conualescit, l. si filius 7 hoc tt.o non tamen negare scebolam pretorio iure sustinendam pronepotis institutionem ut indic. l. posthumus 12 de lib. et posthumis. ne in re Vulgata Diutius moremur, consulendi sunt post Classicos et Gilguenium impresenti ex n.o 11, Alciatus lib.o 3 paradox. cap. 8; Carolabeus, in observatio ad synapsim Vasilicon pag. mihi 112; Fabr. lib.o 1 Coniecturarum cap. 19 et lib.o 9 cap. 15, et sequentib.; Donell. lib.o 6 coment. cap. 13 Vbi illigere lit. B et C.

V. Ad insignem §.um; et quid si tantum nostre Legis Gallus 29 hoc tt.o commentarius.

Inter alias ad formulam Galli Aquilii in §.o nostre legis a scebola excitatas quistiones nulla in scebola, et foro celebrior simulque interpred.e legis Velle Capitib. accommodatioe

ea, que

ea, que impresenti proponitur Cui pro dignitate tractande imprimis Generaliter, et in comune Disputatus Scebole 113g, aperiemus, postea singulas Contextus partes iusto comentario exposituri e, igitur Scebole questio impresenti anius de institut. nepotis posthumi in casum mortis filii in que Duntaxat Galli formula recepta e perinde recipi sive admitti debeat, eo casu, quo filius aque et ignis interdictus sive deportatus paciatur, aut nepos exquo pronepos instituitur emancipetur; in cuius tn questionis statu sive specie fingenda, et consequenter in e vera Scebole interpretatione varie, et valide altercantur interpretes. Nanq. Raphael Cumanus n° 6 et 7. Fortunius ex n° 10, Salomonius, n° 41. Cobear n° 28, Duarenus, Cuiacius, Donellus, et alii impresenti et post alios Costa 5a pte nostri §i n° 1. Conan lib° 10 comentariorum cp 4 n° 9, 1a illa Vba Scebole; et quid si tantum in mortis filii casum conciperet; ad Gallum referunt, afirmantq. Dubitavi a Scebola, an quamvis Galli institut. nepotis posthumi duntaxat in casum mortis filii conceperit, posit nihil ominus testator utiliter institut. nepotis recipere in casum deportationis vel emancipationis, econtrario Accurs. ibi emancipatus. Bartolus et cum eo Baldus, Castrensis, Alexander, Iason; et comuniter antiquiores Laudati a Sarmiento impti n° 4. Gilquerius n° 3 Boecius Epar: n° 3 et 4. Faguineus lib° 10 controversiarum cp 49 et ex nostratibus Pich ad hunc ttu 3 cp 7 n° 28. Valentia lib° 3 illustrium tractu 2 ad hunc ttu 3 cp 3 n° 12, agg in hac re, et Jesu n dissentit Faber lib° 9 selectu: cp 3, Ithi fordegerus ad Fabrum lib 3 trac 17 c 4 docent priora illa Vba Scebole impresenti n ad Gallum A testatore referri oportere in eos questionem ee an si testator ex Gali formulam conceperit institut. nepotis posthumi in casum mortis filii, et filius aqua, et igni inter dictus, seu deportatus sit vel nepos exquo pronepos instituitur emancipatus sit, censeatur facta

utiliter inst

institutio nepotis, pronepotis ve posthumi ita, ut Casus mortis expressus in formula Galli, et testatoris ad Casus similes deportationis et emancipationis extendatur.

Posteriori huic interpretationi sive ut Clacisi vocant lecturae, quae et communiter magis recepta est, Faber aperte Scaevola impugnat nostri textus tunc quod si ad Gallum eiusque formulam respiceret, non diceret, dubitatur, et quid si tantum in mortis filii Casu conciperet: cum in Galli formula indubitatum sit Casum mortis duntaxat exprimi: tum etiam quia continuata oratio ad praecedentes §§ inque de testatore formulam concipiente questio est, ut in § quidam recte, et in § idem credendum, loquitur etiam impersonaliter; similiterque Scaevola in presenti: tunc denique quia si questio illa foret; an posset testator sicut in Casu mortis; ita in Casu deportationis institutionem nepotis concipere, esset potius indubitanter decidenda ex verbis simili mente Galli, sicut similis questio in dicto § idem credendum, quam tangenda dubitatio et libris epiter legis velleae tradiuvanda quasi necessario decisio ex [illegible] eiusdem legis ut in nostro textu fit, quare hac questionis interpretatione retenta; ut etiam brevi paraphrasi contextum explanemus dubitat Scaevola, quid dicendum sit, si tantum in mortis Casum concipere testator institutionem nepotis posthumi, et filius aqua et igni interdictus, seu deportatus sit, aut nepos ex quo pronepos instituitur, ut ostendimus in praecedenti § idem credendum emancipatus sit; an scilicet, et tunc recte institutus posthumus censeatur; ita et Casus mortis, ad Casum deportationis, vel emancipationis extendatur. Exprimitur autem imprimis in verbis [illegible] enim dubitandi ratio deducta ex eo quod hic Casus neque comprehenditur formula Galli, aut testatoris, qui duntaxat de Casu mortis filii loqui [illegible] (idque Scaevola in presenti supponit potius ut exploratum quam proponit) nec comprehenduntur verbis legis

Velleae cuius

Cuius duo Capita, quamvis de institutione nepotis Collata in Casum quo filius praecederet suus heres esse desinit loquantur, non pertinent ad nepotes proprie posthumos, qui scilicet post mortem Avi nascuntur; de quo solo Gallus locutus et nunc quaerimus, sed ad nepotes, qui tamen post mortem Avi nascuntur, de quo primum caput legis Velleae tractat, ideo qui cum testamenti tempore iam nati essent, postea Avo vivo in locum sui heredi succedunt, ut in § nunc de lege, et § sequenti parte nostrae legis, l. 3 § 1 l. posthumorum 13 de iniusto rupto l. si haereditas 10 § qui filium de testamentaria tutela l. Sed si conditionibus § nepotes de hered. inst:.

B

Qua tamen dubitandi ratione omissa subiungitur decisio eiusque ratio in verbis sed ex his, ubi sic scriptum est sed ex sententia legis Velleae et haec omnia admittenda sunt, ut ad similitudinem mortis caeteri casus admittendi sint; quo loci verba illa legis Velleae, ut inepta irreptitiaque expungit, Ant. Robertus in secundis curis ad hunc textum, quasi ex his scilicet Galli esse haec admittenda scripserit Scaevola non legis Velleae ad quam lucem Casum non pertinere iam proposuerat. E contrario autem Faber lib. 9 coniecturarum cap. 3 imperito interpreti adscribit circumscribitque clausulam illam nostri textus, ut ad similitudinem mortis caeteri casus admittendi sint; quia non de extensione casus mortis ad casus similes tractari contendit, sed de sustinenda institutione nepotis facta in casum mortis filii perinde, ac si sine ulla conditione, aut casu facta esset ut post 1. caput legis Velleae fieri potest in omni posthumo, qui suus nasceretur, quamvis testamenti tempore alienus fuerit dic. § nunc de lege, quae interpretatio quamvis acriter defendatur a Schifordegero dic. lib. 3 tract. 17 et 4. et sine emendatione atque adiuncta interpretationi communi sustineri posset prorsus tamen simulque Fabri et Robertani emendatione manifeste refutantur, in dic. § sequenti per verba et bene nostrae legis, et a D. Boecio Epone in praesenti n. 12, Philippo Massinio n. 20, Faquineo lib.

controvert

Controversiarum cap. 49, ex quorum illa, et omnium veriores postea Cursium et Bart. Antiquiorum, noviorumque tradit. Sic in Scaevola explicandus est ut verba legis Vell. alia distinguat, et quamvis probat. Dubitandi docuerit, non pertinere casum propositum ad verba legis Vell. cum neutrum capite de persona nepotis proprie posthumi, qui scilicet post mortem avi nascitur, de quo solo apud Gallum quaestione, nunc tamen decidendo affirmat admittenda esse haec omnia de quibus dubitaverit ibi, ut ad similitudinem casus mortis filii formula Galli, et institutionis expresse admittantur generi casus, quo praecedens suus esse desinit, idque ex illa legis Vell. idem inducit. et exemplo, quoniam ea lex tamen 2° capite de nepote post testamentum in locum filii, qui suus esse desinit succedente, et quasi agnascente instituendo, et admittendo caverit, non expresso et speciali casu aliquo; veluti mortis filii, sed generalibus, et ad omnes casus pertinentibus verbis illis, si quis ex suis heredibus suus heres esse desierit; consequens est consentaneum quod sententiae legis, ut in nepote proprie posthumo suoque agnascente sustineatur institutio quamvis non morte sed deportatione praecedens suus heres esse desinat; ex expresso casu mortis subintelligantur supraque casus similes, quae interpretatio aperte firmatur in dicto § sequenti quoniam ut, et bene. 4

Exposita sententia Scaevolae sequitur tam singularum partium textus commentatio ex professo ait, itaque imprimis, Etquid si tantum in mortis filii casum conciperet; quod ex verbis similis ex ultimis nostri textus eiusque de dicta nascitur nobilis disputatio; an scilicet facta mentione in conditione institutionis; aut alterius relicti, aetatis tuae casus mortis, vel alterius expecialis intelligantur comprehensi casus similes sive fiat extensio ad eos casus in quibus eadem fuerit ratio et effectus in qua est non admitti regulariter extensionem casus expressi ad casus similes probat imprimis noster textus, in quo ut institutio nepotis

nepotis facta in casum mortis filii sustineatur in casum deportationis, utitur neces.° Scebola exemplo Authoritatem legis Velleii, consequenter ea deficiente, et regulariter sentit extensionem casus expressi ad similes fieri non debere; 2° in eandem sent.m extat celebri iuris testimonium in l. Statius Florus 48 § Cornelio felici de iure fisci iunctis l. cum pater 77 § hereditatem 4 de legat. 2 l. ex pacto 17 § si quis rogatus 6 ad S.C. Treb. l. ex caputre 121 § in insulam de V.O., qq. probatur casum mortis in condit.e fideicomissi, l. stipulationis expressum non impleri per deportat.m, 3° pro hac parte, ut consistet casum omissum non comprehendi sub expresso, sed habendum esse pro omisso apertaé sent.a Pomponii in l. Commodi cime 10 hoc tt.o, innota l. si ita quis 21 l. si pater 26 de vulgari, l. fideicomissa 11 § si cui de legatis 3 l. filium Dotem 22 soluto matrimonio, l. inter socerum 26 § ult.° de pact. Dotalib. quarto conducit, eo quidem proprie vulgatam iuris R.a, quae docet condit.m impleri debere in forma especifica, nec sufficere ut equipolenter impleatur, l. qui heredi 44 l. mevius 99 l. fideicommissum 79 l. lucius 83 de condit. et demonst. l. si ita quis 91 § ult.° de legatis 2, proinde nec sufficere debet casum similem esse ut per eum tamquam sub expresso comprehensum condicio impleta censeatur.

9 Quanto rationibus his argumentis accedunt, non vulgares in hoc trac. ceteris iuris differentiae, qq. ostenditur iuris dispositionem de casu mortis non extendi ad deportat.m, nam si vivo testatore post tt.m legatarius moriatur legatum, ut in caducum ad fiscum pertinet, ex l. Papia l. Unica § et cum triplici et § pro 2° de cad. toll., non tamen si vivo eodem testatore legatarius deportetur, aut pene servus fiat, sed legatum pro non scripto apud heredem manet l. 3 § pen. et ult. de his quae pro non scriptis hab. l. si in metallum 12 de iure fisci, quas ita accipiunt, Cuiac. ibi ex tt.o 18 observ. cp. 13, Merillius tt.o 9 observ. cp. 13, noster Valentia tt.o 4 illustrium

in Illustrium trac 1 cp 3 n.º 6, deinde, quamvis ex eadem l. Papia mortuo legatario conditionali, aut pene servo facto, post mortem testatoris ante apertas tab. legatum intercidat, et ut caducum fisco deferatur; non tamen ei defertur neque intercidit extinguitur ve legatum si idem legatarius conditionalis eodem tempore deportatus sit, l. intercidit 59 de cond. et demonst: quem sic explicant, post alios Cuiac in l. unica imp.º vers. adit praeterea et in dic § et cum triplici C de caducis tollendis, et lib.º 3 observ cp 10 et lib.º 18 cp 13, Balduinus ad ll. de Iure civili p.m. 164, Petrus Faber in l. quod attinet 32 de R. I., Caldeira lib.º 4 vers. licet cp 3 n.º 18, Merillius dicto lib.º cp 13, quamvis aliter Faber in Iurisprudentia lib.º 11 p.º 3 illat.º 1 et 2, Rursus donationes inter coniuges confirmantur morte donatoris ex orat.º Severi, l. cum hic status 32 de donationibus inter; non item deportato donatore, l. res uxoris 24 in fin. C de donatio inter l. si mors 13 § 1 iuncta dic l. cum intestatus 32 § si donator eodem lib.º Demum eo casu, quo mortua uxore in matrimonio dos mariti lucro cedit et apud eum manet, non tamen idem evenit uxore deportata l. si alia 9 in p.º et § 1 de bon. damnatorum, quorum argumentis ut aliena et leviora omittant extra speciem nostri textus et regula verior, non fieri extensionem casus mortis, aut alterius specialiter expressi ad casus similes non expressos docent post Cumanum, Fortunium et alios relatos a Tilquenio imp.t. n.º 2 et praeter Duarenum, Cuiacium, Fabrum, Costam et alios laudatos ex nostratibus a Richardo ad hunc lib.um cp 7 ex n.º 14; Schifordegerus lib.º 3 ad Fabrum tractu 17 c. 4 et 9, multis, et post multos Castillo lib.º 3 controv: cp 12 ex n.º 11 cum sequentibus, et lib.º 6 cp 16 2 ex n.º 2.

6 Contraria vero, quae apud antiquiores, et forensi usui deditos interpretes magis obtinuit non minoris momenti, aut numeri nititur fundamentis. l. 1 ex l. nostri

titu §i Ubi casus mortis a testatore nominatim expressi exte
sio fit ad deportat: emancipatione, et similes et quamvis id adiu
vetur exemplo authoritatis legis Velle tn et eo ipso docemur quoties
eade. Ca equitatis, et utilitatis suadet debere admitti exemplo huius
§i extensione casus expressi ad similes D Rtia legis n post 12 ca
l sequenti de legib. 2us e ex lg si ita 19 q. dies legat cedat, l.
Mulier 22 ad Trebelianu; qq probatur casu mortis in condito po-
situ protrahi ad casu emancipationis, sicut emancipationis casu
ad deportat: in specie legis 3 C de inst et subst. Tercius e ex
lg Titius 26 § ult. hoc tit. l fin: C de posthum hered inst qq ex-
tendi ur institutione nominatim facta in unu casu intelligi
etia facta et extendi ad eu casu in quo similis ratio e; quartus
ex lg si fund. 13 l Iulian. 49 de condit et demonst l qui filius
22 de manum. tit.; l Stichu 99 § nam si furiosi 7 de solutionib.
ubi apparet sufficere, ut conditio impleatur fieri tantu de quo
equivaleat modo aut facto expresso a testatore; quamvis illud
ipsu sit; quintus denique e ex l act. 69 § publiceat. pro socio l 1
§ filius de bon: poss. 2 tab: l 4 § si deportatus de bonis damna-
toru § cu autem institu, qq modis ius patrie. potestatis sol-
vitur, qq tradibus e deportatu pro mortuo haberi deportatio
ne q. ut mortem civile, quo ad iuris effect. naturali morti equi
parari; sicut etia deducitur ex lg verum 63 § ult. cu liceret
eu pro socio, l in insula 42 soluto matrimonio, l 4 et §, qui
satisdare cogantur, l 4 si quis cautionib., l deo nobis 96 in fin
principii C de episcop et cleric docent ita et raciocinant varie
probat . post Alvar. in pr. ubo emancipat. ; Bartol. Baldus,
Castrensis, Alexander, Iason, et Imola et Alvariani vellat
A. Gilguerio in presenti n 3, Menochius de presumptionibus lib.
4 presumpt. 26 n 2, Caballos communium 3a oprunes e 63.-
Molina de primogeniis lib. 1 cp 13 n 94, et lib. 4 cp 11 ubi
plures novissime in additionib. Faquinens lib. 10 controver

cp 49. Barbosa.

Barbosa in l. 2 p. 1 n. 194 et in l. si cum dotem 22 n. 49 soluto matrimonio post innumeros alios Castillo d. lib. 3 contro: cap. 12 n. 29 et lib. 6 cap. 16 n. 3 et sequentibus; Gratianus, 4 to. Disceptationum forensium cap. 481 ex n. 3 plures apud Amaya lib. 1 obser: cap. 11 n. 8.

Nos in hac controversia quamvis 7
videamus nonnullos Academicos antecessores, et inter eos preceptorem nostro aquo inuitus dissentimus Antonium Richard. ad hunc tit. 3 d. cap. 7 n. 21 et 29 cum sequentibus contrarium Fabri argis aposteriore ipsa et communiore sententia discessisse, eam tamen non modo in consulendo, et iudicando, ut receptiorem sed etiam in disputando, et veriorem retinendam preferendam quam arbitramur, affirmamusque regulariter casum mortis, et alterius specialiter expressi extensionem admittendam esse ad casum deportationis, et alios similes quoties cumque eiusdem rationis et effectus sunt respectu iuris et voluntatis testatoris nec movetur contrarie opinionis fundamentis quae ut singulatim, satis faciamus imprimis quo ad primum ex tit. nostri textus et veriorem eius interpretationem traditam supra n. 2 et 3, respondendum est, prius in specie contra necessarium exemplum inductione que legis velle ut extensio casus mortis ad casum deportationis et similes fieret, quam cum formula Galli, et cautio inducens institutionem nepotis posthumi, qui illo tempore alienus est in casum quo filius vivo avo premoriatur quamvis non sit derogatoria iuris antiqui; ~~sit tamen eius~~ nova singularisque interpretatio, preter vulgarem modum, et mentem, ut exposuimus imp. legis nostre cap. 3 n. 3 non debuit facile ad casus similes non expressos extendi, argo ex l. 2 de constitutionibus principum l. mdnime 23 de legibus nisi ex authoritate legis velle ut post Bartolum ibi explicantem, aut explicandam respondet Faquirenus d. lib. 10 contro cap. 45 ad finem, quamvis repugnent Schifordegerus d. lib. 3 trac. 17 q. 9 Noster Richar. dic. cap. 7 n. 33.

8 Secundum argumentum obiectio, quae ex l. Statius 48 § Cornelio Felici De iure fisci, nihil te movere, moliri q., ut dissolverent interpretes coegit, et in plures divisit sententias, quas non transcribimus aut intellamus, quare omissa interpretatione omnium affirmamus non fuisse in dicto § Cornelio eamdem rationem effectus q. deportationis, et mortis naturalis ut statim post deportationem admittatur fideicommissarius, sive q. ut exprimitur in dicto § Cornelio verius q. posset et sive omnes interpretantur etiam post deportationem matris scriptum heredis scilicet mortem naturalem ipsius filius ideoque fideicommissarius moriatur fideicommissum intercidit nec transmittitur l. intercidit §§ de condit. et dem. l. unica § sin autem aliquid C. de caducis toll. l. huiusmodi l. 3 q. dies legatorum cedat, sive potius q. impetrari de hereditate non dum delata filio, ut post divino auo, quo tempore deportatum proponimus questio est, et ideo est facilius ut institutio filii pro non scripta habetur l. 1 C. de hered. inst. l. 3 § 1 de his que pro non scriptis habentur et institutioni repetitis locus fiat; at in dicto § Cornelio questio, et decisio est de hereditate iam matri quesita queque cum sit iam patrimonium matris deportatae simul cum ceteris eius bonis publicatis, ad fiscum pertinet exclusio interim fideicommissario, ut exponunt nove ex nostris eruditis Dominus Ioanes Chumacero in decade selectarum disputationum 11 ex n. 1 et sequentibus, Richar: ubi sup. ex n. 99 omisso inquam ea interpretatione, quam et alias impugnat cl. auctor noster Amaya lib. 1 observ. cap. 11 n. 9 et sequentibus observandum potius est in specie dicti § Cornelio aberrasse inspecte hactenus scriptores nostros q., qui suponunt fuisse ibi matrem deportatam, idque pro constanti, et explorato habent, cum tamen id non exprimat sed duntaxat condemnatam fuisse; ita ut bona eius occuparentur a fisco scilicet ob delictum, cui pena confiscationis inflicta fuit; tamen sine deportatione, aut capitis diminutione ut stringit intellegato in l. cum ratio 8 § ult. de bon. dam. l. si fima Danero 22 § his casus cum severiorem et communem interpretationem commandati; et non fuisse

et n. fuisse deportatam matrem in dic § Cornelio et ex eo apparet quod si deportata fuisse n. posset ex rebus post deportat. ab eadem quisitis fideicommissario post mortem matris satisfieri, ut significatur in d § Cornelio vers. et etiam matr mox explicando, quoniam hec etiam post deportat. quesita confiscarentur matre mortua l 2 C de bon: proscrip: ff l cum ratio 7 § ult. in fine de bon: dam:

Ergo eo supposito matrem in specie d. §i Cornelio deportatam n. fuisse ut iam breviter explicem in quo eius §i cum extaret pene confiscationis omnia bona matris fiscus occuparet filius, idemque creditor fideicommissi dicebat seante penam ee, sive se tanquam creditorem in bonis fideicommissi potiorem fisco ea bona in penam delicti matris occupante; ita enim nempe, ut creditor, fiscalibus penis preferatur constitutum e l quod placuit 37 de iure fisci, l unica C de penis fiscalibus, Creditores preferri lib. 10, ff allegat. hac filii, que et dubitandi ratio fuit submota proponit, Paulus decreto imperatoris repulsum fuisse interim filium a fideicommissi petitione, et decreti rationes sive exceptiones, quod filii petitio ex causa e exprimit in vers. ff si n. dum, verbis conditionalibus, qualia sunt illa, ff si nondum dies fideicommissi venisset; n. quasi in re certa n. venisse dubitet, quoniam id postea pro certo ponit firmatque d ex vsu exemplo quod rectorum iudiciorum, et iuris in quo exceptionis intentionem auctoris excludentes per formam conditionis scripsi solitae l exceptio 22 de exceptionibus iunctis traditis post multos ab illigero ad Donellum lib. 22 cap 1 lit. X, est itaque primaria ratio decreti et exceptio filio opposita, n. dum venisse diem fideicommissi, quod delictum fuit post mortem matris, que nec naturaliter mortua e, nec civiliter, nempe n. deportata in dic § Cornelio confirmatur ea ratio in vers. quod potuit subiungitque potuisse filium post publicationem bonorum matris prius quam matr ipsa mori, quo casu

fideicommissum

fidei commissum extingueretur; ut post mortuo fidei commissario ante impleta conditione fidei commissi; si vivat matris morte, aut quam in certo extitura sit conditio tn facit l huiusmodi l 3 § 2 dies legatorum cedat l 1 § dies de condit: et dem: proinde ante mortem matris ut post, ante impleta conditione non est admittendus ad fidei commissum l sed si ante 10 ad treb: et multo minus praeferendus fisco, ut creditor, qui creditor non dum est l 1 § an 42 de obli et act: sequitur denique illa ratio in ult.o vt etiam, quo potuit mater post publicationem alias res adquirere, ex quibus ea mortua filio superstiti usque ad quantitatem fidei commissi satisfieret nec vero caventur eo casu bona fidei commisso subiecta, et publicata, quo etiam interim pendente fidei commissi condit.e pure ex persona matris heredis in fiscum translata fuerunt l ult.a § sin autem sub condit.e 3 C commu nia de legatis, l peto 69 § praedium de leg. 2, quam interpretatione addit § Cornelio repudiato reprehensoque vulgari commento deportationis, quae ibi supponitur scribit, sibique asserit, noster Amaya dic lib.o 1 obser cap 11 n.o 24 repetit quod non sine animi ofensa, et querela de primoribus salmanticensibus in l unica ex n.o 29 C de poenis fiscalibus, creditores praeferri lib.o 10; scripsit ante eum asseruit quod et quidem eodem iure et rationum fulcro Cuiat ad tit 3 de iure fisci indic l statum 48 § Cornelio.

10 Neque tamen vis recta, certaque dic.i §.i interpretatio sit, et omnino illa non item tn quod receptissima est, ut nouissime post multos probat noster Larrea decisionum granatensium 2 p decisione 77 n.o 19, et ex ea quo in praxi obtinuit simul quae ex ll, dic §.i, non pauca usu frequentia conferunt: precium operae erit antequam progrediamur, ohio praecipua breviter adnotasse. Primum est bona fidei commissa post mortem rogati destituendo subiecta si restituere rogatus paciatur ex delicto poenam confiscationis, venire etiam in confiscationem, ita ut eorum usus fructus, quamdiu rogatus, qui deliquit

vivit

vivit, sit penes fiscum, neq interim fideicommissarius admittatur, q. ex dic § Cornelio, iuncta Authentica res que Communia delegatis extra devolutiva, e in fideicommissis familie. velicet, et maioratib. hispanis quoties licq. n. e duris expressa prohibitio alienationis. Plane si expressa ut plerumq in fideicommissis familie, et maioratib. adiungit alienationis prohibitio intervenerit, quamvis eo etiam casu usus fructus bonorum ex delicto possessoris prohibitur, et ad vitam eiusdem posse confiscari q. necessario e ea alienatio, argo ex l. post. 69 § predium deleg. 2 probabiliter satis ostendunt post alios, Alciatus in l. filius fam. 114 nº 4 delegati 1 et responso 763 nº 1, Socinus iunior consilio 174 nº 3 volumine 2, Comecius in l. 40 iuris nº 91 contrarium tn e receptius resp., ut eo casu, neq usus fructus ad vitam prohibitum, qui deliquit fisco addicatur, q. in casu alienationis prohibite admittitur, quasi extincta vocatione sequentes ad deducendam alienationem, idq argo ex l. imperator 12 de fideicom: libert: l. cum pater 71 § libertis 21 delegat 2, l. iura 4 de iure patronatus, l. si in libertinum 28 de bonis libertorum, l. eorum 9 ad l. iulia maiest: l. 13 de interdictis, docent deducuntq post Bart: ind. l. imperator 12, Alexander consilio 23 nº 3 cum sequentib. lib. 1, Molina lib. 1 de primogenys cp 20 nº 8 et sequentib. et lib. 4 cp 11 ex nº 11 et preter laudatos ex nostratib. a Rich: ad hunc tit. 3 cp 7 nº 19, Chumacerus selectarum cp 11 nº 6. Peregrinus de fideicommissis articulo 40 nº 9, Mieres de maioratib. 4 p. te q. e 23. Fraquinerus lib. 4 controver. cp 40 Vincentius Trajanus de substitutionib. q. 9 29 nº 7.

Erit vero plerique ex laudatis, et inter eos precipue Ludovicus molina agnoscunt eo etiam casu, quo in maioratibus aut fideicommissis expresse prohibita alienatio e, quamvis non usus fructus ius ut pote personale; tn fructuum percipiendorum commoditatem, que 11

que ab usus fructu distinguitur l. si usus fructus § 6 de iure do-
tium adeo quod vetus prohibitio in fiscum transire, nec prohibitio aliena-
tionis comprehendit, l. lucius § 8 alias l. codicillis 91 § institutionibus
Bartolus nº 4 ff de leg. 2, quamvis in eo etiam dissentiat, et ma-
gis commoditatem confiscari contendat, Pater Sanchez in precepta decalogi
libro 2 cap. 18 nº 16. illud saltem convenit inter omnes, ut omnino con-
fiscatio cesset, tunc usus fructus, quam commoditate bonorum maiora
tus, aut fideicommissi, quoties ab institutore adiecta clausula et
cautio est, que dubitationibus ex opinionum varietate tollendis
frequens solemnis quod est in maioratibus; ut notat Malina libro 2
de primogeniis cap. ultimo nº 3, nempe ut preambulla ora ante commisum
a possesore crimen confiscatione dignum; sive eo ipso perpetrare tenta
verit transeant ante perpetrationem bona ipso iure in sequen-
tem successorem; idemque non in fraudem odiumve fisci, contra legem post
litis fam 214 § divi vero, de hec delegatis 1, neque ut imputatur
possesori, qui delinquit contra legem bona fides 31, depositi, sed
cavetur in favorem familie et successorum, qui non delinquerunt
quam innocentibus poena confiscationis propter antecessoris delic
tum non irrogatam; seu non communicatam indignaret duritie
continet ut scriptum dure simili est in l. servus 4 in fine de privis
exportandis iuncta l. crimen 26 de poenis, atque ita ea clau-
sula fiscum excludit, nisi in maioratibus ex regia facultate
institutis ut distingunt docentque Molina dicto libro 4 de primo
mogenis cap. 11 nº 18, et libro 2 cap. 12 nº 96 et preter nostrates
supra laudatos Mieres de maioratibus 4 parte questione 23, angulo de melio
rationibus ad leg 11 nº 8 libro 9 compilationis nº 6, Pater Sanchez
dicto libro 2 cap. 18 nº 24 et sequentibus, Pater Molina de iust. et
iure th. 2 disp. 612 nº 13 et tho 3 disp. 660, Gaspar pegado
fiscalium questionum cap. 8 nº 19.

12 Secundo ex decisione dicti § Cornelio
expendenda expedienda que breviter est questio nobilis, an scilicet

Maioratus

An scilicet Maioratus possessore Religionem ingrediente, et pro=
fesso statim sequens successor admittatur; an potius naturalis mors
Monachi expectanda sit bonis interim apud monasterium manen-
tibus, in qua q. ut Disputatio clarior procedat supponimus imprimis
loqui nos de maioratu, in quo vel sit expressa clausula, sive conditio
excludens Monacos a successione, quae clausula in maioratibus ex regia
facultate institutis; et sine ea in omnibus preter eos, qui fiunt apa-
rte inter liberos ex tertio bonorum iuxta formam legis 27. Tauri
frequens valida q. est, ut resolvunt post alios Molina lib. 2 de
primogeniis cap 12 n° 94, Gutierres de matrimonio cap 21 n° 16. Pa
ter Sanchez eodem tract lib. 1 Disp. 34 n° 19 et in precepta de
calogi 2° thamo lib. 7 cap 19 n° 6, Castillo lib. 3 contro: cap 12 ex
n° 48, ex lib 4 cap 36 n° 2[illegible]7 et lib 9 cap 99 per totum et cap 100 n°
3, Lara de vita hominis cap 30 n° 121; et sic ea conditio excludens
Monachum in maioratu adsit statim post professionem possessoris, seque
ntem admitti indubitatum est ut post alios notat noster Pichar: Disp
7 n° 64. Ergo in maioratibus in quibus ea clausula, seu conditio
deficit in q. proposita est receptissima Distinctio, quae fit inter
professum in monasteriis bonorum incapacibus etiam in communi
qualia sunt fratrum minorum de observantia; et capucinorum ex
declaratione concilii Tridentini sess. 25 de regularibus cap 3. et do=
mus professe societatis Iesu, quo ad bona stabilia immobilia
ex traditis a Patre Sanchez in precepta decalogi 2° tho lib 5
cap 18 n° 11. et professum in monasteriis capacibus bonorum saltem
in communi qualia sunt, exceptis superioribus omnia religua ex
indulto concilii Tridentini d. sess. 25 cap 3. ubi late Barbosa
in collectaneis. Proinde ut a posteriore hac Distinctionis parte
ut pote minus controversa incipiamus, si monasterium in quo posse
ssor maioratus professus est sit capax bonorum in communi placuit
communiter q. obtinuit esse expectandam naturalem mortem professi, ut
sequentibus locus fiat nec interim admitti; si monasterium

ex persona

Ex persona professi quandiu ille vivit bonis maioratus fruitur; ut argo ex dicto § Cornelio iuncta Authentica ingressi C. de sacrosanct. eccles: cap in presentia de probationibus, cap quia ingredientibus § cum sequenti in 6° 3, docuit Bartolus in l. cum pater 77 § here ditatem de leg. 2. quem sequuntur magno adsensu veteres nouiores que: et preter laudatos a Richar: Art. 1° n° 100, Molina de primogeniis lib. 1 cap 13 n° 99, Castillo lib° 3 Contro cap 12 n° 96. Angiano de legibus lib° 2 Contro: 17 ex n° 9. Carolus de Sapia in authentica ingressi Ubique fit cap 16 n° 9, C. de sacrosanctis ecclesiis; idque extra controuersiam est in omnibus maioratibus inferioris ordinis; nempe institutis ex bonis omnino privatis patrimonialibus q. at in eis quibus anexa est inferior aliqua iuris dictio opidorum, vel dignitas, ducatus, Marchionatus, aut Comitatus est in valuit consuetudo, et ita docens successione eorum ex persona possesoris professi; neque interim quamdiu ille vivit deferri monasterio, quod huiusmodi maioratuum incapax censetur, sed statim sequentes admitti, ut argo ex cap. placuit 4, 16 q. 1 cap 1 et toto tit. ne clerici vel monachi post Glosam in cap. peruenit 26 Ubique dignitate 27 q. 2 tradidit Molina dicto lib° 2 cap 12 n° 41. et sequentibus et plures apud eum nouissime in additionibus, qui et disputant, an etiam monasterium excludatur a maioratibus in quibus instituendis expressa fuit ratio conseruationis familie cum precepto delationis nominis, et armorum.

13 Rursus quo ad primam illam distinctionis partem de professo in Monasterio bonorum incapaci in comuni quamuis non pauci; neque improbabiliter existimauerint expectandam esse etiam in hoc casu mortem naturalem professi atque interim eius heredes bonorum maioratus fructibus fruituros, quia dies admitendi ad fideicommissum familie et maioratum sequentis successoris venire non videtur ante mortem naturalem professi cum possit ante illam, quin professionis proximior est decedere, et alii locus fieri; quin tempore naturalis mortis

naturalis mortis Professi; sit proximior ex ratᵉ dictᵉ §ⁱ Cornelio Lunceta (?) et ex facto 17 § siquis rogatus 41º Aluz decedit ad preb. Ubi intelligendi datum est, quia postea in metallum damnatus expirare non creditur ante mortem naturalem ipsius, neque ancillam fidei commissum cedit; aut restituitur quomodo expendunt existimantque ingᵘ proposita post Salicetum in l 1 nº 6 C de her inst Cum pluribus inspᵗᵃ 2 pᵗᵉ nº 13, et inque si pater Ubo sicabs liberis nº 61 dettis libᵒ 6 et laudati ex ndisteratibus a Richardo ubi sup nº 104. Cumumacero dep 11 nº 7. Contrarium tamen verius et indistiorum Vba receptius est; nempe statim post professionem possessoris in monasterio incapace sequentem proximiorem ad maiora tum admitti; quoniam scilicet monacatus civilis quedam mors professi est, quo ad seculum cp placuit 8 ubi Doctores 16 cᵒ 1. l Deo nobis 93 C de sacrosanctis ecclesiis maxime quoties professio fit in religione ubi non modo professus ipse; sed etiam ex eius persona monasterium commune incapax bonorum est; quo casu idem efectus; civilis huius mortis; et naturalis censetur et ideo dictus §ʳ pro posita sup. nº 6 et 7. intelligitur venisse dies admittendi ad fidei commissum seu maioratum sequentis successoris; perinde atsi iam professus naturaliter mortuus esset proindeque nec videtur posse ante illum mori fidei commissarium nec professus ipse alias res adquirere. que singula diversa sunt inspiciendi §ⁱ Cornelio; ut considerant respondentes etiam obiectioni dicte legis ex facto 17 § siquis rogatus 6., de quo iam nos docet Bart: opinionis huius assertor in l Cum pater 77 § hereditatem nº 1 de leg 2. Molina libᵒ 1 de primogeniis cp 12 nº 69 et preter Covarrubias, Manricam, Mieres, et alios laudatos a Richardo et Cumumacero ubi sup. Pater Sanchez in precepta decalogi libᵒ 7 cp 19 nº 10. frater Emanuel rodriguez questionum regularium 2 th cᵒ 78 artᵒ 12. Caldas Pereira, de nominatᵒ emphiteutica cᵒ 6 nº 14 et de renobatᵒ emphiteutica cᵒ 12 nº 49. Flores

de mena

Flores de Mena lib.° 1 Variarum q.ª 16, art.° 2 § 2 n.° 7. Cabedo Decisione Lusitaniæ 133 n.° 1 et 7, Pater Molina de Justitia tr. 3 Disputat.ª 623 n.° 1 et n.° 7, Peregrinus de fidei commissis art.° 28 n.° 62. Castillo lib.° 3 Contro: cap. 12 n.° 53.

14 Ut ad inverticulo illationum d.i § Cornelio ad regiam rectamque viam principalis quæstionis nostræ et ad explicanda argumenta in contrarium supra n.° 4 adducta, iam revertamur, non obstat litem sententiæ nostræ propensum simul cum dic. § Cornelio pro 1.° argo, Papiniani responsum in l. cum pater 77 § hereditatem 4 de legatis 2, d. l. ex facto 67 § si quis rogatus 6 ad Trebellianum, qq. probatur rogato filio, ut hereditatem cum moriatur restituat filiis suis; et cui ex his voluerit etiam si filius postea deportatus sit; non cedere, aut venire diem fideicommissi ante mortem naturalem ipsius neque deportatum facultatem eligendi perimi et consequenter casum mortis expressum in dict. fideicommissi non extendi, aut impleri per deportationem. Namque respondetur communiter ideo in d. § hereditatem deportationem morti non equiparari neque fideicommissum statim restitui; quia non perimitur deportatum facultas eligendi, Deligere deportatum potest etiam dum deportatus est d. § si quis rogatus 6 ibi; etiam deportato eius tribuit eligendi facultatem; quoniam facultas eligendi semel ante deportationem, quæsita censetur deinceps in facto consistere quatenus refertur ad implementum conditionis eligendi d. § si quis rogatus 6 ibi: iam parere conditioni: quod implementum facti est, l. qui heredi 44 l. Mevius 99 de cond. et dem: et versatur in sola explicatione voluntatis eligentis; quæ etiam facti est l. si stipulatus fuerit 76 de V. O. iuncta l. Consilio 7 § ult.° de curatore furioso, l. bone fidei 48 § in contrarium de adquirendo rerum dominio; deportatus autem etiam post deportationem manet capax eorum quæ facti sunt l. legatum 10 de capite minutis, ita interpretantur post Bartolum in d. § hereditatem classici omnes teste Lassore

in l. 146 § ult.º n. 12 de V.O. et ex recentioribus Academicis quaesitoribus Richard. ad hunc tit. cap. 7 n. 116 et 130, cum sequentibus Larrea Decisionum granatensium decisione 31 n.º 9.

Verum hanc 9
interpretationem, quatenus docet deportatum etiam deportatione manente posse eligere obstant inplacabiliter imprimis Ulp. in dic. § siquis rogatus 6 ubi Papiniani tit. 3 ex lib.º 8 responsorum = quod extat in dic. § hereditatem referens affirmat Papinianum tribuere deportato facultatem eligendi; cui liber factus, si Principis indulgentia restitui velit, atque ita non ut eligat dum deportatus est postquam restitutus in pristinum statum fuerit, et quamvis ea verba cui liber factus = varie interpretentur post Acursium, Cumanus, Alexander et Ripa in d. § siquis rogatus 6 et emendet Cujat. lib. 3 observ. cap. 10, et lib.º 8 resp. Pap. in d. § hereditatem pro verbis illis cui liber factus reponens cui liberorum subscribentibus Richardo et Larrea ubi proxime; tunc interpretationes elusoriae et emendatio contra fidem omnium librorum; ideoque improbabiles sunt ut ostendit Emanuel Costa imp. te 2 p. te n. 20 et 21, obstat etiam iuris ratio rationem superioris interpretationis convincens; qua attenta si quod electio facere capax eligendi est deportatus dum deportatus manet consequens est fateri idem in eadem quaestione dicendum esse in servo poenae sive condemnato in metallum, quoniam et iste capax est eorum, quae facti sunt; veluti legati alimentorum l. is cui 11 de alimentis et cibariis legatis. § 1. 3 de his quae pro non scriptis habentur iuncta dic. l. 9 legatum 10 de capite minutis l. cum Ulp. 16 de inter dictis et relegatis, sicut et alioquin servi extra personam capaces sunt eorum, quae facti sunt, l. servos 17 de alimentis et cibariis legatis l. Aquilius hereditati 44 de conditionibus et demonstrationibus eodem. § Pluribus facturis Inst. 3 de stipulatione servorum; et tamen consequens falsum est; ideo = enim electionem; quae deportato in proposita specie tribuitur; non tribuitur servo poenae quod penitus in eo extingui dic. § siquis rogatus 6.

quod aliis

qq. argis; quamvis parum firmatis; et levioribus aliis animum in terpretatur. Disseserit merito insignis Iuris Consultus Fortunius Garzia in presenti n. 22 et post eum Costa ibi proxime in lib. 2 selectarum cap. 24. n. [illegible]

16 Subscribo itaque potius Fortunio, et Costae; et ante eos Socinus ind. § siquis rogatus affirmantibus deportatum, dum deportatus est non posse eligere, et quod Pap. scribit ind. § hereditatem et eligendi facultatem non esse pena peremptam, sic accipiendum esse; ut non extinguatur sive intercidat; sed veluti et in suspenso sit; quia quamvis interim eligere non possit; potest tamen si restitutus sit, quemadmodum eodem sensu legatum sub conditione non extingui deportatione legatarii, quia restitui potest scribit Ulp. in l. intercidit 59 de condit. et demonst.: atque ita etiam, quod ex Papiniano opponitur ind. § si quis rogatus sit etiam deportato ei tribui eligendi facultatem explicatur ibidem; ita nempe ut eligat liber factus, cui fideicommissum restitui velit, diversum autem est in servo pene. In quo ita facultas eligendi perimitur; ut iam deinceps parere conditioni eligendi non possit, quia in servitute; quamdam ratio iurogat decessisse intelligitur et quidem sine liberis si nullum filium ante damnationem susceperit et cum civiliter decedat; sive promoveri habeat nulla spes supre est restitutionis; cuius intuitu electionem ei demas, quam Pap. deportati tribuit in spem, et casum, quo restituatur, quomodo et expendenda et exponenda est Ulp. in d. l. 55 et dextus ind. § siquis rogatus sit vel quod si servus usque ad finem et opposite inverso simili ratiocinatur idem Ulp. ind. l. intercidit 59 de conditionibus: et dem: Plane propositae assertionis; cur scilicet quamvis facti electio sit; neuter tamen nec deportatus nec pene servus durante damnatione possit eligere et differentiae; item ratio obquam deportatus, post restitutionem eligat et in servo pene, irrevocabilis sit deducenda ex eo est quia facultati eligendi a testatore datum eiusque tempore deportatus non erat inesse tacite expressa voluntate

testantis videtur.

Conditio illa si statum non mutaverit, fide, ille homo permanserit
argu. ex l. cum quis 38 de solutionib. iuncta l. qui heredi 44 ff.
quemadmodum de cond. et demonst. Deportatio autem efficit, ut alius
homo esse censeatur, qui deportatus est; ut in simili, et eleganti
specie docet Ulp. in § ex facto 9 dictae legis ex facto 17 ad tre:
quem subtiliter adeo expendit Costa dic. 2a parte n. 30 et lib.
2 selectarum cap. 24 n. 3, et a Cuiacio Antonii Fabri Tribo=
niano cum § 3 ex ff. nos igitur scribentis lib. 17 coniecturarum
cap. 20. Vindicat exponens post multos noster Amaya lib. 1
observationum cap. 12, et in l. unica n. 28 C. de poenis fiscalib.
creditores prae ferri lib. 10 et ideo non ex defectu potestatis, sive
capacitatis eorum, quae facit; non eligit interim deportatus, sed
ex defectu voluntatis testantis; quia censetur esse alius homo ab eo
cui testator electionem tribuit, et tamen quia restitui in veterem statum a Prin=
cipe potest, et probabilis benigna quae est restitutionis spes in de=
portato; ut pote libero homine et iure gentium non mortuo l. quon=
dam 17 de poenis, restitutio autem cum integrum sit faciat ut res=
titutus idem homo; qui ante deportatus fuit esse existimetur l. 1
in fine C. de sent. passis operatur etiam spes restitutionis, ut non in=
telligatur interim perempta facultas eligendi, sed veluti in pendenti
retenta in eum casum, quo electurus sit, praetentiorem ille
idem cui testator electionem commisit. E contrario in servo poenae
non cessat; Imprimis prorsus electio tunc quia servus non solum alius
homo est, l. qui res 98 § aream ff. nec admissum de solutionibus
deditum iuris intellectu nullus, l. quod attinet 32 de R. I.; tunc
etiam quia cum servus iuris censura pro mortuo sit, non est magis
probabilis in eo spes ut restituatur, quam in naturaliter mortuo
ut sustinetur d. l. intercidit 99 iuncta l. generaliter 24 § si ser=
vus in metallum 9 de fideicom. hered. l. homo liber 21 de statu
hominum, et si restitutus sit potius alius homo, ut novus, quam
ille, qui ante damnationem fuit censetur argu. ex d. l. qui res 98

§ aream

§ area; vers. rei admissum; l. servus 27 § 1 de adimendis legatis; unde etiam apparet, ut ergo proposito supra n. 16. Respondeamus ideo casum mortis includis hereditatem; et in d. § siquis rogatus non extendi ad deportationem quoniam hec, quo ad cessionem fideicommissi de quo ibi: non est eiusdem effectus, ac mors naturalis cum per istam perimatur electio et per deportationem non item, ut pre ceteris explicat Costa nuper laudatus diluens etiam ceriora reliqua, que huic interpretationi obiiciuntur.

17 Illud ante quam digrediamur in d. § siquis rogatus eget interprete, neque omitti potest, quod Ulpianus supponit in verbis cui liber fieri nepos deportatum restitutione liberum fieri, et consequenter ante restitutionem, et quamdiu deportatio durat liberum non esse, quod sane absurdum, aut obscurum est cum constet deportatum esse minorem sive mediam capitis diminutione per qua civitas sola amittitur, et libertas retinetur § de minor institutionum de capitis deminutione, dimissa conciliatione emendatione huic difficultati ocurrente; quam retulimus diecimusque supra n. 19 et sequentibus Faber in rationali legis amisse 13 ff de capitis diminutione affirmandum potius breviter est deportatum restitutione liberum fieri, dici eo sensu, quia quamvis ante restitutionem, et dum deportatus est retineat libertatem naturalem gentium iure omnibus communem dic § minor sunt quidam l. 7 de penis; cum tamen civitatem romanam amisserit non retinet libertatem civilem sive iuris quiritum, que ex libertate naturali et civitate romana constat, et vocatur etiam maior libertas a Iustiniano, vulgo in haec non animadverso in § ult. institutionum de libertinis nam que in eodem sensu Cicero in orat. pro cecina scribit, non potest liber esse iure quiritium, qui in numero quiritium non est; cum itaque deportatus restituitur liber quia cum civitate consequenter libertatem iuris quiritum. Neque eius libertatis et inde explicatum, petendum generis nominis, aut sine exemplo est enim etiam quod scripture vexato alioquim valde

(Valde loco in l. Cognitionum 5 § Consumitur de extraordinariis Cognitionibus deportat. libertatem adimi interpretantur de libertate iure quiritium Cuiat in notis prioribus ad institutiones in dic § minor de capitis diminut.; et lib. 3 observa. cap. 10 Duarenus lib. 1 disputat. cap. 9 quamvis aliter et Varie post alios idem Cuiat lib. 11 Pauli ad edictum in dic l. 9 de capite minutis ubi et Faber in rationali et in iurisprudentia tit. 16 princ. illat. 3; Bigirarius Varro in l. imperator 18 de statu hominum, Brissonius de ritu nuptiarum pag. mihi 210, Rebardus tit. 3 Variar. cap. 9, Illigerus ad Donellum tit. 21 cap. 9 libera (...), sic etiam dicunt quod et decius legis 9 § ult. de statu hominum significat mulierem civitate expulsam non esse liberam exaudiunt respectu libertatis iuris quiritium, Robeanus lib. 2 variarum lectionum cap. 11 Cuiacius ubi sup. et ad pr. institutionum de ingenuis, quamvis Triboniano eum textum interpolatum imputet Rebardus lib. 1 Variarum cap. 13 sic denique quod, Papinianus in l. 2 ne de statu defunctorum supponit inepti praescriptionis quinquennii amorte patris obstet posse filios quem libertatis iure; sed l. cum effectu in servi propter patris memoriam quasi scilicet patris ditem filii sequantur, ut si ille servus fuerit sint etiam servi pueri, quod tamen falsum apertum est l. partum 7 C. de rei vindicat. l. 9 § 3 C. soluto matrimonio, princ. institutionum de ingenuis referendum, Breitam est ut Cuiat lib. 12 responsorum papiniani in d. l. 2 sentit, praescribit ne ad libertatem iustam; seu iuris quiritium iunctam; nempe civitati romanae cum civitatis Dronertio fieri potest filio ex persona patris; si pater fuerit peregrinus etiam si mater civis romana sit, quia eo casu quamvis connubium inveniat; sequitur parens ditem deteriorem parentis nempe patris, et peregrinus est et liber iure quiritium fiet liber ex l. g. mensia teste Ulp. in fragmentis tit. 5 § connubio, quae lex mensia intelligitur legis specialis nomine in hac re apud Ulpianum in l. g. lex naturale 24 de statu hominum, ubi dicunt clarissimi

Classicos

Cassicos, et Cujaciu simulq scholias ex Juris Basilicon lib. 46 tto 1 in Ind. c. 1 lex naturae 24 varie alucinantes et Da Fabrum irrationali dictae legis 24, postrema eiusdem Vba Triboniano absurdantes exponunt. Curiat: in l. 2 § huius fundi de usufr. et iure Brissonius de iure connubiorum pg. mihi 243 othomanus de legib. romanis in l. mensium, Gotofredus ad Ulp.um dict.o § connubio, Guillelmus Forner, lib. 2 selectarum cap. 6.

18 Superest adhuc pro Corona de 2i Argi explicandum difficille Papiniani Responsum propositis huiusque coherens consequentis in l. ex ea parte 121 § in insulam de V. O., ubi probatur stipulatio collata in tempus mortis promissoris per Vba cum morieris dari, non comitti etiam si ille deportatus sit, sive non nisi eo naturaliter moriente comitti. Unde leptiter propriis evincitur casum mortis specialiter expressum non extendi ad deportationem ut ex eo textu docet, deducitq. Curiat lib. 1 responsorum Pap.i et in recitationibus ad tt.um de V. O., in d. § in insulam. Respondendum è in ea specie stipulationem non nisi naturaliter moriente promissore comitti, et casum mortis ad deportationem non extendi, expressum tamen mente Dae benignam, qua attenta dies mortis in gratiam debitoris, et ad differendam solutionem adiici intelligitur. Leg. cum qui 41 § quoties de V. O., l. cum tempus 17 de R. I., tunc ex natura stricti stipulationis; in qua casum verbis non expressum promisso habemus interpretamurq. 2us promissorem, et Da stipulatorem l. stipulatio 38 § in stipulationibus 18 l. quidquid 99 de V. O., cedere dici mortis adiectio damno promissoris et spes retentionis eccq. Daem, et 2us stipulatorem interpretatio omissionis casus deportationis si statim post eam et ante mortem naturalem promissoris comitteretur stipulatio ut explicant post Bartolum in d. § in insulam sentientes efficere, Duarenus Donellus, Cifanius, et post Cassonem imp.a n.o 2 ex nostris Richard cp 7 ad huius tt.um n.o 148, Cumnacero select.: cp 10 ex n.o 7, Castillo lib. 3 contro: cp 12 n.o 28 et 92.

Plane q^d in dic § in insulam signanter significatur salus moriente naturaliter deportato stipulat^z omitti et se quenter eo adhuc vivo cum moriendi extremum instans velut abs cribatur l. q quibus ... de manumissis test^o inneti traditis ad primum legis nostrae cap 3 n° 29 ne difficile, aut falsum sit ex eo q stipulatio, quae civilis iuris e l. eaque 93 de ad qui rerum dominio l. si ving 21 § pactus de pactis n potest committi contra deportatum, utpote incapacem iuris civilis l. quoties 14 § ult^o de verborum obligationibus iuncta l. sunt quidam 17 de poenis; sic explicandum e ut stipulatio ante deportat^z atque ita eo tempore, quo promissor capax erat contracta omittatur moriente deportato n^o deum q ex contractu precedente deportat^z etiam si iuris gentium fuerit nec civiliter, nec naturaliter postea teneatur l. tutelas 7 § ult^o de capite minutis l. si debitori 47 de fideiussoribus contra fiscum, in quem bona deportati transeunt cum sua causa etiam stipulationum et debitorum conditionalium l. inter 26 § ult^o de pactis dotalibus l. ex facto 17 § ex facto ad Treb: neque repugnat his, q extat in l. quoties 14 § ult^o ex qua contrarium deducunt post curatium in dic § in insulam Engelius de fideiussoribus cap 7 n° 779; et inter Academicos consecessores Valentia lib^o 2 illustrium tract 2 cap 1 ex n° 17. diserte et ingeniose noster olim anthagonista D. Martinus de la reasegui lib^o 1 selectarum cap 9 n° 7 evanescens ceteris in d l. quoties 14 § ult^o, et in qua sensisse, quid dicat fatetur Cumanus ibi n° 6, nec percipiunt satis Donellus lib^o 16 comment: cap 20, Brissonius lib^o 2 de solutionibus qq mihi 224, nam q respondendum e n negari in dic l. 14 § ult^o stipulat^z conditionalem omitti post deportationem promissoris contra fiscum; sed dumtaxat affirmari novationem nova ex ea n contingere; q^a ut ea contingat necesse e obligatur persona promissoris; l. ipsius hereditatis heredis ne aggrepresentatur l. novatio 24 de novationibus sentit theophilus in § preterea vers^o n idem institutum, qq modis tollitur obligatio Fulgosius in l.

in persona

in l. q. in persona, D. O. § 1 n.° 4 de pactis in proposito autem promissor ipse non obligatur; ut pote deportatus. Fiscus vero, qui obligatur neque proprie heres est deportati l. cum ratio 7 § ult.° de bonis damnatorum l. inter eos 91 § ult.° ubi DD de fideiussoribus, neque deportati personam representat imo obligatur q.a successor bonorum et non personae l. C ad leg. Iuliam de vi publica l. ex facto 17 § ex facto ad Trebell. et consequenter non est persona cui conditio stipulationis existat, quae obligetur ita ut ad novationem sufficiat d. l. 14 § ult.°, quam sic exponit post Saliceti in l. si ult.a n.° 7 v. ut iste intellectus C de contrahenda emp.; Petrus Barbosa in l. si constante 24 § ult.° ex n.° 7 soluto matrimonio.

20 Pergimus iam adversum D. a ij.a 3 quam defendemus argum. deductum ex l. q. commodissime 10 hoc tit.o cum laudatis supra n.° 4, qq probatur casum omissum habendum esse pro omisso; neque adeum a casu expresso fieri extentionem debere; quamvis in utraque eadem ratio sit; qualis est in posthumo nato post mortem patris, et in nato post test.m vivo patre, quo ad necessitatem instituendi ex dictam legem commodissime. Hoc argo veluti decretorio post alios opinionis contrariae assertores, Antonius Faber lib. 9 coniec. cap. 3, contendit non licere iuris consultis casum expressum ad similes producere, q.a id est non interpretari voluntatem testantis sed supplere; hoc autem fieri non posse sine authoritate legis, ut vel l. in presenti; aut rescripti imperatorum, ut in l. ult.° C de posthumis hered. inst. l. iam obiurie 4 de vulgari et vulgari dict.o inter dict. necessaria et voluntaria; eo quod dictis inductionis censura tantisper omissa; de qua postea, repudiatis et variis huius difficultatis solutionibus, quas referunt refutantque Sarmiento in presenti n.° 25, Costa 5 p.te § in n.° 94, observandum est non evinci ex d. l. q. commodissime 10 casum in dict. institutionis expressum non extendi ad casum similem, quod falsum et contrarium huic nostrae est; sed illud tantum, nempe non extendi ad

casum contrarium; sine

sive aut tanquam contrarium excludere testator voluit, quod diversum, et contrarium est ea ratione, quia cum conditionis natura ea sit, ut datum sub conditione videatur sub contraria conditione ademptum, l. aliquando 108 de condit. et dem. l. quod iure 6 § 9 de dies legatorum cedat repugnat voluntati testantis et conditionis naturae ut institutus in casu expresso sub conditione, intelligatur etiam institutus in casu contrario; ut docent post Angelum in l. si pater 26 de vulgari, Baldus in l. qui ex duabus 93 de acquirenda vel omittenda hered.; Ancharanus consilio 137 n. 1 Decius, consilio 394 n. 9, Veroi consilio 63 et 64 lib. 2, unde et posthumus institutus sub conditione si me vivo nascetur, non censetur institutus sub contraria scilicet si me mortuo nascatur d. l. modestinus 10 et e converso institutus sub conditione si post mortem patris nascatur habetur pro non instituto sive pro praeterito si nascatur vivo patre d. l. si pater 26 ubi sic Angelus quamvis aliter iassonus in l. 3 n. 8 C. de hered. inst. et substitutus pupillo, si intra 10 annum decesserit non admittitur pupillo moriente post 10 annum etiam si ante pubertatem l. si ita quis 21 de vulgari quia conditio illa si intra 10 annum excludit ut contrarium casum, quo non intra 10 sed post eum quamvis ante pubertatem decessit, ex d. legis imperator 8 de postulando; cuius auctoritate utitur pro interpretatione dictae legis si ita 21, Bartolus ubi reprehensus immerito a Iasone ibidem n. 7, laudatus quoque a Berois in cap. Raynutius n. 339 de test., Socino consilio 76 n. 9 lib. 3.

Neque sententiae dictae legis modestinus dicimus sic expositae adversatur Iustiniani constitutio in dic. l. q. ult., C. de posthumis hered. inst., quippe omissis in hac re traditis ab Othomanno lib. 6 obser. cap. 24, Balduino in iurisprudentia muciana pag. 148 omissa etiam non insubtili consultatione Castrensis in d. l. ult., n. 4 Cumani in dic. l. commodissime 10 praeferenda omnino est certa receptaque explicatio Christophori Castellionis, quam sequuntur post alios Iasson in dic. l. ult.

21

ubi Donellus

Abi Donellus et indic §. 10 Ubi Cuiat, Covarr. lib. 10 Varia rum cap. 10 n. 2 plures relati Acosta in presenti 5 p.te n. 96, Menchaca lib. 1 De successione creatione § 20. n. 116; et post plures Gilquenius imp.ti n. 16, qui affirmant rationem decidendi in dicta §. ulta. et differentiam inter eam speciem et propositam in dicta l. commodissime 10 pendere ex verbis illis adiectis institutioni posthumi in dic. §. ult. nempe, qui intra decem mensium spatium post mortem meam editi fuerint; sive qui intra decem menses proximos nascentur. ex quo apparet voluisse testatorem institutionem referre in eum casum, quo posthumus ex eo natus editusque, sive filius eius legitimus censeri posset et deberet, qualis est natus intra decem menses a morte testatoris; et consequenter verba post mortem meam; explicantur ex adiunctis verbis intra decem menses censetur, quod testator voluisse duntaxat excludere posthumum, qui post decem menses a morte illius nasceretur, quoniam tunc filius eius dici non potest l. 3 § post decem dies de suis et legitimis: Duarenus p.o nostro legis, Gallus et ibidem traditus sup. cap. 3 n. penult. et ult. Quocirca in ea dicta. § intra decem menses casus contrarius et a testatore exclusus est, ille, quo posthumus post decem menses a morte testatoris nascitur; non autem ille quo nascitur vivo testatore quinpotius casus iste similis et ad quem extensio merito fit, quamvis aliud sit in d. l. commodissime 10 ubi verba si morte mea oponuntur directe aperteque illis si vivo me. Adverso autem Iustiniani constitutio necessaria fuit, non ut Antonius Faber ostendit, et ante eum Othoman. lib. 6 obser. cap. 21 quia a casu ad casum institutionem extenderent licerent consultis; sed quia inter eos extensio controversa erat in specie dictae legis ultime, ob similitudinem questionis dictae legis commodissime 10 quas distinguere et declarare oportuit, quemadmodum et eadem ex causa ambiguitatis scilicet tollendae lata fuit constitutio mariti, et verba in specie legis iam obvenire. Et de vulg. quomodo hec singula conciliabantur, quamvis apertam inhaerere Antynomiam inter dictam legem

Commodissime 10

10 et dicta lege ult.; et priorem posteriore abrogatam agnoscat post alios Merillius in quinquaginta decisiones Iustiniani ind. l. ult.a, et post Balduinum Cuiacium indic. l. commodissime 10.

22 Eiusdem argumenti, et interpretationis est text. in l. si cum do-tem 22 ff. soluto matrimonio l. inter 26 § ult. ult. post iur. de pactis dotalib. quo docemur, pactionem et stipulationem a patre et extraneo dotem dante interpositam ut dos sibi restituatur in casum certum matrimonii soluti veluti divortium et mortem non extendi ad casum omissum, etiam si similis eiusdemque effectus sit, quoad matrimonium dissolvendum; Namque ea traditio, praeter quam, quod veram ratio eius potest ad naturam stipulationis et pacti, quae in dubio interpretamur pro debitore, et contra creditorem et stipulatorem l. quidquid 99 de V. O., l. veteribus 39 de pactis l. Arrianus 47 de oblig. et act. iunctis traditis supra non loc nititur etiam ea ratione quod, qui in casum specialem expressum dotem sibi restitui cavit censetur casus reliquos veluti contrarios exclusisse argo ex l. inter 26 § cum inter de pactis dotalib. sive quod veritas se nec neglexisse et reliquisse dispositioni iuris communis, quo attento dotis a quocumque datae actio; nisi quando, et quatenus, qui dedit restitui sibi stipuletur; et paciscetur mulieri ipsi adquiritur, l. unica § accedit 6 de rei uxoriae act., et ideo non fit extensio stipulationis et pacti a casu expresso ad casum omissum d. l. si cum dotem 22; d. l. inter 26 § ult.o maxime cum divortii mortisque casus quamvis, quo ad dissolvendum iure civili matrimonium eiusdem effectus sint non tamen, quo ad quaestionem dotis utrum, et a quo restituendae et a marito retinendae d. l. si cum dotem 22, l. mens 30 de pactis dotalib. quae similibus quod plenius intelligendus iungendi est post alios Barbosa indic. l. si cum dotem 22 eius. 17, Donellus lib.o 14 comm. cap. 6. Faber lib.o 9 coniect. cap. 19 Schifordegerus lib.o 2 ad Fabrum trac. 19 q. 5 et 6.

Superest ex propositis pro 3° argo et ad rem magis pertinet
23 Ulpiani fragmentum in l. 9 fideicommissa ff. § si filius ita. Unde
legat: 3 ubi fideicommissore relicto filio familias sub conditione si
morte patris effectus sui iuris fuerit traditum est, si ille emanci=
patione factus sui iuris sit non admitti ad fideicommissum ante
mortem patris et consequenter casum mortis in conditione positum non
extendi ad emancipationem aut per eam impleri etiam si eiusdem
effectus sit. quod sane difficilioris explicatus habet nam et contra=
rium in eadem specie a Ulpiano proponitur in l. mulier 22
ad Trebellianum l. filius 15 quando dies legat. cedat. Observandum
imprimis est probari potius in d. l. fideicommissa ff. § si cum ita
quam improbari quia si casus mortis non traheretur ad emancipatio=
nem fatendum esse conditionem illam si morte patris fieret sui iuris
defecisse per emancipationem quia post eam certum esse incipit emancipa=
tum iam sui iuris fieri non posse morte patris et ideo tanquam
conditione defectus nec post mortem patris ad fideicommissum admittendus
esset; etiam non defecisse conditionem emancipatione; et ad fideicommi=
ssum esse admittendum exprimitur in dicto § si cum ita Unde et recte
colligitur conditionem si sui iuris fiat, conceptam in casum mortis
impleri per emancipationem. Nec moveamur si replices, quod si eo con=
ditio expleta intelligeretur emancipatione statim post eam, et ante
mortem patris admitteretur filius ad fideicommissum, quod tamen nega=
tur in dicto § si cum ita. Nam quia respondendum est cum fideicommisso inesse
et conditionem illam scilicet si sui iuris fiat et diem incertum; nem=
pe mortis patris. Et ideo quamvis emancipatione conditio imple=
ta sit; superest tamen dies mortis patris, ante quam nec cedit nec
peti fideicommissum potest argo ex l. in illa 8 de V. O., l. 9 C. xvi
39 de usufructu legato l. 4 § 1 iuncta l. dies 79 de cond. et de=
monst. nec rursus huic interpretationi repugnat, quod scriptum est
in d. l. 9 filius 15 quando dies legatorum cedat; nempe statim post e=
mancipationem fideicommissum deberi diemque cedere, quasi morte
patris cederet;

aderet; nam illa textus cum loquatur de fideicommisso liberis relicto et sit ex lib° 9 Disputationum Ulpiani ex quo etiam est, dic lex mulier 22 ad treb: et utriusque loci eadem disputatio et inscriptio sit; accipiendus vero est eo casu, quo a matre liberis fideicommissum relictum est sub condit. si morte patris fierent sui iuris; quo casu ex coniectura maternae pietatis presumimus matrem distulisse diem fideicommissi in mortem patris quia non credidit patrem eos emancipaturum non dilaturum si emancipandos super esset; ut scriptum est in d l Mulier 22 § 1 devenisse, quapropter cum dies in filiorum gratiam adiectus censeatur; et emancipat° causa dilationis esset, diem quam expectari filiis noceat non spectatur, et fideicommissum representatur argumento ex l a filia 62 § alumnus ad treb; diversum autem est in dic § sicut ubi fideicommissum non a matre liberis relictum proponitur et ideo cessante coniectura maternae pietatis, dies in gratiam heredis onerati adiectus presumitur; id circo expectandus est, l cum tempus 17 de R I, explicati eum 1° Raphael Cumanus in d § sicut et post eum Cuiacius, decius alciatus, Fortunius et alii quos sequitur, Costa in presenti 9a p. n° 82 et sequentib. Sarmiento n° 32, quamvis aliter, Albertus Bartolus, et in dictis locis aliter Faber, Tribonianum in dic l mulier 22 immerito agnoscens accusari, et lib° 15 coniecturarum cap 6, 2us que et in simili specie interpretandus est similiter textus in l si mater 3. C de instit et subst: ut notat Gilquerius in presenti n° 39.

Sequitur pro ordine dissolvendum quartum argumentum contrariae sententiae deductum ex l qui heredi, l meum 44 de condit et demonst: cum similibus laudatis sup n° 4 ex quibus vulgo tradder condit. impleri debere in forma specifica a testatore designata ut deducunt docentque pluribus et post plures, Covarruvias in practicis cap 39 n° 7, Sarmiento lib° 3 selectarum cap 1 n° 9, Mantica lib° 11 de coniecturis cap 16 n° 4 et 8. Menochius 24

Menochius consilio 326, n.º 10 lib. 4, Cardinalis Tuschus practicarum litt.ª C. Conclusione 999 n.º 4. Cui difficultati ut respondeat post Petrum de Belapertica, Bartolus imp.te n.º 3 et distinguit inter conditionem necessariam, ut valeat actus, de quo queritur, qualis est conditio si filius meus in utero moriatur ad institutionem nepotis posthumi ex formula Galli, et conditionem voluntariam, que scilicet eum proprie ut valeat actus necessaria non sit, tamen ex voluntate testantis adiicitur, veluti si heredi decem dederit. Quo supposito docet Bartolus conditionem necessariam posse impleri equipolenter et in casu simili per extensionem, ut in nostro § et quod sit tum voluntariam autem non sit, nisi in forma specifica, quam distinctionem communiter affirmant Iason imp.te n.º 20, Decius lect. 1. Roderic. n.º 8 et sequentibus, Sarmiento n.º 12 post alios Menochius consilio 243 n.º 24 et 34 lib.º 3, Carolus de Grassis de exceptionibus ad statuta except.e 33 n.º 17. Verum communiter hec traditio speciosa potius, quam vera est; tunc quia falsum est, quod supponitur conditionem illam, si filius meus in utero moriatur esse proprie aut precisa necessariam ad effectum institutionis nepotis posthumi cum potuerit perinde institutio concipi in casu deportationis aut emancipationis et proinde voluntarium sit concipere in casu mortis solaque in proposito necessaria conditio sit illa si filius vivo me suus heres esse desierit; ut in § sequenti p.te nostre legis; tunc etiam quia econtraria verum est conditiones voluntarias impleri posse equipolenter et extendi ad casus similes veluti conditionem dandi heredi ad bonorum possessores, et similes, qui heredes proprie non sunt, l. is qui in potestate 19 § ult.º de legatis prestandis, l. 4 § Ass. sub condit.e de fideicommissariis libertatibus, quod iungendus, Cuiacius lib.º 11 Pauli ad edictum in dic. l. 19 is qui in potestate 19 § ult.º Costa lib.º 2 selectarum cap. 7 n.º 3 et imp.ta 5 p.te n.º 3, et conditionem dandi pupillo aut furioso ad tutorem aut curatorem l. si fundus 13 de condit. et dem.: l. servum

6 l. Stichum

l. Stichum 95 § Usus fructus vers. nam si furioso de solutioni=bus l. qui filium 22 de manumissis testam., qq adendi sunt Cuiac. lib. 28 obs. cap. 3 Rapinani ind. l. Stichum 95 § Usus fructus. Costa lib. 2 selectarum cap. 10. Faber lib. 17 Coniecturarum cap. 14 et 15.

Quare ea distinctione inter condit. necessariam et voluntariam reiecta, quam et refutat ex nostris Richard ad hunc titulum cap. 7 n. 193 affirmandum potius est conditionem quamcumque impleri posse in casu simili sive equipolenti non solum si ita suadeat coniectura voluntatis testantis, quae regit conditiones l. in conditionibus 19 de cond. et dem., quo casu id admittit probatque late Costa in presenti § p. n. 3 et sequentibus et ante eum Decius in rubrica n. 14 C. de probationibus et in l. si mater 3 n. 2 C. de cond. et subscribit Parys consilio 9 n. 103 lib. 4. Foruemius (?) instit. n. 172; verum deficiente coniectura voluntatis si ea aperte contraria non fuerit eo respiciens ut in forma specifica impleretur; quia in re dubia et regulariter verisimilius est testatorem respexisse ut finem principalem potius effectum actus in conditione positi quam admodum implendi argo textus ad hanc rem decretorii in l. servus 68 de solu. Cuius immemor valde in hac re aberrat Socinus a Menochio relatus consilio 243 n. 27 lib. 3. Neque contrarium est quod extat in dic. l. qui heredi 44. de cond. et demon. ubi ideo conditio dandi servo non potest impleri in persona domini quia eo modo non impleretur equipolenter, sive cum eodem effectu voluntatis testantis, quae conditionis implementum ut poste factum potuit ad personam servi restringere, ita ut ad dominum non transiret d. l. qui heredi 44 vers. quod quae facti et proprie ac principaliter servi utilitatem respexit argo ex l. 3 § hoc autem de legatis prestandis l. qui liberos 8 § ult. de vulg. et sequenter voluit servo ipsi dari ut si fortasse ante dationem liber fieret sibi datum adquireretur l. 5 § ult., quando dies leg. cedat; si autem servus

Maneret

maneret saltem datum haberet in peculio indeq' redimere posset l 4 § 1 de manumissionib. quorum utrq' effectum cessaret si daret domino et conditionem ita impleri liceret, ut explicat post decium ubi proxime Costa d. q. p^te n° 9, Cumanus et Castrensis in d. l. quib. heredi 44, Sarmiento lib° 3 selectarum cp 1 n° 9 et in ps^ti vth 2 et ex nostris Richard ubi sup n° 194 Almaia lib° 1 obser: cp 12 n° 26.

26 Nec negativo rursus obstat Iabolenus locus in d. l. mevius 99 de condit et dem, quippe, quod ibi traditum e conditionem dandi Calimaco cum quo testi factio non erat; non impleri debere in forma specifica; nempe dandi Calimaco, quamvis ipse adquirere datum non possit = propriam specialemq' rationem habet deductam ex eo quoniam in ea specie cum ex implemento conditionis dandi Calimaco nulla utilitas effectusue adquisitionis dominii manere possit, apud Calimacum ut pote incapacem et tamen testator Calimaco dari voluerit censetur dationis [illegible] non adquisitionis effectum, qui impossibilis erat, et nullum factum traditionis respexisse cum Calimacus incapax non e succedendiq' regula iuris, quae docet conditionem cuius effectum ius impedit impleri saltem de facto debere l si mulier 20 § 1 de cond institutionum l heredibus 77 § 1 ad treb: Nam si e contrario ad translationem dominii in Calimacum respexisse testatorem interpretaremur reiicienda et remittenda ea conditio esset ut impossibilis et iuri contraria l obtinuit 3 de cdi et demonst ibi l condit 14 de cdit inst explicant sic post Bartolum in d. l. mevius 99, Bald in l unica § sint autem aliciui n° 2 C de caducis tollendis, Costa in ps^ti q. p^e n° 14, nouissime noster Larrea decisionum Granatensium 1 thomo decisione 45 n° 12 et decisi^e 32 n° 29, Richard cp 7 n° 197, illud utiq' paradoxum aut paralogum e quod Iabolenus supponit in d. l. mevius 99 ubi quidem conditionem si ducenta in mare deiecerit perinde impleri facto ipso debere ac conditionem illam si calimaco incapaci dederit cum

tamen contra stet et

detrahet et reclamat et juris ratio regulas, qua attenta conditio in mare deiiciendi ut derrisoria et publicæ utilitati contraria pro non scripta habenda est siquidem d. l. juncta l. conditiones 14 de condit. inst. l. servo 113 § ult. de leg. 1 l. 4 § penult. de leg. lilla peculat. juncta leg. 2 § tractari ult. nisi forte ad Papilianum; quo urgô; Franciscus sarmiento lib. 2 selectarum cp. 1 inclinat fere ut agnoscat in assertione dictæ legis meuius 99 vel quidem vestigium turbatæ mentis; sive dubio sanitatis habolem; quam in eo notatam fuisse memorat Plinius lib. 6 epistola 19; Adquam vis conditio in mare deiiciendi pecuniam impleti debere admittant post Bartolum in d. l. meuius 99 Donellus lib. 8 comen cp. 32 et fere Faber lib. 17 Rectorarum cp. 19; et varie vaneque interpretentur Cumanus in l. penult. nº 4 de condit. institut., Fortunius in p.ª nº 124 Costa 9 p.te nº 20, et ex Academicis: preceptoribus, Richard ubi sup. sarrea doctr.e 49 nº 13, quorum interpretationes, qua invitum, refellere referre desino. Affirmandum brebiter est cum Illigero ita sentiente aut presensiente ad Donellum dic lib. 8 cp. 32 lit.ª P. nº doceri in dic. leg. Meuius 99 impleri facto ipsi debere conditionem si dnecti in mare deiecerit neque separari cum condit.e si calimaco ducta data adquiruntur, quam mari, sive id prouiciantur ideircoque ut inutilis reiiciendam partem videretur utraque conditio distinguitur abbolem, in vel quidem et tacitæ obiectioni, quæ contra sup. tradita ex similitudine conditionum resultabat occurrit dum scribit quid interesse idem aliquid interesse inter utramque q.ª conditio in mare deiiciendi omnino inutilis et derrisoria cum nec adquiri pecunia mari neque ulla in eo utilitas inde considerari posit; at conditio calimaco dandi non item, q.ª quamvis, et dominium pecuniæ non adquirat potest tamen ex ea utilitatem percipere veluti si consumpserit alimenta quorum incapax nemo est atque ita ubi quidem interes non in interrogatione Dasertive legenda est et exaudienda pro aliquid inter est in l. 1 de leg. 2, quam sup. post alios exponit Donellus lib. 8 comen

cp. 19 et Illiger,

et Illiger, ibi litera E.

27 Omissis iam reliquis eiusdem potestatis et numeri locis lectisque interpretationis de impletmento dictu in casu simili eque potentive de quo consulendus, pro multis Ang. Emmanuel Costa in principio, quoque probatam revocat tandem nos sic argumentum postremum quod expensum supra non quod ex differentiis nonnullis inter deportatum mortem que naturalem. quae cum nemo moveant meo ventrue respondendum paucis, et in communi est preinere eas differentias ad casum in quo est diversa iuris ratio, et effectus deportationis et mortis ab ista ad illam non fit extensio; quae duntaxat admittitur, quoties in quo ad causam de qua queritur eadem est utriusque ratio; et effectus idque ut in singulis earum rationum reddita breviter ostendam; imprimis prior differentia earum rationum nititur, quod cum, que in causa caduci dicuntur et post ... ante mortem testatoris deficiunt, ... legibus, Iulia, et Papia aut ... ius, quas inrodueta sint de definitione caduci de qua Ulpianus in fragmentis ... 17 ex interpretatione iuris consultorum qui veteres vocantur in hac re in l. unica § et cum triplici ubi, ... C. de caducis tollendis et ... prerumque caducorum observationes ut odiosas suis interpretationibus coarctaverint de l. unica impone absurdum esse existimarunt propter incapacitatem legatarii vivo testatore deportati aut pene servi facti legatum in causa caduci esse, quasi legatarius eum capere posit non ceperit de definitione caduci apud Ulpianum de ... 17, cum eo tempore etiam si legatarius vellet ius capiendi haberet; ut pote ante mortem testantis, lege tertia § ... cum lege sequenti de adimendis legatis et quamvis post conditionem semel defectam non magis sperari posit; ut rursus impleatur, quam ut naturaliter mortuus suscitetur et ideo his duobus casibus neque conditionis defectu, aut morte legatarii vivo testatore legatum in causa caduci fiat dicta l. unica § prosecundo diversum tamen est in deportatione aut servitute post quam sperare licet; ut ante mortem testatoris et sic ante capiendi tempus legatarius in civitatem

restituatur

Destituatur; atq. ita capiat §g 3 § penult°, et Ulp° de his quae poni scriptis l. si numeralis 12 de iure fisci, quo respectu Ulp.s lib. 4 ad leges Iuliam et Papiam in §g servitute 209 de R. I. scribit servitutem mortalitati comparari fere idem plerumq. non semper in tractatu illarum legum, in § nimirum in his, quae in tit. caduci dicimus non idem esse servitus legatarii et mors naturalis ut ostendimus, quamvis deterior sit in caducis propterea donatae perinde servitute et morte legatarii legatum fisco defertur l. intercidit §9 de condit. et demonstr., quamvis expressum SC fuit deferri caduca fisco etiam in casu peregrinitatis, secundum portationis dic. §g unica § cum igitur, Ulp. dicto 17 et consequenter non potuit dubitari de servitute, quae sine dubio gravior poena et mors est deportat.; ut notat Mecklingius lib. 9 obser. Cap. 13.

2ª Differentia ex dic. l. intercidit §9 de condit. et de. ubi deportatio distinguitur a morte naturali et servitute ut dextere breviterq. explicetur, supponendum est eum versari eo casu, quo deportatio mors aut servitus legatarii contingit post mortem testatoris ante apertas tab. et legatum conditionale fuit cuiusq. conditio pendebat; ut proponitur in dic. l. intercidit §9, quo casu imprimis quoad deportationem non fit per eam caducum legatum, quia quamvis casus deportationis seu peregrinitatis legatarii expresserint SC in caducis teste Ulp° dicto tit. 17, non tamen in legatis conditionalibus, sed illis, quae ab apertura tab: cedebant ex eisdem Consultis, qualia sunt pura, tum die certo relicta dic. l. unica § cum igitur et § sin autem et cum pendente condit.e non tamen cadere a legatario, qui etiam si deportatus non est tunc capere non posse, quamvis in suspenso legatum esse dici debeat, et e contrario spes restitutionis in deportato ut post liberos et iure gentium non mortuo probabilis et benigna sit et restitutus idem homo, qui antea fuit censeatur l. 1 in fine C. de sent. passis utraq. ratio et spes conditionis et restitutionis coniuncta suadet, ut legatum

Caducum non sit

nō fit in specie dicte legis iure cidit §9, diuersis autem in mor-
te naturali aut seruitute, que testatore mortuo; et ante aperta
tab: contingens etiam conditionale legatum caducum efficit, quod lega-
tario naturaliter mortuo constat ita ab eo legatum tendisse ut frus-
tra expectetur conditio, que etiam si existat non faciet ut legata-
rius tam ante mortuus esse posset; idemque in legatario seruo fac-
to, quia quamuis restitui possit semper tamen alius homo censebitur
lg. quiriis 48 § carea lg. vlt. nec admissum desolutionibus nisi conte-
platione, et fauore reuerentie patronalis lege fideiusse 21 ff de iure
patronat. et ideo ea spes restitutionis in seruo pene est impro-
babilis, et adres inutilis lg. ex facto 17 § siquis rogatus 6 adre:
diximus sup. nō 16, exponuntque ita differentiam dicte legis iure cidit
§9; quamuis nec plene planeue satis laudati sup. nō 9, 3 de-
nique et 4 differentia inter deportatione et seruitute mortemque
naturalem, quo ad donationes inter coniuges et dotem ex dic lege
res uxoris 24 C de donat: inter; l. Dsialia § i imprimo et § 4 de bo-
nis damnatorum una eademque ratione habet deducta ex alia
differentia scilicet, quia morte naturali et seruitute matrimonium
dissoluitur, non autem deportatione si postea coniuges affectum retineant
l. 1 C de repudiis dic l. res uxoris 24 vlt. fis alibi, sed si in mors
13 de donat. inter, lg. siquis fic § 2 soluto matrimonio, quando da-
to in eum casum iure connubii deportato vt peregrino vlp. in frag-
mentis titulo § connubium. de hac vero differentia eiusque causa supe-
rioribus locis intelligendis consulendi tamen preter laudatos ex nos-
tratibus ab almaza libro 1 obseruat: cap. 12 nō 21. Benedictus Pi-
nelus lib. 2 selectarum cap. 2 nō 34 et sequentibus, Faber de erroribus
decade 46 errore 2 et 3 cum sequentibus et lib. 7 coniecturarum
cap. 20 et lib. 12 cap. 17, Castillo lib. 2 controuersiarum cap. 12 nō 90
Barbosa in l. filam dotem 22 nō 41. et in lege si constante 23
§ 1 nō 19 et § vlt. nō 1, et sequentibus soluto matrimonio. Sanchez
de matrimonio l. thono lib. 6 disput. 17

Absoluta 1.a et primaria pensi nostri ad Scaevolam parte, sequitur breviter enarranda vita illa, qua denique aquae et ignis interdictus pateretur ut in vulgatis legitur, sive ut in Florentinis eodem censu expressa eleganter interdictae pateretur, quod vero illustrando observandum est breviter interdictum aquae et ignis romanis moribus legibusque fuisse poenam, qua damnato exhibebatur usus eorum elementorum, quae praecipua vita subsistit; nempe aquae et ignis et ideo eisdem consequens erat ut ne cuiquam ita damnatum sive interdictum tecto recipere alioqui incideret in legem Iuliam de vi privata ut testatur Cicero in orat. pro Domo sua, Paulus lib. 5 sententiarum tit. 16 § lege Iulia et ut effectu ipso et obliquo non directo, quem aqua et igni populus Romanus interdiceret e civitate expellere videretur l. 9 ult. de leg. 1, l. 5 amissione 5 de capite minutis l. 1 § piag. de legatis 3, l. 2 de publicis iudiciis et damnare etiam cap. dic. lege 2 Cicero ubi proxime, Lactantius Firmianus, lib. 2 Divinar: Instit. cap. 10 tamquam quorum ut scribitur in ecclesiastici cap. 39 initium necessarie rei vitae hominum aquae et ignis sit simul quae societatis civilis et vitae praecipua subsidia, ideoque eo velut symbolo aquae et ignis nova nupta acciperetur l. 9 pen. de donatio. inter vir. coniugendum Brissonius lib. singulari de ritu nuptiarum Antonius Hotomanus in disp. de ritu nuptiarum cap. 18. Aenius Roverius lib. 2 rerum iudicatarum cap. 27. Bernardus in Statium Papinium lib. 12 Thebaidos versu 1 88. interdicto vita rerum quae vitam spectat perinde habebatur acsi eet qui ea lit. exciperet morte mulctatus. ut Lactantius iam laudatus scribit et proinde mulctatus etiam civitate ut monent Ovidius 4 fastorum Servius ad illud Virgilii 12 Aeneidos [illegible] ignem [illegible] ferebant; tunc etiam quia cum ignis et aquae adhiberentur omnibus expiatoribus delictorum ad illud psalmi 69. transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium. De quo multa et multis Iacobus Durantius lib. 2 variarum lectionum cap. 1 Ludovicus Crenonius in Mystagogo lib. 3.

lib.o Mestagogo 3 cp 19 sect.e 2, Fortunatus Scatus sacrorum eleo chrismoltor mirbetio tep 30; erudite nostr fuares ad Leg. Aqui liam lib.o 1 cp. 2, sect.e 8 n.o 17 et lib.o 3 cp. 6 sect.e 3 n.o 9 et hi significabant ea interdict.e crimen, cui imponeretur adeo ee grave ut nulla expiat.e leniri posset ut notat Petrus Gregorius lib. 31 sintag. cp 40 n.o 6. Plane occassio seu causa hoc genere pene interdictis eos, quos civitate expellerent fluxit apud Romanos inde q.a cum eorum more; cuius detere nullo civi in modo vita, neq. civitas libertas q. adime invito posset ut testantur Cicero in orationib. pro Ballo, et pro Cecina, Cesar apud Salustrium in catilinario esse seravies noxio cives etiam e civitate expediret, q. q.d directo n licebat fiebat obliq. interdicto tecti, aque et ignis, q. destitutus civis ipse vertebat solum et ex Romano in alia civitate volens tamen etiam necessario se conferebat ut exponunt ex romanis preter laudatos a Richardo ad hunc tit. cp 7 ex n.o 164. Chumacero selectarum cp 10 n.o 4, Brissonius lib.o 3 antiquitatum cp 9 Ochoman lib. antiquitatum observat.e 2 de penis § de interdict.e aque et ignis Pancirola lib.o 2 tesauri variarum cp 41, Duarenus Cuiacius lib.o 3 analium pag mihi 363, successit autem postea paulatim deportatio in locum interditionis aque et ignis L 2 § 1 de penis L 3 ad Legem Iulia peculatus L 9 § ult.o de extraordinariis conditionibus fortasse ex instituto Augusti, qui aqua et igni interditos qq ante eum erat libera vagandi facultas voluit deinceps adsignata insula includi in eaq. deportari ut ex Dione lib.o 96 ... pricatur, Cuiat lib.o 6 obs cp 39, quemadmodum et hodie, loco deportationis succedit poena triremium, vel perpetui exilii ut notant Iulius Clarus lib.o 5 sent.rum 3, § falsum vers.o quero et § ult.o q.e 67 vers. deportatio. Gregorius lopes in l 6 vbo desterrando tit.o 7 p.ta 7 Ergo si filius interdict.e ex formula Galli positus aqua et igni interditus sit cum ea poena sicut civis ita ut suus heres atq. in potestate ee desinat, L 4 § ult.o de gradib. § cum autem inst quibus mo

dis Ius patrie

inspiciendum; non immerito dubitatur an nepotis institutio in casum mortis filii concepta intelligatur etiam facta in casum interdictionis seu deportationis de quo supra ex professo. 80

Subiungit tandem Scebola in verbis quid si nepos nostri [?] hic verba, et si nepos ex quo pronepos institueretur ut ostendimus emancipatus est; quae in verbis difficultas imprimis est mutatio casus a persona filii de quo hactenus in dicto responso locutus Scebola ad nepotem, inde quaesitum multis est ideo casum emancipationis non proponi in filio quia neque ei convenit, quod ad quaestionem nostram, ut varie validequam probant post alios Faber libro 10 coniecturarum cap. 13 et Duardus Caldeira libro 4 variarum lect. cap. ult. Quamvis posse etiam in filio casum emancipationis et quaestionem nostram procedere contendat post Bartolum in presenti n. 4 ex communi sententia Castillo libro 2 contro. cap. 27 n. 6, docte noster Amaceno selectarum cap. 12, in quo ad Scebolam interpretatur verbum est in presenti casu emancipationis referri ad nepotem non institutum, sed preteritum repetique et resumi eamdem speciem, quae proposita fuerat in precedente § idem credendum in fine ut significant in § nostro verba illa ut ostendimus proinde quaestio est in filio instituto et nepote exheredato et pronepote postumo ex formula Galli instituto an scilicet si nepos vivo filio emancipatus sit perinde institutio pronepotis procedat, atque si idem nepos vivo filio mortuus in eadem specie dicti § idem credendum in fine ubi diximus n. 17, atque ita ad casum mortis nepotis ad emancipationem eius extendatur. Sensit autem Scebola extendi et pronepotis institutionem procedere, quia nepos emancipatus et preteritus non gradum, quam mortuus pronepotem precedit neque in hereditate iure civili; ut nepote emancipato et non instituto neque in iure sui heredis, qui cum emancipatus sit non potest succedere in locum filii postea mortui neque succedendo testamentum rumpere, ut explicant hi, quae contra obiiciuntur respondentes post Lossonem in presenti lectura 1 n. 13 et lectura 2 n. 9, Carnier...

Ad n. 42

Alvarus lib.º 3 par. 2 cp. 9 Faber dicto lib.º 10 Oie quravarum cp. 14 post plures plurd.^ q̃ preceptores nostrum. Pichar dic. cp. 7 nº 179, et sequentib., Valentia illustrium lib.º 3 tt.º 2 adhuc tt.º 3 cp. 3 nº 14. Quorum innomine felici mihi semper et faus to libens desino.

Finis.

Puga

AD RUB-

ricam Titulo de iure fisci libro 10:

iuridicus, historicus, et Politicus apparatus

Anno Domini 1649

= ANTILOQUIUM =

Post solennes academiæ ferias, in quæ otio civili pelecto, labor excussit publicas exercitationes animus iam quasi postliminio revocatus, non tantum limina, verum etiam secretiora Minervæ fana salutat, optatam scilicet Voluminis cathedram a meritoris litteraturæ sed plus fideliaris historiæ sede. Peritiæ ergo civilis parte illam agredimur magis destitutam interpretum opera: esponsor ad sam clarissimi exertores artis nostræ in ipsa obstendunt delicias; modo oratio nostra declinavit ad rigidos Quæstiones, ad imperii notitiam, ad politiorum filologiæ indaginem; modo ad benignum austerum, ad legum explicationem, ad Rubricarum commentarium. auspicemur initium a Rubrica de iure fisci stante acquisit. eius vocis Volumen, cuius etimologiam gratam vobis fore spero, quæ ut credo est superciliis criticum et censoria nota: adver-

N. 1.º Volumen Amaia in proemio ico(?) dictum est vult an
Vol[illegible] per antiphrasi in qua deductione incuria authorum
ta[illegible] revolverent iis libris ut quid Volumen significat
percip[illegible] ad[illegible]tendum est librum esse [illegible] genus cicero lib.
1 de natura deorum Columela de re rustica lib.º 9 cap. 10. Casiodo=
rus lib.º 11 epistola 38, nan teniores, arborum cortices chartae olim
prevebant usum ut preter casiodorum provat plinius lib.º 13 cap. 11;
unde liber solet codex a cortice apelari, tradit lucas de pena
in proemio voluminis schard. in lexico verbo liber Brissoni
de V. S. eodem verbo; Volumen autem [illegible] in genere idem sit quod liber
ut in elegati specie legis librorum § si cui delegatis 3 et apud
suetonium in augusto cap. finali ibi: cum tribus signatis eque
voluminibus protulerunt, notat Izacus Casaubonus, in ani=
madversione addictum cap. finale, et apud eundem suetonium in
augusto cap. 89, proprie est, pars libri est a volvendo dictum, nam
cum veteres in libris seu arborum corticibus excriberent libelos
quo commodius ferent, conplicavant, et ii Volumina dice
bantur, unde ovidius de lib. methamorphoseos, quos in quindecim
Volumina distinxit sic ait lib.º de tristibus; sub
sunt mihi digeste ter quinque Volumina forme;
quare Volumen minus erat libro ut ex laurentio bala re=
fert excard. verbo liber in qua significatione Volumen usur=
patur, quod codicis iustinianei pars sit, et tres posteriores libros
divisim complectatur, quo etiam cerum accipiter a Paulo lib.
3 sententiarum tit. 6 § 87.

2 Et si omnes interpretes fiscum ad civilis
usum non ignoverent, fisci tamen acceptiones contro vertunt, quorum
vestigia prementes et nos non nimium fisci etimologiam perscruta=
tarimur, et inprimis fiscum solet usurpari pro vase oleario
ex diuminimis compacto, quod torqulari supponitur, ne feces
in lacum cum oleo defluant tinquo ponuntur cum subiiciuntur
prelo ut ipse

ut ipse olei feces prolimina defluentes aliquantulum exina nientur, Columella de re rustica lib. 12 cap 48, tunc diligenter mundatam prosus intorculas de ferru et integras inlisas nobis includi, alp. in l. Dales §§ illud. Locati, fiscos autem, qq adpremenda olea utimur, notant Budeus et aliii relati a Gothofredo ibi verbo fiscos.

Sed ad rem nostram magis acre 3
nomen fisci inde credunt fuisse derivatum, quod antiquitus fiscus esset, quoddam genus cistae, quophini liminei, ex portelene sparte, quo pecuniae aservabantur, deferebantur que, ut Asconius pedianus in 1ª Verrinam; unde etiam intelligitur Varro, lib. 4 de lingua Latina ubi ait fiscum, fiscina, et fiscela, a ferendo originem sumpsisse, quod sc. spartea erant utensilia ad maiores summe pecunias capiendas, quo sensu Divus hieronimus de Sancto Hilario inquit, fiscelam iunco texens emulabatur egiciorum monachorum disciplinam et in prefatione ad librum hoc sicut fiscelam iunco texerer, Virgilius Eglogam 10 versu 71.

Dum sedet et gracili fiscelam texit ibisco.

ubi cerda eleganter et nunc in Betica visitantur sportelle ex palmis confecte ad pecunias deferendas, Rus Gregorius lib 3 syntacmatis cap 2 nº 6 et 11 et lib. 31 cap 3 nº 1, Bathius lib 39 adversariorum cap 23, Anthenis de officiis Dom. Auguste lib 3 cap 31, Wolfang. Lazius lib. 2 commentariorum de rep. Rom. cap 14 et preter alios, quos refert Amaya ad nostram L. 3 nº 3, Suiat: adeam ubi advertit fiscum, qui fiscum suffiscam interpretabatur Docius lib 7 antiquitatum cap 36, ubi [illegible] Den misthelus in paralipomenis, probant idem Cicero orat. 2 in Verrem Iuuenalis satyra 14, Versu 260, Seneca Epistola 119.

Deducta 4
avis origine fiscus dicitur locus pecuniae imperatoriae aservandae depositae, nam ut dicebat Asconius pedianus proxime allegatus

ut procensu

procensu privato loculos et arcam diximus sic pro publico tesauro erarium dicitur fiscus, quia maior summa est pecuniae publicae quam privatae hinc fiscus appellatur a divo augustino in psalmo 146 sacus publicus, conduxit divus isidorus libro 20 originum cap 9 et seneca libro 7 de beneficiis cap 6, quamvis tamen roma potest considerari vigente rep: et post translatum imperium et potestatem in cesares, iterum et post summam imperii cesaribus commissam, inter ipsa principis bona discrimen non fere fuit, quo adfiscum singulariter sacom[...]= onem; tractatus hanc in institutione eam alibus repetentes et clam porte quam nostri fecerunt.

5 Pecuniae publicae in templis in fanis deorum, tanquam in tutissimo presidio solebant asservari; unde totius graeciae erarium fuisse in insula delo, referunt plures et Chesippus, libro 1 Exidii ierosolimitani, cap 17; iustinus libro 24 in templo ierosolimitano pecuniam plures quam opes extitisse narrant, Abbas urspergensis sui chronici pag: 47, audita templi ierosolimitani opulentia, quam Pompeius intactam reliquerat, in palestinam divertit, ierosolimam adiit, templum pervadit, opes diripit, congerit plura Demisselus ad Rocinum libro 7 antiquitatum cap 32; Paulo post principium et circa finem.

6 Quam consuetudinem non neglexere Romani, imo observavere. impense, in edem saturni pecuniam publicam deposuerunt, primus quia Valerius publicola saturni templum his usibus destinavit Macrobius, libro 1 saturnalium cap 8 eo adhuc tempore, quo respublica rerum summa potiretur; hocque pecuniae publicae depositum in edes saturni, dicebatur populi Romani erarium. Spudo Cornutus in persium satira 2 ad versum 59, es in edes saturni condebatur, non dum argento auro que signato, unde erarium nomen accepit, Isidorus libro 16 originum cap 17, Antiquissimi non dum auro argentoque invento ere utebantur, nam primum prius erea pecunia in usu hominum fuit, post argentea, deinde aurea subsequuta, [...]

dabea, qua accepit nomen retinuit, quod explicare licet, exemplo bonorum possessionis, quae dicitur contra tabulas et secundum tab: ex eo quod aliquando tabulae praeverrent exceptiones usum notat Donellus lib. 17 com: cap. 19, licet iam in membranis scribatur, unde et aerarium dictum, quia primum aes tantum in usu fuit et ipsum solum recondebatur notant demisterius ad Rostinum dicc cap. 34, Alexander ab Alexandro lib. 2 dierum genialium cap. 2 et ibi Tiraquellus, caesar Bulengerus, lib. 3 cap. 23, de imperio Romano ubi plura, Rebuffus lib. 4 variorum cap. 4, Alfaro de officio fiscalis glosa 3 n. 4.

Aerarium habuisse populum Romanum, in quo, pecuniae publicae censusque publici, recondi erant texto stare potest, quod ex hoc aerario filia cnei scipionis optime de republica meritis, dotata fuerit, Valerius lib. 4 cap. 4 tit. quod, cum 2 punico bello cneius scipio ex hispania peteret, ut sibi successor mitteretur, quod filiam virginem adultae iam aetatis haberet, neque ei sine se dos expediri posset, senatus ne respublica bono duce careret, patris sui partes desumpsit, filiaeque ex viris ac propinquorum constituta dote summam eius ex aerario erogaret ac puellam nuptum dedit, dotis modus, quadraginta milia aeris, fuit, qua non solum humanitas patrum conscriptorum sed etiam habitus veterum patrimoniorum cognosci potest idem refert Zonaras tomo 2 annalium pag. 38, Ammianus marcellinus lib. 14 historiae. ex his notandus venit Seneca, qui in consolat. ad helviam matrem cap. 12 et lib. 1 quaest. naturalium cap. ult. lapsus ut probabilius est memoria, asserit virgines [illegible] ex publico dotatam filiam fuisse scipionis Africani, et deinde non unam tantum sed duas dotatas fuisse; cum et unica tantum fuisset, et haec non Africani sed cnei scipionis filia fuisset nam scipio Africanus duas suscepit, quas ipse, non senatus elocavit, unam Tiberio Graco, alteram Publio scipioni=

oni=

Scipioni nascitur Livius 3ª decade lib° 8. Eneus vero Scipio unam tantum habuit, quam ex Erario dotavit Senatus Audi et apud Leium lib° 1 Apologiae, qd simmodo iudices ipsa delatio cederent Caius Fabricius Eneus Scipio Manius Curius, quorum filiae ob paupertatem de publico dotibus donatae ad maritos iverunt portantes gloriam domesticam pecuniam publicam consequenter igitur tre erarium habuisse populum Romanum summa veneratione ... tem in quo publicae pecuniae recondite erant nam omnia adhuc ista testimonia adeo liberam rem publicam demonstrant ut id probare necesse non sit.

66 Dantequam abeant ut simile aliquid nominis speciosum observent desiderio utilitati consulens animadverto

An vero summa dotis eet prestituta ann ... et in hoc non probatur non fuisse prestitutam

Ex loco Valerii proxime allegato filiae Enei Scipionis dotem fuisse, quadraginta milia aeris a Senatu constitutam, postea vero lauentibus temporibus pantomimae decies sextertio nubebant hoc est decies centena sextertiorum nummorum ut exponit Antonius Augustinus lib° 2 Emendationum cap. 6. Seneca in consolat. ad Helviam cap. 12; Beatiores re istos putas, quorum pantomimae decies sextertio nubunt, An vero dotis summa moribus aut legibus eet prestituta disputant veteres, Alii inter quos gratissima musarum proles, magnus D. Laurentius Ramirez de Prado in hui pompeia ematis, ad Martialem, Ttosias mersens ad Aristenetum, forcatulus in neciomancia Iuris Dialogo 39, existimant dotis nulla certa quantitate fuisse constitutam sed modum eē servandum ex facultatibus mulieris et ex dignitate viri ... l. quero 60, l. fine generalis 61 de iure dotium. a eo ut nulla lege prohibitum eē omnia bona sua mulierem in dotem dare l. mulier 72 de iure dotium l. nullam 48 eodem Cicero in orat. pro Flacco dotis Valeria pecuniam omnem suam dixerat, unde si mulier supra patrimonii vires dotem promiserit restituimur ut circumscripta adversus dotem l. minor 48 § ult, l. si ex causa § in dotis de minoribus l.

l. unica C. si adversus dotem, l. cum post mortem 43 § signum eet de administrat. tutorum.

Alii contendunt summam dotis praestitutae ee censuisse decies centena nummorum sestertiorum, quam consuetudinem l. Papia postea confirmatam fuisse existimant licet n. omnes hanc confirmatam explicent eodem modo, l. Dote vlt. C. Theodosiano de inofficiosis dotibus, ibi: sineque ultra dodrantem, neque infra ... legis papiae constituatur, l. Unde... 6 § imperator de excusat., ... ideo numerari decies centena nomine habuit dotis, advocari etiam solet in hanc rem ... lib. 1 ep. 11: ... vigorem sibi sui moris explendida (... dotem) dotem chremes panphilo suo dixerat Plin. lib. 2 ep. 4, Juvenalis satyra 10 versu 335: dudum sedet illa parata, flammeolo tyrius q. palam genialis in hortis sternitur et ritu decies centena dabuntur antiquo. ubi verum scholiastes centena dabuntur dos sc. secundum morem, Marcialis lib. 2 epig. 65, centena decies, quae tibi dedit dotis, et lib. 11 epig. 24, nubere sila mihi nulla n. lege parata e., ... nulla ducere lege volo; cum tr. instaret decies mihi dotis in auro, sponsa dabis, dixi, quid minus ee potest, ... hanc partem ... in novella 22 ide lib. 29 ... indic. l. 6 § imperator de excus. et lib. 7 ... Pauli indic. l. 43 § 1 de administ. tutorum Antonius Augustinus lib. 2 emendationum cap. 6, Othomannus in disp. de aureo Justinianeo, Claudius Musambertus sive Theodorus Marsilius in commentariis, Lipsius ad Tacitum lib. 2 Annalium, et paucos referens Suares ad l. Aquiliam lib. 1 cap. 9 sect. 3 ex n. 37. omnino videndus, de diverso jure, q. differentia matrimoniorum per usum et coemtionem, quo ad hanc partem extorsit. videndus etiam Dempsterus ad Rosinum lib. ... antiquitatum in paralipomenis ad caput 31. 9

Redeamus ad Erarium, n. tr. eo animo 10

quo

quo Augustus Cæsar, qui antequam imperium Populi Romani totum cepisset, totum patrimonium rapuit ex eo Lucius florus lib.º 4 nec Pompeius ab Italia, quam Senatus ab urbe fugatur prius, quam pene vacuam metu Cæsar ingressus Consulem se ipse facit et Erarium quoque sanctum quod tardius aperiebant Tribuni iussit effringi census que et Patrimonium Populi Romani antea rapuit quam imperium, frechulphus Lexoviensis tom. 1 Chronicorum lib.º 7 cap. 8, Cæsar romam venit negata quæ sibi ex Erario pecunia fractis foribus invasit, Zonaras 2 tom annalium pag. 127 sic latio donatus, cum claves non reperirentur securibus aperiri Erarium iussit Zonarat Paulus orosius lib.º 6 cap. 14 Plinius lib.º 19 cap. 3, idem lib.º 33 cap. 3 denique loci diversissima lectione fuse ubi Iacobus delecampus, Abas Urspergensis sui Chronici pag. 42, Martinus Polonus Archiepiscopus Consentinus lib.º 2 de imperio Romanorum cap. 17, Addo Viennensis archiepiscopus in chronico Etate 9 pag. 97. qui omnes licet in summa racta ex quo discrimine dissentiant referunt A Cæsare Erarium fuisse raptum Ante quam ei imperium commissum esset, direptasque ab eo fuisse publicas pecunias Populique patrimonium et denique Erarii fores ab eo fuisse fractas admireda, quod urbe excedentes clauserant Consules; Et quid mirum! pecuniis non pepercit, qui legibus non pepercerat, et qui hostici vexillis pristinæ libertatis Romanæ se oppressorem professus erat, Dio quod siamus lib.º 41 Cicero lib.º 7 ad Atticum Epistola 12; Cæsaris predam, ex Erario Eleganter exprimit Lucanus lib.º 3 ut notat, Ioanes Camers.

tunc conditur immo

Erarii templo multis intactus ab annis

Romani census populi, quem Punica bella

Erarium ergo habuit Pop: Rom in templo Saturni, tum quia reverentia sacri loci facilius redderet posset incolumen servata pecunia, tum quia Saturni sacrum erat in monte provida natura industria tutissimo adversus hostiles iras l. 3 rationem firmat Apolonius

Collatius

Collatius lib. 4 de tempo Salomonis; 2. 3 Iulius Solin. Poli-Historiae cap. 2, Plutarch. in problematib. cap. 42; alia politica adduxit Tertullian. in Apologetico adversus gentes cap. 10 relatus a Demistero ad Rocinum Dic. lib. 1 cap. 31.

Hinc decendit 11
Consuetudo apud Romanos impensae omni tempore sculta deponendi in aede sacra vel sancta publicas l. Sacrilegii § Labeo ad l. Iuliam peculatus, et etiam privatas pecunias l. 1 § si pecunia 36 depositi de cuius textus ibi Antonius Faber lib. 12 Coniecturarum cap. 16, Cuiacius lib. 10 ... pap. in l. parcui respons. 17, de condit. et furtiva l. ei 9 § ult. Depositi, l. ceterae 4 § et tabulas l. Sique sunt 9 vers. si omnes familiae erciscundae l. cum pater 77 § Donationis de legatis 2, de cuius ibi et Consultatione cum l. Donationes 31 § eiusmodi de donationibus, Cuiac. lib. 12 Responsorum Pap. indic. § eiusmodi, et lib. 8 Responsorum indic. § Donationis, et lib. 19 ... in l. peto 69 de leg. 2 Faber lib. 3 Coniectur. cap. 12. Haec iura licet non ita ornata adduxit in hanc rem Amaya in nostra Rubricam, potuit tamen etiam congerere textum in l. cum heres 4 de statu liberis, de cuius textu Consultat. cum l. Suus quoque 4 § puto de heredibus instit. Videndus Alciat. lib. 2 Pallcarum cap. ; et nos plura scripsimus in speciali observat. excepta publice in l. Si reus 73 de procuratoribus, de cuius textu lect. Faber lib. 12 Coniect. cap. 16, l. Divus Severus 9 ad l. Iuliam peculatus, l. acceptam 19 C. de Usuris l. 1 § fin. autem C. de Communi servo manumisso l. cum apud ult. § fin autem C. de bonis authoritate iudicis possidendis ibi: in simeliarchio sanctae Ecclesiae, cuius legendus est Caelius Rodiginus, lib. 4 Lectionum antiquarum cap. 9; notat alios referens Osualdus ad Donellum lib. 16 Comm. cap. 14 lit. C.

Hanc depositi consuetudinem apud Sacerdotem tradictam 12
in aede sacra.

de sacra fano et templo, illustrat eleganter Dovarus lib. 1 Variorum 19, Marcellus Donatus in dilucidationibus ad Suetonium in Domitiano cap 7, Cicero lib. 9 epist. familiarium nam de Luseio est ita actum ut authore Pompeio ista pecunia in fano poneretur, et Paulo post ut adscriberent se in fano pecuniam tuam me deposuisse idem lib. [illegible] Varro lib. 9 de lingua latina, Plautus in Bacchidibus, ibo in Piraeum nos ibi: apud theotimum omne aurum deposuimus, qui illic sacerdos est et transcribit ex aliis demistellus [illegible] lib. 4 cap 31 circa finem; qui et aliorum iurium praeter alegata meminit; unde Romae exusto templo Pacis refert Herodianus lib. 1 ingentem pecuniarum summam, quae ibi deposita erat amissam fuisse. Cumulant plura Ioannes Brodeus lib. 4 Miscelaneorum cap 17, Lictius ad Tacitum lib. 1 annalium ubi etiam Dorleans.

13 Patet ex dictis populum romanum eo tempore, quo libere summa rerum potiebatur erarium habuisse, quo publicae pecuniae custodiebantur ad necessitates reipublicae sublevandas; nunc nostri muneris est iam referre, quid practicis observatum fuisset post monarchicam dominandi viam et postquam principi summa rerum fuit commissa videlicet postquam populus lege regia quae decimo imperio lata est ei et in eum omnem suam potestatem transtulit § sed quod principi inst. de iure naturali l. 1 de constitutionibus principum lege ex imperfecto 3 de C. [illegible] l. 1 § sed hoc [illegible] cum enim C de veteri iure enucleando lege 1 de officio prefecti pretorio ibi: regimenta reipublicae ex quo dicerta patet ratio decidendi ad Modestinum in lege unica ad legem Iuliam de annitu relecta alia comficta a Levino Torrentio ad Suetonium in Cesare cap 44 exornat Amaya lib. 1 observ cap 1 Olmedo ad Donelum lib. 1 comm: cap 4 littera P, et ultra congestos ab ipsis D. Ioanis Suares de Mendoza amicus noster ad legem Aquiliam lib. 1 cap 5 n. 12, Meton. de Carranca de partu

cap 2

cp 2 de poenu: ver. 2, illat. 13 vij demum.

Igitur monarchico 14
vigente iure principes habuerunt Erarium proprium, dictum
speciali nomine fiscum in quo imperatoriæ deponebantur pecuniæ;
ut tamen ex hoc velles intelligatis, Populum eo tempore Erarium
a habuisse, non divisit inter Augustum et populum provin
cias ut refert Suetonius in Augusto cp 47; quæ vectigalia pro=
vinciæ proconsulares pendebant, ad populi Erarium spectabant.
quod cognitu facilius erit, si animadvertatur provincias Re
publica florescente, divisas fuisse in consulares et pretorias
notat Cicer: Philippica 1a, Pancirola in notitia imperii, Dua-
renus et Wesenbechius, ad tit. de officio proconsulis, Strabo lib.
ult. pheographiæ, Diom lib. 93 et 94, Alciatus in l. speciosas
de V. S., Barbosa in l. 1 soluto matrimonio p. 1 n. 7 et
8; ex quo Augustus alias senatui Populoque gubernandas reliquit
alias sibi reservavit et quidem validiores docent proxime
alegati et Suetonius in Augusto dicto cp 47. Bulenger,
de imperio Romano lib. 2 cp 2; Wolfangus Lazius lib.
2 commentar: de republica R.a cp 9, Rousinus lib. 7 Anti
quitatum Romanarum cp 42 et lib. 10 cp 24 Barnabas
Brisonius de V. S. vbo proconsul: quæ provinciæ sub populi
senat. q. gubernat. delictæ fuerant a proconsulibus guber
nabantur, qui in ea summum habebant imperium hoc con
sulare l. g. 1. C de officio prefecti pretorio Africæ, quomodo
in libera Republica erat antea usitatum, sed solennaliter
l. de officio proconsulis, ibi secundum moris et consuetudi
nem, quæ retro obtinuit, de qua Sul ad Donel: lib. 24
coment: cp 7 litt. E. illustrat Wesenbecius ad tit. de offi=
cio proconsulis, quas vero provincias imperator sibi reser=
bavit presides gubernabant, qui ita ampla potestate
principibus namque omnibus nimia potestas displicebat, ideoque

pretiorum

presidum potestas ab ipsis fuit temperata; et hinc licet parum cognosci potest discrimen, qd. versatur inter Rubricam de officio proconsulis et de officio presidis, prosequitur latius Ceter beginus ad eos rubricas ad quas etiam Duarenus Emperius Prisso Sevinus Torrencius et Bervaldus dic cp 47.

Vectigalia ergo, que
15 provintie proconsulares senatui populoq Romano relicte pendebant ad Erarium spectabant, que vero pendebant provincie presidiales ad principis spectabant Erarium, quo etiam confluebat altera vectigalium pars, et tributorum, quam sibi Cesar reservaverat; que provinciarum et vectigalium divisio inter principem et populum, adeo Populo in provincias imperium et in vectigalia dominium reliquit, ut Cesar in omnibus plenum imperium non haberet, quippe pro arbitrio pecunia populi et sui ipsius utebatur, Dio lib. 53; Seneca lib. 7 de beneficiis cp 6: Cesar omnia habet, fiscus eius privata tantum ac sua, et universa in imperio eius sunt, in patrimonio proprio Licius in excursu ad librum 2 annalium Taciti adnotat. 141 lit. B.,

16 His animadversis duplex erarium fuit apud Romanos, aliud populi, principis aliud, quo speciali nomine fuit solitum apellari fiscus; hinc venit intelligenda Callistrati inscriptio lin. 2 de bonis damnatorum ibi: de iure fisci et populi, quasi dictum est de iure fisci et Erarii, notat Duarenus lib 2 variorum cp 2 et post eum Amaya in presenti n. 13. Duarenus interpretatio firmatur Lampridius in alexandro ibi: Leges de iure populi et fisci moderatas et infinitas sanxit, Paulus lib. 5 sententiarum tit. 12, ubi inscriptio legitur de iure fisci et populi, quod non fugit Cuiac in glossis ad dic Rubricam.

Erarium a fisco distin
17 guit etiam Plinius in panegirico ad Trajanum, ut fortasse non eadem severitate fiscum, qua erarium cohibes, imo tanto maiori, quanto plus

tibi

tibi licere de eo quam de publico credis, inide discrimen conspicitur Spartianus in Adriano, Tacitus lib. 9 annalium, Suetonius in Augusto cap finali, Symmacus lib. 10 epistola 54 et lib. 1 epistola 64, Vulcatius Gallicanus in Avidio Cassio, Lampridius in Diadumeno ubi plura Salmacius pag 179 n. 19 Bulengerus lib. 3 de imperio Romano cap 26, Lucius de officiis domus augustae lib. 3 cap 28 vbi erarium.

Differentiam etiam inter Erarium et fiscum observare licet apud Consultos nostros dum publicas res a fiscalibus distinguunt in l. 3 § si in locis de iure fisci, in § thesauros instit. de rerum divis. de quorum iurium intelligentia Donellus lib. 4 Comm. cap 14 ubi Osuald. lit. F. Antonius Augustinus lib. 1 emendat cap 3, Charondas lib. 1 verosimilium cap 21, Robertus lib. 1 receptarum lectionum cap 9, Conanus lib. 3 Comm. cap 4, Cuiac. in dic. l. 3 § si in locis et lib. 9 observ. cap 31. Duarenus in l. divortio 8 § si fundus soluto matrim. ubi etiam Barbosa n. 44, Noster Gallecus Garcia de expensis cap 22 n. 96. Forcatulus in necyomantia iuris dialogo 39 et 96 n. 4, Alciatus lib. 7 parergon cap 11, Ioannes Gutierres et alii relati ab Amaya ad textum in l. unica C de thesauris lib. 10 pro toto, et precipue n. 1 et 41, usque ad 44 et in l. pacta conventa 72 § finali de contrah. empt., l. unica § cum autem n. 13 et sequent. C de caducis tollendis et in l. procurator 7 C de edendo et in l. abee 32 in fine ex quo causis maiores ut ex frontino lib. 2 de aqueductibus et excicerone pro Arcia Deca notat Benard. in l. Neratius 191 de V.S., cui iungendi D. Osuald ad Don. lib. 21 Comm. cap 9, lit. G. Perrenonius lib. 2 animadvers. cap 26, 18

Non tamen adeo religiosi fuere Consulti et alii bonae notae Authores discriminis, quod inter haec nomina fiscum et Erarium versari diximus, usque ad superstitionem illud observaverint; nam (ut ad alios deveniam) Ulpi. promiscue utitur 19

ac in aerario per fisco et extra, in l. si mandavero 22 § si cui mandati verius, et § ex illa, et adde eu in melius de plus, observat Iacobus Cuiacius dicto lib. 4 variorum cap. 4 qui etiam promiscua assertione utuntur sextus Rufus et Asconius pedianus. Trochinior tamen vero ab hoc hic fisci et aerarii differentia pellimus, in calluisse monet ipse ad Suetonium in Augusto cap. finali in illis verbis In Erario et fiscus, ubi refert Asconium asserere Erarium usurpari pro privata pecunia, fiscum vero pro publica, cum fisci et aerarii acceptio omnino sit contraria, erarium namque pro publico pecuniae repositorio sumitur, fiscus vero pro repositorio pecuniae Imperatoris. Amplius disco has voces fiscum et Erarium etiam apud poetas solere confundi. Animonens Claudianus de 4 honorii Consulatu ad Augustum.

Non tua privatis crescunt Eraria damnis.

20 advertit Remissel dicto cap. 36 et gratissima mearum prolis D. D. Laurentius ramires de prado in sua legum lesera ad l. superorandis 9 C. hoc tit. apud persas Gaza dicebatur, quod apud Romanos fiscus, Iosephus lib. 11 antiquitatum Iudaicarum cap. 4; erat Gaza oppidum palestine (si fides danda sit Pomponio Mele lib. 1 cap. 11) celebratissimum regiis pecuniis reponendis, Servius ad librum 1um Eneidos Virgilii, vetus interpres Bibliorum, sed cap. 3 preocupavit iam eruditissimus Brisonius de regno persarum.

Deinde prerrebar et supra alegatos invenio confundi hec nomina fisci et Erarium, in l. 4 § si bona 20, et in § ergo 17 de fideicommissariis libertatibus, ubi equo lucat in notis ad tit. 3 deco cuilibert tam bon: et lib. 9 resp. in l. 9 de manumissis tit. francis cui Broens ad d. tit. 3 deco cui libertatis tam n. 3) et in l. Adrianus 42 imp. et § 1 de iure fisci, l. edicto 13 § iiidem l. senatus 19 § siquis 1 et § senatus 3 cum sequentibus eodem, l. cum quidam 12 de iis que ut indignis de qua lucat: lib. 16 c. 3 Pap. in quibus locis aliquando fisci aliquando Erarii fit mentio, cum tamen cause in ipsis propositae potius ad Erarium, quam ad fiscum specialiter usurpatum pertineant.

quod

Quod sequeretur Clarius Serenissimum in memoria Augustum, quo facilius commodiusque militibus stipendia preberentur Erarium militare constituisse, quod erat veluti auctarium erarii publici, in quo quo custodiebatur pecunia porta ex antiquis indictisque iam vectigalibus Dexnomius, Dio Cassius lib. 99 Suetonius in Augusto cap. 49 ibi: utque perpetuo ac sine difficultate sumptus ad tuendos eos prosequendosque suppeteret Erarium militare cum vectigalibus nobis constituit notat Levinus Torrentius ad Suetonium Indicep. ubi etiam Philippus Beroalbus leuine tamen, quod erarium militare non tantum fuit ab Augusto institutum gratia militum misorum, sed etiam militum, qui sub signis vexillisque erant; ita ut verbum illud tuendos in Suetonii loco reservatur ad milites in expeditionibus occupatos verbum autem prosequendos ad milites missos ut cum iudicio observat Marcus Ant: Sabellicus in periphrasi addit cap. 49; stipendia vero pro dignitate cuiusque pro temporibus militie et commodis missionum Augustus statuit, ne aut etate aut inopia post missione solicitari ad res novas possent de quo Levinus Torrentius loco supra alegato et idem Suetonius in Caligula cap. 44 ubi stipendia missis militibus preberi solita appellat commoda emerite militie et in Augusto cap. 24 ubi per centorum millium legi debet coacta historie ratione sex millium, ut summa, que militibus prestabat conveniat cum Dione dic lib. 99, et cum eodem Suetonio in Cesare cap. 38.

Ad hoc erarium militare pertinebant bona caduca ex l. Papia vacantia ereptitia, et inde etiam damnatorum bona, qui in excrimine lese maiestatis damnati erant Zonaras tom. 2 annalium in Claugusto circa fine; Buleng lib. 3 de Imp. Rom. cap. 23, Lypsius lib. 2 de admir. Romano rum magnitud. cap. 4 et ad Tacitum lib. 2 annalium adnotatione 117. Torrentius ad Suetonium, dic cap. 49, qui tes- tam ex Suetonio, quam ex Dione dic lib. 99 et ex Tacito lib. 2 et 3 annalium asserunt predicta bona ad erarium militare expectasse.

His suppositis, cum textus praealegati loquatur de hoc bonorum genere que ex Augusti instituto ad Erarium spectabant militare nomina tamen ratione asserendum est fiscum in eis non speciatim pro privato Principis fisco. Sed pro hoc Erario militari accipi debere: et ut sigillatim in eamque textum in lg edicto 13 § idem de iure fisci. de hoc Erario militari exaudiendum esse suadet inscriptio, que est Pauli lib. 7 ad lg Iuliam et Pap. Verba igitur illa, iam ad fiscum pertinere idem valent, atque si scriptum esset iam ad Erarium pertinere, ut communicant sequentia, ex eo quod redactum esset apud fiscum erario. Cautius Consultus Marcianus lib 3 ad lg Iuliam et Papiam in dic lg senatus 15 § siquis delatorem et in § senatus, et in § possessoribus et in § ubi de iure fisci, Erarii nomine fuit usus, ut intelligeremus bona illis casibus ad erarium militare pertinere, quod idem fecit in § senatus penult. ibi: ut pervenerat eius ad erarium deferat. Et in eodem § statim fisci mentionem faciat ibi a quo tota hereditas fisco evicta est; ut, l, ex hoc argumento colligamus fiscum apud Marcianum accipiendum esse pro Erario militari.

Sulteguia valens in dic lg Arriana 42 imp. et in § quantum de iure fisci. in eodem tractatu erarii nomen proprie et particulariter utitur, de quorum iuris usu precipua decisione citat post antiquiores interrita, solemnibus adea Antonio de Cabreros. de pena tripli cap 10, Antonio Gomes in lg 9 Tauri n. 31 Platea. et referentes in lg un C de his qui se deferunt lib 10 de luis Scilliace cum dic lg edict 13 de iure fisci cum videndis citat in ea Platea ubi proxime Alberic. in dic lg senatus § senatus, Garcia in dic lg un n 4 vers Plamus, Lucas de pena n 17 vers adde Gregorius lopez in lg 14 tit 7 p 6 verbo la mitad. D. franc de Amaya ad tit de delatoribus in l 1 n 22 et ex n 57.

Pap. etiam in dic l cum quidam 12 de his que ut indignis Erari fecit mentionem in bonis ereptitiis, que procul dubio non ad fiscum sed ad Erarium militare pertinuerunt; Restat ergo ut resp.

Lergo 4

l. ergo 4 § 16 et § si bona 20 de fidei commiss: liberaz ubi fisci mentione fecit intelligat minus proprie loquutus fuisse: q. suadet eandem coniectura dic § si bona in qua legitur prefectos erario illi causis inter fuisse, quorum etiam crebra memoria e in alegatis legibus n. antec: qq eadem conveniat subsequens ratio ut de erario milit: exaudiantur lic; aliunde certum et exploratum sit etiam minus instructis in historia elementis prefectos non quia prefuisse cesaris privato fisco erario publico ut postea suo loco pronamimus valide et nunc omittimus consulto.

Longum fastidiosum q. ect. glomerare omnium loca itus de pen. nis de bona damnat, de iure dict et velut et aliis sepe parsa ubi instituta tractat. de bonis caduc: vacantib. evecticiis et de damnatorum bonis ocurrit nomen *fiscus* cum proprius servi in debuisset *erarium*; q. acepto ferendum e accepciond promiscue fisci pro erario et econtra, quam passim n. tantum apud consultos verum etiam apud historicos et poetas cernere licet utria pronunime; sat sit plura alegata aduxisse ut unica eadem q. coniectatio reliquis deserviat.: ~~ex qua observat.~~

Ex qua observat. infertur bene censuisse Debardam lib. 4 variorum cp 4 discrimen constituentem inter verbum publicare et confiscare ita ut propie dicantur publicare bona que in publicum erarium rediguntur, et propie dicantur confiscare, que privato cesaris fisco aplicantur; licet aliq. do hec verba confiscari et publicari promiscua acertione ut bene vidit precivatus rebardus. ~~memini~~ meminit confiscationis suetonius in octavia augusto cp 15, et in calligulla cp 41 et in tiberio cp 49: ubi ait principes fuisse confiscatos ex eo q. fortunis suis expoliati fuissent et eorum bona ad fiscum delata; nam si publicatos eos dixeret suetonius proculdubio ad erarium bona deferenter testis e mihi Cicero in orat. pro sestio ubi afirmat Ptolomeum ciprium cum victu et vestitu suo, publicatum et omni

regno

nudatum fuisse autore Plautio Clodio Tribuno, Cuius bona ad erarium pertinuisse Constat ex eo q.d hec accidebant eo tempore, quo adhuc Cesares rome n. erant notat Beroaldus ad Svetonium in Tiberio dict. cp. 49.

Ad huic Doctrine obstat Elius Spartianus in Hadriano in illis verbis Damnatorum bona in fiscum privatum redigi vetuit omni summa in erario publico recepta, que sic expendo vltra quos Viderim, Cum necessaria Hadriani prohibitio ut bona Damnatorum in fiscum privatum redigerentur, et in eo laudatur extollitur Hadrianus eo q.d in Erarium publicum ea redigeret; ergo Damnatorum bona ex eo tempore Augusti publico Erario n. aplicabantur; alias n. laudibus extolleretur ob hoc factum Hadrianus qd quidem antecesorum cesarum sequebatur vestigia, nihilq. novi statuebat imminuati propriq. fisci necem, augmentumq. publici erarii.

Huic Dubitationi Respondere posumus Discrimen Constituentes inter ipsa Damnatorum bona n. enim erario militari aplicantur omnium Damnatorum bona potest namq. quis ex Crimine Lese maiestatis Damnari, quo Casu eius bona n. Erario militari sed privato cesaris aplicantur fisco, Quia Cum is, qui in principem aliquid molitur machinaturve, tam machinatus fuit, immediate et proxime delinquat in principis persona, eiusq. potestatem et authoramentum, rectissime fuit Constitutum ut bona Damnati ex crimine Lese maiestatis n. in erarium militare sed in fiscum privatum redigerentur, nam ut in hoc Delicto principi fiat iniuria principaliter ad ipsum Vindicte Commodum Debet pertine ut infra suo loco Latius Dicemus et exornabimus. nunc ad Elium spartianum, que ex eius dicto de bonis Damnatorum ex crimine Lese maiestatis, que ad summum erarium privatum pertinebant ipse tnres? ptu lucrum hoc omne q. summam in erarium publicum recipi iussit in quo Laudatur, Dignus e. ex eo, q.d suo fisco omiso erarium

publicum

Publicum beneficium locupletare. Dicere poteris subsequentes im-
peratores in fiscum redigi iussisse aliquorum damnatorum bona ut
suum fiscum censum q privatum ditarent licet Augustus omnium bo-
na voluisset ad publicum erarium pertinere. quod mihi probat ma-
nifeste Cornelius Tacitus lib° 5 annalium ibi: bona seiani abla-
ta erario ut in fiscum cogerentur; ubi seiani damnati bona in
fiscum redacta fuisse refert Tacitus erarioq publico ablata: quod prin-
cipes pro libito fecerunt in cuius aut illius damnati bonis et vero
absolute et semper; ac vero Adrianus ita se gessit temperate in
bonis damnatorum ut nunquam ea iussisse reddigi in privatum fis-
cum sed in erarium militare ut observatum fuerat Augusto et aliis
bonis principibus quam

Quamobrem cum damnatorum bona pro differen-
tia criminis aut confiscarentur aut publicarentur, non immerito dici
potest cum petro gregorio lib° 3 syntanmatis cap 2 et lib° 31 cap 31
fiscum esse saccum et arcam sine conscientia, quia eo ditior locupletiorq
est quo peius se habet respublica pluraq et atrociora delicta in
ipsa patrantur; unde illud abiit in proverbium, quod non capit Christus
rapit fiscus, cum mali homines [illegible] idem ad fiscum solent perve-
nire plura quesita ex delictis.

Diximus bona damnatorum ex cri- 31
mine lese maiestatis fisco privato principis aplicare cum in hoc
atrocissimo crimine in lictis fit principaliter, quod licet certum
sit, utraque videri probo tuo textum in l. 6 de bonis libert
et iure patronatus ubi bona illius Sabiniani qui animo hostili
in principem fuerat aplicantur fisco ex placitum divi pertinacis:
noto signanter verba illa fiscus noster substit, quasi non alius fis-
cus quam cesaris privatus in bona sabiniani subcedat idem designat
verbum illud noster. itaq in l. ult. ad l. iulia maiestatis et alibi
sepe ubi bona damnatorum ex hoc crimine fisco aplicantur acci-
pienda sunt de fisco privato cesaris brevem ut intelligas textum

indice

indic l. 1. cum l. iura 4. de iure patr. Vide Olualdum addon: lib. 2 commentariorum cap. 19 litt. B. et nouissime Eruditissimum D. Anton de Sezloaga pincianum senatorem pr. quem plura professimus in nostra ciuili peritia ad l. quisq. § l. C. ad l. Iuliam maiest. inter

Inter alia vectigalia quae noue constituit Augustus augendi Erarii publici gratia. dignum est in commentario nostro vectigal vicesime, quod lege Iulia fuit introductum irrogatum quod heredibus straneis necdum opibus quod tributum onera imperii introduxisse pro vtilitate communi referunt Plinius in panegirico ad traianum, Dio lib. 55; verum postea haec lex Iulia aliorum principum constitutionibus etc. Neruae, Traiani, Adriani, Marci, et aliorum taccissa fuit l. ex integro reducta et ad postremum abolita, Xifilinus in nerua, et in traiano Elius sparcianus in Hadriano, Capitolinus in antonino filosofo. Lege Iulia cauebatur ut heres Erario militari inferret hereditatis partem vicessimam; et ad hanc legem inscriptae mot. et Authoritate Iuriatum ducti vestro textum in l. nulli 13 de transactionibus vbi Emilius macer lib. 1 ad l. 20 hereditatum sequentia proponit nulli procuratorum Principis in consulto principe transigere licet: quae etsi videantur esse generalia et in allijs tractationibus possint esse vera tamen in predicta lege intelligenda ex sic subiectam legis Iuliae materiam, nam etsi heres straneus nec in propsi institutus sit potest de vicessima dubitari inter procuratorem cesaris et ipsum institutum quanta videlicet aplicari debeat fisco orta dubitatione ex bonorum computatione; in qua specie potest etiam dubitari an procurator cesaris cum ipso transigere valeat. huic dubitationi respondet Emilius Macer Principe inconsulto ei transigere non licere, nam cesaris procurator, nec vendere, nec donare, nec transigere sine Principis iussu potest, non enim et alienare rem cesaris, sed diligenter gerere iussum est. l. 1 § fi. rem de off. procur: cesar:; in quo distinguitur a priuatorum procuratoribus, tutoribus, et curatoribus, qui non transigere possint si

si id agant, potius decidendi negotii dubii, quam deminuendi causa. l. Lucius 46 § ult.° de adm. tutorum, l. Interdum 96 § qui tutelam. l. Si pignore 94 § ult.° de furtis. quomodo intelligendus é textus in l. pactum 22 C. de pactis ex l. preses C. de transact. l. mandato C.o de procuratoribus, ubi pro decidendi causa legit Cuiac. lib.° 4 respons. Pauli deminuendi causa; explicant traditam doctrinam Cuiac. Enrecdit: addic l. nulli 13 et ad Paulum lib.° 9 resp. in dic. l. Lucius § ult.°, et ad Iulianum lib.° 22 ff. in dic. l. interdum 96 et ad Pap. lib.° 9 qu. in l. Si iis qui 56 de procur: Donellus lib.° 3 Comment. cap. 12, ubi ornatus. Fitt.ª E. Faber in iurisp. tit.° 12 princ.° 1 illat. 43. Tiraquellus de retractu lignagier § 1 glo. 14 n.° 70, Gail lib. 2 obser. practicarum cap. 12.

Deferendum etiam censeo ad vectigal hoc vicesime Ulpianum in l. Venditor 2 § si quid 16 de hered. vel act. vendita. ubi si quid publici vectigalis nomine venditor hereditatis prestiterit asserit Ulpianus emptorem illud agnoscere debere, nam et hoc onus hereditatis éet. Ubi a onera hereditaria emptor hereditatis tenetur agnoscere, quod idem affirmat Ulpianus, si aliquid tributorum nomine dependerit venditor. Igitur verba illa publici vectigalis nomine, de vectigali vicessime accipienda sunt, quia vectigal hoc é onus reale, et realia onera in tributorum stillat. tenetur agnoscere emptor, ut possesor. l. 2 C. de annonis, et trib. lib. 10. l. cum possessor 9 de censib. l. usufructu 7. l. hactenus ult.° quoniam. l. Stipendentes 27 § si quid. de usufruc.; iura et authores glomerat diligenter Amaya ad l. 1 et 2 C. de an. et trib. per totum commentarium, que transcribere otii nostri non é.

Exaudio deinde Imp. Antoninum de hoc vectigali l. cum te C. de transactionibus proponitur ibi: fratrem cum sorore transegisse de hereditate, cavisseque certam pecuniam ei soluturum, ita ut hereditas ad ipsum maneret, cuius liberaretur

ass.

34

asserit Imp recte pecuniā cautā ēe, etsi nulla facta heredit.is e transactio ēēt interposita, timore tn̄ fiscis imminente; postea prosequitr Imp. dīt fisco solvente fratrē ex ea cāa repetere n̄ posse, imo iure posse suemiri, si n̄ solverit, quē solutio respicit proculdubio solutē vectigalis vicesime, quā fisco facere tenebatr frater, ut indubitatū hereditatis possesor post transactē, sic Baldo et aliis antiquioribus omnis, et Donello etiā in hac lege interpretantibus fiscum sorori successise, ut cautā pecuniā a fratre iure exigere posset. Capio Antoninū duce Cuiatiō lib. 9 obs cp 24.

In eodē vicesime hereditatis vectigali interpretor locutū fuisse Stū in l. 9 filius fam: ii4 § Divi Severus i4 de legat. I, in illis vbis, id hec neq creditoribus neq fisco fraudi ēē; ut enī ante Iustinianū Novella iig. preceptū testatoris alienationē prohibentis, n̄ erāt fraudi heredi quoad falcidiā detractē. nec fraudi erat creditoribus quo ad pignorū venditē, porant nanq heres et creditores falcidiā detrahere, et pignora vendere illo testatoris n̄ obstante precepto, ita similiter nec fraudi fisco erat, quaminus detrahat vicesimā ex l. Iuliā, nā et rei prohibite alienari, tnquā in heredit.e stente fiscus detrahet vicesimā. dices: In vicesima hereditatis nil fisci intereē possit, an n̄ possit res legata alienari: respondeo tn̄ multū interēe, nā vicesima hereditatū n̄ tantū deducebatr ex ipsā hereditate solutis legatis, sd etiā ex ipsis legatis, testatr Dio. dic lib 99 obidq Stus Nacer scribens ad l. g vicesimā; destimat. legat: ut ostat ex leg. sputati 68 iuncta inscript.e ad l. g falcidiā; quā obrē si res ex testatoris precepto extero dio n̄ poset alienari, nec posset eius vicesima applicari fisco, que etiā ex legatis solvebatr idcirco interēe poterat fisci eius alienatio l. n̄ alienatio: minime tn̄ refragrante testatoris precepto, aserit Marcianus prohibitē fisco fraudi n̄ ēē q. vicesimā pot detrahere etiā ex re alienari prohibita; sic

sic propter bes Cuiat lib° 7 obser cp 16 et lib° 9 cp 24 et in redditionib. adtt. C de edicto D. Adr. tollendo: que sequitur faquineus lib° 4 Diatr. cp 90.

Unde incusandus venit Debardi lapsus lib° 3 Var cp 16: Ubi Historiae ignoratem dubitat interpretari textum in dic. l. fil. fam § 44 § Divi Severus de leg 1 de vicessima rerum venditarum. Peccat Largitor Debard. nam ex reb. venalib. nec vicessima, centessima fisco applicabatur, apud nos el uno ... praeterquam si emancipia erant venalia, ex quib. nec centessima, quinquagesima applicabatur fisco Cuiat. dic lib° 9 obs cp 24 et 29 Lypsius lib° 2 de adm. rom. magnit. cp 4, et lib° 2 annalium Taciti adnotat. 117 Cesar Bulenger lib° 3 de imper Rom. cp 23, Zonaras 2° tomo annalium in Aug. cca fine et alii sup. laudati. Nec fabet Debardo Plinii loc. lib° 7 epist. eius ad Choreliam. Ubi in hec vba: Inquidem honestissime, quantum pense, et rogas, et exigis ut accipi iubeant ex pretium agrorum, nec ex septingentis milib. quanti illos a liberto meo, sed ex nongentis, quanti a publicanis pro vicessima emisti, nat. ... tat ex alia Plinii Epistola ad Coreliam inquam ad Fabatum eodem lib. 7: Ubi Plinii in Epistola ad Coreliam accipienda est de vicessima hereditatum, quam partem Corelia emerat a publicanis, quinquennia vero a liberto Plinii, observat eleganter Cuiat. dic. lib° 9 obs cp 24.

Dixi ex mancipiis venalib. quinquagesima sive vigessima quinta Erario inferri solita fuisse, quo vicessima ... quam legerim nisi que pro servis manumissis ex lg Manlia erario inferebatur Livius lib° 7 et Arrian. lib° 2 in epictetum, quam uno aureo constituisse asserit, Cuiat lib° 9 resp Papinh. ... similiter 31 de min: et ad tt. C de fidei. libert, quoniam aureorum

20 quantitas erat vulgare, et legitimu pretiu Cuiq ac q' ser=
uo lt 2 C de si de 3 liber Lg pen de iure patron: L 4 C de ser=
uis fugitiuis Lg Papin 18 § vlto. ad Lg sequenti de ino=
fficioso tt.o L si fundu § si libert9 de leg 1 L cu ex falsis 4
7 de man tt.o Cuiat indic L si mulier et lib 6 q.9 5 Pap in
d L cu ex falsis; n tn ignoro mediocre seruoru pretiu 15 au=
reis statuisse L vlt C de edit inde L si quis argentu C de
Donat et seruos eunuchos maiori 20 aureoru pretio fuisse
Lst Duob 3 C Communia de legatis L 1 § ne aute C de Com
seru: man: L si seruus 27 § et si puerum ad Lg aquilia quin
tilian declam 340 et lib 5 institu oratoriaru cp 2 Hero
dot in vrania, Claudian lib 1 in eutropiu vs 45. Pli=
nius lib 7 nalis histor: cp 39 fuit Brandius lib 6 cp 3, q
eos ad luxuria deriuanda hauerunt Romani. Paul lib
5 sentru tt.o 23 § qui hominem exsectu int eunde 5 § ite isd
L Cornelia de sicariis Diuus Hieronim lib 1 in Iouinia
nu prosequuntur late et polite Amaya lib 3 obser cp 6.
Amic noster Suares ad Lg aquilia lib 2 cp 3 sect 6 p tota
Diuerti

tantisper acceptaria ut incoata D. Bebardu Lite terminare, pre
cluderentq ei et ceptatarib, si quos habuit apellationis remediu. Redeo
nunc ad Lg vicesima hereditatu ad qua respexisse etia arbitror tex
tu in Lg computationi 68 ad Lge falsidia vbi, quo computatio ine=
unda sit etatis legatarii in alimentoru legato docet ex Vlp. Emi
lius Macer scribens ad eo de lege, na ut dicebam, vicesima etia ex
legatis deducebatur; ut inde cireir, que quantitas nomine exactio=
nis vicesimarie, seu ee inferenda, qua doctrina postea falci=
die legi accommodauit Tribonian et n inepte nanquo eadem e
parte, eade e vtriusq legis ratio. Vulgata Lg illud ad Lg aquil-
obseruat Cuiat Dic lib 9 obser cp 24 q miror n aduertisse gouea=
nu ad Lg 68, qui tn consulendus e de computat. ineunda quoad Lg
falsidia

Falcidia, de qua etiam Cuiac. in novella 1. [illegible]

Extat etiam hoc vectigal vicesime expressum in l. edicto ult. C. de edicto divi Adriani tollendo statim imp. ibi: edicto divi Adriani, quod sub vocat. partis hereditatis introductum est, quippe lex Iulia, que vicesimam conservat etiam de aperiendis tabulis cadit, Paulus lib. 4 sent. tit. 6 de vicesima § ult. ibi: testamentum lex, idest Iulia de vicesima, statim post mortem testatoris aperiri voluit notat Cuiac. ad Pauli sententias in rubrica tit. de vicesima et inde § ult. eius legis santione subsequutum fuit edictum divi Hadriani, quod fuit de aperiendis tabulis et de herede mittendo in poss. [illegible] § ult. de qua Osualdus et alio relatus lib. 5 Donenia cap. 36 litt. Z. de quo edicto accipiendus est texus in l. ult. de apellation. non recip.: et alia iura que adduxit Cuiac. ad Paulum inde § ult. et in recit. ad tit. C. de edicto divi Adriani tollendo. apertura ergo tabularum cadit tam lex Iulia quam divus Hadrianus ita ut a presentibus tabule aperirentur intra triduum et quinque dies, absentibus intra eos dies cum pervenerint, absentibus namque dantur itineri vicena milia passum in singulos dies ut statim exacimus, que omnia sancita fuere quia ut ait Paulus ind. § ult.: non oportebat tit. (sic lego cum Cuiac.) non testamentum ut sit sensus idoneus) heredibus aut legatariis aut libertatibus, quam necessario vectigali moram fieri, idest vectigali vicesime quod erario ex lege Iulia inferebatur.

Proinde scribens Aulus Macer ad legem vicesimam in l. mille passus 154 de v. significat. affirmat mille passus non a miliario urbis sed a continentibus edificiis numerandos esse: cuius textus [illegible] ut penitus percipiatur referenda res est ab origine breviter [illegible]. Caius Gracchus auctore Plutarco in Gracchis dimenso viarum expatio singulis miliaris columnas lapideas expatiis signa preferentes constituit notat Beroaldus ad Suetonium in Tiberio cap. 62 et in Augusto cap. 94

Ubi ad quartum lapidem Augustus postea Magister viarum electus sub Saturni ede auratam columnam posuit in foro Romani cap.te in qua omnes Italie vie incise terminabantur curebantque regionum mensure ad singulas portas, que erant numero 34, et a qua milleni pas. in viis omnibus lapidibus distinguebantur Rutilius lib.o 2 itinerarii.

Inter valla via fessis prestare videtur
quinotat inscriptus millia crebra lapis;

De hac materia Beroaldus in othone cap. 6 et Tacitus ab eo allegat. Levinus Torrentius, Pulmannus in eodem othone, Turnebus lib.o 1 advers: cap. 1, Plinius lib.o 3 cap. 9, Plutarchus in Galba Cuiac. in l. in itinere 3 de V. signif.e ubi etiam eodem Baldui. nus de lege vicesima pag. 186, Albericus Gentilis lib.o 4 lectionum cap. 8, hotomanus, Broeus, Thadeus Piso et ceteri Repetentes in § 16 de excusat. tutorum; Gotofredus ad leg. propelliis 21 § licet de excusat. tutorum, Osuald. ad Donellum lib.o 3 comentariorum cap. 9 litt.a F, in quibus iura ad milliarium pertinentia inveniuntur: nunc ad rem

Asserit D. S. in dic. l. g. mille 154 de V. S. mille passus non a milliario urbis sed a continentibus edificiis numerandos esse; profecto l. g. Iulia de vicesima ita numerantur passus ~~de~~ ne vectigali fieret mora absentibus longius protrahentibus tabulas aperire, quia dantur itineri in vigenti millia passuum singuli dies ut et in aliis negotiis observatur l. g. 10 l. 13 de excusat. tutorum l. si cui in provincia 28 § 1 ex quibus causis maiores l. g. 2 si quis cautionibus l. g. de die, qui satisdare cogantur l. g. 6 C. Theod.: De reparationibus appellatu. Paulus lib.o 4 sent: tit.o 23; mille autem passus asserit D. S. non numerandos esse a milliario urbis sed a continentibus edificiis, quod dubitatum continet ex eo, quod in milliario urbis omnes vie Italie incise terminabantur, ergo ab ipso debebant numerari mille

passus et

152

et in acontinentibus edificiis ad profligandum dubitatem, iudicaui passus deberi numerari a miliario et admilliarium urbis dirigere atendam mensure, Iacius tamen recepta in iure acontinentibus edificiis solere numerari statuisset in dic. l. 3 de v. sign. de qua etiam Ioanes Breiheus in dic. l. 3 et in dict. l. mille passus, qui legit in amiliario urbis, a muro urbis, ut est in ellitionibus vulgatis.

Mentio etiam fit procuratoris hereditatum in l. 1 C de usur. rei iud: ubi in inscript. Imp Antoninus Augustus procuratori hereditatum. et in l. § si acepto 32 de iure fisci de cuius tex.tus sen iuncta lege divus commodus 31 eodem tit. cum l. obsides 11 de tit. videndus Gregorius Lopez, Madera animadvers. cap 18 n° 8 et 9, Donellus ad rub. C, quoi tit. fac pos n° 19 Cuiat invecit ad dic. l. 31 32 et 11 faber in iurisp. tit. 11 princ. 2, Gentilis lib. 2 de iure belli cap 19 Osuald ad Donellum lib° 6 coment cap. 9 lit.ª E et F de ceteris procuratoribus videndus est etiam Gutherius de Oficiis Domus Augustae lib.° 3 cap 39.

Si tamen dicturus sum libere, quod sentio textus in dic. l. 1 C de usur. rei, iud: et in l. § si acepto 32 de iure fisci. loquuntur de procuratoribus hereditatum non vero de procuratoribus vicessime arbitror non diuersa fuisse officia procurationes hereditatum, et procurat. vicessime; ad procurat. hereditatum spectabat bonorum vacantium, et bonorum peregrinorum, qui imperio subiecti non erant, collectio, et inquisitio; at vero ad procuratorem vicessime huius tantummodo vectigalis collectio, et administratio, quod consistebat in hereditatum civium romanorum vicesima parte. Duco de discrimis alea via lapidibus, tervo stant enim duo lapides de Obsco et tandido longg. tandem quam alter procurator vicesime hereditatum apellatur, et alterius lapidis extat inscriptio depetronia sabina filia lucii petroni sabini dis procuratoris augusti stationis hereditatum, que inter pretor fuisse non procuratorem vicessime dominium hereditatum. 43

N.

Id quod mea coniectura reddit sine calumnia est alterius lapidis tes-
timonium de Caio Sanio, quippe provinciae Lugdunensis et Aqui-
tanicae fuit procurator hereditatum et pro Magister vicesimae
hereditatum. Expendo primus pro magistrum dici subprocuratorem
nam procuratores Magistri antiquitus vocabantur, Gutherius dic.
cap. 39; ergo promagistri subprocuratores erant, quod firmat sepul-
chri inscriptio, quod diis manibus sacravit Hypatiens Augusti
libertus in memoriam Eliae Agrippinae coniugis, ubi Hypatiens
legitur sub procurator vicessimae. Denique expendo, Sanium hunc
procuratorem hereditatum et pro magistrum vicessimae hoc est sub procu-
ratorem; atqui est subprocurator sui ipsius si in procurat. hereditatum
contineretur procuratio vicessimae, quod absurdum dictu est ergo hereditatum et
vicesimae procurationes fuere diversae. Lapides, quos cordate nec falli-
mur iecimus, pro tuenda coniectura nostra adduxit Gutherius De officiis
domus augustae, dicto lib. 3 cap. 39, et aliquorum meminit Cuiac. licet
leviter in recitationibus ad tit. C de edicto divi Hadriani tollendo.

Ut igitur
pergamus in huiusce rei notitia adverto legem Iuliam eo tempore, quo
ab Augusto fuit lata omnes heredes tam extraneos quam domesticos
pretermos onerasse, testis est mihi omni exceptione maior Plinius in panegy-
rico ad Traianum onera imperii pleraque vectigalia institui coegerunt
his vicessima reperta est tributum intollerabile et facile heredibus
dumtaxat extraneis, domesticis grave; ergo vectigalis huius onus se-
cere domestici ita Cuiac. ad tit. C de edicto divi Hadriani.

Postea vero
Traianus immunitatem vicessimae dedit liberis etiam emancipatis pa-
rentibus fratribus et sororibus Plin. in eodem panegyrico, Cuiac. supra
allegato loco, quod sine exemplo fecit nam etiam lex Papia iugum
suum imponere exiguit liberis et parentibus et genere proximis in-
tra 3 gradum ut eisque ius antiquum observabatur, L. unica § et cum
lex C de caduc. toll. expresse Nicephorus lib. 1 Historiae ecclesiasticae
cap. 46, absur-

absurdas enim (ait) illas apud Romanos leges necelius in adeunda hereditate, conditiquibus equaverent neme preter quam genere propinqui quidquam extti. lucraventur; adeo utet si celibes et orbe rent enumerate persone et exheredibus instituis legatum et portio hereditatis deficiens in persona legatarii et coheredis persona et ex eo, qd est causa et in causa caduci apud propinquos esse potius quam apud fiscum. vlp. in fracm: tt. 17 et 18; quo referendi sunt textus in l. i dauitn 76 in fine ad l. falcidiam in l. iuliani 61 de leg. 2 in l. pater 29 § vlt. eodem in l. firmatti § in l. 6 de vulgari et pu. l. dotem 26 § 1 de cap. vergni peculio, docent duo magna huius academie lumina, D. Ildefons. de la Camera in l. unica C. de caducis tollendis, et collendissimus Mag. Meus D. francisus Ramos ad l. iulia et papia 3 p. te cp. 2 n. 22, consentit etiam Rufinus Rufinus in collat. leg. Mosaic. et Romanarum tit. 16 in fin.

Traianus ergo remisit vectigal vicesime iis genere proximis, quorum meminit, qd idem Antoninus confirmavit etate eos malos tam extraneos, quam domesticos necessitate solvende vicesime nervum solverat; postremo omnino fuit abolita ut constat ex dicta l. vlt. C de edicto divi Hadriani. ad quam legem vicesimariam exerpsisse duos libros Emilius Macer Papini. discipulus et inde concerpter Ioannes Gueriny libri de oficiis domus auguste cp. 24 lege vicesimaria durasse ablexandri severi tempora; qo floruit Macer; et inhac collect. lavius et Gueriny; quis enim negavit ad Alexandri tempora durasse leg. de vicesima, imo quis poterit cordate negare durasse, quousque iustin: eam omnino abolebit in dic l. vlt. ut ex ea probabiliter colligitur notat Cuiat ad Paulum lib. 4 sententiarum in Rubrica tit. C de vicesima; quidquid in contrarium sentit falsis authorum locis subnixus Alciat. lib. 3 disput cp. 6. 46

Ante Ma=

Ante Macrum lg vicessimalia commentariis suis illustravit Aul. ofilius Cesari familiarissimus, qui inter questori ordine perseverauit lg 2 § ab hoc plurimi de orig. iur: videndi etiam sunt de hac lege preter alegatos supra frcatul in necigmancia iuris dialogo 22 lipsius de Magnitudine Roman: lib. 2 cp 4, Menochius de adi= piscenda poss. remedio 4 n. 1 et sequenti et licet aurin Amaya ad lg 2 C de aurinonis et tributis lib. 10 n. 90 per totum. ex

Excipies et n. sine acumine vectigal hoc vicessime erario militari illatum n. fuisse sed fisco cesaris privato, quod quidem exploratum est erario mi= litari n. prefuisse cesaris procuratores sed prefectos erario, sublata sub Iulio Cesare questoribus erarii cura ut infra dicemus late inte= rim tn probet Plinius lib. 9 epistola 19 ad Pontium et lib. 10 epis tolas ad Traianum et in panegirico Dio casius lib. 53 et 55 Tacitus lib. 13 et 19 annalium Iusti lipsius sed alios adnotat 93, Bar= nabas Brisonius lib. 3 selectarum cp 19 acqui indic. lg nulli 13 de transactionibus (quam auat dice et inscriptione urgente de lg vicessimalia interpretari fuimus) Cesaris procuratores ibi: nulli procuratorum principis administrationi et exactioni cum vectigalis interfuisse videmus, consequens igitur est hoc vectigal po= tius fisco privato cesaris, quam erario militari fuisse illatum alias n. ad principis procurationem sed ad prefectos erario eius cura pertineret.

Nodus est sane vindice dignus, quem ut dissoluat sciendum est plura ex his, que in erarium militare confluere debebant et solebant aliquando in fiscum cesaris privatum confluxisse pro principum nutu, pro ut scilicet imperatores aut optimi erant aut pessimi; optimi toti studebant publico ditando erario, pessimi pro prio fisco locupletando insinuat Plinius in pan adversa tanq Spartianus in Hadriano, Vulcat in abidio Casio: proinde sub malis principibus plura ex omnis vectigalibus, que alias in erario de bebant ex

ex speciali eorũ instituto: et sine Erario publico, fisco priuato inferebantur. ex quo crediderim Vectigal Vicesime, et tempore Antonini et Vlp.i et Macri tempore fisco priuato fuisse illatum; Moveor ex l. 2 C. de transactionibus, l. 14 § Diui Sever. de legatis 1, ingg. fisci fit mentio, et n. Erarii, licet n. ignorem aliquando fiscum accipi pro erario solere; ideo precipue moveor ex dic. l. nulli 13.

Nec diffiteor huic Vectigali Vicesime prefuisse in provinciis procuratores, qui Vicesime procuratores apellabantur, ut ex Gutherio lib.o 3 de off. dom. aug. cap. 39 dicebam, adductis lapidum inscriptionibus, que etiam inveniuntur ap.d Smetium folio 66 inscript.e l. de gg procuratorum; fortassis quis diceret posse intelligi d. l. indic. l. nulli ita tamen ut intelligamus Vectigal Vicesime ad erarium pertinuisse, siquidem procuratores illud exigebant in provinciis, mitebantque erario, sed ut Emilium Macrum hoc censu l. donemus, illud facit quod hic procuratores dicebantur procuratores Vicesime, l. vero Cesaris, ut expresse loquitur consultus in l. nulli dicetur igitur Macri tempore Vectigal illud, aut desuetudine, aut Principum avaritia conclusis se in fiscum priuatum.

Firmo deinde meam dictationem ex lapidum inscriptionibus, adductis nam in aliquibus sine alio additamento legitur procurator Vicesime, in aliis procurator Auguste Vicesime, ut hinc suspicetur iis temporibus quibus Principum avaritia huius Vectigalis exactionem invasit procuratores in provincias a Cesare fuisse notatos ut id exigerent, fiscoque explicarent, qui procuratores Augusti dicebantur, at in iis temporibus quibus erario publico inferebatur, administratores dicebantur procuratores Vicesime sine additamento Augusti, aut Cesaris, proculdubio

que exis 50

existimandum est in Vicesimae Vectigali fuisse avariam pro Principum mente, et avaritia, ut Lux affulgeat dictae legi nullius.

Haec procurrimus iure minus trita et nota, ut sinum inofenso pede: prosequamur inter certam viam vectigal, quo Vicesimae in Erario militari inferebatur ex sua insti: centesima rerum venditarum quinquagesima, aut vigesima quinta mancipiorum venalium bona caduca ex lege Papia, excepta denatorum bona propter quam excrimine lesae maiestatis, quae fuerunt Vectigalia nova ab Augusto instituta ut Erarium militare, quod erat auctarium tantum dici publici Erarium locupletarent, stipendia quod salutiis militibus prdeberentur. Suetonius in Augusto dic cap 49, quae omnia supra locuplente iam lustravimus, et illustravimus.

illud tantum adiicio erarium militare apud Saturni aedem quoque fuisse, ut probare videtur Plinius in panegyrico in illis verbis quam iuvat cernere erarium silens et quietum, et quale ante delatores erat; Nunc templum illud nunc vere deus non spoliarium esse virum, cruentarum quoque spoliarum receptaculum. quae non ad aliud Erarium nisi ad militare referri potest, cum de bonis damnatorum agant. locum Plinii legistibus praestat Gutherius de off. Dom Aug: lib 3 cap 32. Ad verba illa nunc templum illud; nunc vere deus dum inquiunt in aede Saturni praecipue militare Erarium fuisse, cum de alio quocunque fano, et templo possunt examdiri, et non negent probabiliter posse dici Erarium militare erarium fuisse apud aedem Saturni, apud quem erat publicum causa augendi causa fuit hoc institutum.

Vidimus iam quod esset erarium publicum, quod militare, quis fiscus esset,

nunc ut

Nunc ut hec tota tractatio absolvatur, sciendum e, qualia eent Cesaris bona; aliquando n. res privatae dicuntur aliquando patrimonium. quod ut festinemus, arbitror Principis patrimonium fuisse apellatum, quod eum q. princeps; l amenitate, l elegantia, l ubertate pellectus, l affectione ductus, quod maiorum ipsius eet, aliave se causa motus sibi ipsi suis, suisq. usibus separavisse quocumque modo illud fuisset consecutus, idq. in formam Patrimonii redigere. dixit Ulp. in l cum servus 36 § fin de leg. 1 iuvant definitionem nostram illa textus in l siquis 7 C de bon proscript: in qua cum ageret de damnatis bonis referendis ad principem, sic Impp. loquuntur tunc demum omnia ea, que velle nos rescriptis inquisitae stricta rationalis rei privatae, tradantur officio, aut palla=tenis super hac causa missis nostro nec tendat patrimonio; de postea de hoc textu suo loco.

Sequens e patrimonii principis memoria apud Plinium in paneg. apud Lampridium in Severo circa finem, et in veteribus inscriptionibus apud Martinum Smetium folio. 26. inscriptione 10 et folio 80. inscriptione 7. et folio 103. inscriptione 16. et fortasis ad bona Principis patrimonialia referri posunt, sive ad res privatas, ut dicebamus antea cum antecessoribus, et Amaya. textus in l 3 § si in locis de iure fisci ibi: si in cesaris possessione textus in l fisco 6 paragrafo final eodem. textus in Paragrafo thesauros de rerum divisione ibi: in cesaris loco. quos authorum copia de eorum intelligentia tractantium ornaquum

supra

supra et nunc probabiliter asserimus referri posse ad bona principis patrimonalia, ut existimabat Doctissimus antecessor noster, Garzias Perez de Araciel olim in Archiepiscopo collegio purpuratus, et tandem in supremo Castellæ senatus consiliarius.

Inter res autem principis privatas numerabatur, quidquid Princeps non ex vectigalibus, tributisque provinciarum quæsierat, exempli causa siquid ei donatum esset, et relictum testamento alio ve similli modo, et omne id quod quæsierat ex publicatione bonorum damnatorum ex crimine læsæ maiestatis, quo casu, ut supra diximus, vindictæ lucrum ad eum pertinet, eo quod immediate ei fieret iniuria: hoc tamen discrimen inter res privatas Principis, et eius patrimonium, incepit a Septimio Severo, qui occasione publicationis bonorum Albini constituit rerum privatarum procurationem. refert Spartianus in Severo: quæ omnia licet ante ipsum in fiscum privatum confluerent, ab ipso, tamen ceperunt in terram in aliud corpus fiscalis pecuniæ a superiore diversum, et discretum. Privatæ igitur res Principis erant quæsitæ ex causis relatis, Cassiodorus libro 6 ep. 9. non tamen ex vectigalibus, et tributis, nam hæc in ærarium fiscumve antiquum confluebant; unde in proclivi non erit cognoscere discrimen quod versatur inter res Principis privatas, et eius patrimonium, quamvis hæc diversimode accipiant. Claudius Salmatius in notis ad Spartianum in Severo. Barnabas Brisonius libro 3 select. ep

20. Ph=

Theodorus Marsilius in notis ad Suetonium in Vespasiano cap. 16, Lucas de Pena, Ioannes de Platea, Andreas de Barulo, Valenzuela, et alii in rubrica de iure fisci

lisia

preliuatis nostri numeris est explicare officium illud, ad cuius curam spectabat erarium, et fisci administratio: olim erario prepositi erant Tribuni. Festus Pomponius lib. 1 Thomas Dempsterus ad Rosinum lib. 7 antiquitatum romanarum cap. 31. postea questores prepositi fuerunt. Sidonius Apolinaris carmine 9 vers. 128.

Fuit ille, qui olim
Questor Consulibus tractabat publicia iure
erarimo.

De questoribus Pomponius in l. 2 § deinde orig. iuris ibi: questores instituti sunt, qui erarium populi auctius esset, qui pecunie preessent dicti ab eo, quod pecunie inquirende et servande causa creati erant, in quam etimologiam inclinat Varro lib. 4 de lingua Latina et Ulpianus in l. 1 § et ad genere de officio questoris. de eorum institutione dubitatur: profecto Ulpianus dicit l. 1 de officio questoris ait questorum creationem esse antiquissimam et pene ante omnes magistratus nam Iunius gracanus lib. 7 de potestatibus scribit etiam ipsum Romulum et Numan pompilium binos questores habuisse, quos ipsi non sua voce sed Populi suffragio crearent; quod licet incertum sit certum non est; Tullo Hostilio rege questores fuisse; unde apud veteres inualuit opinio 1um hostilium eos in rempublicam induxisse.

Non ignoro alios aliquantulum dicensisse Plutarchum in publicola tacitum lib. 23 annalium qui asserunt 1os questores fuisse Publium Beculium et Marcum minutium illutum quorum minutium

insuit § ulterius

57

publicola, qui 1us erarius constituit in ede saturni sicut affirmant Rosinus lib 7 antiq. cp 22, sigonius lib 2 de antiquo iure ciuium Romanorum cp 2, livius lib 7, Plutarcus in problematibus cp 43, Fenestela de magistratibus romanis cp 3, Gutterius lib 3 de off dom Auguste cp 32, Brissonius lib 1 selectarum cp 17; et eorum offi et differentia preter alegatos Duarenus in periphrasi ad tit 3 de off questoris ubi etiam Valenbegius Bulengerus lib 3 de imperio Romano cp 19, Cassiodorus lib 6 formula 9, ubi notat Broseus. Amaya ad l. 66 de decurionibus lib 10 cp 3 n 1, Cicero lib 7 epistola 30, Dionisius alicarneus lib 8, Livius lib 31, Dio cassius lib 43, suetonius in augusto cp 69 et cp 16 et cp 19, et Iulio Cesare cp 16 et 17 et in Tiberio cp 39, ubi Marcus Antonius sabelicus Levinus Tourencius et philippus veroaldus parco aliis suetonii locis que fastidiosum esset conglomerare addendus e etiam Gutherius de off dom: Auguste lib 2 cp 18.

Hec de questoribus urbanis, de prouincialibus statim dicemus. Tribunos erarium administrasse rep. florescente diximus, de quo suetonius in Iulio cp 41. quos attribuendo ere dixit festus, postea tamen sub imperatoribus variata fuit erarii cura, nam Iulius cesar duobus edilibus curam eius comisit, quia nullus questor creatus fuerat. Dio cassius lib 43 Augustus senatoribus Plinius lib 9 epist 1 siue duobus pretoriis viris Dio lib 53 annalium Faborinus apud Agelium lib 13 cp 23, deinde Claudius questoribus curam erarii reddidit tacitus lib 13 annalium, suetonius in Claudio cp 24. Demsterus ad Rosinum loco preallegato, et ad Claudianum in consulatu Manlii Theodori ad illud; adductaque hominum cumulent eraria. Lassant expense; Despatianus curam omisit erarii. Tandem Hadrianus, et alii prefectos restituerunt; constat ex inscriptione qua Plinio

prefectura

præfectura ærarii a Traiano omissa è, quam adducit Guttherius dic cap 32 de qua idem Plinius lib° 9 epist 19 et lib° 10 epist 3 et in panegyrico ad Traianum, Tacitus lib° 13 et 14. annalium, Dio Cassius lib° 43 et 44.

De his præfectis intelligendi sunt plures texts, quos supra adduximus, et textum in leg. hic § transactiones de transact ex quorum tempore serie inservire poteris quantum fuerit super administratione ærarii variatum notat per Guttherium Brissonius lib° 3 select cap 19. Lipsius in excursu ad lib° 13 annalium Taciti litt° D, alias adnotat° 43, illud tamen Plinii lib° 2 epist 9 ad quadratum in commendatione huius Magistratus re sine calumnia omittere, quid audes quid vetis, quo de periculis obiicis, quid præsentibus conditis incertis futurorum tacesis hoc iam præfectum ærarii, et brevi consulem, ut ipsi dirigit Plinio.

Præfecti ærario præpositi varo fuerunt immutati; sub Alexandro severo cura ærarii Principis ipsis adepta, quæstoribusque reddita fuisse videtur, Lampridius in Alexandro; nisi stemus quorundam eruditorum sententiæ, qui in Lampridio emendant, quæstores arcarios, ubi ditur legitur quæstores ærarios.

Provinciis more maiorum proconsules curabant de pecunia ad ærarium publicum ex vectigalibus confluente, eamque quæstoribus urbanis mittebant, sicut illis, qui in civitate ærarii pecuniam curabant Dio Cassius lib° 43 arg.to tex to in leg 4 de off proconsulis et non tantummodo proconsules curabant pecuniam quam pendebant provinciæ ex antiquis vectigalibus; verum etiam partam ex novis, quæ Augustus instituerat, sæpius allegatus, Suetonius in 61

Suetonius in Augusto cp 49, que pecunia confluebat in erarium militare, et hec exequebantur procons[u]les in illis prouinciis, que proconsulibus regebantur, presides uero in illis, que gubernabant presidibus, eadem exercebant. Igitur prouinciarum maiores, siue rectores de pecunia publica curabant, habebantque per singulas prouincias, unde constitutos procuratores, ut erant procuratores Ducenarii, de quibus nos supra latius.

Fisci priuati Principis fuit etiam administrator, qui, et Cesaris procurator, et imperatorum dicebatur lib. [illegible] fides danda Dioni lib. 53 procuratores in prouincias misit, alios equitibus, ex libertis alios qui colligerent, exigerentque publica uectigalia: in quo Dionis loco illud dignum est obseruatu, Augustum scilicet non tantum in prouincias suas, hoc est presidiales, uerum etiam in prouincias populi proconsulares, sit misisse procuratores, ut inde colligamus non tantum uectigalia, que pendebant prouincie presidiales, Principis fisco illata fuisse, eorum etiam aliqua sibi reseruasse Principem in prouinciis proconsularibus, alias ad quid mitteret Augustus procuratores in prouincias proconsulares, qui uectigalia, et reditus colligerent, ut de aliquos notat Lips. in excursu ad lib. 12 ann. Tac: litt.a B3 seu adnotatione 14 [illegible] annuere uidetur Guttherius lib. 3, de off dom aug: cp 33 et faciunt textus in l. 2 C ubi cause fiscales, et in l. 9 nequidquam § de off proconsulis, ubi Ulp. tractans de proconsulis officio aserit nil esse in prouincia, quod per ipsum non expediatur, nisi sit causa fiscalis que ad procuratorem Principis pertineat, a qua rectius facturum esse ait, si se abstineat, [illegible] locutione utitur [illegible] in [illegible]

ult.a

ss in l. g ult § ult° de inofficioso tt°: ex quo loco constat in provinciis proconsularib. aliqua sibi vectigalia reservaverat Princeps. videndus Ossualdus ad Donellum lib° 17 cm cp 9 litt. D nec ignoro ante Augustum fuisse procuratores Syriae et Palestinae Ioseph. lib° 2 de bello Iudaico cp 9 Guthierius d. cp 33.

Idem procuratores caesaris dicebantur Rationales patet ex tt° de officio procuratoris caesaris t rationalis notat Duarenus, imperii ... addictum tt. 3 ... ... procuratoris caesaris dicti fuerunt rationales aeque nulaten distinguebatur constat ex ... ... in alexandro ibi: et quoniam de publicandis dispositionib. mentio exigit, ... aliquos voluisset t rectores provinciarum t praepositos facere t procuratores ide rationales; ut ex hoc loco refellatur Lipsius ad Tacitum lib° 12 annalium, qui existimavat procuratores rem publicam, rationales rem privatam principis tractasse, et Casaubonus similiter, qui ad Lampridium notabat procuratores principum dictos rationales posteriori aetate, cum potius ... posteriori procurator a rationali separetur, Capitolinus in Maximinis duob. erat fisci procurator in Lybia qui omnes maximili studio spoliaverat; hic per rusticanam plebem, deinde et quosdam milites interemptus ē praeter rationalem in honorem Maximini defendebant, quem locum, ut sibi n̄ adversetur, corrupit Casaubonus.

Horum procuratorum sive rationalium officium, quamvis eēt pecunias fiscales tractaret, vectigalia redditusq. publicos exigere, ius q. tantummodo decernere in servitia et familias ut de temporib. Tiberii refert Tacit: lib° 4 annalium postea ... Authore Claudio in causis fiscalib. ius dicebant inor

64

fis

inter fiscum et privatum Suetonius in Claudio cp 12 et Tacitus lib. 12 annalium, eodem animo aut ita vox principis parent vim rerum habendam a procuratoribus suis iudicatarum, ac si ipse statuisset. et ne fortuito pro lapsus videretur senatus quoque consulto cautum plenius quam antea et uberius, consentit Dio cassius lib. 97, Barnabas Brisonius lib. 3 selectarum antiquitatum cp 18, Cuiat lib. 19 obser cp 13, Ioannes Gut: de lib. 3 de officiis domus Augustae cp 33, probant textus in l. cum hic 8 § transactiones de transactionibus et l. si heredum eodem l. 2 C. Teodosiano si adversus fiscum ubi casus proponitur singularis; nam si adversus fiscum in integrum restitutio postularetur procurator Cesaris una cum preside presente fisci patrono debet adiri; in causa tamen minoris ubi de restitutione non agitur procurator cesaris duntaxat cognoscit illam et solus exequitur l. defendente de Authoritate tutorum docent prealegati et precipue Guterius dic. cp 33.

Cesaris procuratores in provinciis talem potestatem exercebant ut provinciales pro arbitrio facultatibus suis privare possent Tacitus in vita Agricole querebantur Britanni in provinciam redacti singulos sibi olim reges fuisse nunc binos e quibus legatus in sanguinem, procurator in bona saeviret unde rapacissimum procuratorem Vespasianus ad ampliora quaesebat officia promovere pro industria ut mox locupletiorem condemnaret Suetonius in Vespasiano cp 16 ubi notant Suetoni explanatores; nec mirum hoc videri debet cum Tacit: de eius rapacitatis causa lib. 1 historiarum sic loquatur quid enim non auderem illi: qui interiorem potentiam adempti sunt et quod [illegible] gesta sic probaverunt quasi a principe gesta essent. idem confirmat Tacitus lib. 4 annalium de Lucio Capitone Asie procuratore a Tiberio constituto et lib. 12 annalium de Peligno procuratore

Capadocie

Capadocie, qui cum eet Claudio familiaris, Auxiliis provinciali[s] tractis tanquam recuperaturus Armeniam socios magis, quam hostes fuit predatus et postea accessus suorum et impellantib[us] Barbaris presidium egens ad Radamistum venit, quod donisque eius evictus ultro regium insigne sumere Cohortatus est firmentique Autor fuit ex Tacitos nec tamen omnes procuratores itae in bona provincia[li]um senigebant ut eos spoliarent fuerunt enim plures, qui nulla occasione Corrupti a[b] insito sapientie et abstinentie amoris non deflexerunt, audite Plinii verba lib[ro] 7 epistolarum ad Rufum sunt quidem ut in aspris sic in litteris plures Calum pagano, qui cinti et armati et quidem ardentissimo ingenio non in villa fo. Aeneis viuere videntur. vedes

Adde eo ad procuratorum iurisdictionem qui merum imperium non habuerunt Curatores de oficio procuratoris Cesaris Ciuat in recitationib[us] ad ttm de iurisdictione Inst 1, 2 3 et 4. nec adversatur textus in l 1 C de Custodia reorum, qui inscriptus est Florentio rationali ubi constantinus in hec verba reo exhibito statim questionem fieri debere ut noxius puniatur innocens absoluatur nam respondendum est huic textum de pena non agere cum a Triboniano sit Colocatus sub ttº de custodia reorum in quo nihil de penis tractatur, nam Carser ad Continendos homines non ad puniendos introductus est si aut damnum 8 § solent de penis dic l 1 C de custodia reorum ep quanuis de penis l[ib]et 4 ttº 31 [§] 7; Petrus Greg lib[ro] 31 Sintagmatis cp 33 nº 14, Galecie nostre lucidius ornamentum senator Pinsianus D. D. francisus salgado de Regia pro[tectione] ecc[lesiasti]ca, 2 p[ar]te cp 4 nº 204 et sequentes cum aliis relatis Abamaya ad l 1 C de excusationib[us] Tributorum nº 11. Preterea

quest[io]

fieri iubet Constantinus, idem quarum decrimine reorum, quam quaestiones recte potuit facere procurator Caesaris in causa fisci, qui post interrogationem debet remittere reum vinctum ad praesidem, sive proconsulem, illum vero, qui provinciae praeest irenarcharum exemplo, qui latrones apprehensos, et interrogationes litteris inclusas, et obsignatas ad cognitionem magistratuum mittunt, postquam latrones interrogaverint l. Divus Hadrianus § fin. et caput. de custodia reorum. late Amaya ad tit. C de irenarchis lib. 10 et nos dicemus in l. sequenti super creandis, quam paramus hoc tit. de iure fisci, ita tex. in dic. l. 1., explicat Catherinus d. c. cap. 33.

Patebit magis procuratorum Caesaris iurisdictio inter fiscum, et privatum, si perpendatur tex. in dic. l. 1 et 2 C ubi causa fisc.: leg. fundus de rescind. vend.: in l. 3 C de bon. vac.: in l. non licet 46 de contrah. empt. in l. generaliter § idem autem de publicanis in l. 3 C de his quae ut indignis in l. 4 C ubi causa fisci in l. 1 C de iure et hasta fiscali, l. 3 C si servus export. ven. l. 2 et 9 C ubi causa extat l. 2 C de modo mulctarum, usque res quae de iure fisci: l. fin. C si adversus fiscum l. 10 C de prof. tit. iur. addenda Faber lib. 17 select. cap. 2 Richar: de acquirend. hered: cap. 9 n. 7 et sequentibus; Valentia lib. 3 illustrium tract. 1 cap. 3 ex n. 18. Amaya ad l. 1. 3 et 4 C de bon. vacant.: ex n. 4 Iosephus de Santolaria lib. 1 iuris sel. de electi iudiciis interpretat. 24 per totam.

Her tamen omnia turbare videtur tex. in l. 9 C Theod: de iurisd. in hec verba: siquis rem nostram crederit lite pulsare rationali praesenti confligat, quo defensante et controversia bis agitetur, et iudex eam sententiam deservat, quam iuris aequitas postulaverit: quae innuunt manifeste nullam iurisdictionem habuisse rationalem, sive Caesaris procuratorem, quando quidem in causis fisci cum privato eius tantummodo praesentia exigitur, ut iudex

rat

rationib; facientib; pro fisco instructior ad l. 3 accedat dilues dubitatem, si animaduertas aliquos fuisse procuratores Caesaris, siue rationales, quibus erat mandata procuratio rerum alicuius provinciae, id omnium probat expressus textus in l. 9 qui rescitunt. 39 § item procurator ex quibus causis maiores. in l. 9 patris 28 C. Theodos: de appellat. ubi: si a rationali, vel alio qui curam fiscalis custodierit. Euthe rius lib. 3 cap. 34. ubi pulchre privatas curatores prosequitur; et de his procuratoribus accipiendus est textus in l. 9 § C. Theod: de iurisdict: nam procuratores siue rationales omnium rerum alicuius provinciae, qui provinciam obtinere dicebantur ut est apud Tacitum lib. 13 annalium. iurisdictionem controversam habebant.

Fuerunt etiam in provinciis procuratores, siue Rationales, quorum erat amplior iurisdictio et authoritas, nam vices praesidum agebant; ideoque de iis omnibus cognoscebant, quae ad praesidum pertinebant notionem quae iurisdictio ab imperatoribus aliquando rationalibus fuit mandata siue, quia ampla esset provincia, et Praesidis auxilium variis in locis morantis serius implorabatur, aut expectabatur, vel si modica erat provincia, quae cura fisci facilius exequerentur, et alios continerent rebelles concitatos ex vectigalium indictione. nota fient haec omnia ex Tacito lib. 1 historiarum. ubi refert Noricum, Datiam Thratiam, duas Mauritanias, et quasdam alias provincias a procuratoribus contineri de procuratoribus vices praesidum agentibus mentio est apud Impp. in l. 1 C. de pedan. iudic. in l. 9 4 C. ad Leg. Fabiam de plagiariis. in l. 20 C. de poenis. et in l. 3 C. ubi causae fiscales et apud Papinianum in l. 23 § cum procurator de appel: et apud Ulpianum fragm: in collatione Legum mosaicarum, et Romanorum

tit. 14 de=

deplagarijs & frequens ubi Petrus Pitens. Amaya ad l. 2 C. de iure fisci ex nº 9 Guthierius dic. cp 34 q. a multis inscriptionibus hanc rem illustrat Cuiac. enrecit ad l. 9 de iure fisci.

Procuratores hi, qui in provincijs vice presidum agebant de capite poterant discere l. 3 quam obrem Clarissimus Pontius Pilatus nullis scelerib. n. obnoxius tulit sententiam de capite Dni nostri Iesu christi, cum procurator esset Pilatus Iudeae ut apparet ex cp 3 Divi Lucae in prino Iustus Lipsius ad Tacitum lib. 11 annalium pag mihi 307. Bulengerus lib. 3 de Imp. Rom. cp 17. tulit in dic. l. 9 de iure fisci. quam 1ª tulit Pilatus, quia ibi vicem presidis agebat, sive vere Preses erat, ut probatur ex sacrosancto Mathei evangelio cp 27, ubi Pilatus vocatur Preses dicat quod velit audentur, ut solet, taceto servatoris nostri prologos hereseos sele punctus Gaspar Barchyus lib. 7 adversarior. cp 2.

Procuratorib. provinciarum rebat Romae alius procurator, qui fortassis dicebatur erarii maioris, quod fiscus romanus esset locupletior, notat Salmatius ad Lampridium in Antonino diadumeno pag 198, linea 17 de quo procuratore sine dubio locutus fuit Statius lib. 3 Sylvarum. in lachrimis Etrusci:

Iam creditur uni

Sanctarum digestus opum, certeque per omnes

Divitiae Populos, magnique impendia mundi

Hic fuit etiam appellatus Pretor, qui ius dicebat ex Institut. inter fiscum, et Privatum Pomponius in l. 2 § 32 de origine iuris. nam ut alias pro sectis Erarii ex Pretoribus, sive pretorijs viris fuit electus, hic credibile est apud Pomponium pretorem dici, qui procuratore fisci

fisci habebat, eo q. ex duobus pretoris solebat creari. Lypsius in excursu ad lib. 12 annal. Taciti litt. B siue ad notam 141. licet id postea variatum fuisse dicteret ex Plinio in Paneg. ad Traianum.

Ex his venit refellendus Brisonius lib. 3 selet: cap. 19 existimans in urbe erario fiscali pre fuisse prefectos, ultra Lampridium, Statium, et Plinium, nup allegatos. Brisonium expresse convincit textus in l. g. ab ee 32, ex qq. Cuius maior: ubi refert D. I., illos, qui reip. causa abesse illiguntur, ut eis indulgeatur restitutio ex illo tit., aut procuratores principis, qui in prouinciis tenent causa reip. abee, que ibi a dicta expenditur. ergo sentit D. alios ee procuratores, qui in prouinciis n. ss, et consequenter procuratores qui in urbe morantur, ut inde fiat manifestum fiscum urbanum etiam administratum fuisse p procuratorem de quo accipiendus e textus in l. ff. ult. de iure fisci nec multum pro Brisonio facit texts in l. 1 § hoc interdictum, ne q. in loco publico. Ubi ex Ulpiano colligitur prefectos iudices ee de causis spectantibus ad ea loca, que in fisci patrimonio eent; nam reo d. tum appellasse patrimonium fisci tam res principis fiscales, quam res pertinentes ad publicum erarium, militare scilt, siue Saturni nam has omnes res separauit a publicis rebus, que publico oium usui destinate eent, de qq. agebatur in eo interdicto, ut ex Vbesenbechio, et Cuiatio in paratitlo, et Duareno in periphrasi constat, qua propter dictis prefectos iudices ee asseruit, n. prefectos erarii ut in d. l. 12 de hic qq. ut indiginus et aliis supra alegatis, prefectos simpliciter, ut oes prepositos comprehenderet, tam prefectos erarii quam procuratores Caesaris.

Et quid plura cumulo, asserit Vallide n. nullus qua=
si antotas res peregisset, ubi refert Salvianum quendam
qui urbicam procurat. beneficiis Principis adeptus fuit, et
verum ex facto deminor: cum atendere debuisset procura=
tionem illam urbicam, fui diversum fuisse aprocurat. fiscali,
nam Alexander Severus 14 eolbus curatores fecit ex ve=
ris Consularibus, quos audire negotia urbana cum prefec
to urbis iussit, ita ut magna pars, aut omnes adessent, cum
acta fierent, Lampridius in Alex: et hi procurationem
urbicam habere dicebantur Gutherius lib. 4 de offic. Dom. au=
gust. cp 29, aptius potuit allegare Tacitum lib. 2 hist.
ibi. regina, cum tamen, nunc Rhedius iugis in Noricum
flecteret adversus Petronium urbis procuratorem, qui aduo=
catis auxiliis et interruptis fluminum ponti. fidus Ot=
honi putabatur, ubi procuratorem urbis explat Rationa=
lem urbis Romae Gutherius lib. 3 cp 15 Brutus Lipsius, qui
critica licentia locum Taciti dissus fuit corrumpere.

Distin
ximus res Principis privatas ab ipsius Principis patrimo=
nio, distinctisque originem a Severo derivavimus, ut facilius
innotesceret discrimen procuratorum, qui aut res privatas
aut patrimonium administrarunt, sciendum igitur est, fuisse
procuratorem rerum privatarum, cuius meminit non semel
Capitolinus in Macrino, de quo accipiendus est tex in l.
1 § est hoc cum lg q. si 2 de offic: p. consulis ces, nam Ulpia=
nus res principis privatas communerat. hereditas, ut supra
asseruimus, ratione de procurat. rerum, privatarum hi
duo textus exaudiendi, de quorum interpretat. videndi
H. Donell: lib. 7 Comment cp 9 ubi Osuald. litt.a f et
cp 6 litt.a D. Ant Faber in rati. ad illos tex Dr=
sonius Rius, Faber locis ab Osualdo alegatis litt.a f De
bard.

Rebard. de authoritate prudentum cap 9, Cuiac: lib° 10 obser. cap 34 et lib° 12 responsorum Pauli in l. Procuratorem 90 de adquird. hered: idem in l. 102 de V.O., Pasquinez lib° 6 Ptrou cap 96 Caldeira lib° 2 Variarum cap 1 nec minori ratione, ut facti exigentia demostrat interpretandus de procuratore rerum privatarum ex in l. 8° § transactis, de transactioni bus.

75

Praeterea sciendum est fuisse procuratorem patrimonii Lampridius in commodo cap. fine, plures inscriptiones, in quo mentio fit procuratoris patrimonii adducit, Smetius fol. 26 inscript. 10, et folio 80 inscrip 7, et folio 103 inscrip 16 cuius est etiam memoria apud Ulpianum in l. cum servus 39 § penul. de leg 1 ibi: quod et ea praedia Caesaris, quae in formam patrimonii redacta sub procuratore patrimonii sunt; ut tam procuratoris rerum privatarum, quam patrimonii frequens reperitur mentio apud politiores interpretes Dorsleans ad Tacitum lib° 4 annalium pag 494 Rollet lib° 7 historiae fori romani cap 47, Cesar Bulengerus lib° 3 de imp. Rom cap 19 et sequentibus, Pancirola ad notam imperii orientis cap 74 in medio Oluard ad Donellum lib° 17 comment cap 7 litt.ª BB et cap 9 litt.ª R. et cap 10 litt.º A. Petrus Greg lib° 49 syntagm. cap 7 per totum Brisonius lib° 3 select antiquit. cap 18, Cuiac. in indic. l. 9 de iure fisci, et lib° 19 resp. Papin. in l. 23 § 1 de apell et lib° 19 observ. cap 13, Robertus lib° 1 animad. cap 21 Gutherius saepe alegatus lib° 3 de oficio dom. aug cap 33 et 34 Lampas seu ea inter volumnis nebulas D. fran.co de Amaya in l. 3 C. de bon. vacant et aliis locis supra allegatis, ubi plures et alios a nobis omissos explicat.

160 Ex his longe diversis, ut dictus tractatus exposcebat hispana praxis breviter est describenda, fiscus igitur apud nos dicitur la camara de su magestad, lege 9 titulo 13 et toto titulo libro 2 recopil., Gregorio Lopez post textum in lege 33 titulo 13 part. 9 glossa 1 ad quem confluit. Id quod spectat ad patrimonium regium Rerez de iure fisci libro 1 cap. 1 et est constitutus fiscus hispanus, en la casa del tesoro, cui praeest, quem vulgo vocamus, Tesorero general.

Fisci procuratorem recte dicemus, El Consejo de la Contaduria mayor olim, los Contadores maiores, de quibus agitur in lege 6 titulo 1 recopilationis. Hi non dicebant inter Principem, et privatum ut constat ex lege 4 illius tituli dicebantur los oidores de Contaduria de hazienda, iudicabant quod omnes res ad Regis patrimonium pertinentes, eis namque totius Patrimonii cura commissa erat, ut indicat lege 4, quorum iurisdictio traditur late in titulo 1 libro 9 recopilationis, de novissimo iure Hispano etiam oficia de los Contadores, y oidores de hazienda causas iudicant lege 1 titulo 1 libro 9 recopilationis.

Ad hunc hispanum fiscum confluunt ditissima vectigalia ex omnibus orbis partibus Asia, Africa, Europa, America, devictis tot gentibus et nationibus ab exterenuissimis hispanis nostris, ut erudite expendit Dominus D. Ioannes de Solorzano libro 1 de iure Indiarum cap. 18 per totum maxime ann. 44 de quo hispano fisco accipi non inmerito potest Iuvenalis satyra 4.

quidquid conspicuum, pulchrumque ex equore toto
Res fisci est, ubicumque natat.

Fiscum habere constingere non potest, nisi iuris superioritatis, nam fiscalia censentur de regalibus, quamobrem fiscum habere non possunt, nisi Principes, et respublicae non recognoscentes superiorem, summus Pontifex, Imperator, Rex, Respublica Veneta.

Veneza, et Genuensibus, de qua assertione Amaya ad nostram rubricam n.º 24, ubi plures refert interpretes tractationem hanc discutientes. Q.

Pro coronide advertendum est hunc titulum de iure fisci distingui a titulo de privilegio fisci, nam in illo titulo tractatur de peculiari fisci privilegio, quo fiscus habet tacitam hypothecam, cuius virtute ceteris creditoribus praefertur, ut patet ex toto titulo de privilegio fisci reliqua vero fisci iura in hoc nostro titulo tractantur; qua etiam ratione discriminandus est titulus de iure dotium a titulo de privilegio dotis. Gaspar Schi-fordegher lib. 1 ad Ant. Fab. tract. 18 q. 8 et alii relati ab Amaya in principio n.º 26 differt etiam hic titulus a titulo de iure reipublicae, quia ibi respublica sumitur pro qualibet civitate, hic pro romana, cuius iura publica erant, sicut bona de v. s. Platea in principio n.º 6 osualdus ad donellum lib. 9 comment. cap. 24 littera A et alii relati ab Amaya n.º 29. quo apparatum imponitur finis.

Ex Praescripta patrum le-ge academica exercitatio.

Ad textum in lege supercreandis De iure fisci =

In disputationis limine accipite, Honorii et Theodosii Augustorum supercreandis susceptoribus periculo procuratorum rei dominicae dispositionem tuae sublimitatis firmam esse praecipimus, ita ut omni ambitione cesante, quae statuta sunt

Antiqua consuetudine commendantur in Pannulis v. functum familie ministrando intemerata permaneant: super Arenarcha et Obtione, omni antiqua consuetudine observanda: Hactenus Imperatorum verba, quæ Paraphrastice lustrare decrevi nec tumultuariæ tractationis celebris eorum intercipiatur expositio, premam verba illa super creandis susceptoribus periculo procuratorum rei dominicæ Dispositione tuæ sublimitatis firmam esse precipimus, iubent Honorius et Theodosius firmam esse Dispositionem Patricii Comitis rerum privatarum, cui nostra inscribitur lex, super creatione susceptorum quæ ut vera sunt Docentur sciendum est, superiorem differentiam, dequa iuse nos in apparatu, Erarii Militaris et fisci privati abolitam fuisse ex tempore Constantini, a quo omnia fere inversa fuerunt, ceperuntque res olim pertinentes adverum quod erarium administrari a comitibus rerum privatarum et a comitibus sacrarum largitionum,

3 Comitis nomen inde originem habuit, quia a principio, qui proconsules aut pretores exites in provincias comitabantur a proconsulum aut pretorum placitum ve senatus Romani Authoritate ad obeunda publica negotia Comites dicebantur, deinde contubernales et amici principis, familiares et College, qui Principem sequebantur, eiusque consiliis intererant Dicebantur comites in qua re est expressus locus Lampridii in Alexandro ibi: in curia nullum longum amicorum comitum fecit, et Espartiani in Hadriano ibi: cum iudicaret in consilio habuit non amicos suos solum et comites sed etiam iure consultos, Tullius pro lege Manilia mea quidem s.ta Lamilius belli Maritimi rerum que gestarum Comes a tunc io Pompeio ascribitur: Tacitus lib.o 1 annalium et lib. 4 Historiarum, Suetonius in Vespaciano cap 4 ubi legitur Vespatianum fuisse Neronis comitem in peregrinatione Achaica.

4

Imprimatis etiam personis alia fuit Comitum usurpatio; Comes enim dictus fuit, qui matrem fam: Comitaretur, ipsiusque super uiret Plautus in aulularia apprehen suspitionem amerito uellet diuertere in hanc prorupit iubem mihi idem comitatur ibo egomet et Comitem mihi pudicitiam duxero, idem Plautus in la-sina sequimini me Comites, D. Hyeron: in epist ad Sepam pla-ceat ei comes non Impta non formosa, atque lasciua, que liqui-do gutur carmen dulce modulatur, Agrauis paedagog sordi-data subtristis et ... furia romana, nec procurator Calamis tratus nec formosus Collectaneus nec candidulus et rubicundus ascela adhereat lateri tuo, de quibus Comitibus accip est l. inst § omne de iniuriis ibi: ad dignitatem cum Comes Matronam addu-citur et inst item 19 § siquis Virgines et § Comitem et inst ff de eodem tit. Plura Debarr. lib 4 Varr cp 17. Ant lib 4 de offic dom Augustae cp 17.

Unde mancipia decem deque fit mentio in l. Lilium penul de opt. legat ut ipse Comitaberetur filiae legata fuisse existimat Cuiac lib 16 q. 3 Pap in l penultim 6 § de leg 2 ex eo q ad id minus seruium fuisse velicta, qua plerumque decem Comitebantur matronas quam consuetudinem licet Cuiac non probet ego tamen in bello probari posse ex illo Iubenalis loco.

Despicit haec primum, qui litigat an ibi serui
acto decem comites, an post te sela legati
antepedius.

Deseri licet non hoc propositum adducat Isaacus Casaubonus in animaduersionibus ad librum 3, Suetonius cp 39, Auxilia ex praecipua ... Amaya lib 3 obs cp 1 § 1 n 22: eruditissimus Larreategui lib 9 select cp 3 ex n 2, quos comites etiam pedisequos apellari solitos ait Cuiac in preecitato loco, et Pedagogos Gotofr in dict l. 1 § omnem de iniuriis expend: q ... in l quesitum 12 § fuisse structum 32 de fundo inst et in l. Claui actis 39 de fideicom: liber: potius accipere de pedagogo, qui ... cuit, ... duxit ut accipitur in l. in l. ... Man ... ... in dict l. 4 de bonis libertorum — — —

Procpuaff. tex: in l. 2 § videndum ff. ex in l. fin minor 33 de minoribus, in l. Rogatus 20 de manum: vind: in l. ultimo § sicut vicerit in l. 2 in l. 8, et 8 de fidei: libert: in l. generi in l. 24 § siquis alienum 12 usq. ad § antepenult: eodem l. tutor ff. de dolo, deli libe ut relegato 5. ad Trebell. in l. ... in l. 106 ad ... Dom: in dict l. 8 § 6 et l. 24 § 5 Pap. in dict § sicientem et 129

Ant. F. lib. 17 Sectaver. cap. 7 et 9.

N 6 eos comitarentur proconsules sive praetores. Igitur Comites dicti fuerunt ex his qui functo 4 de officio adsessorum, ubi Cuiac. lib. 4 respon. Papiniani et Osuald. lib. 18 comment. cap. 2 litt. D.D., E.E., F.F., qui in comentarium principis delati fuerunt l. 9 ab ea 32 ex qq causis maiori inniunt: eorumque designatus fuit numerus omnesque fuerunt iuris studiosi, l. 1 § et si comites l. divus Antonin. 4 de extraord. cognitionib., ac vero circa comites principum sequenti imperatorum evo fuit variatum honorem enim fuerunt consequuti sine certo dignitatis nomine occupati circa principem dicebantur, circa eius latus agebant, eique consilio accidebant, l. 9 iurisp. de excusat. tutor. l. verum § ex facto de min. l. 9 patr. meus 29 de legat. 2.

7 Deinde Hoc nomen comitum traductum fuit ad comites consistorianos, qui principi accidebant in consistorio eique prebebant consilium, illustrium virorum supremi et altimi appellabantur dignitatum maxima culmina consequuti l. 10 ut dignitatum ordo servetur novela 13 l. 12 C. de excusat. munerum et spectabiles dicuntur in l. laudabile 4 C. de advocatis divers. iudiciorum de quibus explicuit Salmatius in notis ad Espartianum in Hadriano pag. 19 et 20 Guterius lib. 3 de officiis dom. augustae cap. 1 Cuiac. lib. 13 obser. cap. 2 Palladius Liberarius Ragsior Sagitta Dominus Ramirez de prado ad Martialem lib. 1 epigrammate 26, ubi alios refert et reprehendit, verius Amaya ad l. 6 C. de decurionib. cap. 3 ex n. 9 usque ad n. 15.

4 Itaque consistoriani comites erant principis consiliarii, apud nos los consejeros del real, de la camara, de estado l. 1 C. de comitib.

consis

Consistorian: Gothofr: in l. fin. C. de officiis diversis Iudicum Bulenger lib. 3 de imperio Romano cap. 9 Petrus Gregorius lib. 6 sintagmatis cap. 8 n. 9 et 29 Cuiac. ad titulum C. de Comit. Consist: Gutierius lib. 1 de officiis Domus Aug: cap. 17, in quo deceptus fuit Garcia de nobilitate Glo. 3 n. 117 existimans hos comites Consistorianos equiparandos assimilandos quod esse Duces regibus nostris, cum potius equiparari debeant Consiliariis supremis ut ex allegatis Legibus et Historiarum fide constat.

Inter ipsos Comites Consistorianos aliquod versabatur discrimen, nam etsi omnes dicerentur 1.i ordinis ut suadet Cassiodorus lib. 1 Variar: Epistola 12 ibi: Comitivam 1.i ordinis largimur ut Consistorium nostrum ingrediaris, inter hos tamen aliqua differentia fuit nam aliis erat facultas Consistorium principis ingrediendi, aliis deliberandi, alii Comites ordinis primi in Consistorio, alii ordinis 1.i intra Consistorium dicebantur de qua differentia Eusebius de Vita Constantini cap. 4 Spartianus in Hadriano Vobiscus in Aureliano Divus Ambros epist. 27 Gutierius dic. cap. 17. 9

Cognieamus 10

oratim accedamusque propius ad noticiam Comitis sacrarum Largitionum et rerum privatarum: ex ordinaria extraordinariaque tributorum prestatione, que imperatoriis thesauris inferebatur, solebant Imperatores Largitiones publice privatimque facere, pluraque dona beneficia elargiri ut populis illis pelectis gratior ipse princeps redderetur. ad quam liberalitatem exercendam designata tributa erant sub dispositione Comitis sacrarum Largitionum, qui etiam dictus fuit remunerationum et munerationum, et eius dignitas muneraria idemque Comes Largitionalis nuncupatur a Cassiodoro in charavino, l. 2 C. Theod: de Commeatu, l. palatinos 10, C. de palatinis sacra: Symmachus lib. 10 epis. 43 ad Theodosium, erat Vir Clarissimus et illustris

idem

Symmac. lib. 10 epist. 33, ubi notat Iubertus. Sadvaro arcidonio lib. 1 epist. 7.

11 Cum largitiones consisterent in possessionibus, aedibus, palatiis, servis, pecunia, ideirco ad officium Comitis sacrarum largitionum pertinebat monetarum Auri, Metallorum, gemmarum, Argenti et aeris, cuius officium ita depingit Cassiodorus lib. 6 epistola 7. Calendis Ianuarii festis Dona Largimur, et letitia publica militia tua est, verum hanc liberalitatem nostram alio condecoras obsequio, Ut figura vultus nostri metallis usualibus imprimatur, monetam quoque facis, ... huic munerariae dignitati proe Comes largitatis nostrae publicae felicitatis incolumis. Locum quoque primae sericum adiungit ..., ut percepte demum honores, per quem etiam ... pecuniae conferimus largitates, vestis quoque sacra ... Anni quibus noscitur fuisse commissa. Curas quoque litorum adventitia ... provincie commitis, et quidquid in vestibus, quidquid in aere, quidquid in argento, quid aliud in gemmis, ambitio ... potest habere pretiosum, tuis rationibus obsecundat, salis quoque commercium inter vestes sericas, et pretiosissimam margaritam ... inepte deputavit Antiquitas. Haec ... Cassiodorus cuius verba scribere decrevi in fine ... utque ad hanc dignitatem spectarent ... Cassiodorus iungendus est textus in L. 1 C. de militari veste et ... pen. C. de susceptoribus.

Fortasse hunc

12 Comitem sacrarum largitionum apellavit annotans Marcellinus lib. 19 Comitem solemniorum nam cum ipse diceretur Largitionum sacrarum Comes, ambitioso et tumido vocabulo, quasi illum specialem magistratum principes haberent deputatum ad magnifica munera largienda, et solemni Calendarum Ianuariarum die, princeps Dona Largiretur profuse ut liquet ex Cassiodoro hunc alegato; munera quoque et dona illius diei solemnia apellari solerent idem Cassiodorus lib. 5 epistola 27 Consuetudinis

liberalitatis regiæ commonemur, ut Gothis nostris debeamus solemnia dona largiri Tacitus lib.o 4 annalium Chassat solemnia incipientis anni Calendis Ianuariis Epistola precat. et lex 4 § 1 C de advocatis diu: iudicum Corippus lib. 4 de laudib. Iustini: egregias cecinit solemni munere laudes = Consulis augusti; Unde solemnia munera dequo in l. cum plures 12 § l. cum tutor de administ. Tutorum de his largitionibus sine extremis Calendarum accipi debet, Licet non ignorem aliter husse alios inter Interpretatores delectos ex l. Tutor 13 § in solvendis de adm: Tutor: et ex l. Si vir § si vir 8 de Donat. inter notat utrobique Gothofr: de iure natal. cp 9 13 et 17, D. Ioanes Bapt. Larea in decisionib. granatensib. disp. 29 n.o 7 et seqq., Brison: lib. 4 select. antiquitatum cp 3, Rebar lib. 3 Diecturarum cp 11, Amaya ad tt. C de oblat. votorum ex n.o 12: deinde munera solemnia vocat estrenenarum Largitionem Simmacus lib.o 10 epist. 2 et ad Valentinianum Theodotium et Arcadium, sumite igitur defensores publicæ lætitiæ solemniter auro ducto munusculo bonis principib. bene porta libamus notant ibi: Pancirola lib.o 2 variarum cp 263, Petrus gregorius lib.o 3 Syntacmatis cp 6 n.o 3; Lipsius ad Tacitum lib.o 4 annalium, ubi etiam Dorleans, Bulengerus lib.o 2 de imperatore Romano cp 27, et nos late in extemporali nostra prælect. ad Legem unicam C de oblat. Votorum lib.o 12, quam cum aliis Deo Iabente sensure paramus publicæ.

Ex his iam in aperto est 13

ratio propter, quam Ammianus Marcellinus dic. lib.o 19, nostrum Comitem Sacrarum Largitionum appellasset, Comitem solemniorum idem Comitem solemnium munerum, strenarum Comitem, quia cum omnes Largitiones Principis, quasi in manu Comitis sacrarum Largitionum fierent, et Largitiones prædictæ in

signiores

solemnioresq̃ aliis erant, solemniorum comes a Marcellino nisine ratus. Vocitatur ideo autem munera, illa solemnia appellabantur, quæ inmore posita, stata, certa, ordinaria, et annua erant l. oliz 11 C. Theodosiano depalatinis § si solemnib. 7 C. desidei instrument: l. etsi 26 § si feriæ 7 ex qq. lais maior: Comes q̃ solemniorum dicitur, illorum sc munerum, quæ celebrabantur annua stata, et certa Largitione.

14 Huius Comitis Latinima erat iurisdictio sub illo debitorum fiscalium distrahebant bona Cognoscebat etiam de iis, quæ ad fiscum pertinebant ex debitoribus publicis et denique de aliis pluribus causis, quæ videri possunt in l. 1 C. Theodosiano de iure et hasta fiscali. in l. 9 l. C. Theod: de iure et hasta fiscali in l. 1 C. Theodos: de his qui ad ecclesiam Confugiunt in l. 11 C. de opr: pub: in l. 9 C. Theodos: de bon: proscriptorum in l. 7 C. Theodos: de ext mun: in l. 1 C. Theod: de his, qui pimetu iudic. in l. 6. 8. 9 12 C de vectigal in l. 2 et 8 C de commentitiis; et mer: in l. 1 C. Th: de pascuis et pluribus aliis, ad quas recensendas viatico nobis opus est. de hoc Comite Congerit plura Cuiat ad tit. 35 C de off. Comit sacrar: Larg. Bulenger. lib. 3 de Imperio Romano cp 16, Sauaro ad Sydonium lib. 1 epist. 7 Panzirol in nota imperio orientalis cp 73 cum sequentib. Cladius Salma: ad Lampridium in Vita Commodi, et Vopiscum in Carino. Vulfang. Lazius lib. 2 Comment de rep: Rom: cp 11 et lib. 4 cp. 3 noster Amaya ad Rubr. C de can Largit tit 10

15 Sub dispositione huius Comitis sacrar: Larg., ut constat ex Imperiali nota, et ex Cassiodoro vari lib. supra adductis, erat Comes Largitionum Illiricianarum, Comes vestiarii, Comes auri, Comes Largit Italicanarum, Comes Largit. Africanarum, Deinde

more Comi:

Pdtr̃ moneo Comitem vestiarij in Noa Imperij distin=
gui a comite sacre vestis, nam Comes vestiarij, et
Custos vestium Principis, et vestiarium Locus ē, in quo
vestes Custodiebantur, quod plerumque Legare solebant tes=
tatores Principis ~~ep~~ ipsis vestib. leg 4 de alim
et cibariis Legatis, vestiarium ergo sumitur pro Lo=
co, in quo vestes principij reconduntur, inter quas etiam
numerantur Linteamen et acmictorium L 4 et 6 C Theo=
od. de curs public comes autem sacre vestis, ē ipse Co=
mes Largitionum sacrarum, cui vestis sacra Commi=
sa ē; et amplius quidquid ad splendorem principis
pertinet Leg 1 C Theo: qui ~~ap~~ ait. tror: Cassiodor:
lib° 11 variarum cp 2 de his, et ceteris comitib. qui
erant sub dispositione Comitis sacrarum largitionum Spe=
lend. Luther: lib° 3 de off°. dom. Auguste cp 16
nec ex eodem Lutherio illud omitendum erit Siecta=
ri posse comitem Largit.um italicianarum, qui p̄
erat largitionib. italię eundem fuisse cum Comite
Largit.um sacrarum; nam huic Comiti Ad pr̃ adesse
debat Rome, ut exactius sui officii exerceret mu=
nera; ut testatur D.us Augustu. C Theo cp 10 un=
de Siectari pot hunc Comitem dicti Largitionum
romę prepositum in L 10 C Theo: de veteranis:

Rei furtivae dominium non amitti exploratum est adeo ut lex 12 tab: antiquitus cautum sit, ediis esse aeterna authoritate, sub his verbis rei furtivae aeterna authoritas esto; lex sequitur § quod autem l. non solum 33 de usucapionibus lex si partem 9 versu vivena cod. de usucap. pro emptore, l. fin de vi bonorum raptorum. Balduin. ad leg. Domicil. cap. 9 et M. Cenon lib. 3 commentariorum cap 19, P. Greg. lib 39 sintagmatum cap 2. Donellus et Osualdus, pluresque alii quos diligenter congerit Amaya lib. 3 observat cap 4o, quod etiam lege Atinia sancitum fuit § furtivae inst. de usucap. Pulcheus integro tractatu adeam legem refert Amaya lib. 3 observationum cap 1, atqui praesens inspectio est de tigno erepto per furtum ergo quamvis iunctum sit alienis edibus dominium eius acquiri non potest nec usucapionis iure nec accessionis tit. ergo dominium tigni nisi apud dominum remanet. Quod domino competit semper rei vindicatio contra leg iure imp. ergo male Paulus noster afirmat tignum edibus iniunctum vindicari non posse. ulterius hec tignorum illa quae subiiciuntur tr. Paulus ut vindicationem denegat tota desumpta est ex lege 12 tab: qua tamen prorsus iniqua esset si dominum dominii iure privaret ut notant Amaya eleganter congesti lib 1 observationum cap 1. Joanes Albeng lib 1 de mari clauso, sive de dominio maris cap 19 ergo nec l. 12 tab: rei vindicatio domino denegari potest; tantum longe abest, ut concedi debuisset; Deinde difficilis est notare Paulus etiam dum afirmat nec actionem iniunctum ad exhibendum dari posse nisi adversus scientem, qui alienum suis edibus iniunxerit, nam lex 12 tab: non tantum vindicare tignum iniunctum prohibuit sed etiam solum lex Gemma 6 versu alibi ad exhibendum. Unde Paulus posquam gemmae nomine auro alieno inclusae et sygilli eam delatoro denegat vindicatis actionem que ad exhibendum competere afirmat; ut postea possint et gemma et sygillum vindicari actio namque ad exhibendum preparatoria est rei vindicationis; postea tamen aliter procedere ait in tigno, quod lex 12 tab: non tantum vindicari deinam obiici vetat ex clausis illis concludit actionem ad exhibendum denegum

Lazee ergo

ergo Paulus noster alterius ratione debiat dum asserit ad exhibendum agi posse solum adversus eum, qui scienter edibus iniunxit. Dum sub licet aliquo modo non possit res vindicari potest tamen eius nomine ad exhibendum agi ut postea vindicetur nam L. in rem § item quae cum l. eodem lege Gemma, et tignum separatum recte vindicari possit ergo convenit dari actionem ad exhibendum ut separetur

Aliis Dubitationibus primo videtur Paulus noster; ut tamen eius sententia dilucidius percipiatur aliqua exhibere decrevi ut postea a dubitationibus vindicetur. Romani autem adeo dediti fuerunt edificiorum pulcritudini Romae venustati, ut praecipua illis cura esset edificia extruendi notat Lipsius lib. 3 de magnitudine Romana cap. 4. Enriquus Salmut in librum 1. 3 memorabilium Panciroli titulo 23 de edificiis privatis notat. Gualdo ad Donellum lib. 9 cap. 31. Cuiat. de edictum Pauli in sg senatus de distrahenda empt. et in recitationibus ad L. 2 C. de edificiis privatis, Unde cum tanta cura esset Romanis edificiorum venustas, legibus et constitutionibus cautum fuit de eorum pulcritudine in tempore, ne ruinis urbs deformaretur ideo de crassitudine parietis constitutio lata fuit nemini solida domus facile everteret notat Plinius lib. 35 cap. 14 Vitruvius lib. 2 de architectura cap. 8. lex quae altera lata fuit ne quis altius edes suas septuaginta pedibus extolleret, quam tulit Augustus Suetonius in eius vita Strabo lib. 5. Plinius lib. 39 cap. 5, quae postea confirmata fuit a Nerone auctor Tacitus lib. 15 annalium, et postremo a Traiano efficaciter edictum fuit ne altius sexaginta pedes tollere liceret. Aurelius Victor in Traiano, ad cuius constitutionem referendae sunt textus in lg. qui luminibus et de servitutibus urbanorum prediorum lg. 1 C. de servitutibus et aqua lg. 1 cod. de edificiis privatis, ante quas constitutiones prisce etiam leges latae fuerunt de edificiorum modo. A nulla ex illis diffiniuit modum altitudinis; non solum vulgata fuit lex de modo inter vicinorum edificia cuius meminit Papirius Justus lib. 1 imperatores 14 de servitutibus urbanorum. Festo lib. 1 Beru

inus.

lib.° 1 cap. 1, Brissonius lib.° 1 selectarum cap. 2; Cicero in topica, Varro lib.° 4 de lingua latina. illud tamen animadvertendum est rem non fuisse prius ab Augusto animadversam, cuius antea oratio Rutilii de altitudine aedificiorum postulata fuisse, quam constabat illam antiquis curae fuisse Suetonius. senatui loco edictis verbis ut orationes Quinti Metelli de prole augenda et Rutilii de modo aedificiorum quo magis persuaderet utramque rem a se non esse animadversam, sed antiquis iam curae fuisse, quae omnia tunc de crassitudine parietum, quam de altitudine aedificiorum sedulo capta fuerunt ut semper eorum grata facies et difficultas urbis ruinis prohiberetur. in qua re propense inclinati observavere pertinaciter legis 12 tab: sententiam, qua cavebatur ne tignum aedibus iunctum aut vineis solveretur; et urbis et agriculturae favere dabo legis locum, quod varie acrioribus circumferantur Iacobo Rebard. ad l. 9 12 tab: cap. 22 haec proferunt tignum iunctum aedibus vineaeque et capulo ne solvito, quod mo videntur lex effecit ne vel aedificia suo contextu diluantur vel vinearum cultura turbetur. sed de illo non in inscripto de verbis legis omnes consentiunt sanum illud de mortuis capulo feretri capulum et servivit quo mortui efferebantur, profecto mirum non est capulo ex alieno tigno factum dissolvi non magis potuisse, quam tignum aedibus aut vineae iunctum, fortassis ne funus impediatur, quod excusationem in ius vocato lex eidonea tribuunt l. 2 de in ius vocando, nunc lex hominis mortui turbetur animadversi mortuorum cadavera aut unco trahi aut efferri capulo consuevisse et eorum quidem quibus lex liceri poterant cadavera solemni pompa capulo ad rogum efferebantur aliorum vero quibus lege lex fieri erat prohibitum, quod ii vel probi aeve sanctis iudicarentur unco trahentur quique trahebantur Hamotrahones dicebantur authore Festo. quo spectat illud Senecae epistolarum lib.° 14 epistola 3 non deterret inquit me, nec uncus nec proiecti ad contumeliam cadaveris laceratio foeda visuris eos etiam respexisse visus est idem Seneca de ira lib.° 3 ubi fere de ira eiusque apparatu loquitur, quem locum mira amoenitate ex visceribus antiquitatis petita expensa quod adiit l. summa Rempublicam explicat,

quod tamen

modo tamen nusquam tacio sequntur Debardum relati ab Arnoldo Her [?]
tractatu de actionibus parte 7 actione 10, Pia sane interpretatio
Padre expediendum minus idonea eius demputatio est alia interpretatio
que intelligit capulum non id solum, quo mortui efferebantur, sed etiam ipsum
sepulchrum antiqui enim sarcofagum capulum apellabant probat per
Nonium Marcellum Apuleius lib. 10 de asino aureo ecce inquit Pater suus
ipse manibus eo aperculo capuli remoto commodum discusso mortifero sopore
surgentem post liminio mortis deprehendit filium; eodem sensu capulum
accepisse visus est etiam Tertullianus in lib. de carnis resurrectione, de-
inde vero inquit anime sue umbram sperit, suum auram oris sui operam
vilissimo alicui commiserit capulo, aut igitur capulum id quo mortui
efferuntur cum Festo intelliges, aut certe cum Nonio Marcello ipsum
sepulcrum ex alieno signo factum, Festo nomine capulo sepulcrum
intelligatur, non tamen hec interpretatio placet nobis nam capuli
integri explicatione nulla mentio apud Festum nulla quoque apud
iuris consultos, qui leges istam interpretantes, ad vim quibus et vinee
crebro capuli autem numquam meminerunt ut constat ex l. 1 et toto
titulo de tigno iniuncto et aliis, quas actutum allegavimus.

Exemplaria
aliqua habent concapt, quam vocem sciienter comprobat Antonius Au-
gustinus ad leg 12 tab: ex Pompeio, quam vocem corruptam esse agnoscit
Valduinus et Debardus ad easdem leges, et Cuiat lib. 23 observationum
cap. 19 et Enriques salmut loco supra alegato. Doctissimus Cuiat ita
restituit verba nostre legis 12 tab. tignum iunctum edibus vineve
concaminum ne solvito. idem conceptum concinitum quod, ut glose veterum conca
pito interpretantur concipito et alio loco 12 tab: en capito anteportiri
idem in concipito conquirebantur res furtive, que latebant lance et licio
ut constat ex illa lg 12 tab: furta per lancem liciumque concepta
sicut manifesta vindicantur, Debard ad easdem leges titulo 26 Pe-
trus Pitheus lib. 1 adversariorum cap. 11. Gelius lib. 12 noctium
aticarum cap. 3, que autem erant in foro Romano ut tigna edibus iniuncta

Cognoscebantur, audisse sibiu lib.° 38 siquis ablatum est id conquirendi cognoscendi repetendi quod ius esto et lib. 39 potestas dominus res suas cognoscendi fama, ut sensus legis sit tignum edibus iniunctum capitum idem a vero domino cognitum nullatenus solvatur probabilem Cuiacii expositionem existimo alias adducit Turnebus minus tamen probabiles, quas ipse item probat Verior tamen legis lectio habetur, tignum edibus iniunctum vineae vel cum capite resoluto, quae eadem est cum restitutione Scaligeri ad Festum tignum edibus vineae quod concapes resoluto. Concapes tignum significat sit dictum quod habeat cum fulcis cum capite vineae et vitis coniunctum, caput enim vineae radice dicitur apud rei rusticae scriptores Virgilius lib.° 2 Georgicorum superest deducere terram saepius ad capita, quo sensu forte Plauto dixit hominem esse arborem in versam concapes ergo cum dixerunt decemviri tignum desixum terrae ad vitem sustinendam intellexerunt sequitur Turnebus Salmur et Scaliger.

Ex his iam ratio decidendi ad nostrum Paulum apparet ideo enim tignum edibus iniunctum vindicari non potest a domino quia alias urbs ruinis deformaretur edificiisque depositis inveniustus eius redderetur aspectus, tunc enim propter publicam utilitatem recedimus a bessem domini privati, ex hoc sit ut Magistratus incumbat officio inspectis edificiis, dominos eorum ad refectionem compellere l. preses ff. de officio presidis, cautionem de damno infecto exigere l. g in ext. stipulat. de damno infecto l. g singularum, & C. de edificiis privatis l. g ult.ª C. de iure reipublicae lib. 11 ex hoc similiter dirui videntur, quae in foro vel in publico quocumque loco contra ornatum et commodum civitatis faciem extructa noscuntur l. g prescriptio 9 C. de operibus publicis unde similiter, ille qui nullo prohibente in publico edificavit non cogitur, ut edificium demoliatur l. g 2 § si quis nemine, l. g ult. ne quid in loco publico, adeo, ut edificium ceptum perficere volens prohibendus non sit, edificium demoliri cum a deceat urbium, perimeat edificia non derelinqui l. g Pretor ait 20 § hoc interdictum de novi operis nunciatione; Hinc similiter

credit tho

ratio, ut qui ad ędium restitutionem pecuniam credidèrit aliis creditoribus præferatur etiam prioribus tempore et hypotecam habentibus lg creditor 29 et ibi Donellus si certum petatur, idem tractatu de pignoribus cap 9, quod passim arg. non tantum ad eum pertinere interpretatur, qui domino insulæ vel ędium mutuam pecuniam dedit, sed etiam, qui redemptori operis domino mandati prestitibit lg l° in qq causis pignus vel hypoteca Loriotus in dic lg creditor si certum petatur.

Ex his lux, et

Ratio propter quam senatus consultum factum fuit Aviola, et Pansa consulibus, quo cautum est, ut ea quę ędibus iniuncta sint legari non possint lg cetera 41 de legatis 1° § 1. et lgus sequentibus lg fructibus 42 l senatus 43 de legat 1. nam columnis ędium vel tignis legatis ea tantum modo prestantur, quę sine domus iniuria auferri possunt lg rutu 21 § ult° de leg 3 in qua tamen tractatu cruenta est interpretum altercatio an estimatio tignorum columnorum debeatur negat Cumanus, affirmat Lasson, ille riotus ex dic lg rutu 21 § ult. de legat 3. ibi: nulla estimationis facta mentione. hic in lg senatus 43 de leg 1 in illis verbis estimationem prestabit, utro familliam duxit videat avidus lasorem in dic lg cetera 41 de leg 1; Cuiat. in eadem lge; ad maiora propero indicatio; eodem senatus consulto cautum est nequis domum villam ve dirueret neve quis negotiandi causa eorum ve quid emeret aut venderet, adeo ut senatus consulto pena constituta sit adversus eum, qui emisset, aut vendidisset, ut duplum pretii ęrario inferretur, venditioque nullius esset momenti lg senatus 52 Cuiat. in Paulo in dic lg senatus, unde passim interpretor textum in lg 1 de iure fisci; ubi ait Consultus varias causas esse ex qq nunciatio ad fiscum deferri solet et posquam aliquas enumeravit, eam proposuit si domum restitutam esse, quę verba intelligit Rebardus lib° 3 conjectaneorum cap 12 de duplo pretio fisco inferendo quando domus restituta sit ut vendatur, et bene vidit Cuiacius in dic lg 1 de iure fisci, an vero hęc omnia senatus consulto sint cauta dubium redditur ex lg 2 C de ędificiis privatis; ubi hoc tribuitur impe

ratoris

Adriani constitutioni explicat Cuiatius in dic. lg 2 et in dic. lg cetera ego non immoror ex eodem senatus consulta factum est ut columnae extrahi non possint de una domo ad aliam in qua tractat[u] dicidencia iura componit Cuiatius precitatis locis.

Satis de venustate edificiorum conservanda; et decorat[ione] propterquam Paulus denegat vindicationem in nostro textu, quod tamen eius decisio altiorem indaginem exposcit, quae deficiunt ad vices dubitandi explicabimus ergo non obstat prima nam et si dominus tigni dominus remaneat non tamen potest intendere vindicationem, quae dominus competere solet ne facies urbis his cicatricibus deformetur, nec obstat 2[da], quod etiam sideretur actio ad exhibendum, quod 2[do] apprehensio non competit rei vindicatio, ut postea rei vindicatio via externatur, ut dicebam ex dic. lg gemma ad exhibendum, tamen quod lex 12 tab. tignum edibus iniunctum solvi prohibet actio ad exhibendum cessat in nostro textu. Difficilior est supremo loco adducta dubitandi ratio in cuius enodatione medula est tota nostri Pauli omitto antiquiores consulam Debardum dicto cp 22 ubi ait actionem ad exhibendum, quae propter hanc legem decemviralem inutilis est eadem utilem reddi ex scientia eius, qui vincexit mala fide replicationis auxilio, itaque si tignum meum petam exhiberi, quod edibus tuis iniunxisti et tu dixeris illud te non possidere, nimirum propter mutatum habitum iam si bona fide iunxeris evanexit ipso iure proposita ad exhibendum actio, sin vero sententiam tuam culpem te quod non possidere quidem, sed dolo malo fecisse, quominus possideres, ostendam, utilis efficitur huius modi replicationis auxilio, quae antea ipso iure nulla erat ad exhibendum actio, qua quanti interest mea tignum iunctum non fuisse, fortasse consequar lg 3 § sciendum et § ibidem vers. de quibusdam ff ad exhibendum lg arbitrio 18 in pr. de dolo malo. Sed haec Debardi opinio adhuc animum non explet sic ergo res explicanda est actio tigni iniuncti datur in iurem induxit ex 12 tab: quae merem dupli penam continet extra rem lg 2 de tigno iniuncto, adnota tamen eandem quoque inducam actionem ex 12 tab: dari etiam in non iure, qui tignum iniunxit edibus suis idem, qui ignorans alienum tignum, quod

extraxerunt

furtiuu idē q. aliy furto surripuerat pro ædificio t pro vinea iun-
xit hoc ostendit Paulus in hoc § penult., q. prima facie durum vi-
detr, ut qui bona fide iunxit tignu furtivu suis ædib, quasi
fur teneatr in duplu, et ideo tenetr, q. olim n tantu publi erat
actio furem, in eu, qui furtu fecerat, et etia erat actio furti
Decebri in eu, qui furtu n fecerat, apud que tamen res furtiua
inveniebatr ideoq. adversus eu, qui bona fide tignu alienu
q. erat furtivu iunxit suis ædib, adversus eu le actio induplu
ex 12 tab: quia tignu furtivu apud eu inventu ē, hec aut
ita se habent si tignu furtivu fuerit, q. t fur: vel n fur
iunxit suis ædibus, nam si tignu furtivu n fuerit cessat actio
legitima induplum, q. ea tantu ē de tigno furtivo. l. dico de dona
tionib, inter, quod simili de tigno iuncto vicinitas cu tit. de furtis
satis aperte demonstrat et hoc casu videlicet cu tignu n ē furti
uu erit in eu, qui iunxit suis ædib, bona fide, q. furtivu n
ē, q. apud eu invenitr et ee cognoscitr hoc in qua casu in eu ta-
tu ē actio in factu pretoria de tigni pretio sive estimatē, add.
expectasse sentio Cuiac in notatis Paulo lib. 15 qu. legeti text. in l. q. quires § 8.
§ ult. de solutionib, ubi Paulus ait § ult. lg 12 tab: sive ti-
gnu ædib iniunctu vindicari posse interi tamen id solut pro
hibuisset pretiu q. eius dari voluisse in quo textu illud mōbt
dubitat, na ipsi lex 12 tab: ut patet et hic eius dictio prohibet
res vindicationis tigni, quomodo ait Iuliu lege 12 tab: sive posse
dominu ipsu vindicare deinde difficilius ē etia Paulus in eo cū
ait lg 12 tab: actione tantu modo ad pretiu ipsius tigni concedere
q. certu ē ex ipsa actione in duplu competere extraneu lg 2 de
tigno iuncto dilluit Cuiac dicens Paulu accipiendu ee de bone
fidei possessore ædib suis iungente tignu alienu n tamen furti
uu, que teneri constat actione tantu modo ad pretiu n v in duplu
posse tamen dominu vindicare tignu n tamen du ē iniunc
tu ædib, et eo casu, quo ipse dirute sint vereor tamen ne Cuiatiu

lecitiatr

iniunç texto explicat, qd ego fortassis l'animadverto nã ex 12 tab.
licet tignum ędib. alienum ñ furtivum iniunctum solum prohibeat actio-
nem tamen in eum casum ñ parauit competit namq. actio in factum pretoria
ut ipse Cuiac fatetur, adeo ut mirer ipsum Cuiacium sui ñ meminis-
se, qua propter existimo Paulum in d. § ult. de tigno furtivo in-
telligendum ee, nec tunc obstat legem actionem dare ad pretium, nam
Paulus ibi ñ excludit dari actionem in duplum, quod fortassis Paulus
omisit, quia precipue questio huius rei ñ erat; agebat Paulus de ser-
uo promisso ab hostibus capto, que interim peti posse ait, quasi
in te die, diversum tamen postliminia recte peti posse, qd ab area
in qua ędium positum e. summa rat. distinguit, quia area in re-
rum natura e. ideo q. peti potest et estimatio eius solvi debet, nam
insula maxima pars e. ędificium, cui etiam superficies cedit, utique
er confirmet Paulus p dicta assumit exemplum tigni iniuncte, qd
solum vetat lex decemvirali, ñ tamen denegat actum ad pretium
hec sufficiebant pro confirmat. predictorum, atque dixerat in area
illustraret, si tamen a Paulo quereretur an Pretor ad pretium ac-
tionem daret etiam lex actionem in duplum, utique Paulus ñ negaret; o-
misit tamen, quia illud ñ erat sue investigationis.

Igitur tigni fur-
tivi nomine adversus iniungentem sive sciverit sive ignoraue-
rit competit actio in duplum decemviralis ex 12 ac vero iniuncti tig-
ni nomine, quia furtivum ñ sit, adversus scientem datur actio in duplum
adversus ignorantem actio in factum pretoria et adversus scientem
competit actio ad exhibendum ñ tamen ad hoc ut tignum solvatur, actio
hec ad exhibendum duplex e. aut saltem dupliciter exerceri potest
uno modo ita ut sit preparatoria vindicationis et hoc sensu
ñ competit quia competeret ad hoc ut tignum solveretur, qd lex [illegible]
vetat altero modo ita ut per se extet de eo ad pretium et quidem tanti
taxandum quanti actor in litem iuraverit, ñ quanti valeat, si quasi
dolo malo desierit possidere, qui tignum alienum sciens iunxit d.
l. § ult.

dic. lg l § ult.° de tigno in iuncto et ad eo 7 § tu, in fine de adquirendo rerum dominio, ita q.d Valde notandum est dolum in hoc casu non est pro poss.e nec punitur quasi possetio, sed quasi dolum, et hoc posteriore sensu competit actio ad exhibendum, quod non debet parere ei qui sciens alienum tignum edibus suis vireis iunxit ut excriptum est in dic § ult.

Ex his venit reseliendum Alurt qui contra scientem alienum tignum § actiones competere excripsit, vindicationem, actionem ad exhibendum de tigno iuncto ad duplum, actionem furtiva et furti, sed male vindicatio enim non competit nec contra furem ipsum, qui suis edibus tignum iunxerit nisi solutum demum edificia, lg l.a et 2 de tigno in iuncto § cum in suo, in fine inst.a de rerum divisione l. de eo 63 de donat inter, multo minus actio furtiva competit, que contra iuris regulas etiam ad versus furem datur contra § sic itaque discretis et desficilium, quam vindicatio, quod etiam rem persequitur denique actio furti pro qua substituta est specialis actio de tigno iuncto sicut precateris omnibus ut sola illa teneret quam diu tignum iunctum esset. Nisi quod etiam ad exhibendum actio competit contra furem aliumve male fidei possessorem, qui alienum tignum sciens iunxit dic lg l § ult.: male rursus idem Alurtius addit duas priores contra eum dari, quasi dolo desierit possidere nam in actione qui dem ad exhibendum ita est ut diximus ex dic § ult. legis l.e de tigno iniuncto, sed vindicatio esse non potest, quae licet proinde atque actio ad exhibendum soleat dari contra eum qui dolo malo desiit possidere; non tamen alio colore datur, quam quod dolus proponeretur. Fit non enim alium teneri vindicatione potest, quam qui possidet, lex autem 12 tab: hoc ipso, quod tignum iunctum solui vetat facit ne possit dominus edium tamquam tigni possessor conveniri dic lg l § ult.° illud etiam male Alurtius affirmat audiendum bone fidei possessorem si velit eximere tignum ut se liberet ab act.e de tigno iuncto nullum enim hac parte prium legium est bone fidei possessorium nisi hactenus ne teneatur actione

ad exhibendum

qua malę fidei posessor teneretur ut scriptum est in nostro §, respondit enim lex 1 tab hac parte: ut et breviter fere omnium ad favorem reipublicę duntaxat, qui semper idem est sive bonę fidei sive malę posessor proponatur: illud sane verum est quod idem Acursius addit. Fabrum, qui mandante domino edificium alienum tignum, sciens iunxit non teneri de tigno iuncto nec tantum si fateatur dominus mandante se id factum esse, etiam si neget, quod alius actione ita teneri potest, quam qui vindicatur teneretur sane omnino si lex non prohiberet, quo numero non esset Faber. At tantum dominum ędium fecisse l. 1 § de iecisset ff de R. et ui armata ita l. Faber in rationali ad nostrum textum, citat in Paulum, Diversis in l. 12 tab: cp 39.

Ex eodem

patio fit, quod si casu ędificium sit solutum recte possit dominus tigna vindicare, nam in hac specie cessat ratio, propter quam vindicatio prohibetur, ubi scilicet aspectus deformis mitti sit act. de tigno iniuncto dominus egerit tunc etiam, tignum enim solutum vindicari non poterit l. 7 § cum in suo de acquirendo rerum dominio et ex hac animadversione pendet explicatio textus in l. 7 § de cementis de except. rei iudicatę ait enim consultus tunc except. rei iudicatę obstare agenti denuo, quod apud posteriorem iudicem eadem res queritur, quę apud priorem quęsita fuit, diversum tamen esse in cementis et tignis, nam is qui insulam petit, ne menta et tigna postea petat ideo dictum est, ut videatur aliud petere nam ea quę iuncta sunt de ędibus alienis separata a dominis vindicari sit, explicatur deinde ex eodem principio textus in l. 11 § idem ait de publiciana in rem act. de quo eleganter Faber post Accursium in ea quęstione an ibi ędes emptę sint a vero domino an ab eo qui dominus non est, quam in dixisse sufficiat ut accedam ad textum in l. 2 ff de tigno iniuncto proponit ibi consultus Ulpianus an si tigni furtivi nomine ędibus iuncti actum sit; competat extrinsecus rei vindi actio in eo deliberandum esse afirmat putat tamen vin

dicat 3 [illegible]

Congerere, ne adversus predicta magnopere facit q.d. quidem in textu actione de tigno iniuncto. Cuiat in libris ob[illegible] post Vesenbechium in Institutionibus in § Cum in suo inst.° de rerum divisione pro illo Verbo extrinsecus legendum putant extincta ut sensus sit, Ut si eam, quam furtivi nomine actum fuerit extirpata intelligatur rei vindicatio ita ut non possit vindicare, qui duplum ex lege decem virali consecutus fuit, quomodo huius legis l.° accepta superiori nostre assertioni non adversatur. Verec tamen hos emendatores legis indifficillima legis l.° tolerabilis videri posset emendatio; igitur Debardus dicto l.22 affirmat sensum legis esse, q.d. satigni nomine sit actum actione de tigno iuncto separatim debeat vindicari hoc est posquam ea eadem soluta sint ita enim intelligit Verbum illud extrinsecus ut scilicet separatim sit vindicatio, & hec Debardi solutio e contra manifesta iuris prudentia, docendum enim intenta prius act.e de tigno iuncto, postea non competere separatim tigni vindicatione ex l.g. § l.um in suo de adq. rerum dom., quare decerem verba illa an extrinsecus sit rei vindicatio dubitat ea illam includere, an act.e de tigno iniuncto comprehendantur effectus, qui alias comprehendantur in rei vindicat.e non vero illam aliter tigni separati vindicatio, nam hec dubitatio, non ita secundum dubitatur expecebat itaque ipse dubitatur an actio de tigno iniuncto contineat effectus rei vindicationis pretrinsecus rei restitutione scilicet, ut possit actor in litem iurare, et respondet consultus vindicat.e et extrinsecus in act.e de tigno iniuncto idem effectus vindicationis contineri in act.e de tigno et ita accipiendum esse Verbum extrinsecus probat multo disertus Ciceronis locus de oratore, ubi sic scribit extrinsecus autem assumuntur cum ea, que per loris nec inherent in rei natura colliguntur ex quo patet ea dici extrinsecus esse, que in rei natura colliguntur, licet loci sint, ergo q.d. consultus asserit extrinsecus esse rei vindicat.e ita intelligit, licet rei vindicatio loris, et colliri tamen in natura actionis de tigno iuncto;

qui

qui locus Ciceronis lex in manus recordi versaretur ex precipite egit vi intellectu, ut 2a manifesta iuris ratio responderet. Deinde quo modo possit exaudiri 2sulti h. a in orie lg vlt.a an scilicet sive ex hoc sit tigni furtivi nomine actione detigno iuncto extrinsecus sit rei vindicatio; id est an rei vindicatio sit ita extrinsecus ut dari n. debeat, et respondet 2sultus extrinsecus esse hoc modo extrinsecus nam etiam ea esse dicuntur, que adeo pertinere n. possunt ut probat etiam Cicero de simo... ex his duas interpretationes iam aliis sententias hunc nostrum solum posse qui sarie vindicie dignus erat.

Satis his pro nostri Pauli explicat. infero l. interpretat. ad textum in lg deco 63 de donationibus inter virum et uxoris in edificium viri 2iunctum fuit donationis causa, q. detractum alicuius usus esse poterat uxori, questionis fuit an mulier possit agere et respondet Paulus mulierem agere posse, q.a nulla actio e ex lg duodecim tab. quam nisi n. sit credibile decem viros de his sensisse, quorum voluntate res eorum in alieno edificio 2iuncta essent in hoc tamen solum agi posse ex Pauli nota ut sola vindicatio 2petat mulieri soluta vero in duplum ex lg 12 tab nec enim furtivum e, q. sciente domino inclusum e difficillis profecto 2sultus h.a et q. in verbis et q. in iure videatur in versa donat. namque inter maritum et mulierem n. valere certum e lg cum hic stat. de donat. inter et toto tt.o Barbosa in lg que dotis 33 soluto matrimonio ex n.o 66 Pinelo li lo 2 selectarum cp 2 Gomes in lg 90 tauri et velati a Bamaya libo 2 observationum cp 10 adeo ut maritus in re ab uxore sibi donata male fidei possesor intelligatur, ut tenent DD in lg hu... tus 49 de usuris. Male ergo videtur Paulus asserere in dicta lg deco actionem ex lg decemvirali danda n. esse ad versus maritum 2.o quidem maritus in tigno male fidei possesore, cui dubitati respondendum e actionem ex lg decemvirali n. 2petere nisi adversus eum, qui mala fide tignum iunxit edibus alienis hinc inde...

sine insciente Domino; q[uia] tamen in hac specie tignu[m] fuit iunc
tu[m] edib[us] mariti ex voluntate uxoris, ideo actio ex l[ege] decimvi-
rali cesat nec in venit ad alios iuris efect[us] maritu[m] re[m] donata[m]
ab uxore mala fide habere, non ad hunc effectu[m] habere n[on] in
telligitur cu[m] lex decem viralis tantummodo loquuta fuisset de co
nam pr[o]qua[m] dixit I[uris]c[onsul]t[u]s agi posse, q[uia] nulla actio e[st] ex l[ege] 12 tab. pos-
tea illa v[er]ba enuntiat quamuis credibile n[on] sit legem dec[emviralem] vi-
vale[m] loquuta[m] fuisse de his, qui dominor[um] voluntate eoru[m] tigna
edib[us] s[uis] iunxerunt, que recte sub sequuta forent, si dixisset I[uris]c[onsul]
t[u]s actione[m] competere adversus maritu[m] ex l[ege] 12 tab ea na[m] q[ue] vis e[st] illi[us]
verbi, quamuis ut constat ex l[ege] quamuis 20 soluto matrimonio,
et ex l[ege] quamuis 40 ad Trebelianu[m] notat Brissonius de V[erborum] s[ignificatione],
ita ut census d[e] bona[m] grammatica[m] ille eet, ut daretur actio ex l[ege]
dece[m] virali adversus maritu[m] licet credibile n[on] eet loquutam
fuisse de his qui dominoru[m] voluntate tigna edib[us] suis iunxe
runt ad stipulatur huic dubitat[ioni] Pauli nota, que soluto velu[t]
dicat 3 muliere competere affirmat n[on] tamen indubiu[m] ex l[ege]
12 tab., que ut aliqui adiiciat aliter componenda v[er]ba text[u]s
alias hic notaret Paul[us] q[uo]d ia[m] in priore text[u]s parte decisu[m] erat.
Hec dubitatio n[on] nullu[m] modu[m] ut texu[m] emendaret et in illis
v[er]bis, q[uia] nulla actio e[st] ex l[ege] 12 tab. expungeret v[er]bu[m] nulla
ita ut pauli census eet ut actio ex l[ege] 12 tab. daretur mulieri, q[uae]
quamuis credibile n[on] sit. S[ed] violenta e[st] hec interpretatio ideo
reiiciendam existimarem dici posse v[er]bu[m] illud quamuis, quo
dubitatu[m] facit in dic[ta] l[ege] de eo accipiendu[m] ee pro q[uia], ut in v[er]su
liceis alig[uis] accipi videm[us] in iuriis, congestis a Brissonio in acce-
tione huiu[s] v[er]bi, et tunc n[on] erit occisa Pauli nota et totius
legis census erit, uxor tigno donati nomine recte agere p[otes]t
q[uia] actio deficit ex l[ege] 12 tab. ex eo q[uia] credibile n[on] sit dece[m]vi
rale[m] lege[m] loquuta[m] fuisse et q[uia] tamen in 1[a] text[us] parte ne
vatiles qua[m] credo; nerati ee adoua[m] Paul[us] scripsit ut constat
ex Brev

Ex Bertrando de Iuris peritis, qua actione, et quo tempore uxor agere posset recte notavit. Paulus mulierem actiuam rei vindicat. re tamen soluta.

Ex eadem decidendi rat. infero interpretationem ad textum in l. Marcellus 49 de donationibus inter [illegible] quam Cuiatius lib. 9 observationum cap. 26 ad versus illa [illegible] si ne mulieris damno textus in l. mutu 21 § ult. de leg. 3 impugnatur Alciat.

Ex eadem decidendi rat. infero ad nostrum textum in § finali et ad seq. qui de usucapionibus.

= INForme =

que hizo El s.r D. Fran.co de puga feigoo Catedratico en la mas antigua de Codigo de la Universidad de salamanca Concurriendo en la oposiçion d.l s.r D. Lorenço santos de S. P.o Colegial en el maior de Oviedo i catedratico dela de Codigo menos antigua. oponiendose ala Catedra de digesto Viego

En Vn infeliçe, que pereçedera es la dicha, que porfiada es la desgracia. Apenas nace adichosso q.do entre los alagos deel nacer sele previenen, los riesgos deel morir, tan cerca esta su oriente de su Ocaso, que ala primera escasa luz de vna buena dicha, se pueden ver todos los horrores de muchas malas, pero q. mucho. si quien es infeliçe o por naturaleça o por costumbre esta violento en la feliçidad, forastero en la ventura, de suerte q. si alguna vez es dichoso es por desgracia, bien assi como: de nunca primorossa mano acierto no esperado: suele passar mas q. por execuçion dela idea, por descuido deel error, Agora entiendo, que quiso enseñarnos la Antiguedad Con pintar sentada ala Fortuna; supoçio firme condicion quiso advertirnos, apenas experimenta un infeliçe de constelacion mas benigna, influenssia mas dichossa, apenas camina en su favor la fortuna, quando alos primeros pasos sele cansa; que no es lo mismo estar, sentada la dicha, que estar de assiento, tomale es los males cansada de introducirse, a algunos bienes, y la que para estos tuvo los pies de plomo, aun quando mas sentada mentida Atalanta los halla de plumas para aquellos. Deudores ai algunos suyos, porq. ai algunos, que deben mucho a su fortuna, otros ai y los mas, que son sus acreedores, y por lo q. tiene de hauerla menester todos; a ninguno paga; y si alguno Cobra, el oro deloq. mereçe, sele Canbia en este, o el otro buen Sucesso. q. por hierro se le da; paga desde el asiento en que vive, en donde no corre la moneda delas dichas; O muchas veçes a costosas experiençias deel mereçimiento, O muchas veçes

o muchas vec. engañoso asiento, en ruyn credito, ~~si solamente~~ fincan quiebras los mas opulentos caudales. quien ~~me~~ auia visto mis malos sucesos en tan repetidas competencias, perdiendo a tres cathedras en un dia, a dos en muchos faltando tiempo para el dolor, Y menos de quinse dias en la 4. cathedra de la universidad la de codigo mas antigua que oi posseo con q. me onrro el real consejo. llebadas esta silla de Yrsto. al Sr. D. Lorenço santos sujeto de tan conocidos estudios i de tan mi veneracion; quien auia visto mis malos sucesos penso, que ya conmigo auia depuesto sus seños la fortuna, i q. ia con semblante mas apasible miraba mis estudios, pero esto mismo, que pudo parecer desquite de tantas perdidas, i consuelo en tanto ahogo de desdichas fue prologo de otras maiores, pues las pasadas tocaban en mi suerte i las presentes tocan en mi credito, cono son mas de mi dolor; que una desdicha sea auiso de otra los infelises lo lloran, que nunca hauitan las desdichas en las soledades, es encuentro ordinario de unas con otras. asar es que los mas le esperimentan; que el triunfo sea el mas seguro pronostico de la ruina; que la victoria sea el fiador mas abonado del vendimiento, que del laurel, lo eroico, lo alegre; conduzga a lo funestos, a lo lugubre del sipres; Y que el camino por donde se asendearon los rumbos al trofeo, se tuerça a la desgracia; Dealce es en lo desgraciado: avia inuencion solo se debe a mi mala fortuna: En festiuo pomposo aparato triunfo dos vezes Emilio paulo, de Macedonia murio a pocos años dexando a pesar de lo caduco encomendada su memoria a las lenguas de la fama. que inmortal la aplaude, selebrabanse sus exequias a tiempo, que con nombre de embaxadores asistian en Roma dos los mas principales de macedonia, iba el funebre lecho a costumbre de los romanos adornado de los triumfos macedonicos que aun en lo mas lastimoso introduxo la banidad su inperio; los dos embaxadores ~~e~~ sponte funebri lecto se subiecerunt

Valerio lib. 2 cap. 10 de maiestate i Plutarco.

Volumtaria mente ofrecidos, llebaron sobre sus hombros a Emi
lio; propter que gentis sue cladium indicia prora Vulg ferre
re exhorruerant; sin reparar elq con esta action en silen
tio theorico confesaban la Valentia de Emilio, la floxedad
de su patria; o mil vezes gloriosas cenisas. Vino teriendo
triunfos mazedonia; Muerto telos multiplica, Vino la su
Beta se la rinis muerto tela sugeta; Vino te enriquezer
Con sus despogos, muerto teennoblese con sus hombros; pero mi
remos el caso al sentir de plutarco todo de mi proposito, adquidu
bi Emilius Macedoniam subiicerat, si ipsa quam Vivus pedi
bus subiecistu; mortuo prestat pedes ad sepulchrum. de q te
importa O Emilio los triunfos de macedonia i deq las glorias
que te solicitaron; si ella misma teda los pies cong Vasa
do los pasos al sepulchro, zeniça teas de aser, alas descuida
do, pues por reducir a polvo tus Victorias, esta poniendo
sus hombros macedonia. la que te entronico a la fama
te conduce al olvido i la q fue mas gloriosa aclamacion
de tu vida o es quien mas te apresura la muerte. de
que me importan ami dos Victorias: deq dos triunfos
adquiridos en rigurosa competencia si malogrados en la
misma felisidad, son en mas lastimoso desdoro de mi re
putacion; Vine a hallar en las dichas mi maior ruina
pues quanto me hencunbraron poseidas; me abatieron no
conservados; siendo descaminos ala calamidad, las q fue
ron sendas seguras ala opinion.

O en Vejecida costumbre del amor
propio, siempre buscamos achaq alas desgracias, las q ala Verdad
nos diligenciaron nuestros descuidos, aprehendemos, q las diligen
cio nuestra mala fortuna; esquien salio tan seguro Vencedor de la
campaña, que a su esfuerço solo le confesase, el Vencido, el ren
dimiento; este se a lo en la espada mejor temple, aquel que

tubo mejoras

en el sitio. este le alaba la fuerte; el otro la astucia; finalmente
quanta ceniça nos ponen en la frente los horrores de una perdida
los sopla al instante el ayre de nuestra vanidad; empero yo tengo
tanbien fundadas en el conocimiento propio mis desconfianças
que si venci dos veçes me persuado, que fue a cuidados de mi dicha
i si sali una vencido, que fue a vizarrias del valor ageno; mi
flogedad, mi descuido, mi insuficiencia, me escurecieron a-
quellas antiguas glorias i no es esta azañeria de modestia, de
conocimiento si, de mi poco merecer, que desde el original de
mi sentir, le traslada, fiel mente mi lengua al theatro. salio
Conrrado in apolo letras— dos veces gdo. hoben vencedor Metelo de la arena vivio por
muchos años alegre, a las lisonjas de sus brios maduro la edad
encanecieronse, aquellos, desmayo la naturaleça faltaronle
estos, mal sufrido en la ocasion de una lucha tercera ves
entra en la arena, no era ia metelo el que solia, salio ven
cido, la costumbre que tenia de vencer hizo maior su sentimi-
miento i desahogandoce contra si mesmo; soborno assi
contra sus braços la pesadumbre, o bracia, o bracia, braços
que en un tiempo fuistes portento a los atletas, admiracion al cir-
co. Braços por cuio esfuerço vi dos veces mis sienes corona
das, oi en ellas cada corona espira por vuestro desmaio, i cada una
espira de si misma; ya murio a el aplauso mi denuedo, pues en la
huesidos vuestros orgullos, de mis años hicieron mi pompa ca
daver; anochecistis debiles los dias, que me aveis dado Robustos
i los que fuistis un tiempo; el Blason mas heroico en las lides
victimas oi os veo destinadas a los mas fatales sucesos, o bracia, o
bracia. quando me acuerdo S.res que sali en las dos luchas de
inst.a i lodiço vencedor, en esta mas ilustre Palestra de las letras
i que al repetir tercera ves la lucha sali vencido, siendo
en esta ocasion, el vencedor, el mismo, que fue vencido en las
otras dos; me da mas bueltas el torcedor de mis sentimientos

Por ver

que no tengo contra quien volverme sino contra mi; pues si algunas veses en el esquadron del amor propio, quiere alistar algunas fantasias mi aprehencion; al instante las borra de su matricula, la verdad de mi conocimiento; solo en imitacion de metelo, se me permita desahogarme contra mis estudios, que ellos son mis brasos, mi manos, i mis pies, obracia, o bratia, mis estudios me granjearon aquellas primeras dichas; mi poca vigilancia despues me las quito; mis estudios me pusieron en la cumbre de la felisidad; derribaronme della mis descuidos, i los que fueron entonces mis maiores lucimientos; escurecidos a la sombra de un mal suseso; negros vapores son, que trata de empañar mi credito; asi me lo enseña a discurrir mi confucion; pero q.do si veses considero, que las dos cathedras de instituta i codigo se me dieron en fuerca de los desvelos a que se atrevio mi inclinacion en suficiencia mia, i en aprovechamiento de la iubentud, i que despues de cathedratico cumpli al parecer con las obligaciones de buen cathedratico sin que me acuse de otra cosa mi conciencia; que poble con 60 oientes una cathedra, que allé ierma, con sircunstancia de leerla a la ora de decreto, que presidi despues de cathedratico quatro actos de puntos de a quatro, i ocho dias, i que el que mas presidio, presidio tres, i me veo señidas de dos laureles las sienes a los arbitrios de la piedad; en lo que quisiere sentir de mi, al querer formar las voces de las quexas; no se hasta donde llegaran los ecos; de incertidumbres dudosas rodeado aun ignoro a quien e de quexarme; de suerte, que ni aun el llanto me dexa, el consuelo de la quexa. Esclamo con todo eso, segunda ves con metelo diciendo asi obracia obracia obrasos obrasos.

No conservar lo adquirido es imprudencia aumentarlo es

Es anbicion, que no guarde el soldado en la campaña el puesto se-
ñalado, es mengua, que le adelante es asaña, que aia sido yo tan
mal afortunado, que no solo no aia adelantado; sino que aia
perdido el Lugar en que me pusieron los S.res del Real Consejo
por los dictamenes de Vmds. i malogáse esta merced. quisiera
que este informe, fuera un manifiesto, que me disculpase con
todos, pues q.to tubiera de disculpa, si yo alcancara, que fuese
a satisfacion de Vmds. me ahorrara de lastimas propias. Perdi
la Catedra de Bolumen auiendo echo en este libro tres demos-
traciones de las mas aplaudidas de la Universidad en que me lle
ve las maiores aprobaciones, hare memoria de dos; la Una
es la ~~lectura~~ lection que lei a la lei Unica C de oblat.e li-
toru, materia, que asi do estrena demi suerte en estos exer
cicios, la otra la Lei Unica C nulli liceve in frenis Lin
felis. que fue la desgraciada, punto que escogido parecio in-
posible, i lei do, aun no parecio facil; yo fui el primer profesor
que le puse en este puesto; i materia que por ardua i por esteril
pudo aser trocar los frenos al mas habil, i per der la silla al
mas diestro, si yo goberne los unos i me asegure en la otra, co
riendo la Carrera de la hora, a los preceptos del el arte, a los
empeños de la erudicion a las obligationes de la historia, Vmds
estubieron en el palenque testigos son de mi proseder. materia
tan de aquel punto solo, i tan nada transcendiente, que lo
que elei do en el, no pudo Conducir a otro del Bolumen.
aun aqui allo la Cau.a de mi desgracia, que esto de andar tan
junto al punto tiene infelicidades tan antiguas Como es an
tiguo, el q.e aia estrellas en el cielo. Pensaron algunos de los an
tiguos filosofos, que abrasadas en los resplandores del sol las
estrellas padecian aveces los rigores de la sed aunia ocasion los mas
de los Poetas dixeron, que solian templar aquellos ardores sedien
tos en el mar Baxandose abañarse en el solo este Refrigerio se pro
hibio

se prohibio asi no sura Yalise, que son las estrellas que ai en el Carro, porq̃ estas son los indices del punto artico, andan siempre junto a el, divisase con ellas el punto mas bien, i porq̃ este no se pierda a nuestros ojos, no se les permite el alivio que a las demas, juraramelo yo, que q.do las estrellas, que andan lexos del punto; tienen seguros retiros no se ande se vea las q̃ andan junto a el, tengan aquellas, que andan lexos descanso estas que andan cerca queden atinar perpetuamente el carro, queden al trabajo a la fatiga. finalmente S.res lei como Vmds. an visto i perdi la Catedra: empeñarse al riesgo es action del Valor, salir bien del es de la fortuna, aquello es del Coraçon, esto de la contingencia, los soldados en advertencia de Cesar, no se an de mirar por el lado de la dicha si por el del esfuerço Yo ise q.to pude de mi parte tubo mi Contrario mas Ventura, si pero diva alguna escrupulosa de buena memoria, que como atribuio aora a la Ventura de mi Competidor lo q̃ poco a atribuia a su valor, que de se el que hiciere este reparo si le pareciere con la duda, q̃ en estas materias nunca a hecho antinomias la modestia.

O. Y tinen Vmds. ocacion de restituirme en mi credito, y de enjugar mi llanto al dolor de su proteccion; honrandome con la Catedra de Viejo, q̃ si a mi no me importo el auer Vencido dos Veces, para Vencer la tercera; tampoco debe ser de importancia, a quien me como este eia ... me Vencido una Vez; para Vencerme esta; si ya no es que mi ... Valimiento huviese enmudecido mis Victorias. siendo la Valentia, quien conquista las empresas, tienen tambien las acciones recomendacion por el puesto de quien las executa, El Vandera del Hasta Enginoderoso, siempre fue de mas buen aire y de mejor fortaleza, que el del desvalido, aun no se pierde la ... de la menor circunstancia a la alabança; a otro las de la Verdad, se les adelgaça su acaecimiento; ...

...vaca

sacan sangre delos mismos bronces, y en ellos con vozes inscripciones
se eterniça perpetua su memoria, las heridas que executa un des-
valido, quando mas las executa parece, que las asunta; y quando
mas recientes mas para su olvido, que para su recuerdo esta, corriendo
sangre; las q. recibe un poderoso selas encubre la grandeza, equi-
vocalas el poder. isanalas la providencia con tal arte, que mientras
señales delas cicatris; dexa enbanecer la mano del contrario; las
que recibe vn des valido, las muestra su desnudez, publicalas su
desabrigo, y eterniçalas su desaliento; las vnas nunca fueron
desaire al poderoso como se olvidan, las otras siempre heran
descredito al des valido como se acuerdan, alli la sangre derra
mada se repara facilmente, aqui se vierte esta que toda se de
rrama aquella no se ve, pero esta tiñe. Bien asi como un arroyo
en comparacion del occeano, que aquel se dexa teñir de poca san
gre, q.do este ni aun con mucha vermeja. Delos spartanos cuen
tan, que vsaban en la guerra de vnas tunicas Puniceas para di
simular la sangre delas heridas, con sagacidad astuta, en el equi
voco delos colores, consigian el dissimulo, no porq. a ellos les fuese
de tanto horror la sangre, que huviese de desmaiarles el mirarla,
sino porq. los enemigos a su vista no alentasen mas confianças al
valor, que la sangre a quien la vierte siempre presumimos
que le pone colorado, o de enpacho, o de verguença. Heridas ai
que alas adversencias de vna tunica, quando mas sangrientas son,
se dissimullan, el habito las encubre, otras ai que alas incleme
cias del desabrigo, estan siempre manifiestas. Yo s.res venci
dos veces en instituta y codigo, y aun q. en un mismo dia el s.r
D. Lorenço Santos fue tanbien catedratico de inst.a i de codigo
solo fui delas catedras mas antiguas, bien conoslo; que los
mas i los menos no difieren en especie, pero naide puede
negar; que entre los mas i los menos, ai sumas y numeros, que lo
mas es la cathedra mas antigua todos lo saben. luego el vien to

fue

[Margin, beside lines 17–18:] Phuniceos ut d.o q. ... [illegible]

[Margin, beside lines 23–31:] de Lacedemoniis et ... [illegible] ... puniceis ... in prelio tunicis ... [illegible] ... terrore ... [illegible] ... Vale ... [illegible]

tue mio, que el que sale dela lid Con la mejor parte, Vencedor se lla-
ma al verdadero.

Estos dos triunfos presento, en el tribunal de su
Justificacion de Vmds para q. se sirvan de honrrarme Con esta
Catedra de digesto Viejo, Y porq mas bien se Conosca mi Justicia
Dire con la brevedad que pudiere el dilatado numero dellos. bien
assi Como a pequeños Caracteres suele reducir la Arithmetica
summas quantiosas. Direlos pues con toda brevedad, sino el Core
Jo aga desapacible la relacion, y sino la modestia naufra
que en el Core Jo Venerar a mi Competidor, es Correspondencia
en mi politica, y justissa, si le atiendo como Vencido, le aplau-
do Con mucho gusto, si Como Vencedor aunq no Con tanto, no Con me-
nos politica le Venero; de suerte que este reciproco galanteo los Va-
rios successos le hicieron entre nosotros necesario. Omnia in stadio
licebant preter morsus, En la lucha de todo se podian aprovechar
los Atletas, menos delos dientes, morderse no les era permitido, des
tierresse este genero de armas deste puesto. Once años a señores, que
soi professor publico en esta Universidad, otros tantos que comence
a leer de extra ordinario, ocho de oppositor. y catedratico, lei en los
dies dellos, quince lecturas, nueve in scriptis, seis en Voz rubri-
cas reglas de derecho, los quatro libros dela instituta, muchas se-
lectas ala Jurisprudentia civil, las exercitationes academi-
cas al emperador Divo alano. Lam.ª de efractoribus: el papel
que intitule pagna pro consulis in enmendaciones, en que ten
go trabajados muchos pliegos; que perderan el miedo ala estam
pa; si Vmds. ahora melos acreditan, hize ausencias delas maio
res Cathedras de la Universidad leiendo i Vierno y de Verano
a dos lecturas muchos cursos; este Curso Con mi Catedra lama.ª
ad trebelianum, i este Verano escrivi cinco quadernos ael tit.º 6
de iure et facti i siempre tan aplaudido destos S.res Studiantes,
que la notoriedad destos aplausos ha llegado alas orejas mas reti
radas —

Livio

Leí 27 veses deopposicion Conesta; siete deora imedia, de hora las demas, que aprobationes no egrangeado, que creditos no he merecido Conseste genero de demostracion, este verano llenarse el general, ex opere operato, quando leo noesta vastante informado por mis studios; o todos Vmdes tienen mui mal gusto, en repetirle tanta veces tantos malos ratos, o si le tienen bueno. esta asistensia suia es sin duda la prenda deltoq en q mas se conocen los quilates de la sufficiencia.

Presidi quinse veces eneste puesto. de materia dos veces de puntos las demas, y dos de veinte i quatro horas, ostentacion que solo yo la hice, riesgo aque yo solo me expose, peligros ai que el emprenderlos parece temeridad; la q despues de vencerlos se debe llamar confianca. presidi algunas opiniones mias, algunos problemas, si fue con noticia del derecho, lo dexo a su censura de Vmds.

E arguido tanbien eneste General las veces que melo an mandado, y a se adis fracado este enigma, y au q por accidente ya cogi el hilo aeste Laberinto; si fue con eleccion, i con ingenio Vmds. lo saben.

Demanera Sres, que exedo ami Competidor es seis años de oppositor, en veinte i dos lectiones de oposition. aqui suplico a Vmds paren la consideration, veinte i dos lectiones mias, leidas como Vmds. las oido i seis años de oppor mas antiguo siendo yo i que lo soi; es posible que aia de montar tan poco. que en la valanca mas igual del orbe. en la de Vmds. digo se an de rendir al peso del corto numero de sinco i breve tiempo de un año.

Si Hago memoria delos sucesos de nuestra competentia, tanbien tienen mejor lugar los mios; su merced me vencio Una Ves, yo a su merced dos, y si esto se mira amejor luz, para el suseso desta catedra, su merced nunca me vencio, i io venci a su merced dos veces

La cate

181

La Catedra de digesto Viego i sus asignaturas, son de tuyos pru-
dencia mera i rigurossa. yo Venci en instituta y Codigo
que son dela misma linea; sali Vencido en Volumen, ez
donde libro i Vencimiento son Cossa de historia i erudicion.
aquellos dos triunfos son dela misma specie Con el que aora
intento i el q. he perdido es de distincta, Con q. Para esto no
puede servirme de enbaraço.

Deverentes al Culto i obsequiosos
a la religion tratan los sabios de Athenas de que se pinten
doce dioses para Collocar en un templo, fiaron sus aciertos
delos pinzeles de Euphranor y Zeuxis; i Pinto Euphranor
a marte i pintole assi. En la Cabeça un ielmo Vistoso, y en el
fabricado un monte de plumas rojas Cubierto el cuerpo de Una
tunica tan imitada del diamante en lo lucido i lo fuerte
tanbien Conparada en el aspecto la saña, que parecian Ver-
dad los amagos del destroço, despedian sus ojos sentellas a — Horatius hore 6
los primores destreça del pincel mas ardientes, que los que — Gillerm de choul
suele engastar en su negro manto joyeles rubios la noche — lib. de religion Rom.
Vna lança en la mano derecha de ella tan bien executa — Ludovico Patrno
do el ovaje, que bulaba en la desprevencion los temores, pin- — lib. 3 eglog. 14 Tal
tole en fin riguroso rigido insano, explicado Cada effecto Con — [illegible] eg. a. 2
valentia primorossa. Pintole Zeuxis pero salio Vencido.
a segunda Conpetencia se previenen en la imagen de Iupiter. Pin-
tole Eufranor con la misma destreça, que a Marte Tonante
severo, magestuoso; Zeuxis Con la misma infelicidad quedo
Vencido; el luzno se acabo delos dos la Conpetencia; nuebo a
sunto les ofrece Venus Eufranor Como tenia su idea a lo se-
vero, no pudo dibujar su belleza, Con la blandura, que pedia
lo delicado del rostro; pintola Zeuxis i no me acuerdo Como:
solo se que salio Vencedor; Blasona ba Zeuxis i pensando, que
era lo mismo pintar a neptuno, que a Venus seguro del triunfo

quarta

quanta Ves seenpeña en la Conpetencia; Pintole Eufranor di-
estra mente, ve lu superando La idea en la magestad del vidente
enel imperio del mar; Vencio a Xeuris Digamos apausanias
Q omni inpetu Cogitationis in Iove et filobve absumpto. Vene
ris Conatus ornagere, quo tendebant nequiuerunt, quo Upseius
speciei Neptuni se obtulit. Tenia Eufranor seuero elespiri-
tu, La idea magestuosa, acerto los dos Dioses Con tanta excellen
cia, que pudo dudarse; oque seavian baxado del cielo Iupiter
i Marte aengrandecer el Lienco, oque Los lienços seavian de
subir al cielo; otro el de Venus era de distinto genio de diuer
sa idea, Pero qdo llego neptuno, asegurò a su pincel La Victo-
ria, Cong encomendaron las Diosas a Xeuris i los dioses a Eu
franor: Venci Sres al Sr. D. Lorenço santos en instituta
i en Codigo Catedras de Iuris prudencia estricta mera. Venciò
me Su merced en la Catedra de bolumen, Dai que no me ubiese
salido tan bien aquella imagen, aunq no me a de ser facil per-
suadirselo a Vmds; era de distincto genio la Catedra, de ame
nidad de Colores mas deli cados, pero oi que Buelbo en la tabla
de mi fortuna a pintar imagen que es de la misma specie, que las
dos en que sali Vencedor, En La Cathedra de digesto i Buego que
es tan bien de mera Iurisprudencia; sino seme a perdido La i
dea Confio que an de declarar Vmds el triunfo por mio: Todo
lo que fuere de erudicion en Comiendese aquien Con tanto pri
mor la entiende; La Iuris prudencia mera Encomiendese
me ami, que si no La se Con tanto, te vencido a su merced en ella
dos Veses.

Estas son Sres Las razones que me asisten para La
Conpetencia desta Catedra para ella me allo Con dos sentencias
con ninguna contra mi, allome con seis años mas de oppor con
veinte i tres Lectiones de opposicion mas, Con mas lecturas de
... ordinario Vmds. Lo determinen Con su piedad acostu-

brado, i

Y le den el lugar que merecieren bolbiendo por credito de hizo
que tan de corazon le ha servido ahora les suplico q̃ me per
donen los desaliños de ambos actos.

ED

D. Diego Carquete y Carrascal de
Prado supplica a V.md ...

panis et mi peccatis

omno

presbyter

epistolis

Gallus

Franciscus

marcella

